De boer der Schranse

Lodewijk Smits

bron
Lodewijk Smits, *De boer der Schranse*. J. Vuylsteke, Gent 1892

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/smit034boer01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

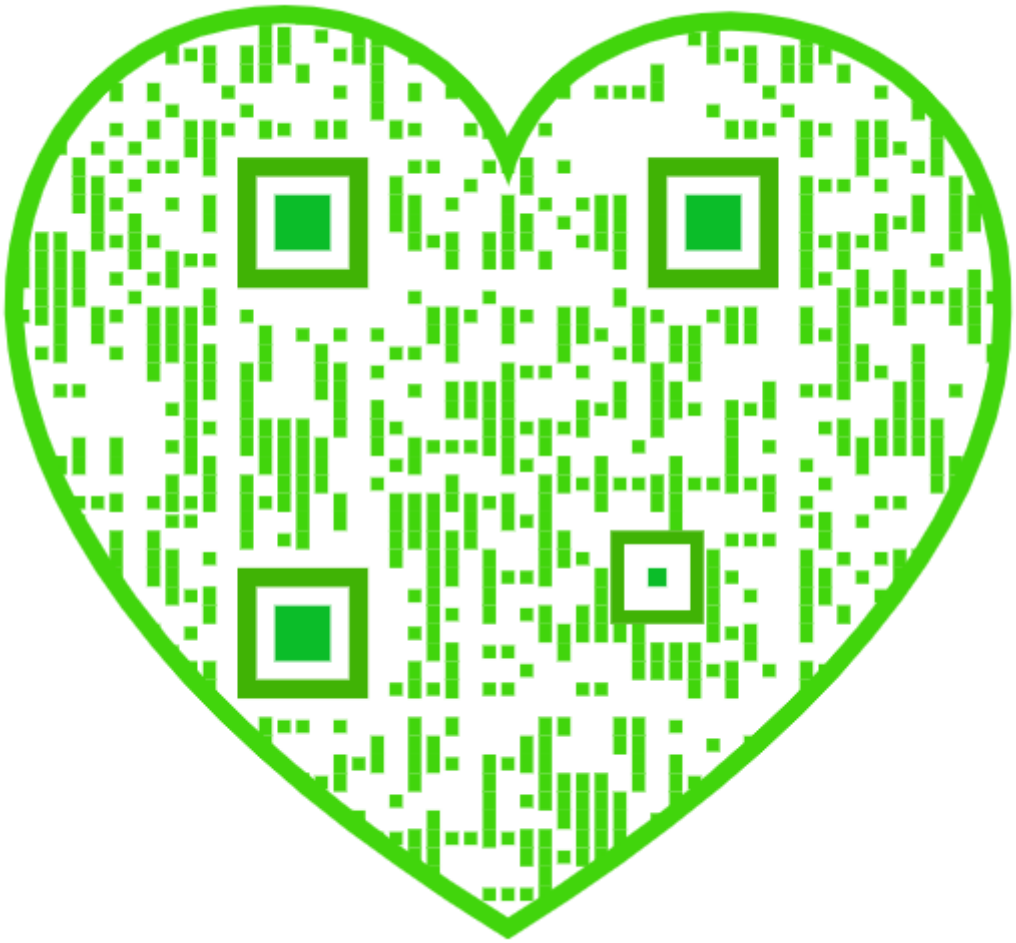

I.

Op eenen boogscheut van den steenweg, ligt de ‘Schranse van de Dierckxen,’ zooals men de hoeve in de wandeling noemt, niet omdat zij het eigendom is der Dierckxen - zij hoort toe aan den Graaf - maar omdat de Dierckxen, van vader tot zoon, meer dan honderd jaar, de oude hoeve hebben bewoond.

Er liggen meer ‘Schransen’ in de Kempen; schier geen dorp of men zal er eene hoeve van dien naam aantreffen. Oorspronkelijk mag de naam wel ‘schans’ zijn geweest; want alle vertoonen, niettegenstaande de blijkbare veranderingen, die zij hebben ondergaan, nog duidelijk den vorm en de afkomst eener min of meer versterkte plaats, beschut door grachten en soms gedeeltelijk door muren, die den moeshof en de gebouwen omgeven. Ook bieden de oude Schransen haast algemeen de bijzonderheid aan, dat zij lager liggen dan de om-

ringende velden. Vast en zeker strookt dit niet met de regels der hedendaagsche bouwkunst en der gezondheidsleer; doch in de middeleeuwen had men wel andere vereischten in het oog te houden, bij het aanleggen van schansen en ook van hoeven.

Het is zeker niet onmogelijk dat eenige onzer Schransen wezenlijk de plaats innemen van oude verschansingen. Andere zullen zeker haar ontstaan te danken hebben aan adellijke sloten of burchten; zoodat, op denzelfden grond, waar vroeger de eene of andere baron of vrijheer, teenemaal vergeten in de geschiedenis van den vooruitgang, zijn verblijf hield, thans de gemeene boer rustig zijne kalveren kweekt. Aldus is de gang der wereld, en zoo ver is het reeds gekomen, dat heden, doordrongen als iedereen is van prozaïsche nuttigheids- en welstandstheorieën, niemand het diepe verval dier burchten en dier van staal en ijzer glanzende heerschappen nog betreurt. Waar zal het, helaas, heen met ons?

Doch de meeste onzer Schransen zullen wel oorspronkelijk aangelegd zijn voor hoeven, en naar de vereischten van den tijd. Wij, menschenkinderen van de tweede helft, der XIXe eeuw, gekweekt en opgegroeid in vrede en rust; die van veeten, strooptochten, oproer of krijg niet hebben gehoord dan van heel in de verte; die zelfs de rooversgeschiedenissen, de bedrijven der voetbranders, bokkenrijders en andere benden van gespuis, - verhaald en bevestigd door onze eigen grootvaders, - beginnen te aanzien als zeer nauw verwant met toovergeschiedenissen; wij kunnen ons zeer moeielijk een gedacht vormen van de gevaren, die eene hoeve, vóor een paar eeuwen en vroeger, te duchten had.

Het grootste gevaar voor den mensch schijnt in dien tijd geweest te zijn - een andere mensch. Tegenwoordig

is dit zeker gansch anders; enkel pessimistische geesten meenen dat in dit opzicht de wereld niet veranderd is en nog inlange niet veranderen zal. Doch laten wij die bij hunne gal en hopen wij het beste....

Daar destijds dan de mensch de ergste vijand was van den mensch, kon hij, die rust begeerde, niet beter doen dan zich afzonderen, tenware hij verkoos zich neer te zetten onder de hooge muren van het adellijke kasteel, dat hem beschermde, gelijk de herder zijne kudde beschermt, het is te zeggen: ze niet ineens stroopt, om er lang profijt uit te trekken. Konden sommigen, vooral beoefenaars van stielen, nijverheid en handel, zich terugtrekken in steden, die zij zelven omringden met vesten en wallen, voor den boer, met zijn vee en al wat eene hoeve aanbelangt, was zulks niet mogelijk; zijne plaats was in het open veld.

Aan den grooten landweg deugde het evenmin voor hem. Daarover trokken, als raven, lastige bedelmonnikken, wel is waar kwistig zegeningen ronddeelende, doch wien men moeielijk eene ruime gift voor 't arme klooster kon weigeren, zoolang hunne ezels niet bezweken onder den last der offeranden; hoopen bedevaartgangers, met staf en nap, altijd bereid, in ruiling voor de nachtrust op een bondel stroo en de verzadiging van den scherpen honger en den immer vinnigen dorst, de voorspraak af te smeeken van den goeden heilige van deze of gene verre bedevaartplaats, welke de nijverige boer nooit den tijd had te bezoeken - omdat hij werkte; hoogmoedige ridders, die eischten instede van te vragen, en slagen met het platte van den degen uitdeelden, bijwijze van dankzegging; benden nog ruwer soldeniers, zonder solde, zonder heer en zonder middelen van bestaan, en te koop voor den meestbiedende, het is gelijk voor welk schelm-

stuk in het klein of in het groot; bedelaars, in den dag gebukt leunende op dezelfde eikenhouten kruk, die bij nacht en ontij veranderde in eene geduchte knots; ledigloopers, schavuiten, hommels, die wel eten, doch zelf geen honig maken; in één woord: allerlei gespuis, dat geen goed begrip had van het *mijn* en het *dijn*.

Bij den boer was dit begrip al zeer vroeg ontwikkeld. Zonder dat is ook de landbouw niet mogelijk. Heel de rijkdom van den boer is verspreid in het open veld, in het bereik van elke hand, die grijpen wil, en bestaat uit eene groote massa kleinigheden op zichzelven, doch waarvan elk, door het recht en als produkt van vooruitzicht en arbeid, een bezeten eigendom uitmaakt, en als zoodanig geëerbiedigd moet worden door allen, hoe weinig het ook bewaakt zij. Bij den boer moest dus van eerstaf het *mijne* en het *dijne* in acht genomen worden; bij hem gold ook al zeer vroeg: wie wil maaien, moet zaaien; wie niet mee gewerkt heeft, zal niet mee eten.

Doch had de boer van dit alles een zeer juist begrip, zoo menigmaal bestolen en bedrogen, gedrukt door lasten, uitgeperst door geweld en roof, ondervond hij genoeg dat dit begrip niet algemeen werd gedeeld. De groote heer vooral begreep niets anders dan *mijn;* voor hem was de veldbewoner nog altijd, min of meer, lijfeigene, laat, boer, afhangende van zijne willekeur. Het kleinere gespuis volgde het hoogadellijke voorbeeld trouw en belanghebbend na, zoodat tusschen zoovele hommels aan den landweg, voor den vreedzamen, ijverigen en zuinigen bijenkorf, geene geschikte plaats was, en de boer gedwongen werd, dien te verbergen achter bosch en kant.

Eene eenzame plek, zooveel mogelijk beschut door

boomen en gewas, werd uitgekozen en omringd door eene breede, Zomer en Winter waterhoudende gracht. De uitgedolven aarde werd uitgespreid langs den buitenkant en beplant, zoodat huis, stal en schuur rustig verscholen lagen in de diepte, bevrijd voor het oog van alle lastige bezoekers. Op die wijze had de bijenkorf nog alleen de roovers van stiel te duchten; daartegen werd hij, zoo goed mogelijk, versterkt met vest en muur en poort.

Aan den eenigen ingang werd 's avonds, achter de zware eikenhouten poortdeur - breed en hoog genoeg om den geladen hooiwagen doorgang te geven - ten einde grendel en slot te versterken, de zware slagboom neergelaten, dien een man moeite had, op te lichten. Dag en nacht waakte daar, in zijn steenen hok, de bandhond, die geene vriendschap kende en gromde en bromde, zelfs tegen eigen volk, terwijl een andere, vrij en rusteloos, hof en binnenplaats doorliep. Mochten de roovers er toch binnen dringen, dan verdedigde men zich uit het sterk gebouwde woonhuis met vuurroer, vork en zeis; dan luidde, van uit zijne slaapkamer, de boer *alarm*, met het klokje aan den schoorsteen, dat de heldere klanken, in de kalmte des nachts, doordrongen tot de naastgelegen hoeve; dan werd eene belegering doorstaan in regel, meermaals gevolgd van neerlaag voor de belegerden en al de ijselijkheden, waarvan onze grootvaders vertelden - indien ten minste hunne rooversgeschiedenissen niet teenemaal toovergeschiedenissen waren....

Welke ook de oorsprong zij der Schranse van de Dierckxen, eene oude hoeve is zij zeker, wel is waar, min of meer gemoderniseerd, doch nog steeds onmiskenbare sporen dragende van eene groote oudheid.

De poort aan den ingang is verdwenen, alleen de zware, steenen pilaren zijn nog aanwezig. Eene poort heeft overigens geene reden van bestaan meer, daar van den ouden landweg naar de hoeve eene breede dreef is getrokken, die tusschen woonhuis en schuur voortloopt en mettertijd een openbare weg is geworden. Waartoe ook nog eene poort; is het ras der hommels niet reeds lang uitgestorven, in onze gelukkige dagen van orde en welstand?....

Eenen zweem van droefgeestigheid en kalme gelatenheid over zich dragende, eigen aan al het oude, doch sterk en krachtig, ligt daar de hoeve, met hare grijze, gedreven strooien daken, waaronder het des Zomers zoo koel, des Winters zoo warm, en gansch het jaar door zoo rustig is.

Tienmaal, honderdmaal zijn de muren van het woonhuis hersteld. Baksteenen van alle grootte en vorm zitten er verward in naast elkander en zelfs stukken uitgevreten, bruine, oorspronkelijk witte zandsteen. Hoog boven den grond verheven, smal en met ijzeren staven voorzien, zijn de vensters, waaraan gij zien kunt, hoe dik die oude muren zijn. Deze hebben dan ook, om staande te blijven, die machtige freiten niet noodig, welke meer dan eenen stap vooruitsteken. Schilderen of bezetten is aan die muren niet mogelijk; weer en wind kunnen de uitspringende steenbrokken effen knagen of de groeven dieper maken, al naar hun believen; moge hier of daar eene groef al te diep worden, dan zal eene herstellende hand ze aanvullen met de bouwstoffen, waarover zij beschikt, en de muur zal muur blijven: ruw, droefgeestig, doch aartsvaderlijk hecht en sterk.

De stal, aan het woonhuis vastgebouwd, is meer gemoderniseerd; moet ook een goede boer niet voor zijn

vee ten minste zooveel zorg hebben als voor zijn eigen zelven? En weet, dat de veestal der Dierckxen van de Schranse bekend is, mijlen in het rond.

Tegenover woonhuis en stal, en ervan gescheiden door eene tamelijk breede open plaats, staat het schuurgebouw, groot en hoog als eene kerk, en waarin de meest gezegende oogst kan geborgen worden. Bruine vlekken mos breken het eentonig aschgrijze van het machtige stroodak, ettelijke bossen muizengerst en sperwerkruid staan verdroogd en gebleekt op de graszoden, die op de vorst liggen, terwijl vogelmuur, mos, muurvarens en gras de uitgebrokkelde freiten bedekken, en zelfs wortel vatten in de reten der muren, die nooit de loodlijn hebben gekend of ten minste er zeer van afgeweken zijn.

In het midden der open plaats staat eene prachtige linde, zooals de natuur haar groeien liet.

De hofgracht is gedeeltelijk aangeslijkt, doch bevat, zelfs in den Zomer, nog water genoeg, om de kwâjongens te beletten in den boomgaard te gaan ‘fruitenieren,’ of, zooals andere bengels het noemen: ‘op de tiend' te gaan,’ en aldus toonen honderd jaar achteruit te zijn in de beschaving, daar zij er geene rekenschap van houden, dat het heffen van een tiende op de vruchten, bij ons reeds lang is afgeschaft, en tezelfdertijd het bewijs leveren, dat het ras der hommels nog niet gansch is uitgestorven.

Buiten de gracht, op het hooger gelegen veld, verheffen zich, boven den eikenkant, prachtige, breedge kruinde olmen. Uit welke hemelstreek de wind woede, de storm of het onweer opsteke, zij strijken over de hoeve heen, en laten dak en wand, mijt en schelf ongedeerd.

De oude boeren, over het algemeen, houden eraan

tamelijk hooge boomen rond hunne woning te hebben, waarin zij beschermers zien.

‘Sedert men rond de huizen en in de velden de boomen wegdoet, sedert de bosschen verminderen, is men bang eene dondervlaag, eenen voorschoot groot, te zien opkomen, uit vrees voor de ongelukken, veroorzaakt door den bliksem, terwijl vroeger het dikwijls uren achter elkander donderde, dat de huizen daverden op hunne “zullen”, zonder dat men van eenig ander ongeval hoorde dan van eenige boomen, die aan stukken waren geslagen.’ Zoo zegden onze grootvaders; aan de liefhebbers van statistieken te onderzoeken wat daarvan is.

De hooge olmen, buiten de hofgracht - wij zijn in de paaschweek - beginnen te groenen, dank aan de duizenden pelletjes, onrijpe vleugelvruchtjes, die zij dragen, en die neervallen in de gracht, zoodat het water bedekt is met eene laag groen, gelijkende aan eendenkroos, terwijl het windje er ook enkele voortdrijft tot in de kalme delling, waarin de moeshof zich uitstrekt.

Vroolijker en levendiger kleuren liggen daarover verspreid. Beschut voor den killen aprilwind, door de boomen en de hooge gebouwen der hoeve, die hem omringen, toont hij zich dankbaar jegens zijne beschermers; nergens in de omliggende velden is de ontwakende groei zoo ver gevorderd als hier.

Begint over den grond, netjes en regelmatig verdeeld in bedden, nog slechts een waas van groen op te gaan, bezelaars en struiken staan reeds in volle blad, krachtig gekleurd, en het kornoeljeboomken, daar dicht bij de achterdeur der woning, prijkt zelfs met een onnoemelijk getal gele bloemtrosjes, zoodat de fijne, weekgroene blaadjes haast niet zichtbaar zijn. Hommels en bijen snorren er rond, vroolijk de eerstelingen der Lente be-

groetende; af en aan gaan zij ook een bezoek brengen aan de teeder rozige bloesems der perzikboomen en den blanken dos der pruimelaars, hier en daar verspreid tusschen de knoestige appel- en perelaars, welke nog steeds grijs staan, doch onder wier zwellende schors, het oog reeds het levendmakende sap, krachtig als het jeugdige bloed, voelt opwaarts streven.

Vinken en musschen laten zich, uit de linde aan de overzijde der woning en de olmen rond de gracht, in den boomgaard nedervallen, dartelen tusschen het frissche groen, kijken ijverig rond tusschen bot en knop en bloesem, reinigen die van knagend ongedierte, vliegen weer in de hooge linde en de olmen, en vechten en stoeien maar voort.....

Heerlijk stemmen die levendige kleuren, dat lustig en jeugdig gestoei met de grijze, kalme hoeve - zóo oud en toch immer jong.

II.

Slecht gezind kwam boer Dierckx terug van de botermarkt; de houten boterkuip, met de blinkende koperen banden en den blauw-en-wit geruiten doek erover, op den schouder. - J.B.D. stond in glimmende koperen nagels op de eikenhouten duigen: Jan Baptist Dierckx, de naam zijns vaders zaliger; want reeds in diens tijd werd deze boterkuip op de markt door al de kooplieden gewaardeerd, en tot heden had nog nooit één hunner ze kunnen doen ledigen, wilde hij niet een stuiver per pond meer dan den gewonen prijs geven.

En vandaag was men die kuip voorbijgegaan, had men gespot met de boter der Schranse!

‘Een stuiver meer dan de markt? Wel, boer, vreet uw boter zelf!’

Een andere: ‘Zeg eens, boer, is die in de maan geboterd?..... Of hebt ge er te veel ruut bijgedaan?.....’

‘Och, ziet ge 't niet; het is boter van zijne geit!’ riep een derde.

Inderdaad, zijne boter was vreeselijk bleek, dat merkte hij des te duidelijker thans, in de nabijheid van andere kuipen en korven. Droef staarde hij op de bleeke boter, die met den gegroefden lepel in de kuip was vastgeklopt, en de ribben en bloemen er op geteekend, dansten vóor zijne oogen. Diep zuchtte hij; de boter der Dierckxen was overtroffen, onteerd. Hij durfde ze bijna niet meer bezien en wendde beschaamd de oogen weg.

Een andere koopman had met den top van den vinger een weinig boter genomen, om te proeven. Een oogenblik smakte hij met de punt der tong en de lippen:

‘Pff! Sterke kees!..... Pff, pff! Daar is haar in ook al..... Boer, koop een zeef!’

Nog andere kooplieden hadden geproefd en hadden ook het hoofd geschud; ze wisten allen wat te preutelen en af te keuren.

‘Ja,’ zei eene boerin, ‘ze hebben vandaag weer veel praats. Het is te zien, dat de Vasten gaat uit zijn. Wij zullen, of wij willen of niet, onze boter wel nen stuiver minder moeten afgeven.’

Deze overigens zeer verstandige bemerking deed boer Dierckx deugd aan 't harte; het was hem een troost te kunnen denken, dat de weinige bijval, dien zijne boter vond, niet zoo zeer in de hoedanigheid der boter zelve lag, als wel in de omstandigheid, dat de kooplieden minder boter behoefden. Dus nog niet teenemaal onteerd, de boter der Schranse! Maar toen hij daarop, aan een der terugkeerende kooplieden, eenen minderen prijs stelde, had deze de boter in de kuip van dichtbij bezien, en luid geroepen:

‘Zeg, boer, ge moet uw wijf heur handen doen wasschen, eer ze nog aan de boter komt.’

Dát was te veel. Tranen schoten in zijne oogen en reeds balden zich zijne vuisten...

‘Hoor eens, koopman,’ riep het boerinneken van daareven, ‘dat is niet schoon. Wilt ge niet koopen, dat zijn uwe zaken; maar laat ten minste de dooden gerust. Moest de pachterse nog leven, ge zoudt met haar boter den zot niet houden; ge hebt in den tijd dikwijls genoeg “geprengeld en gedjengeld”, om ze te krijgen aan nen stuiver boven de markt...’

Zeker had de koopman, die op het zicht van het paar gezonde boerenvuisten zich had teruggetrokken, er niet aan gedacht - of misschien wist hij niet eens - dat pachterse Dierckx geene boter meer bewerkte. Halvelings beschaamd, kon zijne ruwheid evenwel er niet toe besluiten, het kwetsende woord terug te nemen of te verzachten.

Boer Dierckx kon het evenmin zoo verre brengen, zijnen dank, nochtans zoo innig gevoeld, met woorden uit te drukken aan de boerin, die zoo welgepast de verdediging zijner overledene vrouw had genomen. Een blik tot haar en eene beweging met den bevenden arm, als ginge hij spreken, was alles...

‘Had ik het niet gedacht!’ riep thans de boerin, die zich reeds had neergehurkt vóor de boterkuip van Dierckx. - ‘Die smerigaards!’ - de eerste lettergreep van het krasse woord beklemtoond en lang getrokken - moest zij er nog bijvoegen, toen zij zag, hoe die deugnieten van kooplieden de boter van boer Dierckx hadden toegetakeld.

Niet enkel, waar zij met den vinger boter hadden genomen, om te proeven, waren vuile vlekken; maar ook daarrond hadden zij hunne, vast opzettelijk zwartgemaakte vingers in de boter geprent, en zelfs de voch-

tige, witte doek droeg de sporen hunner vuile klauwen. Boer Dierckx had wel in den grond willen zinken... Wie had dat gedaan, wie?...

‘Smerigaards!’ herhaalde de boerin op denzelfden toon, en had reeds haren houten boterlepel tevoorschijn gehaald en hem vochtig gemaakt aan de zuivere deelen van den doek. Met vaardige hand liet zij den lepel over de vlekken gaan, om de bevuilde boter weg te schrabben, doch zoo licht en fijn, dat er zeer weinig verloren ging - nog niet genoeg, om eenen boterham te breien. Dan begon zij, met den rug van den lepel, de oppervlakte effen glad te kloppen. Deze beweging werkte zeker op hare gramschap:

‘Moest er dat één beproeven aan *mijne* boter,’ riep zij al kloppende, ‘ik... ik sloeg hem mijnen boterlepel op zijnen teut!’

Heel lief gezegd was het zeker niet. Ik geloof echter dat het vinnige boerinneken toch heel mooi en nog ruim zoo vlug als zij het zegde, hare bedreiging zou ten uitvoer gebracht hebben, in geval van nood. En waarom niet?...

Dan boog zij over de kuip, naderde met den neus heel dicht de boter, en snoof een paar malen de geuren op, die daaruit opstegen. Dat was *hare* manier van proeven. Zij zegde geen woord, doch aan hare oogen merkte boer Dierckx wel, dat er iets haperde aan zijne boter.

‘Ja, daaraan kunt ge wel zien, wat eene goede pachterse is op eene hoeve,’ zei ze, terwijl zij in een ommezien, altijd met haren houten lepel, op de boter eenige figuren teekende.

‘Dàt.... dat is wel waar,’ zuchtte Dierckx.

‘Daar!’ riep ze, zich oprichtende; ‘houd nu die vuile kerels wat in 't oog... En, hoor eens’ - hier sprak

zij aan zijn oor - ‘meer zout in 't voeder, een keer meer boteren per week, zwakdoor boteren, niet te veel water gieten, en als de boter begint te scheiden, een gele pee heel fijn raspen en in de stand doen, seffens de boter uithalen en opwerken... Zóo deed uwe pachterse zaliger ook....’

‘Ik weet het genoeg; maar met eene meid....’

Boer Dierckx had geenen tijd, om te zeggen, hoe moeielijk het is te boeren met eene meid en zonder eene goede pachterse, zoo vlug had het boerinneken begrepen:

‘Eene meid aan de boterstand?.... Dat nooit!’

‘Ja, mijne vrouw zaliger zei dat ook altijd... Doch ik kan het zelf niet doen.... Ik kan niet naar alles te gelijkertijd zien.... ik....’ Zijne rede liep uit in gebaren.

Het vinnige, ruwgebekte boerinneken keek hem even met hare vlugge kijkers in de oogen en begreep zijne gebaren.... en zijn lijden. IJlings keerde zij zich om, en vaagde met haren zakdoek - het zweet uit hare oogen.... Die arme, zoo vroeggestorven pachterse van de Schranse!....

Ook aan die betreurde overledene dacht boer Dierckx, toen hij, met de boterkuip op den schouder, door de kastanjen dreef naar zijne hoeve terugkeerde....

Boeren met louter vreemd volk.... met gehuurde knechts en meiden?.... Een ongeluk, een verderf!..... Reeds had de boter der Schranse haren goeden naam verloren; wat zou de koestal zelf geworden?.... En het overige?.... Eer hij de steenen pilaren binnentrad, sloeg hij eenen droeven blik op huis en stal en schuur, op linde en olmen en heel de Schranse der Dierckxen, alsof hij wilde betuigen, dat dit verval niet *zijne* schuld was, en hij verschooning wilde vragen aan allen en aan alles....

‘Ge komt zoo laat, boer! Hoe is 't geweest met de markt?....’

Aldus ontving hem Mie, de huismeid, die de plaats zou moeten vervullen der ontvallen pachterse. Hij had zijne kuip neergezet, knoopte den doek los en laadde gramstorig de winkelwaren uit, dezelve tamelijk onzacht op de tafel neerleggende: koffie, bitterpeeën en ten laatste rijst en zout. Doch het vochtige zout had zijnen papieren zak doorweekt en dien van den rijst mede, zoodat bij het uitpakken een deel rijst en zout ondereen op de tafel stortte.

‘Zie, dat 's gemakkelijk!’ riep de meid lachende; ‘dan moeten we geen zout in de zop meer doen....’

‘Zwijg, tang!’

‘Oei, oei! bijt maar niet!.... Kan ik het gebeteren, dat het zout nat is en dat het zal regenen?’

Boer Dierckx nam eene telloor en vaagde met de hand rijst en zout van de tafel er in.

‘Laat het maar; dat zal ik wel doen,’ zei ze naderbij komende, met de handen op de heupen.

‘Doen?.... Ge doet wat af, gij!’ riep hij spottend, terwijl hij de telloor ging ledigen in den grooten koeketel, boven het vuur.

‘Ja, dat lieken ken ik al lang: de markt is weer slecht geweest, en dan moet ik het uitzweeten.... Wat is er nu weer gebeurd?’

‘Wat er gebeurd is?.... Er is....’ Maar hij kon toch niet gaan vertellen, welke poets de boterkooplieden hem hadden gespeeld! - ‘Er is.... dat gij van eenen veestal en van boter zooveel verstaat als eene koe van saffraan eten.... dat ge voor niks goed zijt: weet ge 't nu?....’

‘En dat is al wat ge van uw boter hebt gemaakt?’ spotte zij. ‘Dan beklaag ik u!’

‘Mijne boter?.... Weeral drie pond minder dan verleden week!’

‘Kan ik het helpen, dat de koeien verdrogen?’

‘En dan is zij nog zoo bleek als plattekees, en zoo sterk als....’

‘Dat 's van de rapen. Zorg dan, dat er versch voeder is; of wilt gij dat ik er zelf ga voor liggen?’

‘Er wordt nu veel meer graan en meel in den stal verbruikt dan in den tijd van mijn vrouw, en toen was er bijna de helft meer boter, en goei en schoon boter, waar heel de markt om liep.... Waar is de zeef, de melkzeef?’

‘Wel, waar zou ze zijn? In den kelder! Wat moet ge nu met de zeef?’

‘Gebruikt gij ze, of gebruikt gij ze niet? Er is haar in de boter, zeggen de kooplieden.’

‘De beesten ruiven.... Dat is ook al mijne schuld zeker?’

‘Roskam dan de beesten, of wrijf ze met eenen stroowisch.... Maar gij, gij verstaat niets.... Ge zijt te dom, om voor den duivel te dansen.... Moest de pachterse nog leven en u bezig zien in den stal of aan de boterstand, zij.... zij gooide u tot in het midden van het spoor!....’

Neen, dàt zou zij niet verdragen; de handen bleven niet langer rusten op de heupen, en de armen werden molenwieken:

‘De pachterse altijd!.... Doch hoor eens: ik ben het beu. Er wordt nog op andere plaatsen brood gebakken dan op de Schranse, zulle!’

‘Als gij wilt gaan, hoe eer hoe liever, al ware 't vandaag nog. Uw geld zal gauw geteld zijn.’

Boer Dierckx herinnerde zich thans, dat hij het geld der boter nog niet had weggelegd. Zonder verder naar

zijne gedienstige huismeid om te zien, noch acht te geven op hetgene zij nog in te brengen had, ging hij naar zijne kamer, terwijl zij voort uitbulderde vóor de gesloten deur:

‘Gij, leelijke oude vrek; gij, schrok, die uw volk altijd achter de hielen zit, dat het voor geen booien is om uit te houden.... En als gij dan van den morgen tot den avond uw hart uit uw lijf hebt gesloofd, wat hebt gij dan?.... Stank voor dank; dan heet gij voor niets goed, en te dom om voor den duivel te dansen.... O, die hartvreter, die Barrabas!.... En zeggen dat ik hier voor alles alleen sta, voor stal en huis en kelder, en alles en alles!... En als gij dan alles gadegeslagen hebt, alsof het uw eigen was, dan....’ - Het werd kalmer en er kwamen snikken in de stem. - De kamerdeur ging open, zonder dat zij het bemerkte....’ dan wordt ge nog uitgescholden voor.... Zóo behandeld worden....’

Weinig nieuwsgierig naar hetgene zij nog liever had, liep boer Dierckx naar buiten, van zijnen kant uitroepende:

‘Zóo moeten boeren.... alleen met vreemd volk.... met eene meid.... met zulke meid!.... Dat mochte de duivel!....’

In den stal lagen de beesten te nat, alhoewel er stroo genoeg voorhanden was en men nooit mest te veel had; in de voederschob vond hij, dat, gemakshalve zeker, de beeten eerst waren opgevoederd, zoodat de koeien nu op rapen alleen stonden, die daar lagen met lange scheuten aan, vuil, onverzorgd en doormengd met rottende, die aan alle eenen vullen reuk mededeelden; de trog van het varkenshok stond half vol vuil en zuur geworden voedsel; overal vond hij iets verkeerds, iets onverzorgds....

‘Boeren, met vreemd volk alleen!....’

Ha, waar was de tijd dat de pachterse nog leefde!

Wat gulden tijd was dat! Naar den stal, den kelder, het huis, de beesten, het voeder had hij nooit om te zien; dat was *haar* rijk.... En hoe dat waargenomen werd!.... Dan was er orde en overvloed in alles! Dat was eene pachterse!.... En hoe gelukkig hij zelf toen was, na den ganschen dag bezig geweest te zijn in het veld, met de paarden, bij de knechts, in de schuur, op den zolder, haar 's avonds te kunnen meedeelen, hoe de oogst op dezen of genen akker beloofde, hoe de klaver op eenen anderen reeds maaibaar was, hoe de weiden er uit zagen, en van haar te kunnen vernemen, hoeveel ponden boter zij weeral meer had deze week, hoe deze kalfkoe geweldig meeviel, hoe gene vaars omlegde tot eene zware koebeest, hoe het stond met alles, groot en klein, tot in de minste bijzonderheden....

Dàt was eene pachterse! In dien tijd hadde hij de Schranse voor geen koningdom verruild; dan ademde huis en schuur, stal en linde en alles lust en vroolijkheid, kracht en vertrouwen; dan lachte en juichte ieder wezen, ieder voorwerp hem tegen; dan had hij menigmaal de aanmoedigende stem der Dierckxen, die hem voorgingen, in zijn binnenste meenen te hooren: ‘Braaf zoo; dat heet boeren!....’

Dan was hij sterk, moedig, fier. En thans! Met de armen vóor de borst gekruist, stond hij daar en durfde schier het hoofd niet opheffen; beschaamd, moedeloos en machteloos.... En zoo gansch alleen tusschen al die vreemde menschen, die huurlingen, welke geen hart hadden voor de boerderij....

Och ja, er bleef hem nog eene dochter. Zeventien jaar was zij nu al geworden van Baafmis; maar die was verre van hem, in de kostschool, bij de *zusters*. Zijne vrouw zaliger had het aldus gewild: hun eenig kind

zou eene goede opvoeding krijgen, zou ook naar 't pensionaat gaan; zij konden het immers zoo goed doen, als boer deze en gene, die al hunne zoons en dochters minstens een paar jaren lieten uitwonen? Thans had boer Dierckx haast spijt daarin toegestemd te hebben.... Maar kon de goede pachterse ook voorzien wat gebeuren zou? Immers, in den laatsten tijd scheen het hem toe, dat het meisje maar weinig lust had in den boerenstiel.... Al zeventien jaar, van Baafmis; het werd dus hoog tijd, dat zij er zich begon op toe te leggen....

Ha, toen hij zelf zoo oud was, reed hij met den grooten ruin alleen naar 't veld, spande hem vóor de ploeg en trok voren, zoo recht alsof er eene koord had nevens gelegen!.... En zij, wanneer ze onder de vacantie te huis was, had nog nooit de minste belangstelling getoond, als zij met hare moeder den stal of den kelder bezocht - hare toekomstige heerschappij! Liever zat ze dan stil in een hoekje en flikte - heel aardig, dat was waar - bloempjes aaneen, en strikte kantjes en wat wist hij al meer; doch wat kwam zulks te pas bij eenen boerinnenrok of eene sloof?

En toen korts na Nieuwjaar, hare moeder was gestorven, had hij nog iets anders meenen op te merken, dat hem niet minder bekommerde. Gaarne had hij haar toen te huis gehouden, hij had ze zoo noodig op de hoeve en dicht aan zijn hart; doch zij had duidelijk bewezen noch het eene noch het andere te begrijpen. Als hij haar sprak van het zoo groote verlies, dat zij beiden hadden ondergaan, had zij kalm, *al* te kalm, naar *zijn* hart, geantwoord: ‘De Heer heeft het aldus gewild; gezegend zij zijn naam!’ Zeker, ons Heer had het gewild, ware het anders gebeurd? Maar toch was dat voor hem een magere troost: begreep zij zulks niet?

Toen zijn eenig zoontje stierf - drie jaar was het maar geworden - had hij noch zijne vrouw zich met dien troost kunnen paaien, en zulks kon hij ook thans niet. - De wil van ons Heer, ja wel, dit weten wij allen, en wij moeten daarin berusten; maar het kan toch zijn wil niet zijn, dat kinderen niet méér houden van hunne ouders en ouders van hunne kinderen, dan dat zij zich in die berusting teenemaal zouden kunnen troosten. In het klooster, waar men geene familie kent, kan dat gelden, maar niet op de hoeve, waar ouders en kinderen, kinderen en ouders voor elkander *zooveel* zijn....

En nauwelijks was het graf der moeder gesloten of de dochter wou terug naar de kloosterschool. Zij haalde dit aan en dat en zooveel, dat de diepbedroefde vader den moed niet had, het eenige wezen, hetwelk hem overbleef, verdriet aan te doen en haar liet gaan.... En aldus stond hij daar nu zoo gansch alleen, zoo troosteloos, op de werf zijner hoeve, zonder iemand, die voelde wat er omging in die trouwe, goedige borst van den sterkgebouwden, van uiterlijke bijna ruwen man, zonder iemand om hem te aanhooren, te begrijpen....

Plots hief hij de armen op tot de oude linde:

'Gij.... gij, ten minste, blijft trouw aan de Schranse der Dierckxen!'....

En met welgevallen liet hij zijne blikken weiden over de machtige, hooge en breeduitgestrekte kruin des booms, waarin overal, in de warme tonen der ondergaande zon een teeder, zeer licht groen doorschemerde, terwijl enkele botten reeds geheel open waren en bladeren droegen; over den dikken, diepgegroefden stam, waaraan, boven, eenige waterscheuten reeds geheel in blad stonden; over den breeden voet, wiens wortels, in knoesten en hobbelige bonken, langs alle zijden, ver in 't rond,

boven den grond uitstaken, zoodat een gansch gezin er gemakkelijk kon op plaats nemen. Op een der knoesten zat de huiskat en spon, op den hoogsten stond de haan, die met de vleugelen sloeg en kraaide om tot de nachtrust zijn gezin samen te roepen, dat voortdurend rondpikte en scharrelde, ten einde geen oogenblik te verliezen; boven in de takken vervolgden elkander de reeds parensgezinde musschen.... Beweging, leven, gevoel van onder tot boven....

'Gij.... gij, mijn vriend!' riep hij nogmaals, terwijl hij zich neerzette op de plaats, van waar de haan was weggevlogen. - Was het te veel gezegd?....

Boomen zijn wezens. Als de mensch, worden zij geboren, groeien, bloeien, sterven zij. Als den mensch, wekt hen de zonne en doet de geheimenisvolle nacht hen inslapen. Als den mensch, verstijft hen de kille Winter, doet de Zomer hen pralen in vollen tooi en kracht.... Verheugt het ons niet het harte, den boom, waarop wij van uit onze kamer het zicht hebben, in de Lente zijne eerste blaadjes te zien ontvouwen, en voelen wij ons niet mede verjongen? Meten wij niet, in het slechte seizoen - en naar *zijn* uitzien - de maanden, weken, dagen af, die ons nog scheiden van het eerste groen, de eerste bloemen? Voelen wij niet reeds de mistige, onhebbelijke vlagen en de huiverende vorst ons overvallen, wanneer wij zijne dorrende bladeren zien nedertuimelen op den doorweekten, slijkerigen bodem? Zien wij hem niet, als wij, weltierende, lachend en vroolijk bij het gunstige weder; buigt hij niet als wij voor den storm?.... Boomen en menschen, menschen en boomen zijn wezens, in de handen der nu eens zoo milde, dan weer zoo ruwe, doch altijd voor allen even onverbiddelijke Natuur; beiden genieten onder dezelfde mildheid, zuchten onder dezelfde ruwheid....

Neen, een boom, een oudgekende boom is, vooral den buitenmensch, niet heelemaal een *ding*, een gansch onbezield wezen. En dat was vooral niet de linde der Schranse voor de Dierckxen.

De man, die daar tegen den beschermenden stam aanleunde, had nu zelf al grijzende haren, maar het heugde hem nog zoo wel, hoe hij, als kind, daar, in de schaduw van dienzelfden boom, speelde, en zijn eerste paard diezelfde knoest was, waarop hij nu zat. Het heugde hem nog zoo wel, hoe hij, levenslustige, moedige knaap, de talrijke musschennesten in de takken daarboven had willen rooven; hoe grootvader daarvan niet had willen hooren, en op zijn 'Waarom toch?' geantwoord had: 'Och kind, laat den boom en zijne musschen met vrede; die behooren bij elkander.'

Grootvader duldde niet dat men het kapmes lei aan den boom, en ook zijn vader liet maar toe de onderste takken in te korten, wanneer deze al te laag hingen voor de hooggeladen wagens. Zoo had *hij* mede gedaan later, en dankbaar had de boom zich steeds getoond, en was het siersel geworden - of meer nog - haast een familielid der oude hoeve.

Dierckxen waren voorbijgegaan, andere waren opgevolgd, doch de linde was dezelfde gebleven, zonder dat er schier aan haar eenige verandering was te bespeuren; zij deelde in wel en wee, in jaren van voorspoed en overvloed, evenals in jaren van schraalheid en misgroei; doch was immer dezelfde prachtige boom, kalm in de bewustheid zijner kracht, vol leven, vol gevoel, begrijpende en medevoelende wat er omging in het hart van den ouden boer, die fleemend aanleunde tegen zijnen ouden, trouwen stam.... en peinsde....

III.

Eenige oogenblikken reeds zat hij aldus, toen een jonge boer de werf opkwam.

‘Dag, boer Dierckx!... Wat aan 't rusten?’

Boer Dierckx schrikte op, en terwijl hij zich overeind zette, liep eene rilling hem door de leden: de werkelijkheid, die hem overviel.

‘Ha, *gij* zijt het!’

Ja, zeker, was *hij* het: Frans, de kloeke zoon van boer Wuyts der Eikenhoef, daarginds. - Maar hoe wonder die boer Dierckx er heden uitzag!.... Scheelde hem wat?....

‘Kou, zeker?’

‘Kou?.... Waarom kou?’

‘Het is er nog geen weer toe, om onder den lindeboom te gaan zitten. Dat's goed om een kou te pakken of een *fleuris*.’

‘Och kom, daar weet een oude boer niet van.’

Waarvan wist hij dan wel; want dat was toch het gewone gezicht van boer Dierckx niet!.... Hij zou dan maar van wat anders klappen:

‘Toch een goed weer genoeg!....’

‘Goed?.... Veel te droog! Regenen moet het, veel regenen.’

‘Kwaad zou het niet doen.’

‘Een uur regen nu, is eene kar voeder!’

Daarmede wilde boer Dierckx naar zijne woning toe, wat zeker niet overeenkwam met de plannen van den jongen Wuyts, zooals bleek aan het verduisteren van zijn gelaat. Bijna smeekend riep hij:

‘Zeg eens, boer Dierckx....’

Deze keerde zich om en begreep genoeg dat hij het niet was, die *zeggen* moest, en keek daarom den jongen boer vragend in de oogen. Daar dit middel evenwel niet gelukte, moest hij zijne toevlucht nemen tot woorden:

‘Hewel?’....

Maar de jonge boer wist nog niet hoe te beginnen. ‘Het is.... Wij zijn nu al in de Paaschweek....’

‘En Zondag is 't Paschen. Dat is iets, waar Snoeck nooit in mist....’

Wat was hij *knak* vandaag! Maar opeten zou hij hem toch ook niet.... Welaan dan:

‘Het is maar dat dees week, overal in de pensionaten, de vakantie begint.... Is Rozeken al t'huis?....’ Hoe die boer hem nu aangaapte!

‘Niet?.... Wanneer komt ze dan?....’

‘Wanneer ze komt? Op het einde der week.’

‘En als zij t'huis is, gaat zij dan nog weer?’

‘En waarom zou ze?’

‘Wel ja, zij is immers nu toch al zeventien jaar, van Allerheiligen, is 't niet?’

‘Van daags vóor Baafmis.’ - Waar die kerel zich mee moeide! En waar hij naartoe wilde?....

‘Zou ze mij nog kennen? Denkt ge 't?’

‘Kennen! Of ze geenen Wuyts meer zou herkennen, al ware 't tusschen honderd....’

‘Varkens,’ wilde boer Dierckx zeggen. Daar echter het bedoelde gezelschap weinig beviel aan den jongen Wuyts, onderbrak deze in tijds:

‘Ja, ziet ge, zij zal waarschijnlijk aan mij niet veel meer gedacht hebben; maar ik heb altijd veel van haar gehouden, van in den tijd, dat zij op de hoeve kwam spelen. En onder de vakantie kwam ze nog altijd mijne zuster bezoeken ook....’

Boer Dierckx zag volstrekt niet, waar de jonge Wuyts naartoe wilde:

‘En dan?....’

‘Dan liet ik haar weleens.... onze paarden zien, onze varkens en onze kalveren, en legde haar uit, hoe onze nieuwe botermolen werkt....’

‘Deedt gij dat?’

Nu zal de lezer waarschijnlijk meenen dat boer Dierckx den jonkman uitlachte, met de manier, waarop deze zijne dochter had ontvangen. Het was evenwel niet zóo; boer Dierckx was in den hemel....

‘En wat zei ze dan? Hoe vond zij het?’

‘Ja, zeggen deed zij gewoonlijk niet veel.’ - De hemel van Dierckx betrok. - ‘Mijne zuster zei dan somwijlen: Och, wat wilt gij daarvan spreken aan Piozeken; het kind moeit zich immers daarmee niet....’

De hemel van Dierckx was heelemaal weg:

‘En zij werd niet kwaad, als uwe zuster dat zei?’

‘Kwaad?.... En waarom?’

‘Ze werd niet kwaad, als uwe zuster, die toch geen

twee jaar ouder is, haar *kind* noemde?.... Niet kwaad, als uwe zuster zei, dat Rozeken zich niet moeide met die dingen?....'

Daar hadt ge nu boer Dierckx zelf kwaad, zoo kwaad, dat de jonge man niet wist hoe het weer goed te maken.

'Ja, ziet ge, boer Dierckx, slecht was het niet gemeend van mijne zuster; want die houdt veel van Rozeken, en ik.... - nog meer,' wilde hij er bijvoegen; maar dacht zeker dat het te veel was, zoo kwaad zag boer Dierckx er uit....

'Eene dochter van de Schranse, die zich niet zou bemoeien met vee en stal, met boter en kalveren!....'

En de jonge Wuyts, om den, vader te troosten en het meisje te verontschuldigen:

'Ja, mijne zuster zei dat ook: wat kon zij in de kostschool, bij de *zusters*, veel leeren van wat eene hoeve aangaat?'

Een ongelukkige troost! Boer Dierckx trappelde van ongeduld: zou die melkmuil hem ook nog de les gaan spellen, hem doen zien dat hij verkeerd deed, zijne dochter dáar te zenden? Zooverre moest het komen! - Waarachtig, een mensch wist haast niet hoe dien boer Dierckx aan te spreken vandaag! Alles nam hij verkeerd op.....

'Maar ze is nu toch al ver over de zeventien..... En als ze nu te huis blijft..... En ge weet, toekomende jaar geeft onze vader de hoef over aan onzen Gust, die gaat trouwen met Mie van de Wittegracht..... En ik ben ook al drie en twintig..... En mijne zuster zegt altijd dat Rozeken een zoo goed meisje is..... en ik ook..... en dat zal wel beteren..... en binnen een jaar of twee.....'

Nu was het zeker niet heelemaal de schuld van boer

Dierckx, indien hij niet duidelijk begreep wat de jonge Wuyts meende.....

‘Beteren?..... Wat binnen twee, drie jaar?.....’

‘Wel ja, als mijn broer dan toch trouwt, zou ik misschien ook..... Rozeken zou dan omtrent twintig zijn.....’

Ha, zóo lagen de boeken! Daar had boer Dierckx nog nooit aan gedacht; Rozeken was ook nog zulk een kind..... Maar 't was waar ook: binnen een paar jaren zou Rozeken twintig worden. Hoe hij den jongen boer thans in de oogen keek!

‘Gij, een Wuyts van de Eikenhoef, zoudt willen trouwen met Rozeken?.....’

Hij, beschaamd: ‘Ten minste als.....’

‘En gij hebt haar uw koeien laten zien, uwe varkens, uwe paarden, uwe kalveren, als zij op de Eikenhoef kwam, onder de vakantie? Gij spraakt haar daarover?....’

Deed hij dan daaraan niet wel?

‘Maar, boer Dierckx.....’

‘Gij?....’ En hij legde zijne breede hand zwaar op den hoogen, krachtigen schouder van den jonkman. - ‘Gij?..... En waar zoudt gij heen?.....’

Ja, dàt wist de jongen nog niet; doch er zou tegen dien tijd wel iets te vinden zijn.....

‘Hier komt ge dan, hier op de Schranse! En dan zullen wij eens laten zien wat de Schranse kan en dat de Dierckxen weten wat boeren is, en de Wuytsen ook.....’

‘Zou dat kunnen?.....’

‘Kunnen!...’ Het zou moeielijk geweest zijn, te zeggen wiens oogen het vroolijkst glansden, die van den ouden boer, welke de Schranse opnieuw zag bloeien als weleer, of die van den jonkman, welke zich reeds, met zijn lief Rozeken aan den arm, uit de kerk op de Schranse zag weerkeeren, prachtig versierd ter gelegenheid van het bruidsfeest.

Doch het was thans het geschikte oogenblik niet om daarover verder te spreken. De knechts kwamen terug uit het veld, de meiden liepen over en weer, en het was niet noodig dat van al die schoone vooruitzichten iets werd geweten. De jonge Wuyts keerde huiswaarts - het hoeft niet gezegd te worden in welke gemoedsstemming - terwijl boer Dierckx nog een paar malen de werf op- en aftrad.

'Ja, oude boom, met uwe nieuwe bladeren, laat ook eens de oude hoeve een nieuwe pachterse krijgen, dan zult gij nog wat beleven, dan zult ge nog eens wat zien op de Schranse, dan zal 't weer gaan, gelijk in de goede oude dagen.....'

Langzaam daalde het nachtelijke duister over de hoeve en de boomen.... Alles sliep - alleen de teedere, eerste blaadjes van de linde trilden nog zacht in het koeltje, zoo zacht, als op de hoeve, de hoop in het hart van den boer der Schranse.....

Des anderdaags gebeurde iets dat zeker nog niet dikwijls op de Schranse was voorgevallen. Er kwamen twee brieven te gelijk: één van den Graaf en één van Rozeken. Alhoewel boer Dierckx, sedert verscheidene dagen reeds, zich aan beide verwachtte, brachten zij hem echter thans erg in verlegenheid.

De Graaf, zijn heer, schreef dat hij Zaterdag, met eenen timmerman, naar de hoeve kwam om de herstellingen op te nemen, die noodig waren aan de schuur. De boer zou zoo goed zijn, met zijn karretje, hem des middags aan de statie te komen afhalen, en later er hem ook terug naartoe te brengen. Aan dit verlangen zou natuurlijk voldaan worden. Maar denzelfden dag moest ook de dochter afgehaald worden uit de kostschool, zooals men de gewoonte had te doen. En juist stond het eene

paard, de grijze, mank; de smid had eenen nagel te diep geslagen en deze was doorgedrongen tot in het vleesch. Zeker kon hij niet anders dan zelf zijnen heer gaan afhalen; maar de dochter dan?..... Deze laten blijven tot den volgenden dag?..... Dan was het Paschen en kon men toch niet met kar en paard naar 't klooster gaan rijden!.... Het was inderdaad een moeielijk geval.

Boer Wuyts van de Eikenhoef, aan wien hij het uitlegde, vond er geen zoo groot erg in, en was aanstonds gereed om zijne diensten aan te bieden; zoo iets kon immers iedereen overkomen, en zij waren niet voor niet goede buren!....

Men kan wel denken hoe de jonge Wuyts te moede was, toen zijn vader hem beval de kar in gereedheid te brengen, om morgen Rozeken van de Schranse uit het klooster te gaan afhalen, en hoe hij de omstandigheden zegende, die boer Dierckx in verlegenheid hadden gebracht. Gisteren dat gesprek, vandaag die nagel, en morgen.... Of hij van geluk mocht spreken!

Van 's morgens, al zeer vroeg, zette hij zich op weg naar 't klooster, zijn paard, het tuig, het speelkarretje niet minder netjes afgepoetst dan zijn eigen zelve. - niet minder of niet meer dan of hij zijne jonge bruid ging afhalen... En weinig minder was het immers ook...

Gelukkig als een kermisvogel, trok hij er op af, duizend en meer plannen smedende, het eene al liefelijker dan het andere. Wat zou Rozeken wel zeggen, dat *hij* haar kwam afhalen? Zou ze hem nog herkennen? Zou ze blij zijn? En waar zou hij ze plaatsen? Daarachter op die bank? Maar dan zou zij het bemerken, telkens hij zich moest omkeeren om haar te zien. Neen, beter hier vóor, naast hem.... En waarover zou hij haar spreken? Over de school en het klooster? Daarover

wist hij niet veel. De boerderij; de paarden? Dat ging hem beter af, doch zou het Rozeken bevallen? Zou hij haar ook doen verstaan, dat hij zoo veel hield van haar en dat haar vader het reeds wist en er vree mee had? Zulks was zeker het voornaamste - maar ook het moeielijkste.... Doch zoo goed was alles hem tot heden meegevallen, dat hij ook daarin wel gelukken zou.

Heel verwonderd was Rozeken, iemand anders dan haren vader te vinden, om haar naar huis te brengen. De uitleggingen van den jongen Wuyts, evenals het brief ken, eigenhandig door haren vader geschreven, schenen haar maar half te bevredigen. Zij sprak zelfs van daar te blijven totdat haar vader zelf kon komen.... Vaarwel dan alle plannen!'

'En waarom stuurde vader den knecht niet?'

Dit was nog minder vleiend voor den jongen boer. Wat, zij verkoos eenen knecht boven hem, voor reisgezel! Als een goede vrijer weerhield hij zich evenwel zijne misnoegdheid te laten blijken.

'Maar, Rozeken, het is *ons* paard. De grijze van uw vader staat mank. En daar het *ons* paard is en *onze* speelkar, was het toch beter, dat ik er mee reed.'

Was zulks niet gegrond? En toch scheen de geleider haar nog niet te bevallen. - Helaas, de plannen!.... Doch onderweg, alleen met haar, zou het wel beteren!....

De koffers, doozen en pakken waren eindelijk op de kar gebracht, en de slimmerik had zorg gedragen dezelve zoodanig opeen te stapelen, dat de tweede bank, achter op de kar, moest weggenomen worden; het meisje kon dus niet anders dan plaats nemen op de voorbank, naast hem. Dit plan was dus gelukt; doch slechts gedeeltelijk; want het jonge meisje hield zich, zoover de bank het

toeliet, van hem verwijderd. - Wat denkt gij wel, naast eenen manspersoon zitten!....

Thans kwam het er op aan, te vernemen of Rozeken nu op de hoeve zou blijven. Maar neen, het was maar vakantie, en zij zou weerkeeren. Toen hij daarop liet hooren, dat haar vader meende dat zij te huis zou blijven, had zij hem heel vreemd aangekeken en gevraagd: ‘Vader?’ op eenen toon, waaruit de jonge boer genoeg begreep hoe vast zij besloten wras terug te gaan; zij had zelfs niet eens aan tegenstand gedacht.... Andere ontgoocheling!....

Het gesprek vlotte steeds moeielijker; het meisje antwoordde slechts met enkele silben, en bleef terzijde tegen de karsponde aanleunen, zich zoo klein mogelijk makende. Slechts eenmaal had zij de oogen tot hem gericht, namelijk toen zij zoo verwonderd was geweest over haars vaders meening; verder hield zij den zedigen, onbestemden blik recht voor zich uit gewend. Al te zeer beklaagde de jonge boer zich daarover niet; dit gaf hem immers gelegenheid, naar hartelust de geliefde te bewonderen, zonder dat zij het gewaar werd! Meer dan eens vergat hij, die anders zulke goede voerman was, zoodanig zijn paard, dat het uit het spoor liep. En nauwelijks had hij het er zachtjes terug in gebracht - de zweep of een krachtig voermanswoord durfde hij nu niet gebruiken - of andermaal keerde zijn smachtende blik weer tot zijne sprakelooze gezellin.

Jammer maar dat deze zoo bang was van hem, zóo bang dat zij zich al dichter tegen de sponde der kar aandrong.... Zeker moest elke schok der wielen haar pijn doen. Om te beproeven, ging hij op de andere sponde liggen.... Ziet gij wel?.... Hem echter gaf dat niets, en op die wijze was er zooveel plaats gewonnen, dat

zij gerust, zonder hem te raken, in het midden der bank kon gaan zitten.

‘Rozeken, zit wat meer naar 't midden, kind. Daar zullen uw kleeren niet vuil worden van het spatten der wielen.’

Maar Rozeken vond geene vlekken op hare kleeren en drong zich nog vaster tegen de sponde aan.... Helaas, er was dus niets aan te doen; het meisje was bang van hem en bleef bang. Hij zag dus geen ander middel dan de kar zoo zacht mogelijk te doen gaan, en iederen schok, die niet te vermijden was, dubbel te voelen: den schok der éene sponde tegen heup en schouder, en - veel pijnlijker - in zijn hart, den schok der andere, die de teedere leden der geliefde kwetste.

Heel vroolijk was deze terugreis, zoo hoopvol ondernomen, dus niet. Wel was het eene zaligheid met de geliefde op dezelfde bank te zitten en vrij haar te kunnen bewonderen; doch hij had het evenwel gansch anders verwacht. En wat aangaat, het woord te brengen op... het bijzonderste, och, daar kon voor het oogenblik niets van komen; tegenover dit zoo zedige, schuchtere, zwijgende meisje verloor hij allen moed. - Stille liefde!....

Zij hadden nu omtrent de helft van den terugweg afgelegd. Het paard moest eten; daarom stelde bijvoor stil te houden in eene afspanning; zij zelven konden dan intusschen ook iets gebruiken.

‘In eene herberg!’ riep Rozeken.

Nu, waar anders zou men afspannen dan in eene herberg! Wat kon zij nu daar tegen hebben? En toch moest hij heel schoon spreken, om haar van de kar te doen komen, waar zij wilde wachten totdat zij zouden voortrijden.... Kon dat nu toch zijn?....

Eindelijk was zij nochtans afgestegen en nam plaats

aan eene tafel, aan de overzijde van den jongen boer. Veel kon men dien dag - daags voor Paschen - niet te eten bekomen; dat wist zij ook wel. Men zou zich moeten tevreden stellen met een stuk kaas en eenen boterham; anders had hij gaarne haar op wat beters onthaald.... Gelukkig dat die flauwe Vasten ging uit zijn.... Doch zij raakte aan spijs noch drank, hoezeer hij haar ook tot eten aanzette, en bleef verlegen zitten, met de oogen naar den grond. Op den duur smaakte het hem ook niet, en al even treurig en sprakeloos keek hij door het venster naar zijn paard - dat zeker niet vrijde en dus smakelijk at en dronk wat het kon....

Al sedert eenige oogenblikken had de bazin de jonge lieden met belangstelling gadegeslagen.

'Gij komt zeker van eene begrafenis?' vroeg ze toen goedig.

Verwonderd keken beiden de bazin aan; de jonge boer werd rood tot achter de ooren en riep:

'Van eene begrafenis! Waarom van eene begrafenis?'

'Neem niet kwalijk; maar ik dacht zóo.'

'Bemoei u met uwe eigen zaken!' riep hij heftig, denkende dat de bazin wilde spotten.

'Maar dat zou immers kunnen,' zei deze om zich te verontschuldigen.

Of het paard genoeg had geëten of niet, het werd aanstonds den toom aangedaan, en voort ging de reis.... Nu Rozeken hem zoo bits had hooren antwoorden aan de bazin, was zij nog meer bang dan vroeger; nu kwam schier geen woord meer over hare lippen.

Neen, niet van eene begrafenis kwamen zij; maar toch voelde de jonge Wuyts wel, dat vele, der plannen en der zalige bespiegelingen, dezen morgen geboren, reeds konnen begraven worden.... Ja, zoo gansch an-

ders had hij zich deze terugreis voorgesteld - en nu leek zij aan eene begrafenis.... nu was zij zoo weinig vroolijk dat hij op den duur zijn paard al meer en meer ging aanwakkeren, om des te eer op de Schranse te komen, en van zijne zoo weinig gespraakzame geliefde verlost te zijn. - Had hij dat gisteren of eergisteren kunnen droomen?....

IV.

Paschen verrijzenis, begin van een nieuw leven!

De Zon heeft hare macht herwonnen over de duisternis en de plagen des Winters; weer eenmaal zegeviert de Scheppende over den Vernielende.

Vol luister, als een held, stijgt zij - en planten en kruiden aanbidden haar, roemen hare macht, hare glorie en hare goedheid....

In het verjongde gemoed van den mensch rijst de hoop, gloeit de liefde. In zijn vernieuwd bloed bruist de kracht; de oude, zwakke mensch is afgelegd; een nieuw leven begint: het is Paschen!

De natuur is jong en mild, de menschen vroolijk te moede; kerk en dorp, hoeve en veld, dieren en planten: alles en allen vieren mee het blijde Paaschfeest....

In de kerk zijn de kostbaarste sieraden ten toon gespreid; daar schemert het van goud en zilver en prachtige gewaden; daar glanzen verheugde, dankzeggende

aangezichten. Op het hooge koor prijkt de lange wassen paaschkeers, met de heilige nagelen - het beschermende, wonderdoende ‘heiligdom.’ In de vont staat het groote vat met het nieuwe wijwater. Zegevierend dreunen weer de breede tonen van het orgel door beuk en koor, zegevierend verkondigen, na de droeve dagen, die voorgingen, de klokken uit den hoogen toren, de blijde tijding, ver en wijd over dorp en velden: het is Paschen!

In het dorp zijn, aan dak en gevel, de verwoestingen van den ruwen Winter hersteld; ook daar heeft alles het vroolijke en feestelijke uitzicht der verjonging.

En nu de hoogmis geëindigd is, keeren in scharen de vrome boeren huiswaarts, en praten luid over de lachende velden, over het zoele, vochtige lenteweder en over de hoop in de veelbelovende toekomst....

Ha! bezie me dat graan eens!.... Als ge met Paschen er een vlaai kunt in bergen, kan het heel wel zijn maat voldoen, zegt het spreekwoord.... Of ge er een vlaai zoudt in bergen, ik vraag het u?.... Haast zoudt ge er zelf gaan in liggen, dat men u op geene tien stappen afstands zie.... Jongens, bouwt een schuur bij, want of me dat een oogst zal zijn! Maar koeltjes moet het blijven en nat, dees maand; dat is het weertje voor onze Kempengronden....

Vroolijk trekken zij huiswaarts, langs steenweg en slingerpad, door veld en wei, en gedost in hunne beste plunje, zelven verwonderd over hunne prachtige kleeding, zelven glimlachende om de moeite, welke het hun kost - zij, die gewoon zijn door ‘reger en sleger’ te loopen, bespat tot op den rug en doornat tot op de huid, als 't zijn moet - die mooie kleederen niet te bevuilen, de plasjes te vermijden, die de regen op het voetpad naliet, de slijkerige ‘leezen’ van het karspoor, en

de grasbosjes, die beginnen uit te schieten op den boord van den smallen weg.... Ja, ja, schoone kleederen dragen, is heel wel; maar men zou er bijna tegen opzien om den last, dien het vraagt, ze schoon te houden. Zwak kunnen doorstappen, over ende over, zonder nauw te moeten zien waar ge den holleblok zet, is ook een genoegen - vooral als 't eene gewoonte is.

En of ze goed bewaard zijn gebleven, die mooie kleederen! Ge zult er onder ontmoeten, die haast zoo oud zijn als gij zelf. De jonge boeren en de jeugdige boerinnen mogen verslingerd zijn op de nieuwere modes, de bejaarde boeren en pachtersen houden het met de oude - de goede.

Daar hebt ge onder ander de pachterse van de Wittegracht; dat is er nog eene van den ouden stempel: lage schoentjes met gespen - echt zilveren, zulle! - zwaar merinossen kleed, niet te lang, doch breed uitstekend op de heup; zwartzijden voorschoot; hetgroote ‘gouden hert met steentjes’ op de borst, en de zware gouden ketting met machtig slot om den hals; gouden oorbellen, als peren zoo groot; eene fijne vleugelkap van kant op het hoofd, en daarover de zwarte falie met franjes - nog voortkomende van hare moeder zaliger, en onmisbaar op Hoogtijd en rouwfeest.... Eene muts? Neen, meisje, laat dat over aan de stadsche juffers; een strooien hoed met lange, zwierende, zijden linten, dat is wat anders, dat staat goed op eene witte kap, en dat is warm ook.... Maar of Mieken, die al zin heeft in de jonge boeren van vandaag - ten minste in éenen - haren raad zal volgen, is eene andere zaak....

Die daar is meer moderne gekleed: eene muts met bloemen en strikken, eene zijden *pelerine* met gitglanzende glasparels en zijden franjes, en, ik geloof haast

ook, een zijden kleed; doch goed kan men het niet zien, want zooveel zorg heeft zij er voor, dat zij het opgeslagen in de lenden vasthoudt, zoodat het haar maar weinig kleedt, en onder het korte baaien rokje, de beenen tot aan de kuiten uitschijnen, met de witte kousen, helaas, reeds bespat, evenals de fijne, verlakte schoentjes, die niet breed en stevig genoeg voor den voet, gewoon aan holleblokken, scheef afgeloopen zijn....

Ginds komt ook boer Dierckx op zijn paaschbeste. Zoolang hem heugde hadden de boeren van de Schranse, bij Hoogtijd, eenen hoogen hoed gedragen. Zoo deed hij ook, zich niet in het minst bekommerende of de hoeden ook al, onder den invloed der mode, boord en vorm hadden zien veranderen. De zijne was een aan niets toegevende, moedwillige hoed, met onbekommerd, vrank en vrij rechtopstaande haren. Broek, ondervest en jas waren gesneden uit het echte, aloudbekende molsch laken, dofzwart van kleur, met een tintje van groen er in; stijf, nog al duur ook, maar eene andere stof dan dat glimmend, papieren laken van heden, waarmede een mensch bang is te bukken, uit vrees dat de knieën er door schieten. Zulk een jas, met stijven, hoogen kraag en slippen tot aan de kuiten, past in alle weêren; daar dringt geen koude door en ook geen warmte; dat is een stuk voor het gansche leven - als men er alle Hoogtijden goed zorg voor draagt.

Tusschen al die boerinnen in hare schoonste kleederen, stak Rozeken geweldig af, met haar kostschoolpak: zwart merinossen kleed, lange *pelerine* van dezelfde stof en eenvoudig strooien hoedje met eenen enkelen blauwen strik.

En hoe iedereen het oog op haar had!....

‘Kijk, dat's Rozeken van de Schranse!’ riep men elkander toe.

‘Wat is zij groot geworden! - Al een heele meid!’ zegden anderen.

‘Maar zoo teer, zoo bleek!’ - Nu, dat was ook waar. Het meisje was er geheel om verlegen, aldus de aandacht op zich te trekken.... Och, wat waren die menschen vreemd!.... Maar het was ook zoo lang geleden, dat men haar nog had gezien; waarom zou men haar dan niet eens goed bekijken?.... En daarbij, voor de jonge boeren en boerinnen, was het eene vrijster meer op 't dorp, en bijlange geene slechte partij. Dacht *zij* daaraan al niet voor het oogenblik, de boerenzoons deden dat wel; de meisjes merkten het genoeg....

Hoe zedig en verlegen; hoe zij bloosde telkens zij even het hoofd ophief en bemerkte dat aller nieuwsgierige blikken op haar waren gevestigd! Hoorde zij daar zelfs niet lachen? Wat wilde men toch van haar?.... Och, wat was zij blij, zich terug op de hoeve te bevinden!....

De jas van molsch laken hing reeds in de kas, en in zijne hemdsmouwen zat boer Dierckx met al zijn volk aan de tafel. Het spek en de hespen in de schouw zouden heden onaangeroerd blijven; de beenhouwer had versch vleesch gebracht: het was feest. Spek en hesp is heel goed: maar op Hoogtijd en Kermis, voor eene verandering, een goed stuk rundvleesch, dat lust een boer ook wel. Hoe het allen smaakte! Gedurig had Mie, de huismeid, werk met op te dienen; zij was dus van meening geweest, dat het brood der Schranse nog altijd eetbaar was.

Stilaan had men ook wel tijd, om een woord te spreken. Zou men Rozeken niet aan 't klappen krijgen?....

‘Toe, Rozeken, neem nog wat!’

Maar Rozeken had geen den minsten lust. Verwonderd keek zij op de machtige *porties*, die elk zich toediende,

en was verbaasd hoe graag die werden verslonden. Zóo at men niet in de kostschool....

‘Zeg eens, Rozeken, is de vakantie maar van gisteren begonnen? Op andere jaren begon ze toch vroeger in de week.’

‘Jawel; Woensdag is zij begonnen; maar de zusters hadden gaarne, dat ik bleef totdat de Goede-Week uit was. Er is dan zooveel gratie te verwerven.’

De meiden bezagen elkander. - Gratie?....

‘Gevieren van de oudsten zijn wij gebleven en hebben wij de oefeningen van den Derden-Regel meegedaan. Daar is zooveel aflaat aan verbonden.’

‘Dus zooveel als een halve kwezel!’ zei Trees aan Mie in het oor.

‘Ge moet in elk geval goei devotie gehad hebben!’ riep deze laatste.

Verwonderd keek Rozeken de meid aan; wat meende die daarmede?....

‘Wel ja, door uwen vrijer zelf afgehaald worden; zeg dan nog, dat ge geen goei devotie hebt gehad!’ lachte Mie.

Hoe Rozeken nu opkeek! Gelukkig kwam heur vader haar spoedig ter hulp, met aan de huismeid te zeggen:

‘Steek uwen mond vol!’

‘Boer, 't is onbeleefd te spreken met vollen mond,’ bracht deze in.

‘Dan zult ge ten minste zoolang zwijgen!’

Boer Dierckx was kwaad; moest die meid ook zóo iets gaan zeggen aan Rozeken? Wel ja, de jonge Wuyts had Rozeken afgehaald, omdat de grijze mank stond. En daarop zinspeelde nu die groftongige meid, net alsof Rozeken, haar vader en de jonge Wuyts zulks op voorhand hadden overlegd. Zuiver toeval was het, dat wist zij ook wel: een nagel, dien de smid te diep had ge-

slagen.... En het was immers ook de eerste maal niet dat de boeren van de Schranse en de Eikenhoef elkander voorthielpen! Gelukkig dat zij niet al de bijzonderheden van die terugkomst kende; want wie weet welke spotternij zij anders nog had uitgebracht....

Intusschen was het volstrekt niet noodig, aan eene goede tafel geen enkel woord te spreken; dat vond ten minste de voerman:

‘Die zusterkens in 't klooster zullen ook wel blij zijn dat de Vasten uit is.... Die vasten immers?’

‘Nu, als die niet vastten!’ riep Mie.

‘Wel zeker vasten zij, die goede zusters,’ zei Rozeken. ‘En zij hebben ook zooveel te bidden, alle dagen, en bijzonder in de Goede-Week.’

‘Vasten en bidden!’ riep Mie. ‘Van 't éene krijg ik honger en van 't andere vaak, zoodat mij geen van beide gaat.’

‘Niets anders doen dan vasten en bidden? 't Moet zeker al heel weinig plezant zijn,’ meende ook de andere meid.

‘Ge moet niet denken, dat wij in 't klooster geen plezier maken,’ ging Rozeken voort. ‘O, bij tijds, als het feest is, gaat het er heel lustig toe.’

‘Wordt er gedanst ook?’

‘Wat vraag! Ge weet toch wel: nonnekens en kwezelkens dansen niet; zoo gaat het in 't lieken,’ zei de voerman.

‘Nonnekens en kwezelkens dansen wel - als gij ze maar geeft nen man: dat gaat in 't zelfde lieken,’ verbeterde Mie.

‘Hoe wilt ge dat ze dansen in 't klooster; daar is niemand, die dansen kan.’

‘Wij springen maar gelijk wij kunnen,’ zei Rozeken;

‘en 't is toch heel plezierig. Somwijlen ook spelen wij comedie en zingen wij, heel schoon. En het gebeurt nu en dan, dat wij kleederen mogen aandoen van de zusters. Dát is aardig! Ik, bijzonder, ben zoo schoon in die kleederen; dat zeggen de zusters allemaal en de moederoverste ook - o, zoo schoon!....’

Het meisje bloosde nog van genoegen, als zij er aan dacht. Ja, een aardig nonneken moest Rozeken wel zijn, dat zagen allen genoeg: zoo wit en rein, geen zier verbrand van de zon of gebruind door weer en wind; zulke mooie, fijne handjes, zonder het minste weertje; zoo rank van leest.... Zelfs in dat zwarte kostschoolpak, zag zij er bijna uit als een nonneken. Toch beviel het eene noch het andere pak zeker aan den ouden Dierckx, want hij schudde het hoofd en zei:

‘Morgen zullen wij naar de kleermaakster gaan om u andere kleeren te laten maken.’

‘Andere kleeren, en waartoe?’ vroeg zij verwonderd. Niet minder verwonderd was de vader; was zij die kostschoolkleederen nog niet lang moe, of wou zij daarmee in den stal gaan loopen?....

‘En de zusters houden allen zooveel van mij, zij zijn zoo goed en zoo vriendelijk!.... In het klooster is het leven zoo zoet en zoo stil, zoo gemakkelijk en zonder gevaren; ver buiten al het zondig gewoel der wereld, leeft men er zoo gerust en gelukkig....’

Die woorden deden boer Dierckx pijn. En op de hoeve dan, als pachterse, daaraan was geene aantrekkelijkheid?....

‘Meer dan eene halve kwezel,’ zei de huismeid, terwijl zij opstond, zachtjes aan Trees; ‘ruim een halve non!’

‘'t Is al gelijk,’ meende Trees, ‘ik zou het geene week uithouden in 't klooster.... Dan nog liever 't veld in!....’

‘Jongens, hier zijn zij!’ riep Mie thans, eene groote schotel op de tafel zettende, zoo vol hardgekookte eieren, dat zij langs alle kanten afrolden. ‘Hier zijn ze, de paascheieren!.... *Hardi*, jongens en meiskens!....’

Een vreemde kost, na eenen goeden maaltijd, meent gij? Echt patriarchaal Kempisch nochtans. Met Lichtmis wordt den kiekens aangezegd, waaraan zij zich te houden hebben: ‘Met Paschen nog geen ei gelegd - de kop afgekapt en zelf den pot in!’ En met Paschen heet het: paascheieren eten, zooveel men wil - of kan, en dat wil veel zeggen....

Zijn sommige hoeven oud, nog veel ouder zijn eenige gebruiken, die onder hare strooien daken zijn blijven voortleven, en tot een der oudste behoort wel zeker het eten van paascheieren.

Ten allen tijde was het ei het zinnebeeld der scheppende kracht, der herleving, der vruchtbaarheid; in meer dan eene genesis was het ei tevens de scheppende en het geschapene. En heden nog hoort men vaak, onder het paascheieren eten, de eeuwenoude vraag stellen: ‘Wat was er eerst, het ei of het kieken?’ waarvan dan de oplossing moet aanzien worden als een geheim, dat geen menschelijk brein doorgronden kan.

Bijna zeker brachten onze Germaansche voorouders dit gebruik mede van de hunne uit het oude, verre Oosten. Niet altijd vatte men zoo eng op als heden. Lang vóor het Pascha der Joden - het feest van den tocht door de Roode Zee - lang vóor het verlossingsfeest der Christenen was gekend, vierde de Natuur, en heel de menschheid mee, het groote, algemeene feest der Herleving. Het lichtende vuur, waarrond te dier gelegenheid werd gedanst, is eene paaschkeers geworden; de ringvormige brooden - een zinnebeeld van

den zonneweg - die men te dezer gelegenheid bakte, komen nog hier en daar voor; het wegschenken van gekleurde paascheieren is thans overgelaten aan de klokken, weerkeerende van Rome, die haar geschenk liefst neerleggen dichtbij of in den palmstruik, waarvan met Palmenzondag een tak is afgesneden, om gewijd te worden; doch het eten van paascheieren is algemeen in eere gebleven over heel het oude Kempenland....

En ook is de oude bediedenis nog niet geheel verloren gegaan; hoor maar:

'Van wien krijg ik er nu een?' vroeg Mie. - En Trees daarop: 'En ik?'

'Van mij!' riep de voerman, aan Trees een der vier of vijf eieren overgevende, die hij nog vóor zich had liggen.

'Daar, mijn lieve Trees, mijn hartlap!' zei de handknecht, haar insgelijks een ei toereikende.

Mie rolde het hare eenige malen onder de geopende hand over de tafel, misschien wel wat ruw, want niet alleen de schaal, maar ook het hardgekookte eiwit brak door.....

'Kijk, verdraaid!..... Twee dooiers!....'

'Bravo, bravo, Mie!..... Binnen 't jaar getrouwd en een tweeling!..... Bravo, Mie!.....' - Algemeen gelach en gejoel.....

'Hoe zal dit gaan gebeuren..... daar ik geenen man en kenne!.....' schaterde Mie. - Hoe ver de feeks de spotternij durfde drijven.....

'Steek een ei in uwen teut!' riep boer Dierckx streng. 'Het is teveel in éenen keer, boer; vooral een tweeling,' schaterde zij voort.

'Dan zullen er ten minste geene beestigheden uitkomen.'

'Beestigheden, boer? Maar dat staat in.....'

Mie wilde zeggen, waar zij gekopieëerd had; doch boer Dierckx stopte haar in tijds den mond, met op zijne dochter te wijzen, en op onweerstaanbaar gebiedenden toon te roepen: ‘Zwijg!’

Een oogenblik stilte, slechts nu en dan onderbroken door het kikken eener moeielijk te onderdrukken lachbui.....

‘Eens tikken, Trees?’ vroeg de handknecht.

‘Wel ja!’ - Trees tikte, maar verloor.

‘Dat is niets; daar liggen er nog genoeg in de schotel,’ meende zij.

‘Ja, maar dat is geen eerlijk spel; dat zijn de uwe niet,’ brachten de anderen in.

‘Dan tik ik niet meer; hij doet haar.’ (aaszak.)

Anderen tikten nog en verloren ook hunne eieren. Vast en zeker, hij deed haar, de handknecht.

‘Nu zullen wij eens gaan beginnen!’ riep de gelukkige winner, al de geblutste eieren bijeenscharrende; ‘zooals de vos zei tegen de hinnen, en de haan moest er eerst aan....’

Of hij van zin was al die eieren alleen op te eten, weet ik niet; maar men vertelt nog wonderen van paascheieren eten - of van vraatzucht, als gij wilt.

‘Hewel, dit is een ei, waarin een haan zou gezeten hebben,’ ging hij voort, het ei onderzoekende, waarmede hij getikt had en gewonnen.

‘En waaraan ziet ge dat?’

‘Omdat de ledige holte langs dezen kant is.’

‘En waar zou die anders zijn?’

‘Langs den anderen kant,’ lachte hij.

‘Dat weten mijn hielen ook!’ riep Mie.

‘Dan hadt ge 't maar moeten in 't oog houden bij het tikken; vol tegen hol is altijd gewonnen.....’

‘Maar, meisje, eet ge ook geen ei?’ vroeg boer Dierckx

aan zijne dochter, die tusschen al die luidruchtigheid niet op hare plaats scheen, en weggedwaald was in droomen - naar 't stille klooster, zeker.

‘Ze zijn hard gekookt, vader, en ik lust geen harde eieren.’

‘Mie, kook eens een ei licht!’

‘Een licht ei, voor een gezond mensch!’ riep Mie. ‘Wie heeft van zijn leven daarvan gehoord? En het water hangt niet meer over.... Nog op Paaschdag geene rust..... Voor alles alleen staan!..’ - En halfluid ging het voort: ‘Voor die kwezel.... die halve non. Daar zullen we een leven mee hebben!.....’

Intusschen werden op de werf stappen gehoord. Trees keek door het venster en boog zich dan, om Rozeken iets in het oor te fluisteren, doch luid genoeg dat men het aan 't andere eind der tafel kon verstaan:

‘Rozeken, daar is uw vrijer!’

Het meisje bloosde tot achter de ooren en durfde niet meer opkijken.

‘Die zal in elk geval zijn spoor niet laten overgroeien,’ voegde Trees er bij.

De jonge Wuyts trad binnen: ‘Goeden dag, allemaal!’

‘Even zooveel voor u alleen!’

‘Ons juffrouw mag geen eieren!’ riep Mie. ‘Hebt ge geen paaschei meegebracht naar heuren tand?’

Die was gericht tot den jongen boer, die heel verbaasd opkeek. Al goed, dat hij niet alles wist, wat er reeds op zijne kap was gezegd.

‘Ik?’ vroeg hij half lachende; doch men zag wel dat hij inwendig kwaad was en een deel vermoedde van wat gebeurd was. Sprak men er reeds aldus over op de Schranse? Hoe gauw die menschen er bij zijn met hun gepraat!

‘Eet ge geen paaschei mee?’ vroeg Dierckx.

‘Neen ik; ik heb er mijn volle bekomste van.’ En daarmede zette de jonge boer zich op eenen stoel in het midden der kamer..... Maar eene pijp smoren zou hij wel; daartoe kwam hij eens even aanvuren.

‘Hoe lang moeten die eieren inliggen, om licht gekookt te zijn?’ vroeg Mie.

Niemand wist het met juistheid; doch men kwam tot het besluit, dat de tijd om vijf Vader-onzen te lezen, de geschikte was. - Mie legde een koppel eieren in den moor, en begon den tijd te meten.....

‘Als zij haren teut zoo rap laat gaan, gelijk zij gewoon is, komen de eieren er heelemaal rauw uit,’ zei de voerman. - Mie lachte, doch prevelde voort.

‘Wel, neen,’ meende een andere; ‘hard als steen zullen ze zijn. Denkt ge dat ze vijf Vader-onzen kan bidden, zonder er andere woorden tusschen te voegen?’ - Luider lachte Mie.....

‘Drij is 't nu al!’

‘Neen, vier!’ - ‘Vijf!’

‘Verdraaid! met al uw gebabbel, nu weet ik het zelf niet meer,’ schaterde ze..... Doch spoedig zoo goed mogelijk een ernstig gezicht zettende, ging zij weer aan 't prevelen, terwijl de dienstboden alle moeite deden om haar te verstrooien.....

De jonge Wuyts vond het aardig genoeg, doch aan Rozeken beviel het minder. Wat waren al die menschen wonderlijk, vast niet vroom, en zoo geheel anders dan de vriendelijke zusters in 't stille klooster!.....

Thans haalde Mie de eieren uit den moor en lei ze vóor Rozeken op eene telloor.

‘Nu zullen wij eens gaan zien,’ zei ze schalks.

Waar wachtte Rozeken nog naar? Zoekend keek zij

rond over de tafel, doch vond zeker niet wat zij verlangde. Dan ging zij naar de schapraai, en zocht tusschen de kommen, de tellooren en tassen en wat daar verder op stond.....

‘Wat is er de juffrouw nu nog van haren dienst?’ vroeg Mie, bepaald niet wetende wat er verder behoefde. Boer Dierckx scheen het evenmin te begrijpen. Gelukkig was daar de jonge Wuyts, die het bewijs kwam leveren, dat liefde *doet* begrijpen:

‘Een eierpotteken!’ zegde hij.

‘Och, een eierpotteken!’ riep Mie; ‘wat is dat?’

‘Dom stuk!’ zei Trees, terwijl zij Mie eenen stomp in de ribben gaf; ‘ge weet wel, zoo een romerken met eenen voet, in telloorengoed.....’

‘Daar moeten er toch zijn!’ meende Dierckx.

‘Wel, nu ge 't zegt, met den laatsten kuisch, ben ik eenige van die speeldingen tegengekomen. Rechtuit, ik meende dat die dienden voor de kinderen!.....’

Hiermede ging Mie naar de kas, stak haren arm in eene wijde, diepe soepterrine, en haalde een paar dier speeldingen te voorschijn: een met eenen voet, het andere daarvan gescheiden, en overhandigde het volledig exemplaar aan Rozeken.

‘Dat weet ik nu weeral; een mensch is nooit te oud om te leeren,’ zegde zij.

‘Maar wel te dom,’ voegde Dierckx er bij, die nijdig was, omdat hij voelde dat die duivelsche meid zijne dochter, in de oogen van den jongen Wuyts, belachelijk wilde aanstellen.

‘Een koffielepeltje, Mie!’ vroeg Rozeken, er tegen opziende zelve een te gaan zoeken, daar zij bij ondervinding geleerd had, hoe moeielijk het was in het huishouden van Mie iets te vinden.

‘Ik dacht het wel!’ zei deze; ‘doch waar die verbleven zijn, dat weet God..... en klein Michielken.... En nooit rust, nooit..... voor alles alleen instaan!.....’

‘Och, kom! met het blad van eene vork zult ge er ook wel mee klaar komen,’ zei Dierckx, om er een einde aan te stellen. - Rozeken beproefde het, doch het ging niet; het ei was te weinig gekookt....

Eindelijk was Mie een lepelken machtig geworden, en legde het naast Rozeken op de tafel.

‘Daar, *kind!*’ - het laatste woord onderstreept.

Ook den jongen Wuyts ging het niet langer:

‘Boer Dierckx, hoe is het met den grijze? Nog altijd mank?’

Stellig een prachtige inval om boer Dierckx, zichzelven en misschien ook Rozeken uit den slag te trekken.

‘Ja, dat is zoo ineens niet gedaan. Kom, wij zullen eens gaan zien,’ zei Dierckx opstaande.

De voerman ging mede naar den paardenstal; de beide andere knechts en de meiden bleven rond de tafel en keken glimlachend naar Rozeken, die voortsukkelde aan heur ei.....

‘Allo, Rozeken, nog eén. - Eén is geen; eerst drij is een paaschei!’

‘Och neen, ik heb geen lust meer.’

‘Och zoo, ze heeft geen lust meer..... geen lust!..... Maar 't is te verstaan ook.... Moest de *mijne* komen...’

‘De uwe?.... Wie hebt ge nu weer aan de hand?....’ - En aldus ging het voort....

Rozeken stond op en waschte zich de handen op de moos. Wat hadden die knechts en die meiden onder elkander nog altijd zoo te giegelen en te lachen? Neen, ze zou niet naar heure kamer gaan, ze zou stil luisteren, want - dàt was duidelijk - het was van haar

dat zij spraken, met haar dat zij lachten en spotten... Stil kwam zij naderbij.... daar stond zij al vóor de kas en deed alsof zij de tassen bekeek, de potten en pannen - maar luisteren deed zij, of zij geen woord kon vatten van wat die daar zegden van haar.... kwaad, zeker en vast.... Ziet ge wel?.... 'Vrijer' verstond zij.... Nog eens 'vrijer'.... En boos was ze, als een horzel, op die kwaadsprekers, zoo boos dat zij uitriep:

'Dat zal ik zeggen!'

'Zeggen? Wat zult gij zeggen, meisje? Hebt gij ook leeren overdragen in 't klooster?'

'Wat hebben ze u misdaan, kind?.... Kom, vertel het mij eens!....' - Dat was weer die deugniet van een meid, die niet anders kon dan menschen plagen.

Schreiend liep Rozeken naar heure kamer.... Was dat het leven in de wereld? O, stille, vreedzame kloostermuren!....

'Daar zullen we een leven mee hebben, met die tang,' zei Mie; 'een leven!.... Maar met mij zal 't niet lang meer duren; men bakt overal brood.... Ik ben 't al lang beu, voor alles alleen te staan. - Allo, Trees, wasch de schotels eens af....'

Ook de twee achtergebleven knechts gingen weg. Doch het duurde niet lang of Rozeken kwam opnieuw binnen; was men nog altijd van haar aan 't kwaad spreken?.... Zij vond echter Trees alleen, die bezig was met het tafelgerief te reinigen.... Dat was het geschikte oogenblik. Zachtjes ging zij tot de meid en lei fleemend den arm over haren rug.

Verbaasd keek deze op; wat wou die nu?

'Ga weg!' zei ze; 'ik zal vlekken maken op uw kleed....'

Doch Rozeken zag haar zoo vertrouwelijk aan en zei smeekend:

‘Toe, zeg *gij* mij eens, wat hebben zij daar gezegd van mij?.... Toe, zeg het eens; ik ben immers uw vriendin?....’

In het klooster was haar dit middeltje, bij eene der kameraadjes aangewend, altijd gelukt, om de menigvuldige kleine en groote klooster- en kostschoolgeheimen machtig te worden.

‘Van u? Maar wij hebben niets gezegd van u!’

‘Jawel; ik weet het genoeg, maar ge wilt het niet zeggen, *gij* ook niet!’

Er kwamen tranen in de oogen; die troffen Trees. Half afgedroogd, zette zij de telloor, die ze vasthield, in 't rek, en met de handen op de heupen, keek zij Rozeken in de oogen....

‘Maar, meisje, maak toch geen verdriet; ge en hebt er waarlijk geene reden toe!... Wat wij zegden?.... Wij zegden zóo: dat Rozeken is toch voor het geluk geboren....’

‘Neen,’ schudde het meisje met het hoofd. ‘Kwaad hebt ge van mij gezegd, groot kwaad....’ - En overvloediger vloeiden de tranen.

‘Kwaad?’ - Trees werd boos. - ‘Kwaad!.... Wij zegden: de eenige dochter van de Schranse zijn, en van den eersten dag, dat ze uit de school komt, eenen zoon van de Eikenhoef aan de hand hebben, den besten, schoonsten, rijksten boerenzoon van 't heele dorp.... een vrijer, dien alle meisjes u zullen benijden.... en dat is nog niet tevreden!.... Maar 't is God geklaagd!....’

‘Ziet ge wel, dat ge kwaad hebt gezegd van mij!... Ik wil geen vrijer.... ik wil niet!’ riep Rozeken.

‘Maar, heilige deugd, steekt daar dan ook al kwaad

in?' riep de meid. - 'Meisje lief, ge zult daar anders leeren over denken - en misschien nog op uw knieën ons Heer danken, als ge er later eenen krijgen kunt, die veel minder is!....'

Luid schreiende liep Rozeken tot haren vader.

Boer Dierckx stond vóor den paardenstal te klappen met den jongen Wuyts. Zóo aangedaan was het meisje, dat zij niet eens den jongen boer bemerkte.

'Vader!' snikte zij, 'vader, nu spreken ze kwaad van mij.... Ze zeggen dat ik eenen vrijer heb.... dat ik vrij met den zoon van de Eikenhoef!....'

Men kan denken wat gezicht de beide boeren zetten. En dat kwam zij zoo maar zeggen in de tegenwoordigheid van den jongen Wuyts zelven.... Maar *nu* zag zij hem....

'O, daar is hij....' En gillende vluchtte zij aan de andere zijde haars vaders, om zich onder zijne bescherming te stellen....

Niet wetende waaraan zich te houden, noch wat uit te richten, staarde de oude boer beurtelings het schreiende meisje en den wanhopigen jonkman aan. Dan nog liever een koppel wilde veulens aan de hand!.... Zou die kerel zoo haastig zijn geweest en haar reeds van vrijen gesproken hebben?.... Met het hoofd ondervroeg hij den jongen Wuyts; maar die antwoordde in dezelfde taal: neen. - Dát was het dus niet....

'Och zwijg, gek ding!' riep boer Dierckx. '*Wie* zegt dat?'

'De meiden, vader; ze zeggen kwaad en ze lachen onder elkander en spotten.'

'Omdat Frans u afgehaald heeft, noemen zij hem uwen vrijer?.... Stoor u niet aan dat babbelen.... En binnen een jaar of twee....'

Het meisje snikte al heviger; haar vader zelf vond

daar geen kwaad in?.... Met verbaasde en betraande oogen zag zij hem aan. - Boer Dierckx wou het uitmaken met eenen lach:

‘Of zijt ge zoo haastig, meisje?.... *Enfin*, in dit geval zullen wij zien of het er vroeger door kan,’ zei hij vroolijk, zijne hand op haren schouder leggende. - De jonge Wuyts lachte niet mee; hij gevoelde genoeg wat er haperde....

‘Och, vader,’ smeekte zij; ‘laat mij maar seffens, nog eer de vakantie uit is....’ - Naar 't klooster, meende zij.

‘Trouwen!’ vulde hij den onderbroken zin aan, lachende dat hij schokte. ‘Ho, ho, dat kan er niet door, zulle!....’ De jonkman wrong zich de handen....

Toen rukte het meisje zich los en gilde:

‘Naar 't klooster wil ik terug; daar alleen kan ik leven!.... Naar 't klooster, hoort ge?....’

Ja, hij hoorde alsof een donderslag boven zijn hoofd losbrake, en sprong van verbazing op. - De man had niet opgemerkt dat, telkens zij gesproken had van het klooster, zij gezegd had *wij*, en gesproken juist alsof zij er nog steeds deel van maakte, wat genoeg bewees, dat haar geest nog altijd in en bij het klooster was. Tot zijn groot spijt had de jonge Wuyts reeds gisteren vernomen hoe de zaken stonden, doch had er aan den vader nog geen woord van durven zeggen. En aldus viel die steen nu zoo onverwacht op het hoofd van den ouden, ongelukkigen Dierckx. Besef hoe pijnlijk het moest zijn!

Eerst werd hij bleek als een doek; daarna openbaarde zich de gramschap van den boer, die voelt dat hij gelijk heeft, maar met woorden geen gelijk kan halen....

‘Ik zal u kloosteren!’ riep hij, de gebalde vuisten

dreigend naar zijne dochter uitstrekkende, die hem gelukkig ontweek....

Niet goed zou het zijn thans, hem te volgen of lastig te vallen. Zoo dacht de jonge Wuyts er ook over en vond derhalve niets beter dan stil af te druipen, diep nadenkende over de treurige ondervinding, die hij had opgedaan, dat het, in kwestie van vrijen, niet voldoende is, goed te staan met den vader, en zich angstig afvragende waar eene vrijerij, op die manier begonnen, zou naartoe leiden.

V.

De gramschap van boer Dierckx was langzaam gekoeld; dat woord zijner dochter, terug te willen gaan naar het klooster, kon niet ernstig zijn, dacht hij. Zeker hadden de meiden, met haren lossen klap, het meisje wat al te erg geplaagd. Langzamerhand zou zij zich aan dezer gebabbel wel gewennen. Ook zou hij Mie en Trees eens goed de les opleggen, Rozeken met rust te laten en haar in alles te gehoorzamen, gelijk vroeger aan de pachterse. Spoedig zou het meisje wel lust krijgen in de boerderij, hoopte hij, en aan geen klooster meer denken.

Voor het oogenblik zou hij, daar het meisje uit eene wereld kwam, die zoo geheel en al verschilde met die, waarin zij nu leefde, voor haar zeer toegevend zijn, ten einde haar langzamerhand aan het werk te krijgen. Verwonderlijk was het, met wat geduld en zachtmoedigheid, met welke teedere bezorgdheid, de ruwe boer

zijn kind omringde, om het op te leiden tot eene waardige pachterse.

En toch hielpen al zijne zorgen zeer weinig.

Dagen en weken verliepen, en nog had Rozeken de kleeding der kostschool niet geheel afgelegd. Droeg zij ook van de kleederen, die heur vader haar had laten maken en die overeenkwamen met de bezigheden eener boerin, nog altijd gaf zij de voorkeur aan de andere.... Zeker, men moet niet wegwerpen wat nog dienen kan; maar toch begon boer Dierckx te vreezen, dat het niet zoo zeer uit zuinigheid was, dat zijne dochter hield aan die zwarte kleederen; het scheen hem dat er voor haar nog altijd iets in was, hetwelk haar hechtte aan 't klooster, en dat zij nog in het geheel niet te huis was op de hoeve....

En wat de zaak nog verergerde, aldra begon de hoeve zelve het uitzicht te krijgen van een klooster.

Eerst had Rozeken hare slaapkamer ingericht en versierd naar heuren smaak. Daar huisde, op kas en schabbe en langs de wanden, een geheele familie heiligen, wel is waar klein van gestalte, doch zoo menigvuldig in getal als verscheiden in kleuren, waaronder de helste en schreeuwendste natuurlijk het meest vertegenwoordigd waren. En wat al tijd het vroeg, heel die familie behoorlijke huisvesting, kleedsel en tooisel te bezorgen! Van den morgen tot den avond had Rozeken schier geenen tijd, zich met iets anders bezig te houden....

‘Een recht kapelleken!’ zegden de meiden onder elkander, die nu en dan Rozeken in haar heiligdom gingen opzoeken, zoo gezegd om te vragen, hoe zij dit of dat moesten doen, doch in wezenlijkheid om het kapelleken te bekijken.

Het ging zelfs zoo ver dat de meiden haar begonnen na te volgen. Eens zei haar Mie:

‘Ik heb ook heiligen op mijne slaapkamer, en wel schoone. Kom maar eens zien!....’

Inderdaad, Mie had een paar helgekleurde prenten met spelden aan den muur gehecht. Zij meende zeker, dat zulks haar voor goed in de gunst zou brengen van hare kwezelachtige, jonge meesterse.... Helaas, hare heiligen beschermden haar slecht....

‘Wel, heilige Moeder Gods!’ riep Rozeken, ‘hoe durft gij zulke zonde begaan?....’

De lezer begrijpt waarschijnlijk, zoo min als Mie, waar de zonde in bestond. Zij zat in de prenten zelve. Aan de linkerzijde hing een kleurendruk, het H. Hart van Jezus voorstellende, aan hetwelk Mie zeker een bijzondere godsvrucht toedroeg, en waarin vast niets zondigs was te vinden; maar aan de andere zijde, en het stoute oog op de eerste prent gericht, hing eene andere beeltenis, die Mie vast niet minder vereerde, en wel voornamelijk om het schoone kostuum en vooral de prachtige, krullende knevels van den voorgestelden heilige. Te oordeelen naar het kostuum en de knevels, moest er dat een zijn van bijzonder hoogen rang.... Ongelukkig herkende Rozeken hem voor.... Victor-Emmanuel!....

‘De vijand van den paus naast het H. Hart!’

Mie moest inderdaad bekennen dat het niet paste; doch verontschuldigde zich met te zeggen:

‘Meent gij dat ik, gelijk gij, de kans heb gehad daarover uit te studeeren in een klooster?’

Wel kreeg Victor-Emmanuel eene andere plaats en mocht zijne stoute oogen niet langer richten op het H. Hart; maar hij mocht toch blijven, zoo goed als een heilige, wat hij zeker nogmaals te danken had aan zijne prachtige knevels....

Ook de huiskamer werd stilaan bevolkt en versierd in den keurigsten kwezelsstijl....

‘Onze kwezel!’ noemden haar spottend de dienstboden; doch het hart van den boer bloedde, tenminste zoo pijnlijk, als dat daar op die print, in het midden boven de kas.

Helaas, van de boerderij verstond Rozeken nog altijd zeer weinig en zij frulde maar voort met schaar en lintjes, papier, klatergoud en wat dies meer.... En huis en kamer hingen reeds vol....

‘Zij zal op den duur nog heel den stal gaan *paleeren* en hem vol Lie-Vrouwkens hangen!’ zegden de meiden.

Ja, waar zou zij er anders ook mee blijven? Toch vond zij nog plaats. - Toen boer Dierckx, op den vooravond van den eersten Mei, uit het veld wederkeerde, vond hij den timmerman uit het dorp, op eene ladder tegen de linde staan en er op loshameren uit alle kracht.... Wat, duivel, aan de linde!....

‘He, wat doet gij daar?’

‘Kom maar eens zien!’ antwoordde de timmerman.

‘Vader!....’ riep Rozeken hem smeekend tegen, bezig op een paar stoelen al de frullen en bloemen uit te spreiden, waaraan zij dag aan dag gewerkt had. - Wat zou het nu weer zijn? Weer wat nieuws?....

Met lange krammen hechtte de timmerman aan den boom eene houten kas vast, vanbuiten helder blauw geschilderd, en vanbinnen beplakt met hemelsblauw papier en gouden sterren. Daarin stond eene L. Vrouw, in popperige kleedij, eene gouden kroon op het hoofd en het kindeken Jezus op den arm, en aan weerszijden eene bloemvaas in miniatuur en een kaarsje uit opgerold papier. Op een vooruitspringend plankje waren drie

kandelaars aangebracht, om kaarsen op te plaatsen, en op het bordje daaronder las men, in gothieke letters, of wat daarvoor doorging, het bekende: *Ave Maria*. Boven, aan eene ijzeren stang, goed in het gezicht van het beeldje, hing eene lantaarn, die met een koord kon op- en neergelaten worden....

‘Wie gebood u dat?’ vroeg de boer andermaal aan den timmerman.

‘Ik, vader!’ zei Rozeken. ‘Mocht ik dat niet doen?.. Het zal zoo schoon zijn!...’

‘Mogen?’ - Het scheen dat hij er maar half vree mede had. - ‘Mogen?.... Ge hadt dat wel eerst kunnen vragen.’

‘Nog éene kram, en dan is 't vast!’ zei de timmerman. - ‘De oude boom zal niet weinig fier zijn!’

De boom fier? Wat wist die timmerman daarvan?... Be boer meende dat de boom heel gaarne de nieuwe eer zou gemist hebben, evenals hij zelf liever hem had zien met rust laten.... Die timmerman, met zijne lange ijzeren krammen, dacht zeker dat hij in zijne werkplaats op een stuk droog hout stond te slaan, en scheen niet te begrijpen dat hij de linde der Schranse te lijf ging. De oude boer sloeg den blik over de breede kruin: de goede reus schudde weemoedig de hartvormige bladeren, al zoo weemoedig als de boer het hoofd schudde.... Zou hij beletten het beeld daar te plaatsen?.... Och, veel kwaad zou het den ouden stam niet doen; daartoe was die te sterk. En het was dan toch eigenlijk een beeld van O.L.V.; veel kon hij er dus niet tegen inbrengen, hoe weinig het hem daar ook noodig scheen....

Festoenen van kunstbloemen en *percaline* werden nu nog, naar Rozekens aanduiding, rond het beeldje vastgemaakt, tot groote vreugde der meiden, die vonden

dat zij, in 't heele dorp, nog nooit een zoo schoon *gepaleerd* Lie-Vrouwken hadden gezien....

‘Men moet toch maar in 't pensionaat geweest zijn bij de zusterkens, om zoo iets te kennen!’ riep Mie luid. - Rozeken was in den hemel om den lof; waarom dan toch ging de oude Dierckx hoofdschuddend en zuchtend weg?....

Na het avondmaal maakten de knechts zich gereed om eene pijp te gaan rooken, buiten, en de meiden om den afwasch te beginnen.

‘Neen, allen hier blijven!’ zei Rozeken. ‘'t Is morgen de eerste Mei, en nu wij eene O.L.V. aan den lindeboom hebben, moeten wij er elken avond, zoolang de Mei duurt, eenen Rozenkrans vóor bidden.’

Hoe men elkander verwonderd aanzag! De boer, zoo min als de dienstboden, scheen zich daaraan te verwachten. - Wel was hij gewoon eiken middag en avond, na den maaltijd, wanneer de meesten de vork of den lepel neergelegd hadden, zijne klak van het hoofd te nemen, ze met eene hoekige beweging vóor 't gelaat naar beneden te zwaaien, en na ze eenige oogenblikken op de knieën te hebben laten rusten, met eene gelijkaardige beweging ze weer op hare natuurlijke plaatste brengen.... Wat ieder in dien tusschentijd te doen had, moest elk maar weten voor zichzelven, evenals wat hij verder te doen had.... Was dat al niet genoeg gebeden, voor een werkenden mensch?.... Wat wilde zij dan met dien Rozenkrans?....

‘Ge kunt eenen stoel meenemen,’ zei Rozeken, zonder zich over de algemeene verwondering te bekommeren.

Het was dan toch gemeend! Allen gingen mede; alleen de boer en de voerman achtten eenen stoel overbodig.

‘De meiden zullen antwoorden,’ beval Rozeken, voor de eerste maal bepaald als gebiederes optredende.

‘Ik moet den afwasch doen,’ bracht Mie in; maar dat gold niet:

‘Eerst bidden en dan den afwasch!’ klonk het nog strenger. - Ware zij ook zoo bij der hand voor het werk! dacht boer Dierckx.

‘Ik kan dat niet; meent gij dat ik daarvoor gestudeerd heb, gelijk gij?’ zegde Mie nog.

‘Gij kunt toch bidden?’

‘Als 't niet te lang duurt; anders val ik er bij in slaap.’

‘Een reden te meer om luidop te bidden!’ - Of zij bij der hand was, als ze maar wilde.

Rozeken had reeds het lampje en de kaarsen doen branden en zich met de knieën op den rand van haren stoel zettende, begon zij vóor te bidden. De meiden antwoordden samen, zoo goed gelijk of ongelijk als 't kon. In het begin had Mie meer dan eens moeite om het niet luid uit te giegelen, wanneer zij het antwoord niet haastig genoeg gereed had.

Boer Dierckx en de voerman stonden achteraan, met de klak in de hand en de armen vóor de borst gekruist. Aldra werd de voerman zeker moede van overeind te staan, want hij ging zich neerzetten op een der knoesten van de linde. Met den rug tegen den stam aanleunende, legde hij behaaglijk de beenen over elkander, en meende aldus ten minste zoo gemakkelijk te zitten als zij, die knielden op eenen stoel. Slecht bekwam het hem evenwel. Juist wilde Rozeken de oogen opslaan naar het beeld en werd den voerman in de voormelde houding gewaar....

‘Weg daar!’ riep zij verontwaardigd ‘Niet meer op den boom gaan zitten; die is nu gewijd aan O.L.V.... Op de knieën!....’

Heel verbaasd stond de voerman op. Die boom nu gewijd, omdat dit beeld daar aan hing!.... had hij zich aan zoo iets verwacht!.... Geheel onthutst en niet recht wetende wat hij beging, gaapte hij met open mond naar de plaats, waar hij gezeten had, ten einde zeker daar eenig spoor te vinden van de nieuwe hoedanigheid des booms, en daarin niet gelukkende, wreef hij werktuiglijk, dom-onnoozel, met de hand over het kleedingstuk, dat met den knoest in aanraking was geweest.... Die boom nu heilig!.... Hij scheen het zich nog altijd niet te kunnen voorstellen.... Doch de meiden waren zoodanig getroffen geweest door den ernst en de plechtigheid, waarmede Rozeken dit had gezegd, dat zij op eenmaal eerbied voelden voor den boom met het Lie-Vrouwken, en voor de rol, die zij vervulden in het bidden.

Met langzamen tred ging de voerman zijne vorige plaats innemen naast den boer, die al weinig minder verwonderd scheen dan de knecht, de linde der Schranse eenen gewijden boom te hooren noemen. Nog altijd staarde hij dezen ongeloovig aan.... Daar, boven zijne hooge kruin, begonnen de sterren door te dringen; de musschen sliepen al, en de zwarte vledermuizen hadden de holten in de dikke takken verlaten en dwarrelden rond.... Gewijd?.... De bladeren schudden zachtjes neen - maar een vriend toch! knikten zij tevens hem toe.

Eentonig werd het gebed voortgezet. Stilaan werd het duister, zoodat het licht der kaarsen en der lamp begon nuttigen dienst te doen en achter de biddenden breede schaduwen afwierp.

Thans verscheen aan den ingang der werf een persoon, die verrast door het vreemde tooneel onder de linde, eene wijle bleef staan om zich rekenschap te kunnen geven van wat daar gebeurde. De stemmen her-

kennende, scheen hij zich spoedig op de hoogte te stellen, en trad nader, met de klak in de hand.

Mie had hem al lang in 't oog en hem ook reeds herkend. Inderdaad, het was de jonge Wuyts, die kwam om Rozeken, op Meiavond, eenen goeden dag te zeggen. Zij kon niet nalaten Trees in het been te knijpen, om het haar mede te deelen, heel zachtjes....

'Daar is hij al weer!' - En luider: 'Heilige Maria....'

'Ziet hem kijken! - Aie, aie!' - Nu moest ook een der knechts haar knijpen. - 'Heilige Maria - aie, aie! - Moeder Gods....'

Waar zou hij blijven? Hier, terzijde, blijven staan, tot dat het Rozenhoeiken - meer zou het toch niet zijn - zou gëeindigd zijn en dan spreken aan Rozeken? Doch ware het niet beter, haar te laten zien dat hij medebad?.... Dat zou zij zeker goed opnemen. Vooruit dan, zonder te storen, voetje voor voetje.... Boer Dierckx en de voerman deden hem teeken, toen hij de linde naderde; wat wilden die?.... Straks zou hij dat wel vernemen.... Daar op dien knoest, recht vóor Rozeken, zou hij zich neerzetten; het meisje zou wel eens het hoofd opheffen en dan zien hoe goed hij meebad.

Mie had moeite om zich in te houden, en toen de knecht haar andermaal in het been kneep, gilde zij het luide uit, midden in het gebed:

'Wees gegroet.... Aie, aie, schei uit!.... Maria, vol van....'

Verwonderd en vergramd over deze onverwachte storing, keek Rozeken de meid bestraffend aan, een oogenblik zelve het verstoorde gebed opschorsende. Intusschen deed Dierckx achteraan voortdurend wanhopige teekens aan den jongen Wuyts, opdat hij zich zou verwijderen; doch nog altijd begreep deze niet, zooals duidelijk bleek uit het verbaasde gezicht dat hij zette. Mie vond dat

gezicht zoo bespottelijk, dat zij bleef voortgiegelen tot niet geringe ontstichting van Rozeken. Daarbij strekte zij den arm uit naar het voorwerp harer vroolijkheid, zoodat ook Rozeken, in de halve duisternis, de gestalte op den boomstam ontdekte. - Wat! die knecht zat daar weer!....

'Nog al? Op de knieën, heb ik gezegd!' En dreigend schudde zij met beide handen haren grooten paternoster.

De jonge boer begreep er natuurlijk niets van en zette, tot meerder vreugd der meiden, een nog veel onnoozeler gezicht.

'Op de knieën!' riep Rozeken andermaal, en met meer klem nog dan vroeger.

De arme jongen, niet wetende wat aanvangen, eindigde met zich op de eene knie te laten glijden, en hield beschaamd zijne klak vóor zijne oogen.

'Wat vrijer! wat vrijer!' zei Mie aan hare gebure.

Rozeken meende nog altijd, dat het de knecht van daar straks was, tot wien zij sprak; doch nu zij het laatste woord der meid halvelings had verstaan, kreeg zij eenig vermoeden, zoodat zij niet kon nalaten te vragen:

'Wat zegt ge?....'

'Niets!' riep de meid voortlachende.

Dit antwoord kon natuurlijk haar niet bevredigen; men verborg haar weer iets, en zelfs onder het gebed sprak men kwaad van haar....

'Is dat bidden?' riep zij verontwaardigd. En zeker met het inzicht de stoorders van het gebed te straffen, begon zij plechtig het al te veel onderbroken laatste Rozenhoeiken opnieuw van vooraf, tot groot spijt der meiden en knechts en evenzeer van den jongen Wuyts.

Tienmaal en meer zette deze laatste zich van de

eene knie op de andere, en minstens dubbel zooveel maal zwoer hij bij zichzelven - en zeer rechtzinnig - in 't vervolg geen Rozenhoeiken meer te onderbreken. Toen hij na de eindelooze litanie, welke diende als slot, zich kon oprichten, was hij even moe en stijf in de beenen, alsof hij een heel dagmaal graan had afgepikt.

Dan vernam hij ook wat al die vroolijkheid en die teekens van daar straks beduidden. Waarom had hij niet willen luisteren? Dan zouden zij allen om zijnentwil niet gestraft zijn geworden! Hij zelf had dan ook niet meer dan hij verdiende, nu hij Rozeken, die, zoodra het gebed gëeindigd was, naar binnen liep, niet eens meer te zien kreeg, en evenmin boer Dierckx, die reeds lang te voren hoofdschuddend was weggegaan en zijn pijpken rookte, achter in den hof, nu men het hem onder de linde zoo ondragelijk maakte.... Andermaal keerde de jonge boer huiswaarts, diep nadenkende over zijne nieuwe ondervindingen op het vroolijke veld der vrijerij....

Zoolang de Meimaand duurde, werd alle dagen vóor het L.V. beeldje gebeden. De knechts trachtten nu en dan reden te vinden om er aan te ontsnappen, doch de meiden schikten er zich beter in. - Was het kapelleken der Schranse niet het schoonste van het heele dorp?

Boer Dierkx zelf hield zich gewoonlijk van kant. Zonder veel op te hebben tegen dat bidden, voelde hij er evenwel weinig behoefte toe. Het was immers al wel zooals men vroeger deed! En langs eene andere zijde ging het hem in 't geheel niet; want was Rozeken zoo geheel op de hoogte in het voorbidden, bij het voorwerken in stal en kelder, in huis en hoeve, stonden haar de handen nog altijd verkeerd aan 't lijf. Wanneer hij zelf niet gedurig naar het werk omzag, ging het

nog altijd als vroeger, het is te zeggen, zeer slordig en ondoelmatig. De koeien kregen bij al dat bidden geen beter haren, de boter was nog altijd even bleek, alhoewel er nu volop versch voeder was. Al zijne zorgen en zachtzinnige raadgevingen hadden hem nog niet de minste hoop geschonken, uit het kwezelende Rozeken ooit eene goede boerin voor de Schranse te zien opgroeien. Dat griefde den man, en wel zoo zeer, dat hij er dicht bij was, al dat bidden - naar den duivel te wenschen.

Dagelijks ging Rozeken naar de mis. Was dat ook eene manier van doen voor eene jonge pachterse, diede handen zoo vol had, indien zij alles wilde nazien gelijk het behoort?

‘Alle dagen naar de kerk gaan, dat is goed in den ouden dag, als men, zelf stram gewerkt, de zorgen kan overlaten aan jongeren. Maar een jong meisje?.... Och kom - vodden!....’

Meer dan eens sprak hij er haar over, eer bedroefd dan streng:

‘Och meisje, dat is immers nu toch niet noodig? Er is zooveel werk, en de meiden zien naar zoo weinig om.... Andere boerenmenschen gaan immers 's werkendags ook niet naar de kerk; Zondags en heiligdags is al wel.... En ook het credo van den boer....’

En dan vertelde hij haar van zijn grootvader, die naar de Latijnsche school had gegaan, bij ‘meester *den Haen*’ en die kerkmeester was, en zeer godvruchtig en heel hooggeleerd....

In onzen jongen tijd hebben wij nog van die oude pachters gekend, die Latijn hadden geleerd bij ‘*den Haen*.’ Over het algemeen werden zij aanzien als echte patriarchen - en geleerd!

Die mannen zegden hun gebed in 't Latijn.... ten minste het begin en het einde. Achter het duidelijke *In nomine.... Pater noster*.... volgden halfluide, doch totaal onduidelijke klanken, eindigende met een langzaam luider en duidelijker wordende *sed libera nos a malo*. Sommigen hadden zelfs het zoover gebracht, dat hunne huisgenooten in dezelfde taal antwoordden: *Amen!* Die mannen spraken ook van *Ave* en van *Credo*.... Of zij meer Latijn kenden, durfde ik in dien tijd niet onderzoeken, en thans zijn zij al lang *ad patres*. Over het algemeen waren het gegoede boeren, die niettegenstaande al hun Latijn, heel hun leven werkten als de beste, regelmatig minstens tweemaal naar de kerk gingen des Zondags, en in de week - als zij den tijd hadden, het is te zeggen: als zij oud waren en versleten.

'Het credo van den boer is: werk, werk nog, werk altijd.... Mor niet, wanneer uw werk niet gezegend wordt; maar werk dubbel, opdat een andermaal zegen mogelijk zij. - Zóo zegde altijd mijn grootvader, en dan liet hij daar Latijn op volgen, dat ik niet onthouden heb, maar dat zooveel moest beduiden als: God zegent alleen hem, die onderneemt en volhardt. En - voegde hij er gewoonlijk bij - God vergeve het mij, maar het zou onmogelijk anders kunnen; waar niets is, kan niets gezegend worden.... En zoo denk ik er ook over....'

Meen nu daarom niet, dat boer Dierckx een soort van philosoof was. Met denken hield hij zich zeker niet veel op. Maar als men het geluk heeft gehad, dat het gezond verstand, hetwelk men opdeed, niet werd verdorven, is er niet veel geleerdheid en niet veel nadenken noodig, om achter de gouden spreuk: help u zelf! heel praktisch te laten volgen: zoo *zijt* gij geholpen! Veel hooger of dieper ging de philosofie van boer Dierckx zeker niet,

en waarschijnlijk die, welke zijn grootvader had opgedaan bij de Latijnen, evenmin. Maar - voor boeren - is die al heel voldoende.

Die philosofie van den hooggeleerden grootvader maakte echter weinig indruk op het kwezelachtig meisje, dat haar Latijn had geleerd in 't klooster.... en gansch ander Latijn. Zij sprak van christene plichten, die gaan vóor alle andere, van den Heer alleen te dienen, en zich niet te bekommeren over het wereldsche en tijdelijke.

Boer Dierckx zag heel vreemd op bij het vernemen van dit nieuwe Latijn. Hij kon niet aannemen, dat het niet de voornaamste en eerste plicht zou zijn van eiken mensch, zich te kwijten van de taak, waarvoor hij staat - te werken, b.v., zoodat hij en iedereen erbij leven. Wat zou er anders van de wereld geworden? Vruchteloos haalde hij ook aan, hoe hare eigen moeder altijd een voorbeeld was geweest, niet alleen van eene pachterse, maar ook van godvruchtigheid - als zij den tijd had. Doch niets hielp: het goede boerenlatijn bleef voor Rozeken onverstaanbaar.

Dikwijls kwam de onderpastoor haar bezoeken. Die ook had ander Latijn geleerd dan dat van grootvader, en sterkte het jonge meisje in haar kloosterlatijn, dat bleek in den grond voor niets te deugen, om de koeien te doen vermelken of schooner boter te hebben. Dit Latijn was integendeel zeer droomerig en liep heel hoog op met de verhevenheid eener geestelijke roeping en schroefde den jeugdigen zin van het jonge meisje op tot eene duizelige dweepzucht, waarbij de boerderij hoe langer hoe minder gebaat werd. Langzamerhand werd de Schranse, die voor hare moeder een paradijs was geweest, voor haar een oord van ballingschap, waar het haar onmogelijk was te leven.

Arme Dierckx! Hij voelde wat er omging met het meisje, doch was machteloos het tegen te werken. Die onderpastoor ook, met zijn kwezelarijen, waarom bleef hij niet in zijne kerk!.... Den eenen of anderen keer, dat het zou pas geven, zou hij het hem wel eens goed zeggen....

Buiten de lieden der hoeve had Rozeken weinig omgang. Elken Zondagnamiddag nochtans kwam Trieneken Wuyts haar bezoeken. Dan was de oude boer gelukkig. Trieneken, alhoewel nog jong, was reeds een echte pachterse, die van niets anders sprak dan van de boerderij en van dezer aangelegenheden - een goed voorbeeld voor Rozeken! En daarbij zoo vroolijk als een vink, blozende als een roos. Recht aardig was het om te zien, wat al middelen het goede kind in het werk stelde, om het droomerige en dwepende Rozeken op te vroolijken, wat toch zoo zelden gelukte.

Haar broer, ‘de brave, goeie jongen,’ zooals Trieneken hem altijd aan Rozeken afschilderde, kwam dan zijne zuster afhalen, als het hiet, maar kwam zoo vroeg mogelijk en zocht allerhande redenen uit, om zoo lang te blijven, dat zijne zuster hem op den duur zelve moest medenemen.... Ja, men had iets voor; doch men moest voorzichtig zijn.... Ge moet weten, de Kermis naderde, en men zou trachten Rozeken mee naar 't dorp, en misschien wel aan den dans te krijgen. Lachende had Trieneken tusschendoor haar al eens gevraagd of zij ook dansen kon.... polka, redowa, schottisch, wals? Maar zij had genoeg gezien, dat het niet goed was verder aan te dringen voor het oogenblik; kon men haar echter mee naar 't dorp krijgen, dan zou het overige wel van zelf gaan.... En hij moest dan ook maar wat meer bij der hand zijn, de bloodaard, zegde zij, schalks

lachende, aan haar broer; als hij het zoo verre niet brengen kon, Rozeken te doen dansen, dan gaf zij het ook op, en moest hij maar zonder meisje blijven....

De Kermis was thans gekomen. Het kermismaal was geëindigd en van uit het dorp weerklonken reeds de vroolijke tonen der dansmuziek over de lachende velden Nog eene tas koffie met krentenbrood, en dan zou men gezamenlijk naar het dorp gaan: boer Dierckx, een paar kermisgasten - verre bloedverwanten - en ook Rozeken, hoopte hij, om wat rond te wandelen langs de kramen en tenten, hier en daar een glaasje te drinken, en bij gelegenheid ook wel eens een oogsken te wagen in eene danszaal.

Daar kwam Trieneken Wuyts en haar broer....

'Hewel, boer Dierckx, zijn de beenen ingesmeerd?.... Den eersten dans met mij, hoort ge?'

'Wel tien, mijn lief ding,' riep de boer, het rechterbeen een paar malen met den hiel vóor de linker knie slaande. - Hooger lukte het niet. - 'Wel een beetje stijf, maar dat geeft niet; een oud paard begint maar goed te loopen, als het eenen tijd aan gang is.'

'Ge hebt toch *chance* eh, oude kerel, zóo door de meisjes afgehaald te worden!....'

'Pas maar op, pratertje, vergeet niet, dat ik weduwenaar ben....'

'Hoor hem eens aan; straks gaat hij toch nog denken, dat ik voor hem kom. - Is Rozeken al opgekleed?... 't Is tijd, zulle! Het zal weer al veel te gauw avond zijn!...'

'Ha, nu maakt ge het uit alsof gij voor Rozeken komt!.... Nu, haal ze dan maar gauw van heure kamer, dat wij wegkomen!....'

Doch Trieneken keerde spoedig weer - en met een zeer mistroostig gezicht; Rozeken ging niet mede. En

zij had ook Trieneken afgeraden te gaan. - Zij niet naar de kermis gaan? Nu, dat kunt ge denken!

‘Zij zal wel meegaan,’ meende de boer.

Kijk, daar kwam zij al.

‘Vader, ge zult toch de meiden doen te huis blijven, niet waar?’ zegde zij.

Verwonderd keek boer Dierckx haar aan.

‘Wel zeker; Mie blijft vandaag te huis, Trees is waarschijnlijk al weg, maar zal terugkomen om het werk in den stal te helpen doen, zoodat *gij* goed kunt meegaan.’

‘*Ik?* Ik wil niet.... En de meiden moeten ook te huis blijven,’ voegde zij er vast besloten bij.

‘Maar, meisje, het is de gewoonte dat de meiden elk hare beurt hebben; laat die ook al eens plezier maken, kind! En nu Trieneken ons zoo vriendelijk komt roepen, zult gij toch zelf ook wel eens over en weer mee naar 't dorp gaan, voor éenen keer, dat het kermis is.’

‘Och ja, Rozeken, ge zult zien hoe plezant het is,’ zei Trieneken, den arm streelend om haar middel slaande. ‘Ga maar eens mee....’ En stil voegde zij er bij aan Rozekens oor: ‘Ik zal wel met u dansen en het u leeren.’

‘Dansen!’ riep het meisje geërgerd terwijl zij zich losrukte; ‘dansen is zondig!’

‘Wel meisje, wees zoo diepzinnig niet,’ bracht haar vader in; ‘ik ga immers mede.’

‘*Gij*, op uwe jaren, vader?’ riep Rozeken hem toe.

Dat klonk als een verwijt in de ooren van boer Dierckx....

‘En waarom niet, kind? Al danst men niet meer op mijne jaren, men ziet het toch nog altijd eens geerne af. En dansen zondig?.... Wel, kind, zoo dacht uwe moeder, zoo min als ik, er ooit over. In onzen tijd gingen wij er aan, dat de stukken van de schoenzolen tegen

de muren vlogen, en het zweet onze kleederen doorweekte, al erger dan in den oogsttijd.... Zonde daarin?.... Weet gij, wat ik altijd gezien heb? Laat de jonkheid zich goed moede zingen en springen; een uitgetobd paard is van zelf in toom te houden; maar wacht u van die loeren, die niet durven meedoen in 't publiek en ergens in een hoekje zitten te gluipen; die alleen zijn niet te vertrouwen.... Ga maar gerust mee, meisje; kunt ge nog niet dansen, dan ziet ge maar toe hoe het gaat.... Eens dat het spel goed aan gang is en warm begint te worden, gaan u de beenen van zelf aan het flikkeren....'

'Ik wil te huis blijven.... en bidden voor hen, die aldus de wereldsche vermaken najagen!....'

Gansch verwonderd zagen al de aanwezigen elkander aan; was zij dan toch zulk eene kwezel? Nog niet durven, met haren vader, eens gaan kijken naar de kermis; waar sommige menschen toch al zonde in vinden!.... Maar dit was evenwel geene reden voor de anderen, om hier te blijven en den tijd te verliezen, nu de dansmuziek in het dorp al luider riep....

Boer Dierckx ergerde zich zoodanig over de koppigheid zijner dochter, zooals hij het noemde, dat hij een oogenblik van gedacht was, zelf ook maar te huis te blijven, daar hij zich nu toch niet zou vermaken. - Doch zulks ware het meisje involgen en haar gelijk geven - en dat kon hij niet, vooral in de tegenwoordigheid der bloedverwanten. Het was dan eigenlijk nog beter mee te gaan en te trachten zich de zinnen te verzetten.

Daarmede begaven zij zich op weg, allen min of meer pijnlijk aangedaan door de weigering en de woorden van Rozeken. Dierckx, om den wille der kermisgasten,

deed zijn best het zoo weinig mogelijk te toonen, en had Trieneken aan den arm genomen, die zich reeds getroost had met den uitroep:

‘Als zij dan toch niet wil!.... Maar zij zal wel spoedig tot een ander gedacht komen. - Nog niet mogen dansen.... zou het geen zonde zijn?....’

Minder licht schikte het de jonge Wuyts. Op de Schranse had hij zich voorzichtig terzijde gehouden, wijselijk oordeelende dat, waar heur vader en Trieneken niet gelukten, hij nog ruim zoo weinig kans had.... Zijne zuster had hem zooveel hoop gegeven, en toch scheen zij het zich nu al zeer weinig aan te trekken.... Reken dan al op uwe zuster, om te helpen vrijen!.... En wat kon hij nu nog veel gaan doen naar de Kermis?....

Een gedacht! Eensklaps de handen aan zijne vestzakken slaande, riep hij uit:

‘Ach God! nu heb ik wat vergeten!’

‘Bij Rozeken?’ vroeg zijne zuster lachende.

‘Wel neen, te huis. Mijn horloge, mijn geld!....’

‘Anders niets? - En dat wil een meisje afhalen om naar de kermis te gaan! Een vrijer zonder centen, ha, ha! Ge zijt me de vrijer!.... Ik geef Rozeken groot gelijk, niet te willen meegaan!’

De jongen gaf zijne zuster in 't geheel geen gelijk; waarom moest zij iedereen aan Rozeken doen denken - juist nu hij wilde teruggaan?

‘Maar dat is niets, jongsken; ik zal u wel eens laten meedrinken, ha, ha!’ - Haar broer was al een heel eind weg, om terug te keeren, toen zij hem nog nariep:

‘En nu laat gij mij hier zoo alleen staan?.... Ge ziet hoeveel die jongens zich aan een zuster gelegen laten.... Gelukkig zijn het niet allemaal ons broers!....’

‘Dat 's niets, kind,’ zei boer Dierckx, ‘dan blijft ge

maar bij mij,' en hij trok het lachende meisje dichter tot zich. - 'En ik zal u maar goed vasthouden ook; want anders vrees ik, dat ge gauw zult gestolen worden, met dat lief bakkesje....' - En waarachtig, hij streelde haar de kin....

'Dat zou wel kunnen, want ik geloof dat hij ginder al aankomt.'

Hij? Wel ja, haar vrijer....

Doch dit gezelschap zal zichzelf wel uit den slag trekken. Laat ons daarom terugkeeren tot den kommervollen vrijer, wiens meisje niet mede wilde naar de kermis.

Alhoewel hij eenen weg door het veld was ingeslagen, die naar zijns vaders hoeve leidde, was het nochtans op de Schranse, dat hij terecht kwam.... Maar wat zou hij nu aan Rozeken zeggen?.... Dat hij liever bij haar bleef dan naar de kermis te gaan, dat hij....

'He, wie wij daar nog hebben? Gaat gij met onze kwezel samen een Rozenhoeiken bidden?.... Zie dan maar goed toe, waar gij u nederzet!'

Dat was Mie, de huismeid. - Nu Rozeken toch tehuis bleef, had zij het vuur goed aangelegd onder den koeketel en ging, in afwachting dat die des avonds zou gaar zijn, ook maar eenen flikker doen. Zij zou oppassen boer Dierckx niet in het gezicht te loopen, en mocht het wat later worden dan het gewone uur, bah! Rozeken zou het nog niet eens opmerken....

'Maar binnenkomen zult ge niet, jongen; ik heb al de deuren vastgemaakt en ben langs den stal uitgegaan. En als gij Rozeken van hare kamer wilt doen komen, dan zult gij lang mogen roepen....'

De jonge boer begon mede in te zien, dat zijn plan slecht was overlegd, zoodat hij andermaal, als vrijer,

een gek figuur maakte, en besluiteloos daar stond.

‘Kom, laat die kwezel maar zitten, en ga met mij,’ vleide Mie, al droeg de jongen nog in 't geheel geene knevels als die van Victor-Emmanuel.

‘Laat er ons maar eens lustig onder springen, en vergeet dat sukkeltje; wat kunt ge daar mee doen?’ En zij bood hem reeds den arm.

‘Ik heb.... mijn horloge vergeten,’ zei hij andermaal, om haar kwijt te geraken.

‘Ja, die hebt ge groot noodig, om kermis te houden,’ riep zij hem na. - ‘Salut, Zebedeüs; ik wil u niet wijzer maken dan ge zijt!....’

Aldus liep voor den jongen Wuyts de eerste kermisdag voorbij, en de volgende waren al weinig gelukkiger.

Zoo werd het Donderdag, en de boerenknechts - en de boerenzoons mede - moesten terug aan den arbeid. Veel konden zij er niet tegen hebben; de beurzen waren toch plat. De hoofden stonden nog niet naar het werk, doch het eerste zweet zou die wel terecht helpen.

Op een der velden had het koren veel geleden van de vorst. Het zou best zijn een deel ervan om te ploegen en, na eene bemesting, er boekweit op te zaaien. Men zou vandaag maar beginnen met er mest naartoe te brengen. Doch de stal was zoo diep leeggevoerd, voor de andere zomervruchten, dat het onmogelijk was er met eene volle vracht uit te rijden. Daarom brachten de voerman en een der knechts de mest met de éene kar uit den stal, en legden die op eenen hoop onder de linde, terwijl de boer zelf, met de andere kar, ze in volle vrachten naar het veld voerde.

Den ouden boom hinderde de geur van die versche stalmest zeker niet in het minste, integendeel zelfs, en ook de knechts vonden het in 't geheel niet vuil of onge-

schikt, die mest daar op de werf neerteleggen.... Juist brachten zij weer eene halfvol geladen kar uit den diepen stal naarboven, toen Rozeken terugkwam uit de mis, en op het zicht der mest toeschoot:

‘Dáar de mest neerleggen? Dáar, recht vóor het beeld?.... Hebt ge dan niet meer eerbied voor O.L.V.?’

De knechts begrepen niet, waarin zij aan den verschuldigden eerbied waren te kort gebleven. Kon zulks het beeld iets deren, dat zij daar voor een oogenblik die mest neerlegden? - Het was immers toch maar gezonde, versche stalmest; wien had die ooit gedeerd?....

‘Seffens moet die mest daar weg!’

Dat was duidelijker; maar toch bleven de knechts, met den riek in de hand, besluiteloos haar staan aangapen.

‘Wij zullen tenminste wachten totdat de boer hier is; die heeft het zoo geboden’

‘Seffens, zeg ik!’

‘Wel als 't dan toch zijn moet, en uw Lie-Vrouwken niet tegen dien reuk kan....’ zei de voerman, en heel loom, nog onder den invloed der kermis zeker, met iets spotachtigs over zijn gelaat en in zijne manieren, deugd hebbende van de aardigheid, die hij gezegd had, begon hij de mest terug op de kar te werpen. Daar stak hij eenen grooten zwaren teerling aan den riek en spande zich in om hem op te heffen, spande zich in, meer dan noodig was, en....

Hoe het te zeggen?.... Een zeker gerucht.... Hij zelf hield het voor onfatsoenlijk, en nog altijd gebukt staande, met den riek in de hand, en loerachtig, verbaasd-onnoozel rondkijkende, als wilde hij de oorzaak ergens anders zoeken, vroeg hij:

‘Wa blieft?....’

Het ongeluk wilde, dat hij zich juist naar het beeld keerde, zoodat Rozeken, die van al deze dingen oog- en oorgetuige was, moest meenen dat er inzicht bestond tot on welvoeglijke spotternij.

‘Heiligschennis, heilige moeder Gods!....’ riep Rozeken, de handen ten hemel heffende.

Nog meer spotachtig dan vroeger ging de voerman voort de mest op de kar te laden - doch voorzichtiger.... Wat die kwezel ook al zoo euvel opnam!....

Op dit oogenblik kwam boer Dierckx met zijne ledige mestkar de werf op, om eene volle over te nemen. - Wat was er nu weer gaande?....

‘Vader, vader!’ riep Rozeken hem tegen; ‘ge moet die mest, hier vóor het beeld, doen opruimen!’

‘Maar waarom, kind?’

‘Uit eerbied voor het beeld, vader! Dat past immers nu toch niet vóor een O.L. Vrouwen-beeld! En dat in de maand Mei!....’

De boer scheen zoo min te begrijpen als zijn knecht, op welke wijze die mest, daar voor een oogenblik neergelegd, omdat het niet anders kon, iets of iemand hinderen zou....

‘En gij moet ook aanstonds den voerman wegzenden, dien goddelooze, dien heiligschenner!’ ging zij voort.

‘Wat heeft hij dan gedaan?’

‘Hij heeft.... hij heeft....’

Het arme meisje ondervond op hare beurt hoe moeilijk het is in sommige gevallen de waarheid, heel de waarheid, te zeggen - en zweeg, oordeelende, dat het woord al zoo heiligschendend was als de daad. Zwijgen, dat kon *zij*.... maar zulks had dan ook voor gevolg, dat heur vader haar niet begreep en dus niet anders kon dan zeggen:

‘Och kom, laat mij gerust met die vodderijen. Als uw Lie-Vrouwken daar niet tegen kan, plaats het dan maar zoo gauw mogelijk ergens anders.... Een hoef moet een hoef blijven. Ge zoudt beter doen naar uw werk om te zien, dan u bezig te houden met al die vodden!...’

De voerman ontsnapte dus aan hare wraak; doch des avonds reeds volgde voor allen de straf. Nadat de gebruikelijke Rozenkrans geëindigd was, werden nog een heele reesem paternosters bijgevoegd - ter bekeering der goddeloozen, godslasteraars, heiligschenners en andere grove zondaars. En eindelijk vroeg zij ook nog eenen paternoster voor eene *bijzondere* intentie, die zij niet uitsprak, doch die hierin bestond: dat haar spoedig de gratie zou verleend worden, hare roeping te volgen.

VI.

De linde viert Hoogtijd.

Zij staat gedost in haar prachtgewaad en gelijkt eenen reusachtigen tuil van bleekgele bloemtrossen op bleekgroen gebladerte. Heinde en ver verspreidt zich de feestgeur en noodigt al wat vroolijk is en licht van harte, al wat leeft bij kleuren en geuren: rustelooze bijen, gonzende kevers, onbezorgde vlinders. Overvloedig is de disch gedekt; uit vat en kelk stroomt de honig, onuitputbaar, hoe talrijk ook de gasten opkomen, hoe gulzig zij zwelgen mogen. Verlaten zij een oogenblik het banket om wellustdronken, bij het zachte, feestelijk ruischende gebrom en gesnor, op en neer, om en rond te dansen, aanstonds weer hechten zij zich aan eene versch uitverkoren, pas ontluikende, nog ongenaakte bloem - en koozen en zwelgen op nieuw.

Omgeven door eene wolk van geurend bloeisel en

stoeiende gasten, staat de oude, kalme boom, en trilt van vreugde om al het vroolijke jonge leven, dat mee zijn Hoogfeest viert.

Binnen de kruin, rond de talrijke musschennesten, gaat het niet minder levendig toe; daar kirt en kwettert, vecht en kijft het alles dooreen, en zefs de jongskens, nog zonder veeren en teenemaal geel rond den bek, hoort men tusschendoor medepiepen, al even wild en onbeschaamd als de ouden. Ook dáar is het overvloed en kermis volop; want worden in de linde de vette rupsen schaars, in de vruchtboomen achter het huis en in de olmen rond de hofgracht, zijn er nog genoeg voorhanden en meer dan ze smullen kunnen. Ver hoeven zij dus niet te zoeken, en hebben tijd genoeg over om te kwetteren en te krakeelen. En hoor maar of zij er gebruik van maken!....

Ook de omliggende velden staan in feestgewaad; weelderige gewassen overdekken ze, zoodat geen voet bloote grond meer zichtbaar is.

De nimmer rustende bedrijvigheid der landlieden is nu overgebracht naar de weiden, die prijken met een dik tapijt van bloeiend gras, vol sappen en geuren. De hooitijd is daar en van zoohaast de zonne oprijst, hoort men de zeis weerklinken onder den ‘wetstok’ der maaiers; elk wolkje aan den hemel wordt angstig gadegeslagen; meer dan eens moeten honger en dorst vergeten worden, om den regen vóor te zijn, en eerst des avonds, wanneer de dauw begint te vallen en het geurende gras in oppers bijeengezet staat, worden de weiden verlaten.

Ook boer Dierckx was bezig met hooien. Tot nog toe had men er veel slecht weer op gehad en was het een recht gesukkel geweest; heden echter beloofde het goed te zijn: zonneschijn en een licht windje - dat droogt

dubbel. Doch reeds begonnen andermaal wolkjes op te stijgen, die in 't geheel niet te vertrouwen waren; verandering is gauw gekomen. Daarom was het noodig alle handen ter plaats te hebben en aan het werk; gebleekt hooi deugt voor niets, daar is sap bij, noch geur, noch kleur, en is niet voedzamer dan stroo.

Vreedzamer en kalmer nog dan gewoonlijk lag de Schranse, te midden der feestvierende velden; zelfs van dichtbij bespeurde men er haast geene beweging. Zij scheen ingeslapen te zijn onder de drukking der warmte - drukkende inderdaad, alhoewel het nog geen middag was. Neen, dat weer zou niet aanhouden tot den avond; zelfs de hennen vonden het benauwd in de zon en zochten de lommer onder de bloeiende linde, legden zich neer, groeven nesten in het zand en joegen het zich door de veeren....

Nu en dan liep de meid in en uit den stal, en vaagde de mest weg, legde versch stroo, droeg hooi bij, zette de kuipen gereed en ging tusschendoor naar den koeketel in den haard omzien. Rozeken was wel in huis, doch zij had weer zooveel werk met allerlei frullen, dat zij er niet aan dacht het vuur te onderhouden....

Daar trad juist de onderpastoor binnen. Haastig rees het jonge meisje op, liep hem te gemoet, en bleef op eenigen afstand, eerbiedig, met gebogen hoofd en gevouwen handen, vóor den dienaar des Heeren staan.

‘De vrede zij met dit huis en met u, mijne dochter!’ sprak hij.

‘En met uwen geest!’ antwoordde zij.

Dan ging zij in vaders kamer om eenen stoel te halen; de gewone stoelen der hoeve waren, naar heur oordeel, niet waardig gebruikt te worden door zulken vereerenden gast.

Zijnen drietik afnemende, vaagde hij met zijnen grooten, rooden zakdoek - enkel aan éenen hoek bevuild met snuif - het zweet van aangezicht, voorhoofd en hals. Want ja, hij was een gezonde kerel, met dik en blozend gelaat, welgevulden hals en breede schouders, zwaar gebouwd van handen en voeten, en met zichtbaren aanleg tot zwaarlijvigheid.

'Och, hoe beklaag ik u, door zulk weer te zijn gekomen,' zegde zij met eenen zucht. - Aan haren vader, die met de knechts in de wei zijn zweet liet, dacht zij niet....

'Ja, mijne dochter, warm is het zeker. - Doch hier is het goed,' voegde hij er bij, zijnen drietik op de tafel leggende.

Inderdaad, in de groote huiskamer der hoeve was het frisch en aangenaam; de linde onderschepte de stralen der zon, de dikke muren en het strooien dak lieten de warmte niet doordringen, en langs de openstaande deur stroomde de frissche geur van den lindebloesem naar binnen en vervulde gansch het huis.

'Gij zult ook wel....' - Zij durfde het bijna niet zeggen: 'ook wel.... dorst hebben?' - Het was ook zoo aardsch, eenen gezant des Heeren te herinneren aan zulke stoffelijke dingen. Toch riep zij de meid, om in den kelder versche melk te gaan halen; zij zelve wist niet uit welk vat zij moest scheppen, om er versche te hebben.

'Maar zet u toch, eerwaarde vader!'

Aldus noemde zij - en zonder dat het haar moeite kostte - den onderpastoor, die toch nog geen dertig jaar was.... Och, ze had zich ook niet hoeven te schamen, om te vragen of hij dorst had; zie maar dien glimlach op die dikke lippen en dat blozend gelaat, nu demeid eenen pot versche roommelk op de tafel heeft ge-

zet; die zegt genoeg dat hij het in 't geheel niet kwalijk zal nemen... Inschenken zal hij wel zelf....

'Wat zijt gij toch goed voor mij, vader!'

De meid, die juist wegging, dacht dat het wederkeerige nog meer waar was; - *hij* zelf vond het gansch natuurlijk aldus onthaald te worden, en dus niet der moeite waard om over te spreken.

'En geen nieuws, mijne dochter?.... Gij volhardt nog altijd in uw voornemen?' - Met welgevallen bekeek hij het glas, dat hij had geledigd, en waarvan de wanden nog overdekt waren met dikken room.

'En waarom zou ik niet, waarde vader; is het mijne roeping niet? En moet de mensch, zooals gij zelf mij hebt geleerd, niet gewillig en uit ganscher harte alles opofferen, om aan den wenk des Heeren te gehoorzamen?'

'Zeker, kind, heel zeker!'

'Denkt gij ook niet, dat het mijne roeping is, vader?'

'Gij moet u beproeven, kind.'

'Dag en nacht denk ik eraan; alles zegt mij wat mij te doen staat. Zelfs in mijnen droom zie ik dikwijls mijzelve in de kleederen, die ik geroepen ben te dragen, en wenken de vrome zusters mij tegen.'

'En uw....' - Hij voleindde den zin niet; de meid kwam juist terug binnen, misschien enkel uit nieuws gierigheid, doch in schijn om een paar blokken hout onder den ketel te schuiven.

Rozeken begreep hem evenwel:

'Ja, mag ik daarin mijnen vader gehoorzamen?' Niet in het minst schaamde *zij* zich, dat de meid dit hoorde; het was immers maar van eenen wereldschen vader, dat zij sprak, en waarvoor geldt die! Hoor maar, of zij geen gelijk had:

‘Moet ik niet eerst denken aan den Heer?’

De onderpastoor antwoordde niet; de meid was nog niet weg. Het zon niet gezegd worden, dat hij de dochter aangeraden had aan haars vaders wil te weerstaan. - En wat hoefde hij er ook nog bij te voegen; was zij niet vast besloten?

‘Zie eens hier, wat ik voor u heb meegebracht....’

En uit den breeden zak zijner toga, haalde hij eene papierrol te voorschijn, die hij ontrolde en het meisje voorhield. Vol vreugde, als een kind, dat een beeldeken krijgt, sloeg Rozeken de handen ineen en staarde vol verrukking op den kleurendruk. Deze verbeeldde eene schoone, jonge vrouw, in blauw gewaad, met purperen mantel om de schouders. Om haar hoofd glansde de gouden stralenkroon der martelaren, terwijl zij om haar middel eenen prachtigen gordel droeg, waartusschen eene groote struisveder was gestoken. In de hand hield zij een ontbloot zwaard, en naast haar stond een toren met drie vensters....

‘En gewijd!’ voegde de onderpastoor erbij, wat Rozekens verrukking nog deed stijgen.

‘Dus eene echte heilige,’ besloot de meid in haar eigen. ‘Maar toch geef ik er mijnen Victor-Emmanuel niet voor,’ voegde zij er stil bij, terwijl zij terug naar den stal ging.

‘De heilige Barbara!’ zei Rozeken eerbiedig; ‘patronesse tegen eenen haastigen en onvoorzienen dood.’

‘Juist, kind! Doch ik wil u deze heilige nader leeren kennen. Zij ook had eenen langen en moeilijken strijd te doorworstelen, eer zij hare roeping kon volgen.’

‘Och, waarde vader, hoe brand ik van verlangen, hare geschiedenis te kennen!’ - En haren stoel naderbij schuivende, bleef zij met glanzende oogen, halfgeopen-

den mond en vol verwachting den jeugdigen onderpastoor in het gelaat staren.

Deze schonk eerst, heel statig en bedaard, zijn glas opnieuw vol, ledigde het tot den bodem, vaagde even rustig met den rooden zakdoek zijne lippen zuiver en begon dan:

'Ik wil u niet zoo zeer spreken over hare ouders, hare geboorte en hare eerste levensjaren, alhoewel daarover zeer geleerde opzoekingen zijn gedaan.'

Daarin had de man gelijk. Wat konden de twisten der geleerde Bollandisten schelen aan het naïeve meisje? Wat was eraan gelegen voor haar, of de H. Barbara dochter was van Dioscorides, koning van Barbarië, en haren naam zou te danken hebben aan dat land, of wel dat zij in Nicomedië woonde en de dochter was van Dioscores, koning van Bithynië. In elk geval eene koningsdochter; twijfel geesten alleen zouden op de gedachte kunnen komen, dat haar vader zeker niet goed wist, waar zijn koninkrijk lag, zoo hij er al een had. Maar de H. Diogenes heeft in zijnen tijd hooren spreken van de H. Barbara, en is er zelfs mede in briefwisseling geweest, en zulks is voldoende. - En de mirakelen, die zij deed, zijn niet minder geschiedkundig echt....

'De H. Barbara dan was eene koningsdochter; zij had eene goede opvoeding ontvangen, en was onderricht geworden in alle wereldsche wetenschappen. Doch zij leefde te midden der afgodendienaars....'

Hier voelde de onderpastoor de behoefte om een snuifje te nemen.

'En ik, tusschen zondige menschen!' vulde Rozeken den onderbroken zin aan.

'Haar vader was een zeer ruwe en wreede mensch....'

Thans werd het laatste deel van den snuif, dien hij

nog tusschen de vingeren hield, met geweld in den neus gejaagd....

Het meisje verloor den tijd niet en vulde aan:

‘Als de mijne!’ en zuchtte.

‘En aanbad vele afgoden, die in goud waren. Al vroeg zag zij de nietigheid en valschheid in van het heidendom en versmaadde zij de afgoden haars vaders, dewijl zij smachtte naar de kennis van den waren God, en zich geroepen voelde om van hem getuigenis te geven’

‘De H. Barbara was uitgelezen schoon en lieftallig, rank van leest - zooals gij hier ziet.’ Intusschen hield hij het meisje de print vóor, maar liet zelf met zooveel welbehagen zijne oogen over het opgetogen jonge meisje weiden, dat dit beschaamd den blik ten gronde sloeg en bloosde....

‘Doch zij versmaadde alle aardsche gaven, om hare roeping te volgen. Toen zij had hooren spreken van den H. Origenes, die in Alexandrië woonde, schreef zij hem eenen brief, om van hem den waren God te leeren kennen.’

‘De H. Origenes schreef haar eenen brief terug, waarin hij haar zegde, dat de God der Christenen uit drie personen bestaat - want zooveel wist zij nog niet eens van onze verheven Leer - en noemde haar: “eene dochter, geroepen tot het eeuwig leven.” Hij gelastte den priester Valentijn haar dezen brief te dragen en haar verder te onderwijzen.’

‘De priester Valentijn had vele moeilijkheden te doorstaan op zijne reis, en nog meer om tot de H. Barbara te naderen. Ten einde in het paleis te kunnen dringen, waar de H. Barbara ziek te bed lag, uitgeput door de betrachting der liefde Gods, en dag en nacht smachtende naar den brief van den H. Origenes, gaf hij zich

uit voor eenen geneesheer, die wonderbare genezingen had bewerkt....'

'Niet slecht overlegd!' dacht Mie, die andermaal was binnengekomen, om te zien of de ketel nog niet gaar was, en, nieuwsgierig naar het vervolg van het verhaal, haar onderzoek zoo lang mogelijk trok.

'Zoohaast de H. Barbara den brief ontving, voelde zij zich genezen, doch bleef zich nog lang ziek houden, om beter den tijd te hebben, zich met de liefde Gods bezig te houden, en te leven in bespiegelingen. Dagelijks kwam de priester bij haar, als geneesheer, en zij trachtte naar het uur, dat hij haar medicijnen zou brengen....'

'Wat een heks!' dacht Mie half luidop.

De onderpastoor vond, dat die meid wel wat lang bleef luisteren, en zag haar vragend aan. In afwachting dat zij zou weggaan, nam hij zelf nog een glas medicijn....

'Haar vader hadde haar gaarne doen trouwen, doch zij wees allen van de hand, zeggende: dat hoe schoon, hoe rijk en machtig hare aanbidders ook waren, zij die alle versmaadde, en zich alleen aan God wilde toewijden.'

Paste dat niet teenemaal op Rozeken? Het nederige meisje bloosde ervan.

'Van dag tot dag werd de H. Barbara nog schooner, zoodat heur vader haar niet langer in het openbaar durfde laten verschijnen, uit vrees dat zij in het oog zou vallen van sommigen, die hem om haar zouden kwaad willen. Daarom liet hij eenen zeer kostbaren toren bouwen, waarin hij haar opsloot. Hierin leefde de H. Barbara, alleen met God en zijne liefde, en verheugde zich aldus afgescheiden te zijn van de zondige wereld. Aan dezen toren waren slechts twee vensters, doch de H. Barbara deed er een derde bijmaken, ter eere der H. Drievuldigheid.'

‘Op zekeren dag, dat zij zich gansch alleen beneden in de badkamer bevond - want haar vader had aan den toren, opzettelijk voor haar, eene badkamer doen maken, waar alles schitterde van marmer, goud en kostbaarheden....’

Het meisje zette groote oogen op:

‘Zij had.... eene badkamer?.... En zij....’ - Neen zij durfde het haast niet zeggen... ‘En zij baadde zich?’

Daarvan had zij in het klooster nooit gehoord. Eene heilige, die eene zoo kostbare badkamer had, kwam haar zoo vreemd voor, dat zij niet nalaten kon die onbescheiden vraag te doen....

‘De H. Barbara leefde in het Oosten, waar bijna aan elk huis eene badkamer is,’ bracht de onderpastoor bij, om zijne heilige te verdedigen en het jonge meisje gerust te stellen. Maar dit laatste gelukte niet; zij bleef den blik afwenden, alsof men haar zelve in het bad betrapt had. - En het was al goed ook dat zij niet opkeek, anders had zij den vreemden blik kunnen ontmoeten, dien de onderpastoor op haar sloeg.... Volle bevrediging had zij echter nog niet:

‘En zij had zich.... heelengansch....?’ - Dat kon zij in 't geheel niet voluit gezegd krijgen, zóo zondig was het.... Maar toch dacht zij eraan, zonder noodzakelijkheid zelfs - en de onderpastoor ook, want hij begreep haar - wat hem geheel in verwarring bracht.... Om zich eene houding te geven, schonk hij zijn glas vol; doch vooraleer te drinken, betrapte hij zich op de beweging het meisjen het glas aan te bieden.... Wat overkwam hem?.... Neen, drinken zou hij nu niet!.... Maar zij zou zijne verwarring merken - daarom moest hij zich kloek houden en voortvertellen.... en ook de oogen afwenden.

‘Dàt.... mijne.... dochter.’ - ditmaal kwam dat woord er moeielijk uit - ‘staat niet in de geschiedenis. Toen zij dan op zekeren dag in hare badkamer was, verscheen haar op eenmaal Jezus, in de gedaante van een kind, en sprak tot haar: “Barbara, ik erken u voor mijne bruid!” En hij gaf haar eenen zeer kostbaren gouden gordel en eene struisveder als bruidsgeschenk en ten teeken van hunne verbintenis. De H. Barbara nam in nederigheid en ootmoed deze geschenken aan en heeft ze haar leven lang bewaard - in zuiverheid.’

Hij legde bijzonderen nadruk op het laatste woord; het was ook van groot gewicht voor beiden - zoo eenvoudig en rein van harte, dat zij den blik niet durfden opslaan, uit vrees voor zonde.

‘Daarom wordt zij afgebeeld’ - hier wees hij weer op de print - ‘met eenen gouden gordel en eene struisveder. Die gordel beteekent, dat wij altijd moeten omgord zijn en gereed voor het lijden en de vervolging; de struisveder, dat wij dit lijden zoo licht moeten achten als eene veder. Tezelfdertijd voorzegde haar bruidegom al wat zij om hem zou te lijden hebben; doch de H. Barbara aanzag dit voor zeer licht en verheugde zich op voorhand’

‘Toen haar vader vernomen had, dat zij Christen was geworden, wilde hij haar doen afzien van haar geloof en haar doen trouwen. Al zijne gestrengheid en wreedheid vermochten evenwel niets op haar. Zij betuigde dat zij de bruid des Heeren was en al wat aardsch is verachtte. Dan leverde haar vader zelf haar over aan den rechter en beval hem de uiterste strengheid te gebruiken.’

Nogmaals was Mie binnengekomen, om naar den ketel te zien; zeker was hij nu gaar, want zij reed hem,

bij middel der ijzeren lat, waaraan hij vasthing, naar den stal; doch met zoo weinig gedruisch, dat zij geen enkel woord verloor.

‘De rechter deed haar geeselen, dat haar schoon, jong lichaam eene enkele wonde was.’ - Opgepast thans niet op te zien! - ‘Dan liet hij hare wonden inwrijven met zout en vervolgens, naakt...’ - Dieper neerblikken! - ‘in eene gevangenis werpen, vol scherven en gebroken potten, die langs alle zijden in de wonden drongen....

‘De H. Barbara echter hief lofzangen aan, alsof zij op een bed van rozen lag....’

De meid griezelde. - Maar Rozekens aangezicht glansde van bovenaardsch genot, en hare oogen richtten zich ten hemel.

‘Zij was gelukkig,’ ging de onderpastoor voort, ‘te lijden voor Jezus, en het scheen haar, dat men haar nooit zou kunnen martelen; zij voelde geene pijnen. Eindelijk toch werd zij de kroon der martelaren deelachtig, daar de rechter haar het hoofd deed afslaan.’

‘Zeker niet een onverwachte en schielijke dood!’ zei Mie, reeds met den ketel in den stal gekomen. - Toch oneerbiedig die Mie!....

Lang nog bleef de onderpastoor aan het dwepende meisje spreken over de H. Barbara, hare roeping en hare mirakelen; over de moeielijkheden, welke in dien tijd de vrome maagden hadden, die zich aan God wilden toewijden, en hoe gemakkelijk dit nu is; over de zaligheid van het kloosterleven en de verhevenheid der roeping, zich uitsluitend bezig te houden met de betrachting der liefde van den hemelschen bruidegom....

Wij, wereldsche menschen, omgeven van allerlei aardsche zorgen, plichten en werkelijkheden, kunnen die verheven bespiegelingen moeielijk begrijpen, en doen

derhalve best die, beide zwevende wezens niet langer met onze tegenwoordigheid te storen en aan het aardsche te hechten. Doch wij kunnen des te beter begrijpen, dat zulk een onderhoud niet zeer geschikt was, om uit Rozeken eene pachteresse te vormen, en evenmin om de plannen van boer Dierckx en den jongen Wuyts te doen gelukken, beiden ook al zeer wereldsch....

Het werd middag. Mie had reeds de koeien verzorgd en was bezig ze te melken. Telkens de emmer vol was, moest zij, om de melk in den kelder te brengen, dooide huiskamer loopen, waar Rozeken nog altijd zat te luisteren naar den onderpastoor. Elken keer bezag zij de klok en glimlachte steeds heimelijker. - Wat had zij nu weer voor?....

Daar kwam de voerman met eenen hooggeladen wagen hooi de werf opgereden.

'He, Mie, waar zit ge?' riep hij aan de openstaande staldeur.

'Hier, bij de andere beesten!' klonk het uit den stal.

'Ge moet seffens een handje helpen, om den wagen af te laden!'

'Als *gij* de koeien wilt melken, heb ik niets anders te doen!'

'Zoodra het peerd geëten heeft, moeten wij terug. Gij moet ook meegaan en wij moeten eten meenemen voor de anderen, die in de wei blijven, omdat de boer vreest dat het zal regenen.'

'Ge zult gaan lachen!'

'Lachen?' - De voerman begreep niet waarom.

'Wacht maar totdat ik deze koe gemolken heb!'

De knecht bracht den wagen ginds naast de schuur, waar het hooi in eene mijt moest gezet worden. Dan spande hij het paard uit en bracht het naar den stal.

Binnen zaten nog altijd de onderpastoor en Rozeken, en spraken over allerlei verheven dingen, teenemaal ontdaan van al wat aardsch was....

De voerman en Mie waren nu bezig den hooiwagen te lossen. Bovenop stond de voerman en wierp het hooi naar beneden, dat Mie met eene lange vork, zooveel mogelijk, op eenen hoop taste. Gemaaid in zijn volle sap, had het droge gras zijne frissche, groene tint behouden en verspreidde den aangenaamsten geur. Opgeladen onder de volle zon, was het droog tot brekens toe, zoodat telkens eene vorkvol naar beneden werd geworpen, eene wolk opsteeg van fijne deeltjes gras en stof, warmte en geuren, waarin Mie haast verdween.

'Oef!' riep zij, met het voorste van haren rok - eenen anderen zakdoek had zij gewoonlijk niet - haar gloeiend gelaat afvagende. 'Dan hebben die daarbinnen het toch beter!'

'Ja,' zei de voerman; die hebben de *fillesofie* gestudeerd, en dan laat men het over aan anderen, zich moe te maken....'

'Ik had die ook wel willen studeeren - en non worden,' meende Mie.

'Ge zoudt eene schoone non zijn, gij! Voor den eersten jongen, die u bezag, wierpt gij uwe kap over de haag!'

'Toch voor u niet!'

'Bezie mij eens goed!'

De voerman stak zijne vork neer, rechtte zich op, zette zijn liefelijkste gezicht, en beide handen aan den mond brengende, wierp hij haar kusjes toe:

'Mijn lief totteken!'

Mie zond hem op dezelfde wijs kusjes weer, en dan de armen uitstrekkende:

'Kom neder, gij langverwachte vertrooster!....'

En beiden schaterden het uit. Doch eer Mie er zich aan had verwacht, ontving zij van boven eene groote vork hooi recht op het hoofd, zoodat zij tegen den hoop omvertuimelde, en half onder het hooi begraven, bleef liggen spartelen.... En luider nog klonk hun vroolijk gelach....

Ongelukkig had dit tooneeltje, zonder dat zij het wisten, eene gansch ongenoodigde toeschouwster. Plotselings was de onderpastoor, zwevende in bespiegelingen en betrachtingen van gansch onstoffelijk en aard, tot het aardsche teruggetrokken - en dit wel door zijne maag. Eene maag verheft zich nooit heel hoog, en de zijne - eene zeer wereldsche en gehecht aan het stoffelijke - had hem herinnerd aan een *diner*, dat op de pastorij ging gereed zijn. Er bleef hem nog juist tijd genoeg over, om tegenwoordig te zijn, tegen dat de meid zou opdienen. Zijnen drietik opgenomen hebbende, maakte hij het afscheid kort.

Rozeken had den waardigen gast uitgeleide gedaan tot aan den ingang der kastan jen dreef, en verwonderd over al het gelach en geschater daar bij den hooiwagen, achter de schuur, was zij gaan zien wat er gaande was....

De voerman ging maar altijd voort met hooi neer te werpen op Mie. Deze had eenen armvol vastgegrepen, en rolde daarmee rond....

‘Heb ik u dan eindelijk!’

Deze woorden waren nauwelijks uit haren mond, toen het in hare ooren klonk:

‘Schandaal!’

Zoo spoedig mogelijk kwam Mie spartelend van onder den berg hooi te voorschijn; doch helaas! door al dat woelen, en licht gekleed als zij was - slechts een rokje en een jakje met korte mouwen over het hemd - op

eene niet zeer zedige wijze, ten minste naar het oordeel eener kwezel. Misschien was dit ook het gevoelen van den voerman, en ging hij daarom voort met haar te willen begraven onder het hooi. Zoo goed als zij kon, scharde Mie zich bijeen.... Daar stond de kwezel vóor haar, doch zij deed alsof zij haar niet zag, en hare vork gegrepen hebbende, begon zij opnieuw te arbeiden.

Doch Rozeken liet het er niet bij:

'Schandaal!!'

'Wie, ik?.... Ik zou wel willen weten waarom!'

'Schandaal!!!' Rozeken beefde van ergernis.

Ook de meid werd kwaad: wat had zij dan gedaan, om aldus toegesproken te worden? Moest die kwezel daarin kwaad zien? Doch zij zou haar ineens den mond stoppen:

'Ga naar uwen onderpastoor en zorg dat het eten gereed is!'

Tranen van woede sprongen Rozeken uit de oogen, en dreigend stak zij de handen uit. Eer zij echter woorden had gevonden, om hare verontwaardiging te uiten, voegde Mie er bij:

'Ta, ta, eene kwezel moet zich zoo kwaad niet maken.... Denk liever, dat ge op een bed van rozen ligt!....'

Schreiend liep Rozeken weg, doch keerde zich nog eenmaal om, ten einde Mie toe te roepen:

'Wacht maar, schandaal, totdat vader te huis is!'

'Wel ja, denkt gij dat hij mij zal laten geeselen?'

'Wat is dat allemaal: een bed van rozen, een onderpastoor, en laten geeselen?' vroeg de voerman. 'Ik versta er niets meer van!'

De vreemde wijze, waarop hij al die dingen dooreenmengde, bracht voor goed een einde aan de gramschap van Mie.

‘Wel ja, die kwezel heeft weer heel den voormiddag bij haren onderpastoor gezeten, zonder te denken aan eten gereed te maken.’

Dat zag er lief uit!

Inderdaad toen het hooi afgeladen en opgehoopt was, en zij in huis gingen om het eten te halen, dat zij moesten meenemen naar de hooiers, vonden zij daar niemand en ook geen spoor van middagmaal. Het meisje had hooger gezweefd in bespiegelingen en betrachtingen dan de onderpastoor zelf; hare eigen maag had haar niet eens herinnerd, dat zij, die in de gloeiende zon bezig waren met aardsche werkelijkheden, al te stoffelijk waren, om hunne maag te kunnen paaien met bespiegelingen.

Nu Mie het gelijk op hare zijde had, kon zij niet over haar gemoed krijgen, Rozeken, die naar heure kamer was gevlucht, met vrede te laten, en ging spottend vragen:

‘Pachterse, waar is het eten, dat wij moeten meenemen?’

‘Weg van hier, satan!’ kreeg zij ten antwoord. - ‘Nu daar kunt ge van eten!’ zei ze aan den voerman.

Deze vond het niet en vroeg wat zij nu gingen doen, en wat de boer wel zou zeggen.... Weldra had Mie een paar brooden bijgebracht, boter, eenen stoop bier en glazen. Dit alles werd op de kar gelegd. Eer te vertrekken, moest Mie evenwel nog een kleine wraak nemen:

‘Pachterse, de satan is weg. Pas nu op de deur tot wij terugkeeren, dat er geen andere satan binnenkomt, en geef, om half achternoen, de koeien klaver vóor!’

De voerman had zijn paard ingespannen en beiden reden naar de weide, waar de hongerige magen der hooiers hunne blijde komst ongeduldig verwachtten en reeds

zeer aardsche, doch praktische betrachtingen vormden over het noenmaal, dat zij zouden meebrengen.

‘Nu zal de kat op de koord gaan komen!’ riep Mie tot eenen der knechts, toen zij in de wei aankwamen.

‘Zwijg maar,’ zei haar de voerman; de boer zal al kwaad genoeg zijn!’

Een weinig verder in de wei stond boer Dierckx, met eene rijf in de hand, en keek naar de wolken. Ja, hij had geen ongelijk het hooi niet te willen verlaten, om naar huis te gaan middagmalen; de wolken, die de wind mede voerde uit het Westen, werden steeds zwaarder en volgden elkander al dichter op. Eenige hunner, tot nog toe afzonderlijk drijvende, hadden zich maar samen te pakken, om eene geduchte regenvlaag te vormen. En het eerstgemaaide hooi was geheel droog, terwijl het andere, indien men het vandaag goed mocht bijeenkrijgen, reeds ver gevorderd zou zijn.... Maar zij waren er nu dicht bij en handen genoeg, om zich niet te laten verrassen....

De voerman had stil gehouden in de schaduw van een paar boomen aan den rand der weide; hij maakte zijn paard vast aan eenen der stammen en wierp het oenen armvol versch hooi voor. Allen lieten vork en rijf varen en kwamen bij.

‘Zet het hier maar neer,’ zei boer Dierckx, op eene plek wijzende in de lommer, tot Mie, die nog altijd op de kar zat, half lachende, half spottende.

‘Hebt gij melk bij?’ vroeg Trees. ‘Ik heb dorst dat ik stik!’ Er waren er nog, wier maag trachtte naar frissche melksoep.

‘Melk? Wel, kind!’ zei Mie, volstrekt geene haast makende. - En dan, met de hand aan haren mond, opdat de boer het niet zou hooren: ‘Daar is de onderpastoor mee weg!"

‘Houd u stil!’ raadde haar de voerman, van achter de kar, waar hij zich verscholen hield, omdat hij eene vlaag voelde opkomen.

‘Hewel,’ zei de boer; ‘waar wacht ge naar?’

‘Pak vast dan!’ zei Mie tot den knecht en reikte hem een brood, dat deze als een rad over de wei heenrolde.

‘Pak vast!’ herhaalde zij, een ander brood aangevende. De knecht ontving het met eenige verwondering, wat maakte dat hij er mee bleef in de hand staan. - Waartoe zooveel brood?....

‘Hier, kind!’ riep zij tot de meid. ‘Pak de boter aan.... en den stoop.... en de glazen.... Daar hebt ge 't allemaal!’

‘En waar is de melk?’

‘Vraag dat aan den onderpastoor en aan St Barbara!’ giegelde Mie.

Zulks was echter, voor de hongerige en dorstige magen der hooiers, een zeer weinig klaar en nog min bevredigend antwoord. Ook vond boer Dierckx, die met de armen over elkander stond toe te kijken, het noodig te zeggen:

‘Is 't nu genoeg gelachen?.... En 't overige?’

‘Het overige was niet gereed, boer.’

‘Hoe, niet gereed?’ vroeg hij met een ongeduld, dat werd gedeeld door allen, die in de wei waren gebleven.

‘Rozeken heeft geenen tijd gehad om eten gereed te maken!’ - En van de kar springende, voegde zij er lachende bij: ‘Zij heeft den heelen morgen zitten vrijen met den onderpastoor!’

Niemand had lust om mee te lachen, in deze omstandigheid; eene maag, die in hare verwachtingen bedrogen is, lacht niet.

Boer Dierckx was bleek geworden van kwaadheid....

‘En gij dan? Waarom hebt gij niet omgezien naar het eten?’

‘Ik?’ riep Mie. ‘Of ik mijn handen niet vol had met het werk in den stal! Zij is zeker nu toch al groot genoeg, om het eten alleen gereed te maken?’

‘Gij weet genoeg, dat zij nog een kind is. Gij hadt haar in tijds moeten zeggen, wat er moest gedaan worden.’

‘Kan eene meid dan aan de pachterse gaan *commandeeren?* Gij hebt immers zelf gezegd, dat wij moeten doen wat zij beveelt.... Al goed dat wij ons werk kennen; anders zou het er al schoon uitzien, heilige deugd!’

Die toespeling op hetgene hij vroeger bevolen had, trof den armen Dierckx pijnlijk. Daarbij verviel Mie rechtstreeks in het ongelijk, tegenover haar meesterse gelijk te willen halen - eene zonde, waarvoor hier noch elders vergiffenis is, voor een mindere.

Intusschen hadden de knechts en de meiden, Mie inbegrepen, zich neergezet. De voerman sneed boterhammen en Trees deelde ze rond, terwijl Mie de glazen vulde met bier. - Wel hadden zij een ander noenmaal verwacht, doch het was nog altijd beter dan niets....

‘Ja, met den mond zijt ge rap genoeg, maar voor de rest.... niets waard!’ keef boer Dierckx voort.’ Zeker zijt ge weer heel den morgen bezig geweest haar te plagen?’

‘Haar plagen! Neen, maar zij noemt mij schandaal. Ik zou wel willen weten, wat er op mij te zeggen valt?’

Dit had zij liever niet moeten aanhalen, doch ze was zoo kwaad, dat ze zich niet inhouden kon.

‘Erg misnoemd zal het wel niet zijn!’ beet Dierckx haar toe.

Mie had juist eene groote snede brood in de hand,

gereed om ervan te bijten. Woedend sprong zij recht en wilde den boer toevliegen....

‘Gij, leelijke hartvreter, wat weet gij van mij te zeggen?.... Daar!.... Ik wil van uw brood niet meer!....’ En zij smeet hem den boterham naar het hoofd....

De andere dienstboden zaten het verwonderd aan te gapen; hoe zou dat afloopen?

‘Ge weet dat ge kunt gaan, als ge wilt,’ zei boer Dierckx, moeite doende om zich kalm te houden.

‘Dat hebt gij gehoord, he!’ riep Mie.... ‘Binnen acht dagen trek ik er uit.... Ik wil niet langer dienen bij die kwezel en dien Barrabas.... Van den morgen tot den avond moeten werken voor twee, en dan nog altijd bekeven en beknord worden!....’ - Hare gramschap stak nog op, en met gebalde vuisten en fonkelende oogen vloog zij opnieuw boer Dierckx toe. - ‘En dan, voor allen dank, schandaal genoemd worden.... O, zie.... ik zou....’ - Gelukkig braken de tranen uit; die kwamen hare woede koelen. Met den voorschoot vóor het gezicht, ging zij op den kant der gracht zitten weenen.

‘Als gij binnen acht dagen niet van de hoef zijt, dan stamp ik er u af!’ zei boer Dierckx vastbesloten, en legde bijzonderen nadruk op het werkwoord, dat eene behandeling aanduidt, welke op zichzelve al niet erg van teederheid getuigt.

‘Ge zult.... dat plezier.... niet hebben,’ snikte Mie onder haren voorschoot.

Had het noenmaal niet voldaan aan overigens zeer redelijke verwachtingen, stilaan zou dat vergeten zijn geworden, ware het slechts gekruid geweest met de vroolijkheid, eigen aan eetmalen in de open lucht; doch, met dit gekrakeel en die tranen, viel het hoe langer hoe meer tegen.

‘Die verwenschte, die gloeiende kwezel!’ vloekte meer dan een, Mie al luider hoorende snikken.

Ook boer Dierckx smaakte het niet; slechts de helft, en dan nog met moeite, kon hij van die dikke snede brood naar binnen werken. Hij voelde wel dat de dienstboden niet goedkeurden, Mie aldus behandeld te zien.... Daarom was hij kwaad op Mie, op zijne dochter, op iedereen - zichzelven meebegrepen.... Het was vreemd, van dezen morgen reeds, voelde hij zich zoo ongewoon, zoo gejaagd, zou hij zeggen.... Scheelde er wat aan? Och neen, zeker; hij was kwaad en dat was al.... En morrend trok hij verder de weide in, tot groot genoegen der dienstboden.

‘Die tang!’ - ‘Die kneut!’

‘Zult ge nu toch vertrekken, Mie?’

‘Wel zeker zal ik,’ zei Mie, ophoudende te weenen, nu de boer toch weg was. ‘Ik heb eenen post bij boer Broeckx, als ik wil.’

Allen hadden er spijt van. Mie was een vroolijke, goede kameraad, en al mocht zij, zooals de boer be weerde, niet heelemaal op de hoogte zijn als pachterse, zij was toch eene meid, die goede handen aan heur lijf had. Enkel wat rap met de tong; maar wie moest dat zoo erg opnemen - of men moest zoo een gloeiende kwezel zijn.... *Die* was de schuld van alles!....

Had zij ook vroeger, voor eene onnoozele gekheid, den voerman niet willen doen wegjagen? Deze moest, op algemeen verzoek, de zaak nog eens vertellen, en deed zulks met zooveel schilderachtige bijzonderheden, dat spoedig algemeene vroolijkheid heerschte.

‘Allo, Mie, eet maar wat!’

Doch neen, zij kon niet; zij was te kwaad op die kwezel... die met haren onderpastoor.... en die

zeker niet noodig had haar schandaal te noemen....

Allen waren nieuwsgierig te vernemen, wat er eigenlijk gebeurd was.... Die grap bij het afladen van den wagen, vonden zij gek.... Men moest toch eene echte tang zijn, om nog niet te kunnen verdragen, dat een mensch eens lacht onder het werk....

Doch de boer wenkte, dat het tijd werd de rijf op te nemen, om het hooi om te keeren. Terwijl hij zelf de eenzaamheid zocht om uit te morren, trachtten de dienstboden zooveel mogelijk bij elkander te blijven, teneinde Mie, die langzamerhand hare gewone losheid had terugbekomen, op hare manier de historie te hooren vertellen van St Barbara - die eene kroon deelachtig werd, toen zij geen hoofd meer had, en meer andere oneerbiedige kwinkslagen, welke zij er tusschen voegde....

Het weer werd steeds dreigender; de zon boorde nog slechts nu en dan door de wolken, en de dag scheen te zullen eindigen in eenen avondregen. Het was dus geraadzaam het hooi spoedig in hoopen te zetten.

Terwijl de overigen daarmede bezig waren, laadden de boer en de voerman den wagen met eene nieuwe vracht droog hooi, dat de boer dan zelf - neen, als gewoonlijk was hij toch niet: zoo gejaagd en korzelig! - huiswaarts zou voeren, de voerman zou in de weide blijven om te helpen aan de laatste oppers.

Onderweg overdacht de oude Dierckx al hetgene hij aan zijne dochter zeggen zou.... Zóo kon het niet blijven duren!.... Zij moest toch eens begrijpen.... Die onderpastoor ook, wat moest hij een meisje, dat haar werk heeft, aldus eenen ganschen morgen aan den klap houden - met beuzelingen, zeker?.... Och, zoo een onderpastoor, daar zit ook al niets in!....

Daar reed hij de werf op. - Even frisch als dezen

morgen, geurde en fleurde de linde; even vlijtig en lustig dommelden de bijen rond den reusachtigen, honigrijken bloemtuil; even luidruchtig krakeelden de musschen; doch verder was het doodstil. De huisdeur stond open, en, wantrouwig, den langgerekten hals links en rechts keerende, trapte langzaam eene hen naar binnen. - Was er dan niemand in huis?....

'Rozeken!' riep hij; doch niemand antwoordde hem. Enkel begonnen een paar koeien te bulken, nu zij eene menschenstem hoorden, en spoedig werden ze nagevolgd door al de andere. - Hadden die dan dezen achternoen haren klaver niet gehad?....

'Rozeken!....' Maar geen Rozeken te vernemen. Wat was er gebeurd?

Hetzelfde had, een paar uren vroeger, ook de jonge Wuyts zich afgevraagd. Met den hooiwagen op weg naar de wei, was hij, eenen kleinen omweg makende, langs de Schranse gereden om eens - te gaan aansmoren.

Die ook had de deur wagenwijd open gevonden, en, verwonderd geen levende ziel in huis aan te treffen, luid geroepen: 'He, is er niemand?' - Geen antwoord bekomende, was hij opnieuw gaan roepen vóor Rozekens kamer. Dan had hij eene stem gehoord, welke hij herkende voor die zijner uitverkorene. Wat zij zegde, had hij niet duidelijk begrepen, doch hij had meenen te verstaan:

'Weg, weg, laat mij met vrede!'

Heel aanmoedigend was dit zeker niet; evenwel liet hij zich daardoor niet afschrikken.

'Rozeken, ik wilde maar eens komen aansmoren.... en de huisdeur staat open....'

Dan had hij duidelijk kunnen verstaan:

'Weg, satan, weg!'

Welke vrijer zou daarna nog eene proef hebben ge-

waagd? Hij was verder gereden, zonder er nog aan te denken, zijne pijp aan te vuren, zich afvragende welke vlieg zijn lief Rozeken nu weer mocht gestoken hebben. Satan!.... Hij?.... Waar leek dat nu aan?....

Boer Dierckx had zijn paard uitgespannen. Nog altijd bulkten de koeien, en sloegen woest met den kop, toen hij in den stal keek. Neen, er was op de 'ben,' geen spoor van klaver te ontdekken.... De beesten laten honger lijden, als het voeder in de schob lag te verslensen!.... Riep het geene wraak?....

In huis - geen levend wezen! En ook dáar kreeg hij geen antwoord op zijn roepen.... En de deur stond open voor den eerste den beste, die wilde binnenkomen, en maar toe te grijpen had.... Was dat nu toch de onvoorzichtigheid niet te ver gedreven!....

Zijne kist, naast zijn bed?.... Onaangeroerd!.... Bestolen, goddank, dus niet!.... Maar zijne dochter?....

'Rozeken, Rozeken!....'

'Wat is er gebeurd?' vroeg hem angstig de jonge Wuyts, die niet had kunnen nalaten, nogmaals langs de Schranse te komen, ten einde eenig bescheid te krijgen over de ontvangst, welke hem daar straks te beurt viel. Aan de verwondering, met welke boer Dierckx hem aangaapte, merkte hij wel, dat ook deze niet wist waaraan zich te houden.

'Zij moet op hare kamer zijn!' voegde hij er bij.

'Hoe weet gij dat?'

Nu verhaalde de jonkman wat hem over een paar uren was overkomen; doch met zooveel verzachtende omstandigheden, voor beiden, als mogelijk.

'Van toen reeds op hare kamer, en het huis laten alleen staan, met de deur open!.... Is zij dan dol?' riep boer Dierckx.

De jonge Wuyts begreep volkomen de gramschap van den boer; doch zóó kwaad zag deze er uit, dat hij bijna spijt had, gezegd te hebben wat hij wist....

Woedend trad Dierckx de kamer zijner dochter binnen, doch bleef plotseling, verwonderd, stilstaan....

Naast haar bed zat het meisje op eenen stoel geknield, met de beide handen op de borst gevouwen. Niet eens bemerkte zij dat hij was binnengekomen; star bleef haar blik gericht op eenen kleurendruk aan den wand. Haar halfgeopende mond, de bleekheid harer wangen, de uitdrukking harer oogen, de matte blauwe kringen daarrond, de vermoeidheid, de pijn en tezelfdertijd de smachtende verzuchting en een zweem van genot verspreid over hare wezenstrekken, verschrikten den armen vader.... Aldus had hij zijne dochter nog nooit gezien; wat was er gebeurd met haar? Als ijs voer het hem door ruggemerg en leden:

Ziek.... zij is ziek!....

'Rozeken, Rozeken!.... Wat deert u, kind?'

Een oogenblik sloten zich de oogen, en rilden lijf en leden onder het weerkeeren van het werkelijke leven.... Ziet ge wel: de koorts!

'Meisje, zijt gij ziek?' herhaalde hij angstig, hare hand grijpende. Deze was koud; er vloeide nog geen bloed door....

'Ziek?.... Ja, vader.... ziek!' sprak Rozeken verwilderd. De strakke uitdrukking van daareven ging over in uitputting. - 'Ziek, ten einde meer tijd te hebben.... om....'

'Meer tijd?....' herhaalde de vader werktuigelijk, haar volstrekt niet begrijpende.

'Om.... om *hem* te zoeken.... en zijne liefde te betrachten....'

Hoe pijnlijk, haar aldus in de koorts te hooren ijlen!

‘Seffens zend ik naar den doktoor!’

‘Het is naar andere medicijnen, dat ik smacht, vader!’

Andere medicijnen! Hoe kon zij weten, welke medicijnen de doktoor zou voorschrijven?.... Ziek, erg ziek, zeker en vast!....

Troosteloos ging hij terug in de huiskamer, waar de knechts en meiden reeds uit de wei weergekeerd waren, allen nieuwsgierig om te vernemen, hoe het met Rozeken afloopen zou. Hunne maag kon het nog altijd niet vergeten, te leur gesteld te zijn door die kwezel, evenmin als zij het haar vergaven, oorzaak te zijn dat Mie moest verhuizen.

‘Zeg,’ riep deze juist tot den jongen Wuyts; ‘weet gij wie ge hebt voor medevrijer?.... Den onderpastoor!.... Daar zult gij 't niet tegen uithouden, manneken; die verstaat het beter, en daar luistert zij wel naar, geheele uren achtereen!....’

De jonkman bloosde, maar deed alsof hij de spotternij van Mie niet hoorde - te meer, omdat de oude Dierckx, nu hij terugkwam uit de kamer zijner dochter, er zoo treurig uitzag.

‘Naar den doktoor!’ gebood hij aan eenen der knechts. ‘En loopen, zoo snel gij kunt!....’

Allen bezagen verwonderd elkander.

‘Het meisje is zeer ziek,’ ging Dierckx voort, antwoordende op de vragende blikken, die op hem gericht waren.

Zat het zóo? - Rozeken had er dus geene schuld aan, dat hunne maag geene volledige bevrediging had bekomen!.... Arm meisje!.....

‘Is het erg?’

‘Wat heeft ze?’

‘Wat zegt ze?’

‘De koorts!.... Zij ijlt en spreekt van *hem* te zoeken en zijne liefde te betrachten.... en van andere medicijnen....’

‘Och arme!’ - Neen, zóo was zij niet gewoon te spreken, en dat waren ook geene woorden voor eene kwezel.... Arm meisje!.... Allen beklaagden haar uit ganscher harte, uitgenomen Mie, die uitbarstte in eenen schaterlach....

Natuurlijk vond iedereen zulks uiterst ongepast. Lachen in deze omstandigheid! Was die Mie dan van hare zinnen? Of legde zij er zich op toe, nu zij toch van de hoeve vertrok, den ouden boer te tergen, zelfs op dit oogenblik? En terwijl allen haar verbaasd aankeken, schaterde zij voort:

‘Och kom, Rozeken is zoo min ziek als ik of gij!’

Dat was al te kras; hoe wist zij dat?.... Boer Dierckx beefde van woede en riep haar toe:

‘Gij, ongelukkige! staat ge daar nu nog te lachen? Indien gij naar het meisje hadt omgezien, in stede haar te plagen, zou het zoo verre niet gekomen zijn....’

‘Maar ik zeg u dat ze niet ziek is!.... Dat is enkel opgemaakt werk!....’

‘Nog al?’

‘Het is de onderpastoor, die het haar heeft wijsgemaakt en haar verteld heeft van St Barbara, die ook in een klooster wilde gaan, maar niet mocht van haren vader. Dan deed zij hem gelooven dat zij ziek was, en bleef te bed liggen, om dag en nacht zich bezig te houden met hare liefde. En toen kwam er een onderpastoor, die zich uitgaf voor eenen doktoor, die mirakelen kon doen, om haar eenen brief te brengen. Dan was zij seffens genezen, maar bleef zich toch ziek houden, opdat hij dagelijks zou komen en haar medicijnen brengen.... en zij

snakte naar zijne medicijnen.... Laat nu den onderpastoor maar roepen, in plaats van den doktoor, en gij zult zien....'

Indien Mie de waarachtige geschiedenis van de H Barbara eenigszins verdraaide, kwam dit zeker hierbij, dat zij ze niet volledig gehoord en verstaan had. Maar zoo rap had zij hare tong laten gaan, dat niemand den tijd had gevonden om haar te onderbreken, en ook met zooveel zekerheid en overtuiging, dat verscheidene dienstboden begonnen te twijfelen. Het was toch waar ook: de woorden die Rozeken had gesproken in de koorts, kwamen wonderwel overeen met hetgene Mie in de wei verteld had van St Barbara, en waarmede zij zooveel plezier hadden gehad....

Wat was er nu van?.... Ziek of niet ziek?....

De boer zelf herinnerde zich thans dat zijne dochter, toen hij in hare kamer trad, de oogen gericht hield op eene beeltenis van St Barbara, en begon zich mede af te vragen, wat de geschiedenis van die heilige in deze kwestie wel kwam doen.... Zijne dochter niet ziek en hem bedriegen?.... Of wel die tang van een meid hem willen bespotten?....

'Bij God! dat zal ik zien!' riep hij.

Daar kwam Rozeken binnen. Zie, hoe bleek!.... Doch wanneer had men haar zien blozen?.... Ziek?.... Ja, het kon wel wezen! - Doch Mie trad vooruit:

'Dat is uwe schuld, eh, dat ik weeral ruzie krijg, gij, schijnheilige kwezel, met uwe St Barbara en uwen onderpastoor!....'

Waren dat nu ook woorden? Die Mie was toch al te ruw....

Rozeken stak dreigend de armen uit:

'Weg, schandaal!.... Weg, satan!....'

Doch Mie liet zich niet van haar stuk brengen en riep spottend:

‘Oei, oei!.... Hoe kwaad, voor eene kwezel!.... Ja, omdat ik verraden heb, dat de onderpastoor u wijsgemaakt heeft, u ziek te houden, eh?....’

Was zulks wezenlijk de oorzaak van Rozekens gramschap? Onder de dienstboden waren er, die het geloofden; zij hadden ook maar weinig reden om hare partij te kiezen.

Thans zou Rozeken de meid wel toegevlogen zijn; doch deze ontweek haar en lachte spottend:

‘Zacht wat, kwezelken; vergeet niet dat ge ziek zijt!....’

Boer Dierckx begon ook te twijfelen, en naarmate die twijfel aangroeide, kookte zijn bloed al heviger. - Dan zich tot haren vader wendende, riep Rozeken smeekend:

‘Och, vader, ik kan niet langer leven met die menschen; laat mij maar naar 't klooster gaan en mijne roeping volgen!....’

Toen draaide den ongelukkigen Dierckx alles voor de oogen....

‘Weg, gij!’ schreeuwde hij woest, en schopte naar Mie, die hem echter ontsprong.

En met zwaaiende armen zich tot zijne dochter keerende:

‘Gij! Zijt ge ziek?.... Naar uw bed! - Zijt ge gezond?.... Aan uw werk!....’

Zijne hand - was er inzicht of niet? - kwam ruw te recht op het gelaat van het meisje; eenige droppels bloed vloeiden haar uit den neus over de bleeke lippen....

De dienstboden sidderden; de jonge Wuyts sloop weg. Zeker had boer Dierckx alle reden om kwaad te worden - men zou het zijn om minder - maar dat hij Roze

ken mishandelde, neen, dat kon hij toch niet aanzien.

Dan keerde er bezinning weer in den woedenden vader. - Bloed!.... Wat had hij gedaan?....

Rozeken liet het vrij vloeien en deed alsof zij het niet eens merkte; moest zij alle lijden niet licht opnemen?

Langzamerhand kreeg haar gelaat weer de uitdrukking, die haren vader daar straks zoo zeer verschrikt had. - Hemel! had hij dan zijn ziek kind mishandeld, geslagen, tot bloedens toe? - Daar kruiste zij de armen op de borst en den blik ten hemel richtende, riep zij uit:

'Heb dank, o Heer, ook uwe nederige dienstmaagd toegelaten te hebben, om van U getuigenis te geven en voor U te lijden!.... H. Barbara, zal ook ik dan martelares zijn?.... Heb dank, o Heer!'

De dienstboden begrepen niet: was dat meisje dan zoo uitzinnig als haar vader? - Maar zie hoe dezen nu het bloed naar het hoofd drong en hem de oogen uit de kassen puilden!.... Zwijmelend trad hij toe op zijne dochter: men zag wel wat hij ging doen....

Hem tegenhouden om een ongeluk te beletten!

Doch eer hij nog den arm had opgeheven, ontsnapte hij aan de handen, die hem aangegrepen hadden, en zeeg ten gronde - roerloos....

'Dood!.... Och God, och Heer!' kermden de meiden. - De knechts waren radeloos....

'H. Barbara, sta ons bij!' bad de dochter.... doch voor tranen waren hare ten hemel gerichte oogen niet vatbaar....

VII.

Geroepen voor de dochter, kwam de doktoor dus recht gepast om zijne hulp aan te wenden bij den vader, die dezelve zeer scheen noodig te hebben.

De dienstboden hadden hem op zijn bed gedragen, waar hij nog altijd even beweegloos lag. Ook Rozeken was van verre in de kamer gevolgd; doch toen de voerman en Mie hem begonnen te ontdoen van zijne kleederen, was zij weggevlucht. De meid, integendeel, snikte nog wel hevig, maar deed haar best om zich in te houden en te helpen wat zij kon.

Terwijl men den doktoor op de hoogte bracht der omstandigheden van het ongeval, begon deze den zieke nauwkeurig te onderzoeken, lei het oor op de ontbloote borst, voelde den pols, het hart....

‘Hoe lang ligt hij reeds aldus?’

‘Al omtrent een tien minuten!’ snikte Mie.

‘Haal spoedig een reepel sterk lijnwaad en eene kom,’ beval de doktoor.

Rozeken had den sleutel der lijnwaadkas. Door de meid geroepen, kwam zij bij; doch waar zij het gevraagde moest zoeken, wist zij niet.

‘Och kom, scheur een stuk van het eerste het beste, dat gij vindt, en sta daar niet te suffen!’ riep Mie, haar den sleutel uit de hand rukkende.

De doktoor hield nog altijd de toppen der vingers op het hart van den lijder, terwijl Rozeken van ter zijde, blijkbaar bang, een weinig nader trad.

‘Mijnheer de doktoor,’ zei ze, ‘zoudt ge niet aanstonds den pastoor doen roepen, om hem te berechten?’

‘Wij zullen zien, kind,’ antwoordde hij kalm.

‘Want hij zou toch *moeten* biechten!’ - Zij drukte zoo bijzonder op dit woord, dat de doktoor haar een oogenblik verwonderd aankeek.

‘....Hij is in gramschap geweest, en hij heeft mij geslagen.... Hij is dus in zonde!....’

De doktoor trok zijne hand terug van de borst des lijdenden. - Eene dochter, die haren vader beschuldigde van zonde!.... Aandachtig beschouwde hij het meisje, dat zeer gebelgd scheen, omdat hare woorden niet voor onmiddellijk gevolg hadden, aanstonds naar den pastoor te doen loopen.

Niet minder verbaasd over deze woorden, was de meid, die juist terug was binnengekomen, met een stuk lijnwaad en eene kom. Daar straks had ditzelfde meisje ons Heer bedankt, omdat heur vader, in eene haastigheid, misschien zelfs zonder het te willen, de hand tot haar had opgeheven - en nu beschuldigde zij hem daarvoor bij ons Heer!.... Neen, uit zulk eene kwezel kon Mie niet wijs worden....

‘Zijt ge niet beschaamd, meisje?’ beet zij haar toe. ‘Het is wat geweest ook, die slag! God gave dat de arme man nog slaan konde!....’

De doktoor was reeds bezig den reepel lijnwaad - wie weet waar afgescheurd - zoo vast mogelijk om den machteloozen arm te winden....

‘En hij heeft mij belet mijne roeping te volgen....’

Andermaal bezag de doktoor, met een pijnlijke uitdrukking op het gelaat, het jonge meisje.

‘Maar hoe durft ge?’ riep Mie met ingehouden stem. ‘En dat naast het....’ - Zij durfde niet zeggen: ‘lijk,’ zooals zij vreesde dat het werkelijk was.

‘Ik ga hem aderlaten,’ zei de doktoor tot de beide vrouwen. ‘Roept eenen knecht.’

‘Denkt gij dat ik bang ben?’ vroeg de meid. ‘Ik zal de kom wel vasthouden.’

‘Heel wel,’ zei de doktoor; ‘maar gij, meisje....’ En met de hand deed hij aan Rozeken teeken zich te verwijderen.

Deze evenwel, vooraleer de kamer te verlaten, blikte ten hemel en bad:

‘O Heer, neem mijnen vader op in uwen schoot.... en laat mij mijnen roep volgen!....’

‘Ho!’ schreeuwde de meid, de kom, die zij reeds in de hand had genomen, latende vallen - gelukkig op het bed. - Eene kom vol warm, donker bloed zien loopen, gaf haar niets, als 't zijn moest; maar zóo iets te hooren.... en dat in een gebed!....

Ook op den doktoor had het zulk uitwerksel, dat hij zich bijna eene wonde toebracht met de vlijm, die hij bezig was te kiezen uit den lederen koker, en een oogenblik moest wachten, eer hij zijne hand vast genoeg oordeelde, om het snijtuig te gebruiken.

‘Meisje,’ sprak hij,’ laat dit nooit aan iemand hooren, en vooral niet aan boer Dierckx.’

Mie beloofde het. - ‘Maar zal hij.... nog wel ooit in staat zijn.... het te hooren?’ snikte zij.

‘Vertrouwen!’ zei de doktoor.

Zeker begreep Mie heel de beteekenis niet, die hij legde in dit woord. Zij kwam heel wel overeen met het Credo en het Latijn van boer Dierckx' grootvader; doch zoover had Mie niet gestudeerd, - wat haar evenwel niet belette, het in praktijk te stellen, zooals gij ziet. Wel griezelde zij, toen het bloed in de kom begon te spatten; maar zij kon helpen, en zij hielp....

Thans ging haar blik over en weer van het gelaat des zieken op dat van den doktoor.... Zou het niet reeds beteren?.... Zou de zieke nog niet de oogen openen... Daar meende zij een zweem van voldoening op de trekken des doktoors te lezen:

‘Het betert?’

Even merkbaar knikte de geneesheer, en deed daarop teeken: Sst, geen woord meer!

‘Goddank!’ kon zij nogtans niet weerhouden, en ook hare tranen vermocht zij niet langer te bedwingen.

De doktoor had het geluk zijne zorgen met den gewenschten uitslag bekroond te zien; zooveel beterschap was er reeds gekomen in den toestand van den zieke, dat Mie zelve die reeds kon bestatigen. Zij had den geneesheer wel willen om den hals vliegen.... neen, dat niet - hem knielend de hand kussen.

‘Kom nu,’ zeide deze zacht, gereed de kamer te verlaten.

Angstig stonden de dienstboden in huis den doktoor af te wachten. Het gelaat van Mie, die hem op de hielen volgde, zei hun reeds genoeg.

Sst, stil! deed zij teeken. Doch vooraleer de deur zachtjes aan te trekken, moest zij toch nog eens van dichtbij gaan zien, hoe het nu was met den zieke - zóo bezorgd, dat de doktoor zelf er om glimlachte.

Een knecht reed mede naar het dorp, om de medicijnen te gaan halen, die de doktoor zou voorschrijven. En daar de zieke alle zorgen vereischte, zou deze tegen den avond nog eens weerkeeren.

Nu werd het geval breed en lang onder de lieden der hoeve besproken. Ja, Mie had wel gelijk gehad; ziek was Rozeken niet. Maar wat was zij dan; want dat geleek nu immers toch niet aan de handelwijze van een mensch met gezond verstand! Haar vader had haar maar eens goed moeten onder de hand nemen; dat verdiende zij, die kwezel! Niet alleen de dienstboden maakte zij het leven ondragelijk, maar ook hem, 'een zoo braaf mensch' - Mie zelve zei dat - zou zij in het graf helpen; zij alleen was de schuld van al wat gebeurd was.

'En gij moest eens alles weten!' had Mie er al driemaal bijgevoegd, terwijl zij, op hare bloote voeten, om geen gerucht te maken, af en aan naar het ziekbed liep. 'Ge moest eens alles weten!'

Maar hoeveel moeite het haar ook kostte, hare tong in te houden, toch was zij er in gelukt daarbij te blijven, en nadat allen herhaaldelijk te vergeefs hadden aangedrongen, begonnen zij te denken, dat Mie niets meer wist dan zij, en aldus maar zeide, omdat zij zoo kwaad was op die kwezel, en gaven geen acht meer op hare woorden. Gelukkig; anders ware het er toch uitgekomen! En, neen, dat paste niet. Misschien ook zou niemand haar geloofd hebben. - Eene dochter zulke woorden spreken, bij het ziekbed van haren vader: was dat mogelijk?....

Het begon reeds duister te worden, toen de doktoor terugkwam. Hij vond den toestand van boer Dierckx zeer bevredigend; regelmatig ging de ademhaling, terwijl hij met gesloten oogen rustig voortsliep.

Ten einde haar in te lichten hoe de voorgeschreven geneesmiddelen moesten aangewend worden, had de doktoor Mie ter zijde geroepen. - Maar er was nog iets anders:

'Het was immers voor de dochter, dat men hem had doen roepen?'

'Wel zeker; de boer meende dat Rozeken ziek was, omdat zij zulke vreemde dingen zei. Maar ik ben zeker, dat zij zoo min ziek is als ik... alhoewel ik toch niet gaarne in haar vel zou zitten.'

'En waarom dat?'

'Het is maar... dat ik begin te vreezen, dat het haar in het hoofd scheelt. Gij hebt ook gehoord wat zij zegde; dat gelijkt immers aan niets meer. En dat is alleen door dien onderpastoor... Gij moest eens weten wat hij haar allemaal vertelt!...'

En nu begon Mie aan den doktoor heel de geschiedenis uiteen te doen. Meer dan eens schudde deze het hoofd en eindelijk mompelde hij iets, half binnensmonds, dat Mie niet goed begreep: *Monomanie* of zoo iets moest het zijn.

Toen hij daarop het meisje had doen roepen en haar eene wijl van naderbij had gadegeslagen, bleek de man der kunst zijn oordeel geveld te hebben:

'*Monomanie religieuse*,' prevelde hij. - Achtte hij het geraadzaam de ziekte in het Fransch te noemen? Het kan wel; voor wat ook zou men hem niet aanzien hebben, indien hij gesproken had van 'godsdienstwaanzin?' - Ook de wetenschap heeft zich in acht te nemen voor de onwetendheid - en de ziekelijkheid...

‘Meisje!’ zei hij, ‘ga thans naar uw bed en draag zorg alle dagen hard te werken en sterk voedsel te gebruiken, of gij zult ernstig ziek worden. Zoodra uw vader een weinig beter is, spreek ik er hem over.’

‘Och ja, mijnheer de doktoor, doe dat... want het zijn andere geneesmiddelen, naar welke ik smacht,’ zuchtte Rozeken.

‘Ziet gij 't wel?’ zei de meid stil tot den doktoor. - Of hij het zag! Neen, hij bedroog zich niet; de dochter was gevaarlijker ziek dan de vader, en tegen hare ziekte zou zijne kunst waarschijnlijk niets vermogen...

Nu was het noodig dat er den ganschen nacht bij boer Dierckx gewaakt werd. Aan Rozeken kon daartoe niet gedacht worden. Mie bood zich wel aan, doch men vond zulks gevaarlijk, omdat de boer in den dag zoo kwaad was geweest op haar. - ‘In elk geval, beter eene meid dan een knecht,’ meende de doktoor. Maar Trees viel er niet erg in, eenen ganschen nacht alleen te blijven met iemand, die elk oogenblik kon sterven. Zoo groot was het gevaar wel niet, zei de doktoor, en als het mocht erger worden, moest men hem maar aanstonds roepen.

Mie waakte dan. Op een klein tafeltje, aan het hoofdeinde van het bed, naast een paar fleschkens, stond het nachtlichtje zoodanig geplaatst, dat de schijn ervan niet op de oogen des zieken viel. Daarachter zat Mie, de blikken onafgewend op het gelaat van den lijder gericht, dat bij het pinken van het lampje scheen te bewegen en te huiveren. Maar neen, nog altijd sliep hij, zacht genoeg, enkel van tijd tot tijd eenige malen dieper ademhalende - en pijnlijk zou men zeggen...

Hoe stil was alles om haar heen en op de hoeve! Zoo stil, dat zij het bloed hoorde suizen in haar eigen

aderen. Dat gesuis werd nog versterkt door een gelijkaardig geluid daarbuiten in de linde. Wel was het middernacht, doch nog altijd gonsden duizenden bijen in de bloeiende takken rond, zoo dronken van den overvloedigen en geestrijken honig, dat zij onbekwaam waren haren korf op te zoeken, en heel den nacht het feest bleven voort zetten. Het was alsof de oude boom, na al die treurige voorvallen op de Schranse, ook geene rust kon vinden.

Achtervolgens liepen al de gebeurtenissen van den dag Mie door het geheugen... Neen, zij had toch ook niet goed gedaan, den boer aldus te tergen... Doch nu was het te laat: zie maar hoe ellendig hij daar nu lag!.. Waarom had zij aan Rozeken niet in tijds gezegd, dat zij moest zorgen voor het eten? Maar zij had al te veel plezier gehad, de schuld te kunnen schuiven op den onderpastoor en de kwezel. Had zij er moeten tusschenkomen, om te zeggen dat Rozeken niet ziek was; de doktoor zou dat immers zelf wel gezien hebben! Of was zij inderdaad ziek - niet van lijf, maar van geest? Zou de kwezelarij haar in het hoofd geslagen zijn!... Wat een wonder meisje, non te willen worden, zij, die zoo gelukkig kon zijn... Want wat wilde heur vader van haar? Dat ze zou trouwen met den jongen Wuyts en pachterse worden op de Schranse!.. Een zoo schoone jongen... en zoo braaf! Eene zoo groote boerderij... en daar had zij iets tegen? Het was genoeg te zien, dat die onderpastoor haar het hoofd zot praatte, om haar naar 't klooster te doen gaan... Of ze het beklagen zou!..

Wat was alles op de Schranse veranderd, sedert den dood der pachterse! Hard deed zij ons werken, maar dan hadden wij ook ons plezier erbij. Die was niet bang eene

hand uit te steken, en kon intusschen zoo vroolijk lachen als iemand van ons. En hoe ze alles wist te *arrangeeren!*.... Ik heb dat nooit zoo gekunnen.... maar toen was het een plezier te dienen op de Schranse, en nu... Arme boer, wat hebt ge daar veel aan verloren!....

Sst!.... Ging hij ontwaken?.... Zie, hij bewoog den arm, en wendde het hoofd en rekte zich; doch sliep weer in. Men zag wel dat de beterschap voortging....

Hoe kort die nachten zijn, in den vollen Zomer! Reeds kon het lampje ter zijde gezet worden; de schemering, die binnendrong door het venster, was reeds voldoende om de voorwerpen in de kamer te onderscheiden. Hoor, hoe in de linde elk oogenblik het geruisch toenam der frisch aankomende gasten! De hanen ook ontwaakten. Goddank, de nacht met zijne gruwzaamheden was voorbij; met het eerste zonnelicht voelde men ook nieuw leven, nieuwe hoop door de aderen stroomen....

Weer bewoog zich de zieke.... Hij bracht de hand aan den mond.... Ha, dorst!.... Voorzichtig stak zij haren krachtigen arm onder zijn hoofdkussen, beurde hem op, en liet zijn hoofd rusten tegen hare borst, terwijl zij het lavende en herstellende vocht aan de dorstige lippen bracht. Slechts ten halve bewust, dronk hij; sluimerde de geest nog, het lichaam slaakte een zucht van welbehagen.... Weer lag hij neer op de versch geschudde peluw, en sliep voort. Met innige zelfvoldoening - verwondering haast - aanschouwde de ruwhandige meid haar werk van teederheid.... Zie, hoe zacht hij nu rustte!.... Dat zou hem goed doen....

Vroolijker gonsden de bijen om de linde, luider kraaiden de hanen en bij kleiner tusschenpoozen; zelfs ontwaakte reeds hier en daar eene musch....

Nogmaals bewoog hij zich! Ook ontsloten zich zijne

oogen en bracht hij den arm aan het hoofd, ach zoo mat!.... Verbaasd keek hij rond.... Wat zou zij doen: zich verstoken houden of wegloopen?.... Zou hij nog kwaad zijn op haar?....

‘Mijne dochter!’ zuchtte hij. - Ach, wat zou zij antwoorden?....

‘Mijne dochter!’

Neen, zij kon het niet over haar gemoed krijgen, den vader vruchteloos zijn kind te lrooren roepen, hoe weinig liefderijk dit ook was!.... Spreken mocht hij niet, zei de doktoor; maar hoe zou zij het beletten, zij, die zich niet durfde laten zien?....

‘Sst!’ En zij hield den bevenden wijsvinger op de lippen, terwijl zij even haar gelaat toonde. Verdwaasd keek de zieke haar aan. Welk bang oogenblik! Zou hij kwaad zijn?.... Maar zoo zwak was hij, dat hij zeker niet eens goed onderscheidde. Misschien hield hij haar wel voor zijne dochter?.... Doch neen, hoor:

‘Mijne dochter!’

Langer kon ze zich niet bedwingen:

‘Gaan roepen?’ vroeg ze zacht.

Hij scheen te begrijpen.... en toch, zie.... hij deed teeken van neen. Hij riep dus zijne dochter, maar verlangde niet, dat zij bij hem kwame!....

Doch Mie begreep hem genoeg: Wel ja, zijne dochter.... *Hier* was hare plaats, en wat zij, de meid, nu deed, was *haar* werk.... Dat sprak van eene roeping, dat wilde naar het klooster, en dat kon zijnen eigen vader hier zoo zien liggen, na hem schier vermoord te hebben door hare onzinnige handelwijze, en hem gemarteld te hebben, dat de arme man bang was het aanzicht van zijn kind te aanschouwen!.... En dat hiet eene roeping?.... Ware zij de eenige dochter der Schranse,

zij zou wel weten, wat hare roeping zou zijn.... Maar zij, arme sukkel.... Doch neen, voor heel de Schranse wou zij niet in de plaats van die dochter zijn, niet op haar geweten hebben, wat die durfde bidden tot ons Heer!.... Neen, dat niet!.... 'Ho! sst....'

Deze waarschuwing was tot haar zelve gericht; geheel in hare overwegingen verslonden, had zij de laatste woorden luidop uitgesproken.

De zieke kreunde en ontwaakte langzaam....

'Wat is er gebeurd?' vroeg hij angstig.

'Sst.... niets!' En de arme meid had wel met den kop willen tegen den muur loopen, om hare dwaasheid van daareven niet begaan te hebben.

'En wat doet *gij* hier?'

'Sst!.... Gij zijt een beetje ziek geweest.... Sst, niet spreken.... rusten!'

Nog steeds maar half tot bezinning, scheen de zieke te gehoorzamen. Epnige oogenblikken later zuchtte hij evenwel opnieuw:

'Mijne dochter.... mijne dochter!'

Dat gedacht zou hem dus nooit verlaten! Nog eens beproefd hem te doen drinken en in te geven van de medicijnen!.... En ja, zij zou het aldus aanleggen:

'Rozeken is een weinig ziek en moet in haar bed blijven; daarom ben *ik* hier bij u.'

Zou hij thans rust vinden, nu hij wist dat zijne dochter niet *kon* hier zijn? Maar eer de hoeve geheel ontwaakte, riep hij nog verscheidene malen zijne dochter.

Thans kon Mie den zieke wel eenige oogenblikken alleen laten, om in de huiskamer te gaan. Juist begon de andere meid het vuur aan te leggen onder den koeketel. Ook de knechts kwamen weldra bij, en allen waren om ter meest verheugd, te vernemen dat het

met den boer reeds veel beter ging. Alleen Rozeken scheen niet zeer ongerust. Toen zij uit hare kamer kwam, waren de meesten reeds aan hun werk. Mie was nog alleen in huis en was bezig met het eten gereed te maken, doch deed alsof zij haar niet zag. Enkel, toen Rozeken in de kamer haars vaders wilde gaan, hield zij haar een oogenblik tegen, om haar te zeggen dat deze reeds veel beter was, dat hij nu sliep en het best zou zijn, hem maar te laten rusten, zooals de doktoor bevolen had.

Toch wilde Rozeken bij hem gaan. Nu, zulks was zeker niet meer dan plicht. Zooverre was het echter gekomen, dat de meid haar niet alleen bij den zieke durfde vertrouwen. - En teenemaal ongelijk had zij daarin niet; want nu haar vader zich even bewoog, alsof hij ging ontwaken, nam Rozeken niet in het minst acht op de teekens, die Mie haar deed, stil te zijn en te wachten, en vroeg met luider stem:

'Vader, herkent gij mij nog?'

Of hij haar *nog* herkende, hij, die den ganschen nacht op haar geroepen had! En moest zij hem ook aldus toespreken, om hem te doen verstaan, welk gevaar hij had geloopen of nog liep?....

'Dom stuk!' zei Mie in haar eigen.

Verbaasd keek boer Dierckx gedurende eene wijl zijne dochter aan en wendde dan het hoofd af. - Wilde hij haar niet herkennen?....

'Vader, zoudt gij den onderpastoor niet doen komen?' vroeg zij toen.

'Den onderpastoor!' riep de zieke. - 'Den onderpastoor!' En hij deed moeite om zich op te richten; doch viel uitgeput terug op het hoofdkussen en bleef bleek en roerloos liggen.

‘Ongelukkige!’ schreeuwde de meid tot Rozeken, zelve vergetende dat stilte bevolen was - ‘Ongelukkige, ge wilt dan toch uwen vader vermoorden.... Hieruit!....’ En haar bij de armen vattende, duwde zij woest de dochter uit de kamer haars vaders en sloot de deur, als voor eene vreemde....

Zachtjes bevochtigde zij het bleeke voorhoofd van den armen lijder. Stilaan kwam deze bij. Voorzichtiger nog dan vroeger, hief zij hem op, om hem te laten drinken; doch kon niet beletten, dat dikke tranen over hare wangen rolden en neervielen op het grijzende, dunbehaarde hoofd des zieken. Eenige oogenblikken lag hij stil neer, de oogen gesloten, doch met prevelenden mond, als overwoge hij lastig.

‘Mie!’ sprak hij dan zacht.

o God, hij noemde haar bij heuren naam! En niet kwaad - teeder zelfs. IJlings vaagde zij met haren voorschoot langs hare oogen, opdat hij niet zien zou, dat zij geweend had....

‘Mie, ik ben dan zeer ziek geweest.... gevaarlijk?....’

‘Wel neen,’ zei ze, en poogde te glimlachen. - ‘Een beetje ontsteld.... van de warmte zeker.’

Deze leugen vergoedde ruimschoots al de leugens, die zij in een heel jaar had verzonnen uit plagerij. Zij scheen ook den zieke gerust te stellen; kon deze denken, dat die meid, gewoonlijk zoo ruw, hem thans uit gevoel de waarheid verborg?....

‘En wat is er met mijne dochter?’ vroeg hij een oogenblik nadien.

‘Wel, die is ook een beetje ziek, en zou beter doen in haar bed te blijven.’

‘Ja, ja, de koorts!.... Zij ijlt.... Arm meisje!’

‘Sst.... niet spreken!.... Rusten nu!’

Blijkbaar ontwaakten nu ook voor goed de geest en de herinnering; zichtbaar deed de zieke moeite, om zijne gedachten te verzamelen.

‘Sst!.... Aan niets denken!’

Alsof de geest dat kon, wanneer hij eenmaal ontwaakt is! Daaraan is geen bevelen mogelijk.... Zijne dochter.... het werk.... en het hooi.... en het weer.... en de beesten? - De geest rusten! Neen, dàt laat hij zich niet opleggen....

‘Mie!’ sprak hij weer.

‘Nog eens drinken?’ - Neen, schudde hij.

‘Mie, daar straks hebt gij gegrezen?’

‘Ik?... Wel neen, en waarom zou ik?’

‘Ik heb immers uwe tranen op mijn hoofd voelen vallen.’ - Ja, die had zij niet kunnen afvagen! - ‘En waarom was dat?’

‘Maar, menschlief, ik weet het zelf niet!’

Dat antwoord bevredigde hem niet:

‘En ge vertrekt van de Schranse?’

‘Maar, boer....’

‘En gij hebt den geheelen nacht bij mij gezeten, nadat gisteren....’

‘Maar denkt ge dan, dat ik u hier alleen in den nood zou laten, zelfs....’ Zij wilde er bij voegen: ‘als gij mij geraakt hadt;’ maar bedacht zich intijds.

‘Gij hebt bij my gewaakt, *gij?*’

‘En waarom niet?.... Maar nu zal ik kwaad worden, als gij nog blijft spreken en niet wilt rusten.’

Weer was hij eenige oogenblikken stil.

‘Mie!’ riep hij dan opnieuw, en stak de hand uit.

‘Wilt gij iets?’ vroeg zij naderbij komende.

‘Mie!’ zei hij, hare hand grijpende; ‘Mie, ge zijt *toch* een goed meisje!’ - Hij herinnerde zich dus, hoe wei-

nig reden hij had, op hare goedheid te rekenen....

‘Sst!.... rusten nu!....’ zei ze, en hield de haar toegestoken hand een oogenblik in de hare, eer zij ze terug op het deksel lei.... Zie, dat was een zaligheid, die hand te drukken, en te hooren, dat zij *toch* een goed meisje was! - Goed? Niet beter, niet slechter dan een ander meisje - dat hart in heur lijf heeft.... Maar beter toch dan die kwezel daarbuiten. Aan die was het, deze hand te drukken, en niet toe te laten dat de vader dezelfde hand moest zegenen, welke de eenige dochter van zijn ziekbed had weggestooten.... Neen, dan nog liever eene meid, die in het zuurste werk haar brood moet gaan zoeken; maar die genoegen heeft in 't leven en zich niets moet verwijten....

Toen de doktoor in den morgen terugkwam, had hij alle reden om zich over den toestand des zieken gerust te stellen. Nog eenige dagen rust, en deze zou weer te been zijn. Op zijn aandringen, wat er eigenlijk met hem gebeurd was, had de doktoor ontwijkend geantwoord:

‘*Enfin*, de roede is weeral van den rug. Maar u stil houden, u met niets bemoeien.... volstrekt stilhouden....’

Dat was erg; doch als het wel moest....

‘En u ook niet zoo kwaad maken; dat is niet braaf - en ook niet gezond,’ voegde hij er glimlachend bij.

Boer Dierckx keek eerst den doktoor verwonderd aan, doch toen hij bemerkte dat het dezen ernst was, wendde hij beschaamd den blik ter zijde; de doktoor wist dus hoe kwaad hij was geweest....

‘Zij kan toch ook iemand zoo tergen,’ bracht hij in tot zijne verontschuldiging.

‘Wie dat?’ vroeg de doktoor.

Daarop was moeilijk te antwoorden; hij kon toch zijne

dochter niet gaan beschuldigen, en al de schuld op Mie werpen, durfde hij haast ook niet.

‘Wel.... die meid,’ antwoordde hij, om iets te zeggen.

‘Zooveel ik heb kunnen zien, verzorgt zij u toch goed. Mij komt zij voor als een mensch, dat een goed hart heeft.’

‘Dàt wel.... maar toch kan zij iemand zoo geweldig plagen.... En ook verstaat zij niets van den veestal en de boterstand.’

‘Ja, man, niet iedereen is voor pachterse in de wieg gelegd!....’

Helaas, dat begreep de boer maar al te wel; de dochter der Schranse was er wel voor in de wieg gelegd - en toch werd zij het niet.

‘....Daarom moeten wij de menschen nemen, gelijk zij zijn,’ ging de doktoor voort, ‘en liefst langs hunnen besten kant. Een hart hebben, een natuurlijk, onverdorven hart, dat is al van het voornaamste.’

‘Maar zij is toch zoo ruw, zoo los en zonder vooruitzicht,’ moest de boer nog inbrengen.

‘Onder een ruwe schors is natuurlijk gevoel meestal het best bewaard voor ontaarding,’ meende de doktoor.’ De menschen zijn gewoonlijk beter dan zij zelf weten, en de meesten leeren elkander maar goen kennen, na elkander eens duchtig hunne zaligheid gezegd te hebben.... Maar oppassen, niet al te kwaad worden, hoor; dat alleen is gevaarlijk!’ voegde hij er lachende bij.

‘En.... mijne dochter?’ vroeg de boer angstig. ‘Zij is immers ook ziek?....’

‘Wees gerust.... Daarover spreken wij later. Laat haar zoo lang maar met vrede. Mie zal u verder wel oppassen; die weet nu wat gij noodig hebt.’

Zoo gebeurde het ook. Slechts zelden kwam Rozeken

in de ziekenkamer, en dan nog maar voor eenige oogenblikken. Zij wist het misschien zelve niet; doch zoo weinig teederheid toonde zij, dat de zieke, tegen wil en dank, er toe kwam de vergelijking te maken tusschen de dochter en de meid, en de eigen dochter moest stellen achter die losse, lompe, ruwe vreemdelinge. Ziedaar een gevoel, dat zeker zeer weinig geschikt was, om de treurige uren van het ziekbed te vervroolijken. Gelukkig echter, behaalde zijn krachtig gestel spoedig de overhand. In weinige dagen was hij zoo verre hersteld, dat de doktoor hem geluk wenschte.

‘Maar nu is het tijd, dat ik spreke over uwe dochter!’ voegde hij er bij.

Angstig had de boer naar dit oogenblik getracht.... Wat zou hij gaan vernemen?

‘Is hare ziekte dan gevaarlijk?’ vroeg hij.

‘In elk geval is het noodig geneesmiddelen aan te wenden.... En hier behoeven andere medicijnen dan de mijne.’

Die ook sprak van andere medicijnen!.... Wat wilde men toch daarmee? - De doktoor zag wel dat de man niet begreep:

‘Het eerste en noodigste middel is dat uwe dochter, alle dagen van 's morgens tot 's avonds, zeer hard werke, ten minste zoo hard als een der meiden.’

Wist de doktoor dan dat zij niet werkte, en aanzag hij dat voor eene ziekte?

‘Eene pachterse moet zij worden - niet eene meid!’ kon hij niet nalaten te zeggen.

‘Juist daarom - en ook hoe eer, hoe beter. Zij moet veel werken, liefst in de open lucht, en sterk voedsel gebruiken.... En dan moet gij haar, zoo haast mogelijk - laten trouwen....’

Ware de boer niet zoo zeer overtuigd geweest van

den ernst en de eerbiedwaardigheid des doktoors, hij zou hem zeker gevraagd hebben of hij gek was. Nu zelfs kon hij zich niet weerhouden hem voor zoodanig te bezien. - Was dat nu een van die andere geneesmiddelen?

‘Het is het eenige middel,’ ging de doktoor voort.

Dus toch ernst....

‘En dat zal haar genezen? Maar welke ziekte heeft zij dan?’

‘Eene ziekte, die ik u moeilijk kan uitleggen. Doch wanneer gij ze op de hoeve wilt houden en er eene pachterse zien uit groeien....’

Of de boer dat wilde!

‘....Zorg dan, dat zij zoo spoedig mogelijk eenen vrijer hebbe, en dat zij trouwe. Dan zal zij aan al die dingen niet meer denken.’

‘Welke dingen?’

Boer Dierckx vroeg naar den bekenden weg. Maar dit alles kwam hem zoo vreemd voor, dat hij er het hoofd bij verloor.

Luister, vriend Dierckx, ik wil u ronduit spreken; ik weet, dat ge een mensch met gezond verstand zijt, en mijne woorden niet verkeerd zult opnemen. Ge wilt immers niet, dat uwe dochter naar het klooster ga?....’

‘Nog liever zou ik ze....’

‘Kalm blijven, man; geweld helpt hier niet.... Maar uwe dochter is in de kloosterschool geweest en heeft zich aldaar dingen in het hoofd laten praten, die niet heelemaal gezond zijn, en die de onderpastoor nog dagelijks komt aanwakkeren. Daarin ligt het gevaar. Zij werkt immers niet en houdt den heelen dag zich bezig met.... enfin dingen, waarmee gezonde boerenmeisjes zich weinig ophouden.... De geest is ziek....’

‘Dus zinneloos!’ riep de boer verschrikt.

‘Wel neen, zoo erg is het niet; doch geheel verantwoordelijk is zij ook niet. De geest is ziek en het lichaam lijdt mede. Zij moet hard werken en zich goed moede maken, goed eten en sterk worden, dan zal zij welhaast liever naar eenen gezonden boerenzoon luisteren dan naar den onderpastoor, met zijn.... enfin - aan u zal ik het maar zeggen.... al die histories van heiligen, en wat weet ik voor dweperijen, deugen geen zier voor uwe dochter, en brengen haren geest nog meer op hol. Overigens, al die kwezelarij, al dat dwepen.... is *ziekelijkheid*. Een mensch kan braaf en goed zijn zonder dàt....’

‘En beter zelfs dan *met* dàt,’ voegde hij er bij; doch voor zichzelven, zeker meenende al ruim ver genoeg gegaan te zijn. Hij hadde zulks evenwel luidop mogen zeggen, want:

‘Heel in overeenstemming met het Latijn van grootvader!’ vulde boer Dierckx stil aan, niet in het minst verwonderd over deze theorie.

‘Maar zij *heeft* eenen vrijer,’ zei hij; ‘zij zou geenen beteren kunnen wenschen, en toch wil zij er niet van hooren. En zij spreekt van niets anders dan van eene roeping en van naar 't klooster te gaan.’

‘Juist om dat te beletten....’

‘Doktoor, ik vrees.... ik vrees!....’

‘Doe moeite, man; gij kent nu het middel.’

Moeite doen! Het was gauw gezegd; doch hoe zou hij het aanleggen?....

Juist was hij met den doktoor buiten gekomen en stapte deze in zijn rijtuig, toen eene boerenkar met witte lijnwaden huif de werf kwam opgereden. Het paard droeg zijn schoonste tuig, met groote, blinkende, kope-

ren nagels en platen; het garreel en de zadel verdwenen schier onder bloemen en verschgesneden loof, terwijl ook festoenen van rozen en frisch gebladerte den boog der huif versierden. Achter den voerman zaten eene meid en een knecht, die met luider stemme vroolijke boerendeuntjes zongen. De versierde kar met de luidruchtige gasten hield stil onder de linde....

Och ja, nu herinnerde boer Dierckx het zich: het was St Jan, de dag, waarop de dienstboden, die in eenen anderen post gaan, verhuizen. Doch wat kwam die St Jans-kar hier op de Schranse doen?.... Of zou Mie dan toch?....

Daar stond ze al, in hare beste kleederen, en wenkte hem.

'Zoodat ge toch vertrekt?.... Ik had gedacht....' Hij wilde er bij voegen: 'nadat wij vrede gemaakt hebben....' Maar nu zij evenwel de Schranse verliet, wilde hij kop houden.

'Hoor eens, boer, het is misschien mijne schuld niet, maar ik voel wel, dat ik niet deug voor pachterse. Ik heb mij verhuurd bij boer Broekx op de Heihoef, en ik wil niet "jedderen."[1)] Daarbij gaat het mij hier niet meer.... Ik kan niet om met al dat gekwezel....'

'Zwijg maar daarover.'

'Ja, ik weet wel, dat het u ook niet gaat!'

Boer Dierckx was over en weer in zijne kamer gegaan en telde nu geld op de tafel.

'Maar er is te veel, boer!'

'Neem maar!'

Had de boer, gedurende zijne ziekte, zich verwonderd over het goede hart zijner meid, thans was het hare beurt, verwonderd te kijken op hem, die in alles

1) Woord terugnemen en den godspenning, den "jedder," weergeven.

altijd zoo ‘nauw’ was en keef als een Barrabas, voor eene raap, die verloren ging, of voor nog veel minder dan dat....

‘Het is goed geteld!’ hernam hij. ‘En als later....’

Mie begreep genoeg: ‘Als ge later nog zoudt willen, veranderen van post, herinner u dan, dat er nog altijd brood wordt gebakken op de Schranse.’ - Maar neen, zij wilde niet jedderen....

Net als de doktoor gezegd had! Maak u dan al kwaad en houd dan al kop!....

Gelukkig kwamen de nieuwe kameraden van Mie beiden uit dezen lastigen toestand trekken: uiterlijk ruwe menschen voelen zich vernederd, wanneer men hen betrapt op gevoel. De kist van Mie, hare kleederen, hare heiligen - die met den grooten knevel als zoodanig meegerekend - waren reeds op de huifkar gebracht.

‘Toch een goed mensch!’ zei Mie in haarzelve, ter wijl zij op de kar klom.

En voort ging het, weg van de Schranse, en met luider stemme:

Naar Rozenland zullen wij rijden,
Naar Rozenland zullen wij gaan,
Zeer wellekom willen wij wezen.
Zeer wellekom zullen wij zijn,
Al over die groene heide!

Schoon lief, als gij gaat trouwen,
Schrijf mij dan eenen brief,
Dat ik op uwe bruiloft,
Mag kiezen een ander lief;
Al over die groene heide!

Als wij dan te Rozenland kwamen,
Zetten zij ons eenen stoel;
Met mijn schoon lief aan mijn zijde,
Wat hadden wij meer van doen,
Al over die groene heide![1)]

Zeker was het de eerste maal niet, dat met St Jan dienstboden de Schranse verlieten of andere er werden overgebracht. Honderd malen had hij dit lied, door onbezorgde, vroolijke gasten, sleepend hooren zingen; doch nooit had het hem zoo treurig in de ooren geklonken. Was het omdat Mie hem verliet? Och, hoe dikwijls had hij haar niet gezegd dat zij gaan kon, hoe eer hoe liever! - Of was het omdat het hemzelven op de Schranse tegenwoordig zoo weinig huiselijk was?....

Gedurende zijne ziekte had hij er niet eens meer aan gedacht, dat Mie zou vertrekken, en nu St Jan voorbij was, zou het moeilijk zijn in de eerste dagen eene meid te vinden, die hem paste. Maar het was waar ook: dat was juist eene geschikte gelegenheid om het genees middel van den doktoor aan te wenden!

‘Rozeken,’ zei hij, ‘gij hebt dikwijls gevraagd dat Mie zou weggaan; nu hebt ge uwen wensch.’

‘Ik ben heel blij,’ zei Rozeken; ‘het was toch een zoo slecht mensch!’

Daarvan was de vader niet zoo geheel overtuigd; doch hij zou haar maar laten zeggen.

‘Maar nu zult gij, totdat wij een andere meid hebben, met Trees het werk alleen moeten doen.’

Had het meisje zich daaraan verwacht?

1) Dit lied, blijkbaar eene variante op het oudgekende Uitwijkelingslied, wordt nog steeds, evenals als verscheidene andere varianten, in de Kempen bij de aangehaalde gelegenheid gezongen.

‘Het zal er dus op aankomen, kind, de handen uit te steken, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Maar dat is niets; daarvan wordt ge kloek en sterk. En nu ik zelf nog niet kan werken, zal ik u helpen en u raad geven, dan raakt ge spoedig met alles bekend en wordt ge eene pachterse, als de beste.’

En hare dagelijksche mis, en de andere oefeningen, de godvruchtige overwegingen, en hare roeping!.... Hoe zou zij tot dit alles den tijd vinden, tusschen al die aardsche bekommeringen? Doch weigeren durfde zij ook niet; zij wist genoeg dat dit alleen zou dienen, om haren vader gansch onhandelbaar te maken.... Helaas, arm Rozeken!....

Wel las boer Dierckx op haar gelaat pijnlijke teleurstelling; doch spoediger dan hij had durven hopen, was die verdwenen.... O, er was haar een licht opgegaan!....

‘Het zij dan zóo, vader!’ was al wat zij antwoordde. Enkel meende hij op hare wezenstrekken weer een spoor te zien van die vreemde uitdrukking van vroeger - die ziekelijke, zooals ook de doktoor die genoemd had.

Doch nu zou het wel spoedig beteren, dacht hij. Werken moest zij nu wel, en dan zou ook de eetlust komen en zou dat bleeke, ziekelijke uiterlijke hem niet langer verschrikken. De doktoor had het immers aldus bevolen, en nu wilde het toeval juist, dat het geneesmiddel van zelf zijne toepassing vond. Was dit niet reeds een goed begin?

In den eerste zou het werk haar zeker lastig vallen; maar langzamerhand zou zij er zich aan gewennen en er lust in krijgen. Dan zou ze wel sterk worden, gezond, blozend en frisch, als een echte boerin - en dan zou waarschijnlijk ook de tijd komen, dat het an-

dere geneesmiddel van zelf zijne toepassing zou vinden, en voor goed al die ziekelijke dingen uit haar hoofd zou verdrijven....

Neen, alle hoop, de Schranse nog eenmaal te zien bloeien als vroeger, was nog niet verloren!

VIII

Boer Dierckx, alhoewel genezen, kon nog niet zijn volle werk hernemen en moest zich bepalen met na te zien en te bevelen.

Schier geen oogenblik verliet hij zijne dochter. 's Morgens wekte hij haar met de meid, hij bewaakte mee den koeketel, zag de beesten verzorgen en melken, volgde de melk in den kelder, overzag het voeder, bleef bij de boterstand en hielp overal met raad en daad.

Als gewoonlijk, had Rozeken naar de mis willen gaan. Nogmaals had hij gepoogd haar te overreden; doch toen dit andermaal mislukte, had hij streng geantwoord, dat, zoolang er geene andere meid was, hij het niet duldde. Hij had er wel eene kunnen huren, doch hij stelde het uit, om van de gunstige gelegenheid, tot het beproeven van het geneesmiddel des doktoors, gebruik te kunnen maken.

Intusschen bestond er nog een ander gevaar, dat min gemakkelijk was af te weren, daar het zich voordeed in den persoon van den onderpastoor. Men kan eenen onderpastoor wel liever zien gaan dan komen, maar hem de deur wijzen, dat is moeielijker. Men mag toch niet vergeten, dat die man een geestelijke is, voor wien men moet eerbied hebben, zelfs dan, wanneer hij blijkbaar het niet goed voor heeft, en zijn invloed verderfelijk is - want, helaas, ook een geestelijke is mensch en kan falen.... Maar het hem zeggen!.... daar schrikte boer Dierckx nog altijd voor, en daarom gebruikte hij een ander middel.

Telkens de onderpastoor op de hoeve kwam, vond boer Dierckx eene gelegenheid, om Rozeken met een of ander werk te gelasten en haar te verwijderen. Hij zag wel hoe pijnlijk haar dit viel, doch dit bewees juist hoe noodig het was er aan te houden. Overigens deed hij het met de grootste beleefdheid ten opzichte van den onderpastoor, hem tien en meer malen uitleggende, dat Rozeken, nu er maar éene meid was, den heelen dag de handen vol had, en hij genoeg kon verstaan, dat hij allerbest kon gemist worden op de hoeve. Hij scheen dit ook min of meer te begrijpen; want zijne bezoeken werden stilaan zeldzamer en korter, en telkens hij Rozeken, tegen haren dank en met de tranen in de oogen, zag weggaan, trok hij zelf een gezicht al even weinig vroolijk.... Verloren zijn invloed; mislukt die roeping!....

Geene moeite spaarde zich de vader, om zijne dochter het werk te leeren begrijpen en er haar lust voor te doen krijgen. Zoo schoon wist hij haar alles voor te stellen, zoo hoopvol; zulk en wijzen raad wist hij voor alles, zoo licht maakte hij het haar! En wanneer zij het een of ander verkeerd had gedaan, wist hij het spoedig

zoo goed te herstellen, dat er haast geen spoor meer van overbleef.... Vertrouwen maar, meisje; het zal wel gaan!....

En toch - neen, het ging niet. Werkte zij al, omdat zij niet anders kon, het was zonder hart, zonder overtuiging, zonder lust. Zelve werk zien, werk voelen, deed zij niet; de geest was nog altijd ziek.

Toen Rozeken, na het vertrek van Mie, had geantwoord: ‘Het zij dan zoo,’ had zij toegestemd uit noodzakelijkheid; niet uit overtuiging. Het licht, dat haar was opgegaan, had haar gezegd: eene beproeving van den Heer, een laatste hinderpaal om hare roeping te louteren.... Dagelijks niet meer mogen naar de kerk gaan; niet meer kunnen luisteren naar de zalvende woorden van den onderpastoor, des Heeren gezant; geene rust meer genieten om te overwegen en te betrachten: was dat niet vervolgd worden en lijden om het Geloof? Was dat werken van den vroegen morgen tot den laten avond, gelijk gesteld met de minste meid, niet eene ware marteling? - Maar in ootmoed zou zij de beproeving aanvaarden, met geduld het lijden dragen, en al haar dorsten naar den Heer en zijn woord, al hare aardsche bekommeringen aan Hem opofferen en ze aldus heiligen....

Lichamelijk werkende, zweefde de geest elders; noch werk, noch lichaam, noch geest vond op die wijze baat bij het middel van den doktoor. Zelfs begon het meisje er ziekelijker uit te zien dan vroeger. - Hoe kon het ook anders, daar zij zichzelve aanzag als een slachtoffer in de handen haars vaders, een slachtoffer der beproevingen des Heeren, geroepen om te lijden.

Tot zijn groot leed bestatigde boer Dierckx, dat het middel van den doktoor geene vruchten droeg; zou deze

zich bedrogen hebben? Somwijlen deed het hem pijn het meisje zoo hard te doen werken. Zij was toch zoo teer, zoo afgetrokken en ingekeerd. Indien ze eens werkelijk ziek ware!.... Hij sprak er den doktoor over; deze stelde hem evenwel gerust: hij moest maar voortgaan.... en ook het andere middel aanwenden, zoo spoedig mogelijk.

Gedurende de ziekte van boer Dierckx, was de jonge Wuyts verscheidene malen op de hoeve gekomen, om naar zijne gezondheid te vernemen. Doch zoo dikwijls hij gelegenheid had gezocht, om met Rozeken in gesprek te komen, was deze, na hem nauwelijks gegroet te hebben, voor- of achter geloopen - alhoewel haar vader, in dit geval, juist het tegenovergestelde middel gebruikte, als wanneer de onderpastoor kwam. Het was derhalve duidelijk dat de jonkman, niettegenstaande al zijne standvastigheid, nog altijd, zeer weinig voortgang had gemaakt in het hart van het meisje.... Zou de vader er in gelukken haar tot meer teedere gevoelens te brengen?.... Hij zou het beproeven....

'Rozeken,' zegde hij eens, terwijl zij onder zijne leiding bezig was de boter op te werken: 'Trieneken Wuyts heeft laten zeggen, dat ze u morgen zal komen bezoeken.'

Geen antwoord. - Had zij verstaan of niet?

'En Frans zal zeker meekomen.... Doet u dat geen plezier?'

'En waarom, vader!....'

Ja, waarom zou haar dat plezier doen; dat lag immers in hare roeping niet!

'Goed duwen en hard kloppen, dat de laatste melk er uit is.' - Dit doelde op de bewerking der boter. - 'Ge houdt toch wel veel van Trieneken, is 't niet?....

Zij is ook een recht goed kind, en zoo bij der hand, net een volslagen pachterse.'

'Maar zoo wereldsch en de plezieren najagende.'

Dat vond hij niet. - 'Neen, nog niet in klomp werken; er zijn nog holten in met melk; zie liever....'

Rozeken klopte werktuigelijk voort, omdat het haar geboden werd; doch op die manier zou de boter der Schranse haren alouden roem niet herwinnen.

'En Frans is ook een goede jongen. Herinnert gij u nog, dat ge, toen ge nog klein waart, op de Eikenhoef gingt spelen met zijne zuster, en hij u dan de koeien liet zien, de paarden en de varkens. - Goed oppassen, dat er geene korrels boter los liggen en mede wegloopen, als ge de melk afgiet.... Zóo den boterlepel er vóor houden.... - Een goede jongen, waar een ferme boer in steekt! En weet ge ook, dat zijn broer Gust gaat trouwen en op de Eikenhoef blijft wonen, en dat de oude Wuyts er uitscheidt en naar het dorp trekt?....'

'Jawel!....'

Maar ook dat scheen haar niet aan te gaan. - Zou hij haar dan toch niet aan 't klappen krijgen?

'Zeg eens, hebt ge ook niet opgemerkt, dat Frans zoo dikwijls hier komt? Weet gij niet waarvoor?'

'Hoe zou ik dat?'

'Wel, kind, ge zijt nu toch bijna achttien; daarom dacht ik, dat gij het wel wist. Op uwe jaren moogt gij wel daaraan denken; ik zou daar volstrekt niet kwaad om zijn... Ja, ja, het is voor u, dat die komt, gelukkig ding!.... En al wilt gij er niets van weten, ik moet het zelf zeggen: ge zoudt moeilijk eenen beteren kunnen treffen....'

'Hoe durft ge toch, vader!'

Zij was zoo verrast en zoo kwaad, dat zij den boter-

lepel uit hare handen liet vallen. Haastig raapte hij dien op en spoelde hem af, dat er geen korreltje zand meer aankleefde.

'Nu, meisje, ge moet dat zoo ver niet weggooien,' zei hij lachende. 'Ik weet genoeg, hoe de jonge meisjes zijn, als men haar van die dingen spreekt.... Dat moet ook zoo in eens niet komen; ge hebt zeker nog tijd genoeg.... Maar ge moogt daar toch wel eens aan denken; mij zou dat zelfs plezier doen....'

'Maar....' - Ze verkoos het liever niet luid te zeggen. - 'Maar hare roeping!.... Dus dezelfde beproeving doorstaan als de H. Barbara: aangezet worden tot het huwelijk, afgesloten zijn van Gods woord en zijne dienaars, lijden voor het Geloof!.... Dank, o Heer, voor de beproeving, die Gij uwe dienstmaagd overzendt!....'

Dat hij volkomen gelukt was haar te overreden, beeldde hij zich juist niet in; maar er in mislukt was hij toch ook niet; hij had zich immers aan veel meer tegenstand verwacht....

Bijna dagelijks kwam hij er op terug en schilderde haar, met de aangenaamste kleuren, de genoegens eener pachterse aan het hoofd eener bloeiende hoeve, sprak van hare moeder, die zulke voortreffelijke pachterse was, en hoe in haren tijd het vee en de boter der Schranse alom in goeden naam stonden.... 'Hijzelf, dat voelde hij wel, zou nooit meer de mensch van vroeger worden; die ziekte had zijne gezondheid te zeer ondermijnd. Daarom ook was het noodig, de hoeve over te geven aan jongere krachten. Zeker waren zij beiden nog zeer jong; maar hij zou immers daar zijn, om hen met raad en daad bij te staan.... En Frans! Maar die was van nu af reeds een heele boer, die ploeg en paarden hanteerde als de beste, en vertrouwd was met zaaikorf en graan. Heel

spoedig zou die op de hoogte zijn van al de aangelegenheden der Schranse, en dan zou men eens zien, hoe de oude hoeve weer zou vooruitgaan!.... En daarbij was hij zulk een goede jongen, die altijd zooveel van haar had gehouden, eer zij nog ooit aan hem had gedacht...'

Ook nu waren hare gedachten niet bij hem en dwaalden weg van de Schranse - verder dan ooit....

'En, eindelijk, het was zijn plicht, ziekelijk als hij was, te zorgen voor hare toekomst.... Hij zei dat niet om haar verdriet aan te doen; maar den eenen of anderen keer kon de ziekte, die hem zoo zeer had geknakt, weerkeeren en hem meesleepen. En wat zou er dan van haar geworden, overgelaten aan haarzelve, zonder steun, zonder hulp noch betrekking, zoo gansch alleen voor eene groote boerderij staande?....'

Zie, dat trof! Zij vouwde hare handen, en den blik ten hemel richtende, smeekte de teedere dochter het behoud af van den ouden vader, haren eenigen steun.... Zóo ten minste vertolkte hij haar gebed - omdat de doktoor en Mie gezwegen hadden....

'Gaarne zou hij haar verzorgd zien en de Schranse in goede handen weten; dan kon het hem weinig schelen, wanneer het ons Heer believen zou, hem tot zich te roepen.'

'Och vader, gij hoeft u niet te bekommeren over mij!'

Dat was waar ook; zij had immers hare roeping....

'Mij niet bekommeren over u? Ik zou niet denken aan wat er van u geworden zou, eenmaal dat ik het hoofd neerleg!.... Neen, meisje, dat zult gij maar later begrijpen, wanneer gij zelf zult kinderen hebben.... Ik zou niet denken aan de Schranse, die reeds zoolang bebouwd werd door de Dierckxen!.... Zie meisje, ik kan u dat zoo niet zeggen; maar later zult gij dat zelf wel

voelen. Als men hier gewonnen en geboren is, als men van de Schranse eene hoeve heeft gemaakt, dat geene uit den omtrek er aan kan.... dan begrijpt men zulks. Zoo verre wil ik het zien, en dan u zegenen, en mijnen opvolger, en de kleinen, en alles.... en tevreden het hoofd neerleggen. Dat geluk hadden de Dierckxen vóor mij allen... Meisje, gun ook mij dat, opdat het u gegund worde op uwe beurt.... Hooger geluk wordt niet geschonken in deze wereld....'

Ten minste als men zich niet geroepen voelt tot eene veel verhevener bestemming; in dat geval is dit alles slechts ijdele, wereldsche bekommering, waarmede het zonde zou zijn zich op te houden, en zijne betrachtingen van hoogeren aard te verstrooien.... Dan voelt men zich het werktuig van den Heer, en blikt met deernis neer op al die zondige, wereldsche menschen; dan ziet men in eenen vader, die steunt op zijn wereldsch gevoel, zijne wereldsche ondervinding en aangedreven wordt door wrereldsche bekommering - een' tyran, een' geesel van den Heer, om zijne uitverkoren te beproeven.... Dat gevoel is veel zaliger en veel verhevener! - Zóo ten minste dweepte het jonge meisje, en zweefde hoog boven al wat aardsch is en wezenlijk....

'Ja, ja, kind, een pachterse, een boer hebben wel veel zorgen en last om hun hoofd; maar zij hebben ook hun aandeel van zaligheid en geluk in de wereld.... Laat mij maar betijen, kind, en ge zult eens zien!....'

Och ja, ze liet hem begaan, zonder eenigen tegenstand te bieden zelfs. - De brave man ging voort zijne zaak te bepleiten, en overtuigde zoodanig zichzelven, op die wijze het geluk zijner dochter te bewerken en het zijne mede, dat hij niet langer van den goeden uitslag wanhoopte. Had zij tot nog toe niet uitdrukkelijk toegestemd,

zij had er zich ook niet tegen verzet, en het was dus te voorzien, dat, eenmaal zij zich aan die gedachte zou gewend hebben, hare volle toestemming spoedig volgen zou.

Langzamerhand echter begon hij daarop aan te dringen en bracht het zooverre, dat zij eindelijk gevraagd had haar drie dagen te gunnen, om te overwegen tot welken staat de Heer haar geroepen had....

Drie dagen? Drie weken, drie maanden zou hij gegeven hebben, als 't noodig ware; zóo haastte het immers niet! Maar toch, zie, dat was braaf van haar: liever drie dagen; zij had gelijk te denken dat hij, en de jonge Wuyts zeker niet minder, haar besluit met ongeduld afwachtten....

En wat had zij ook veel na te denken en te kiezen?.... Tot welken staat, had zij gezegd!.... Ja, dat was weer een dier uitdrukkingen uit het klooster.... Tot welken staat zou een boerenmeisje kunnen geroepen zijn?.... Wel, tot den staat harer moeder, tot den staat eener pachterse, en is die niet eerzaam genoeg? Wat kon zij meer verlangen dan een eigen huishouden en het bestuur eener schoone hoeve? - Of zou zij willen ongetrouwd blijven?.... Daarin stemmen de jonge meisjes maar toe, wanneer zij geenen anderen staat kunnen machtig worden. En zulks was, goddank, voor Rozeken het geval niet.... Of zou zij van den jongen Wuyts niet willen? Dan zou ze al zeer lastig moeten te bevredigen zijn!....

Kiezen?... Maar wat had zij nog te kiezen!.... Ja, ja, hij had het wel heel fijn aan boord gelegd, en de jonge Wuyts was er hem niet weinig dank om verschuldigd. En later zou Rozeken zelve het hem ook wel dank weten....

Aldus oordeelde de boer, van zijn standpunt uitgaande, en verheugde zich.

Ook van haar standpunt gezien, had het meisje niet veel te onderzoeken - zoo weinig zelfs, dat er haast een wonder noodig was, om haar het minste onderzoek mogelijk te maken. De richting, die hare gedachten sedert lang hadden aangenomen, lieten haar niet meer toe te kiezen. Men onderzoekt, men beproeft zich niet met een *idée fixe;* dat leidt noodlottig, dat *is* eene roeping en - ziekelijkheid.

Onderzoek, overweeg, beproef u, of *het* uwe roeping is, had men haar gezegd in het klooster, en hetzelfde had de onderpastoor herhaald. Of *het* uwe roeping is, en altijd had men maar éene roeping bedoeld, maar éénen staat opgehemeld: de verhevenheid, de heiligheid van den zuiver maagdelijken en geestelijken staat.... En dat juist in die jaren, dat het jonge meisje de kindsheid gaat ontgroeien om jonge vrouw te worden, en schuchter droomt van hare bestemming; dat zij nieuwsgierig en angstig zich afvraagt, welke hare rol is in de schepping; gissingen maakt omtrent die rol, te voren nooit vermoed, en zoo geheel en al verschillend met de-zalige eenvoud, waarin zij tot nu toe geleefd heeft, dat zij het zondig acht daaraan te denken; in die jaren, dat in het teedere hart, tegen wil en dank, de eerste vonk der liefde ontwaakt, in het begin zoo gansch onbepaald, doch langzamerhand zich richtende en al meer en meer behoefte gevoelende zich aan iets te hechten.... in die zelfde jaren komt men aan het onnoozele, zichzelve onbewuste meisje voorstellen, al dien strijd tusschen de geheimzinnige zucht en de even geheimzinnige vrees voor het onbekende weg te nemen, en eenen staat te kiezen, waarin men eeuwig blijft, wat men is, en waarin

men niets te vreezen heeft van de zondige wereld; wijst men haar een droombeeld, waaraan zij al hare wordende liefde kan vasthechten!.... *Kan* het anders dan dat die dweperijen eenen machtigen indruk maken op het droomerige gemoed, en gekoesterd worden als eene wezenlijkheid, en eene roeping beelden, lang vóor het maagdelijke wezen heeft kunnen beproeven of *het* hare roeping is?.... Wat heeft zij dan nog te onderzoeken, te kiezen?.... Dan reeds is de wereld voor haar niets meer dan ijdelheid en zonde - dan *leeft* zij reeds in hare roeping....

En de oude boer, die zich geluk wenschte, zijne dochter zoo verre te hebben overtuigd!.... Vruchteloos zou het meisje zich afpijnigen om eene andere keuze te vinden dan hij haar voorgespiegeld had.... Nog drie slechte dagen konden het voor haar zijn, en dan zou zij het leven wei gansch anders inzien - en wezenlijker en gezonder, voorzeker....

Toen den volgenden morgen de jonge Wuyts even op de hoeve kwam aanloopen, kon de gelukkige vader niet nalaten, hem zijne vreugde mede te deelen.... Zoo spoedig mogelijk moest hij maar aan den ouden Wuyts zeggen, dat hij zich kon gereed houden - hoe eer hoe liever, doch altijd zeker tegen toekomende jaar.... In de huiskamer gegaan zijnde, hadden zij daar Rozeken aangetroffen, wel is waar zeer bleek en afgetrokken, doch zulks was immers niet te verwonderen, in deze omstanheid! Veel genegenheid had zij ook haren toekomende niet betoond; maar toch was zij ditmaal niet weggeloopen. - Waarschijnlijk had zij hem niet eens bemerkt, daar de jonkman, op raad van den vader, haar maar had met rust gelaten, en haar slechts een paar malen van ter zij had aangekeken.

Nu, een vrijer gelooft en hoopt al zoo licht als een vader.... Het was dan toch nog gemakkelijker afgeloopen dan hij had gedacht.... Zoodat hij zich thans kon aanzien als den erkenden vrijer en toekomende van Rozeken! Als de zaken dan toch stonden, gelijk de vader zegde - en die moest het wel weten! - zou hij maar beginnen zich gereed te maken....

Hoe de oude Wuyts verwonderd opkeek dit alles te hooren! Daarvan had hij nog niets vernomen. Hij zou het den jongen ook nooit aangegeven hebben, aldus bij der hand te zijn, en op zulken korten tijd dat Rozeken der Schranse opgevrijd te hebben.... Het ding was ook nog zoo jong, en, naar hij gehoord had, een echte kwezel; was hij dan daar niet bang voor geweest?.... ‘Maar ja, zoo gaat het altijd: bij een kwezel komt men het eerst te recht. Bij den eersten den besten, die er een oogsken op werpt, grijpt zij toe, met beide armen, en laat het kwezelen over aan haar, die geenen vrijer kunnen krijgen....’

‘Allo, jongen, wij zullen zien!.... Maar hoor eens: eer ge een verken koopt, moet ge er eerst een kot voor hebben!.... Weet ge al waar naar toe?....’

Zeker wist hij dat, en de oude Wuyts moest bekennen, dat zijn zoon verstand had van vrijen. - Als dat allemaal zóo zat, dan had hij er niets tegen, en moest de jongen maar zijn goesting doen, en trouwen, al ware 't morgen....

Of boer Wuyts opzettelijk naar de Schranse was gegaan, of den ouden Dierckx ontmoet had in dezes velden, welke naast de zijne lagen, nog denzelfden avond had hij verder bescheid.

Ja, inderdaad, zijn zoon had er eer van. De boerderij der Schranse meekrijgen als uitzet, zie, dat wou nog wat zeggen! Een schoone boerderij, zulle, en al zoo goed in

orde als de Eikenhoef.... Gust, de oudste, hier op de hoef der Wuytsen, de jongste op de Schranse - de twee schoonste hoeven uit heel den omtrek: dat was het! Hij met de oude pachterse in het dorp, zonder zich nog veel te bekommeren, zooals het hunnen ouderdom paste; eiken dag eens over en weer naar de Eikenhoef en naar de Schranse loopen, om te gaan zien hoe de jongens en de jonge pachtersen het maakten; 's avonds een glas gaan drinken en met den ouden Dierckx, die dan ook tijd zou hebben, eenen smousjas spelen:

'Zeg dan nog, dat er geen geluk is voor de oude boeren!.... Enfin, we zullen dan de twee trouwfeesten maar op denzelfden dag vieren; dat is altijd zóoveel uitgespaard....'

'En ik dan?....'

Dat was Trieneken; aan haar dacht men dus niet?...

'Wel, zij zou mee naar 't dorp gaan wonen; zij kon dan de keuken doen, de geit melken en den vloer vagen.'

'Neen, dat niet, zulle! Met zulk klein gefrul van werk kan ik niet om!'

'Nu, zie dan maar dat ge er ook eenen aan de hand krijgt!'

'Roep niet al te luid; ik zou er misschien eer mee voor den dag komen dan ge zoudt meenen!'

Inderdaed met kermis had boer Wuyts zoo al iets gezien, hetwelk genoeg toonde, dat zij het kwezelen niet noodig had.... Maar, wat wilt ge; dat is zoo de gang der wereld....

Met ongeduld zag boer Dierckx den dag te gemoet, waarop hij het besluit zijner dochter zou vernemen. Niet dat hij daaromtrent ongerust was, maar dan zou er een einde komen aan heur lijden. Want, al kon hij

zich den strijd niet voorstellen, dien zij doorworstelde, toch zag hij wel hoe het meisje leed.

Hij had haar volle vrijheid gegeven, in deze tusschenruimte te doen wat zij goed vond Alle dagen ging zij naar de kerk en bleef daar laat. Het overige van den dag bracht zij grootendeels over in hare kamer, zonder in huis of stal ergens de hand aan te steken. Zulks ergerde hem zeer; doch het zou wel daarmede eindigen.... Ook had zij, gedurende deze dagen, schier spijs noch drank aangeraakt.... En dan wist hij nog niet eens wat de meid vertelde: Rozekens bed was in drie nachten niet aangeroerd; den ganschen nacht had zij haar hooren zuchten en was er licht gebleven op hare kamer.... Was dat om uit te houden?...

Zijn vaderhart bloedde, telkens hij het meisje door het huis zag gaan, sprakeloos, ingekeerd en, helaas, zoo bleek en lijdend. Somwijlen deed hij zich verwijten, zoo ver te zijn gegaan... Doch gelukkig was nu de derde dag daar, en eens een besluit genomen, zou de kalmte wel weerkeeren en zou ook alles eene gunstiger wending nemen....

Ziet ge wel? Zij was immers reeds een gansch ander meisje dan gisteren! Wat kalmte uit al hare bewegingen tegenstraalde! Glinsterde niet reeds in die oogen, welke nog door de matte blauwe kringen van zwakheid, lijden en uitputting omgeven waren, de vastberadenheid, de overtuiging? Giste men niet reeds, daar hoog op die doorschijnende wangen, een zweem van blos?... Zie maar, de strijd was voorbij en hij zag de overwinning vóor zich....

Helaas, ja, de beproeving was doorstaan.... de roeping was erkend - onweerstaanbaar als het noodlot....

Hij was met zijne dochter alleen in de groote kamer;

knechts en meiden zouden hen voor het oogenblik niet komen storen.... Wat zou hij gaan vernemen? Zeker was hij van zijne overwinning, en toch beefde zijne stem, toen hij vroeg:

‘Welnu, meisje?’

‘Vader!’ - En hare glinsterende oogen, in de zijne gericht, drongen door tot in zijn hart. - ‘Van den stap, dien ik ga doen, hangt mijn geluk af, hier en namaals....’

‘Jawel, meisje, en daarom gaf ik u gelijk wel te verzinnen.’

‘Drie dagen en drie nachten heb ik overgebracht in waken, vasten en bidden, om den Heer te smeeken mij zijnen wil te doen kennen.’

Ook drie nachten in waken en bidden? Helaas, te laat vernam hij dat!....

‘Meisje, hoe komt ge er toe, u aldus te martelen? Wilt ge u ziek maken?’

‘Moest ik mij dan niet beproeven, vooraleer eenen staat te kiezen?’

‘Och kom, wees niet al te diepzinnig. Het is zeker goed, dat ge wel nadenkt, maar zoo erg is het juist ook niet. De toekomst is voor u zoo zwart niet, geloof mij. Gij zijt mijn eenig kind - en ik zal het u maar zeggen: ik heb voor u eenen schoonen stuiver op zij gelegd. Daarbij zal Frans nog wel wat meebrengen.... En ook de Schranse, als zij goed wordt opgepast, is eene hoeve, die haren boer altijd ruimschoots den kost zal geven. Wees dus, wat dit betreft, niet al te ongerust.’

‘Geld, goederen?.... Wereldsche ijdelheden en nietigheden!...’

En met de hand smeet zij ze verachtend van zich.

- Verwonderd keek hij haar aan....

‘Niet heelemaal kind!.... Wanneer gij er zelf zult verdiend hebben, zult gij de waarde daarvan beter leeren inzien... Zeker, tevredenheid en goesting zijn somwijlen daarboven te stellen; doch waarom nog aarzelen, als men het eene en het andere kan hebben? Frans is een jongen zoo braaf en zoo *galant*, als ge er ooit een zoudt kunnen wenschen, en van eene goede, algemeen geachte boerenfamilie. Hij ziet u al gaarne van toen ge nog maar een kind waart, en zal u zijn leven lang op de handen dragen. Kindlief, ge moest eens weten, hoe al de meisjes van het dorp er het oog op hebben; ge zoudt al heel gauw toegrijpen.’

‘Schoonheid, jeugd?.... IJdelheden, nietigheden!....’

En met dezelfde verachting werden zij bij de andere gesmeten.

Boer Dierckx was haast ten einde raad; wat zou dan wel *geene* ijdelheid wezen?... Was dat diepzinnig zijn!....

‘Uwe moeder ook, meisje, was zeer godvruchtig. Toen ik haar vroeg, maakte zij echter zooveel zwarigheid niet; wij zagen elkander geerne, wij hadden middelen om den kost te winnen, en trouwden. En ik hoop dat de goede vrouw het geen oogenblik beklaagd heeft.’

‘Mijne moeder?.... Dat was een verschil; die was tot niets anders geroepen.’

Zij zegde dat ook al op eenen toon vol minachting. Zou men niet zeggen, dat zij sprak van iets ver beneden haar, van iets, waarmede men haar niet vergelijken kon?.... Of zou hij haar verkeerd hebben verstaan, en zou het kinderlijke meisje zich hare moeder niet anders kunnen voorstellen dan gelijk zij haar gekend had - als moeder?....

‘Hoor eens, kind, uwe moeder was de braafste vrouw,

die ooit de aarde heeft betreden, dat *zeg* ik. Word ooit de helft van wat zij was, dat zal de grootste vreugde van mijn leven zijn.... Meisje, laster toch nooit uwe moeder, en hoor naar mijnen raad....'

'In hetgeen *ik* te veroveren heb, kunnen vader of moeder, zuster of broeder mij niet helpen.... Daarin zijn die *niets!*' - En ook deze werden bij de nietigheden gesmeten.

Nu begreep boer Dierckx in 't geheel niet meer; doch voelde zich de gramschap naar het hoofd stijgen.

'Wie leerde u zulke dingen, meisje?.... *Wat* hebt ge dan te veroveren?'

'De kroon, die voor mij is weggelegd!' riep ze fier, met heldere, krachtige stem, en de hand hemelwaarts geheven.

Eene kroon?.... Thans werd het hem duidelijk: de koorts.... ziek van uitputting!... Geen de minste rede was er in al wat zij aldus sprak in de koorts....

'Kindlief, ziedaar waartoe het moest komen, met u aldus af te beulen, gij die reeds zoo zwak zijt.... Kom, laten wij maar alles zóo, en spaar toch uwe gezondheid....'

'Wat zijn aardsche goederen, schoonheid, jeugd, rijkdommen, wanneer Hij roept?.... De H. Barbara versmaadde die als nietigheden, en zoo doe ik ook!....'

En opnieuw werden al die ijdelheden verachtend ter zijde gesmeten....

Zich de handen wringende, smeekte hij:

'Meisje, wind u toch zoo zeer niet op; de koorts brandt in uwe oogen en het doet mij zulke pijn u aldus te zien.... Kom, spreken wij er niet meer over.... Wees toch kalm.... en redelijk!'

'Wat geldt het lichaan, wat is lijden, voor hen, die geroepen zijn!....'

‘Kind lief, houd toch op aldus te spreken!.... Kom!....’

Zachtjes had hij hare hand gegrepen en wilde haar naar heure kamer leiden; doch zij rukte zich los en plaatste zich vastberaden vóor hem....

‘Wees gerust; ziek ben ik niet.... Ik weet zeerwel wat ik zeg; dag en nacht heb ik overwogen, betracht, en thans is het beslist, thans heb ik *Zijnen* wil begrepen.... Zult gij mij nu aanhooren?....’

Goddank, dat was weer redelijk!

‘Spreek, meisje, ik verlang niets anders dan u gelukkig te zien.’

‘Vader, ik heb mijnen bruidegom gekozen!’

Het gelaat van den boer glansde; was dat nu niet geheel rede?....

‘Frans, natuurlijk?’

‘De bruidegom, dien ik gekozen heb, is de beste aller bruidegoms.... Zult gij er nu ook vrede mee hebben?’

Dus niet de jonge Wuyts! Kon hij zich daaraan verwachten?.... Waar had het jonge meisje ooit gelegenheid gehad andere kennis te maken?....

‘Wie is hij dan?....

‘*Hij* is het, dien ik steeds heb gezocht, wiens liefde ik voortdurend heb betracht.... en die zich eindelijk over zijne dienstmaagd heeft ontfermd....’

De oude boer sloeg de handen om het duizelende hoofd.... Zij had hem nageloopen, zij, de kwezel, in wier ooren het woord ‘vrijer’ klonk als een zonde!.... Was dàt huichelen!.... En die woorden kwamen uit denzelfden mond, die daareven schoonheid, rijkdom en jeugd - wereldsche ijdelheden noemde!.... Wat moest hij denken?.... Dat meisje beschuldigen?.... Maar

zij had meer van die ongewone uitdrukkingen....

‘Van wien spreekt gij dan toch?’

Van den liefelijksten, den zoetsten der bruidegoms!.... Beloof mij, dat gij mij dien ten minste niet zult weigeren....’

Hoe vreemd dat klonk! - Maar wie was het nu eigenlijk?.... - Een verleider?....

‘Dien kunt gij uwe toestemming niet weigeren.... En ook behoeft hij die niet!....’

‘Bij God, meisje!....’

En in zijn hoofd bruiste het alles dooreen: beschuldigingen tegen de misdadige dochter, wraak tegen den ongekenden verleider.... - Zij merkte het niet eens....

‘Dezen nacht zag ik hem, terwijl ik op mijne kamer smachtte naar zijne liefde....’

Woedend greep hij haar bij den arm en klemde dien krampachtig in de breede, grofgespierde hand.... Doch zij voelde niet eens de pijn en legde de hand, die zij vrij had, op de borst, en de oogen hemelwaarts richtende, ging zij voort:

‘Hij glansde in zijne volle glorie; stralen, klaarder dan de zon, waren om zijn hoofd!....’

Hemel! dat was weer die vreemde uitdrukking op haar gelaat, die hem reeds vroeger zoo zeer had pijn gedaan! Verschrikt liet hij haren arm los en deinsde achteruit.... Waakte of droomde zij!.... Was dat teenemaal begoocheling of was er rede mee vermengd?.... Of waren dat weer van die vreemde wijzen van spreken uit het klooster?....’

‘En mij, onwaardige dienstmaagd, heeft hij tot zich genomen als zijne bruid.... Vader, verzet u niet langer, en laat mij zijnen roep volgen.... Hij *wil* het, dus *moet* het!’

Als zijne bruid?... Hoe moest hij zulks verstaan?.... Maar vragen kon hij het haar niet; de wanhoop maakte hem stom.... Dat meisje, die kwezel zou de schande brengen over haar, over hem en de Schranse?.... Dat kon immers niet; kwam zij niet recht uit het klooster? En ook nu hij haar met gestrengen, vorschenden blik opnam, sloeg zij de oogen niet neder, schaamde zij zich niet.... En toch had zij gezegd: het *moet*.... Zóó onnoozel kon zij evenwel niet zijn, of zij moest wel weten wat deze woorden beduidden!.... En daarom had zij van den jongen Wuyts niet willen weten?....

'Het moet!' herhaalde zij op denzelfden vastberaden toon.

'....!' - Dat ontsnapte hem. - En zij scheen hem nog uit te dagen! Zie maar op hare lippen dien glimlach van voldoening, den armen vader tot vertwijfeling gebracht te hebben en gedwongen toe te geven.... Neen, zij zou niet beschaamd of bevreesd de oogen neerslaan, voor den verachtenden blik, dien hij op haar hield gericht, terwijl tranen van woede uit zijne oogen sprongen; niet achteruitdeinzen, hoe dicht hij, met gebalde vuisten, haar ook naderde....

'....! - Wat nu?....'

Haar verstooten, haar verloochenen, haar het dak der Schranse ontzeggen.... haar, de eenige dochter, op welke al zijne verwachtingen rustten!.... En dan beiden alleen in de wereld.... de dochter zonder vader.... de vader zonder kind, blijven verkwijnen, met de wroeging in het hart.... eigen bloed, en vreemd voor elkander!.... Of zou hij toegeven?.... Maar wie was de ellendige, die aldus beider geluk vernietigde? Was het zelfs mogelijk *iets* te herstellen?.... Mochte hem toch nog die hoop overblijven!.... Milder klonk zijne stem, smeekend haast:

‘Meisje, als het dan niet anders kan, en als hij niet al te onwaardig is.... Welaan, dan willen wij zien....’

Hadde thans zijne dochter eenen der knechts genoemd, al ware het zelfs de koejongen, of eenen der armste jonge lieden uit het dorp, nauwelijks een hemd aan het lijf hebbende, zou boer Dierckx zich niet al te zeer verwonderd en misschien toegestemd hebben. Dan ware er nog altijd eene mogelijkheid geweest.... maar thans!....

‘Mijn zoete Jezus is mijn bruidegom!....’ riep zij in vervoering. - ‘Hij heeft zich mijner ontfermd, en al mijne leden beven nog van zaligheid.... Ik ben de bruid des Heeren!....’

Had hij wel goed verstaan? - De bruid des Heeren!.... Was dat wezenlijkheid.... rede?....

Als een bliksem vlogen hem in eenmaal al de uitdrukkingen door den geest, die hij daar straks zoo vreemd vond. Thans begreep hij.... Hij had zich dus bedrogen: al die ingekeerdheid, al dat betrachten en beproeven was niets anders geweest dan overdreven kwezelarij, dweperij - en ziekelijkheid, zooals de doktoor het genoemd had, en die de zinnen van zijn arm kind geheel verbijsterd hadden....

Daar stond hij nu tegenover eene dochter, die alles wat wezenlijk was, aanzag voor ijdelheid, en ziekelijke droombeelden in de armen vatte voor werkelijkheden; die niet voelde, niet dacht, niet leefde als hij en een ieder, en heel de wereld aanschouwde met andere oogen; die de plichten van kind tot ouders verschopte; die de bestemming des menschen miskende, en tusschende menschheid geen mensch meer was.... Wat was dat voor een wezen!....

Zie, hoe zijne bleeke lippen beefden! Zou hij woorden vinden, om zijn gemoed te koelen, of zou de verontwaardiging zich in het gemartelde vaderhart opkroppen,

als een steen zoo hard en zoo zwaar, en hetzelve met lamheid slaan?.... Zie, hoe ze heviger bibberden, die bloedlooze wangen en lippen....

'En dat noemt gij u beproeven!.... Dat heet gij eene roeping!.... Wie, wat zijt gij dan, om aldus van alles en allen te spreken met verachting en als zondig?.... Dat noemt gij nederigheid?.... Zijt gij dan van eene andere stof dan wij?.... Dat veracht zijne moeder, die heel eenvoudig dacht den wil te volbrengen van ons Heer, met vrouw te zijn, en eene waardige pachterse voor de Schranse, en eene bezorgde moeder voor u, on waardige dochter!.... Al goed dat zij dit niet heeft moeten beleven.... En gij wilt ook mij, uwen ziekelijken vader, dien gij reeds eenmaal met den voet in het graf bracht, verlaten, gij, het eenige wezen, waarop ik nog recht had te steunen, te hopen. En ook de Schranse, de hoeve, waaide Dierckxen zoolang gelukkig waren, wilt gij zien overgaan aan vreemden!.... Aldus leerde men u, in het klooster, de wereld beschouwen?....'

'Daar is mijne plaats, vader! Laat er mij gaan en mijn leven lang zal ik u gedenken in mijne gebeden....'

'Van uit het klooster voor mij bidden!.... Neen, meisje, als ge mijn geluk wilt en het uwe, blijf dan hier, aan mijne zijde, op de hoeve; werk naast en met mij. Anders zal uw bidden mij geen geluk aanbrengen....'

Gelukkig wist de man niet, op welke wijze zij gewoon was te bidden voor hem....

'Waar toch,' ging hij voort,' waren mijne zinnen, toen ik u naar die kloosterschool liet gaan? Hadde uwe moeder maar geleefd, zij zou waarschijnlijk het gevaar vroeger ingezien hebben dan ik, en het zou zoo verre niet gekomen zijn, met al dat gefrul met beeldekens en heiligen, en wat weet ik al voor kwezelarijen en ziekelijkheden....'

‘Maar, vader, ziek ben ik niet!....’

‘Ja, dwaasheden, ziekelijkheden! Want hoe kan zoo iets toch in het hoofd van eenen gezonden mensch komen? Dat noemt zich *zusters*, en erkent geenen enkelen familieband! Dat heet zich bruiden des Heeren.... Hoe nederig en zedig!... Dat noemt zich zuiver, en steekt zich den kop vol droomerijen; dat slijt zijnen tijd in ledigheid en betrachtingen; dat hitst zich op in verzuchtingen; dat gebruikt woorden en uitdrukkingen, welke een gezond meisje nooit aan haren vrijer, eene gezonde vrouw nooit aan haren man zou durven zeggen.... Voor wat houden zij ons Heer dan!.... De *bruiden* des Heeren!.... Begrijpt ge, voelt ge dan niet, welke heiligschennis gij begaat met aldus te spreken?.... Neem eenen gezonden boerenzoon in de armen, leer eene hoeve bestieren, kweek kalveren en jonge boeren, en gij zult aan al die ziekelijkheden niet meer denken.... Bruiden des Heeren.... ha.... ha!....’

Het had den ouden man goed gedaan, zijn gemoed lucht te kunnen geven; doch akelig klonk nog die spottende lach en vol grievende pijn.

‘Spreek toch zóo niet, vader; gij kunt dat niet verstaan.’

‘Omdat ik maar een wereldsche, zondige mensch ben, niet waar.... en niet geroepen? Maar wat ik goed versta, is dat zij, die zich wel geroepen noemen, meestal de zulken zijn, die te lui zijn, om zich de handen vuil te maken. En wat ik best van al versta is, dat zij ook u het hoofd hebben zot gepraat, om het geld, waarvoor de Dierckxen hun leven lang hebben gezwoegd en gespaard, binnen te palmen.... Maar, bij God, zoo lang ik leef, dáar komen zij niet aan: onthoud dat!....’

‘Eene bruid des Heeren behoeft geen geld!’

‘Geen geld? Ha, ha!.... Wel, meisje, gij zoudt mij doen lachen met uwe onnoozelheid! Ga maar eens zonder geld, en gij zult zien hoe ge zult ontvangen worden door die goede zusters. Het is daar nog erger dan in de wereld: geen geld - niet de bruid!.... Beproef het maar eens!....’

‘Ik heb toch recht op de erfenis mijner moeder!’ meende het meisje.

De spotlach verdween op zijne lippen; andermaal steeg de gramschap hem naar het hoofd. - Zoo verre was het dus gekomen? Ook daaraan had zij reeds gedacht?

‘Wilt ge dat, meisje? Dus, om belofte te doen van armoede, begint gij met uwen vader te berooven, ten einde te schenken aan vreemden! Eene dochter, die haren vader daagt om af te rekenen: zóo iets heeft de Schranse nog nooit gezien.... En daar straks was dat alles ijdelheid en nietigheid!.... Ha, zóo, eene bruid des Heeren behoeft dus wel geld!.... En wie gaf u dien schoonen raad, wie maakte aldus de dochter op tegen haren vader? Dat behoort ook al bij eene roeping zeker?....’

‘Maar ik heb daarop toch recht.... nog zelfs in uw leven.’

Men had haar goed ingelicht over de belangen der nietigheden en ijdelheden dezer wereld! - Hoe ze dat zei; een zaakwaarnemer hadde niet ernstiger, kouder en bepaalder kunnen spreken....

‘Zóo dan, niet alleen beroept gij u op den dood uwer moeder, die u rechten gaf tegenover mij; maar nu leef ik ook nog te lang naar uw verlangen.... Doch het is waar: vader, moeder, die zijn niet geroepen.... die zijn niets.... Alleen hetgeen zij hebben bijeengebracht is wezenlijkheid, en waard dat men er zich om bekommere.... Zie ze daar staan, de bruid des Heeren!.... God behoede

den ellendigsten aller menschen ooit zulke bruid te ontmoeten of zulke dochter voort te brengen!.... En meent ge, dat zij de minste schaamte zal toonen?....'

En waarom ook schaamte? Deed zij niet wat zij moest, om hare roeping te volgen!....

'Dit is mijne laatste beproeving!' sprak zij.

Hoort gij wel? Wat zij deed, zou haar nog aangerekend worden als eene verdienste!

Boer Dierck was haar genaderd, wie weet met welk ruw inzicht; doch schrikte andermaal terug. - Weer die ziekelijkheid op haar gezicht!....

'Uwe laatste?.... Meisje, als ge 't zóo meent, rekent gij en uw raadgever verkeerd.... Het is waar: eens zult gij het recht hebben mij de erfenis uwer moeder af te eischen; de wet geeft u dat recht, zonder af te vragen wat gij zult doen met die erfenis. Maar die tijd moet nog komen.... en intusschen laat diezelfde wet u in mijne handen.... En weet dat, als 't noodig is, de boer der Schranse een kop heeft, zoo hard als ooit een boer gehad heeft; dat zult ge gaan ondervinden.... Zachtheid en rede vermogen niets op u.... Strenge middelen dan!.... Ik heb wel andere beesten getemd!....'

Langer kon hij zich niet inhouden. - Dus toch het ruwe geweld?.... Dat zij af te keuren; doch vergeet niet dat hij een boer was, grofgebouwd en struisch, en ten einde woorden en raad....

Gelukkig was zij niet in staat den minsten weerstand te bieden; in zijne handen was zij licht als een veer, zwak als een lam. - Zij zou dit ook geweest zijn, indien zij deze behandeling niet aanzien had als eene nieuwe beproeving....

Hij greep haar om het tengere lijf, en in zijne woede den last niet voelende, ijlde hij er mee voort; slap hing

haar hoofd op den schouder, de voeten sleepten na. Met eene hand opende hij de deur harer kamer....

‘Daar.... daar zult ge blijven, zoolang *ik* het wil.... Ha, ge wilt niet staan?.... Lig dan!....’

Ruw stiet hij haar voort en sloeg de deur dicht. Het koude zweet op het voorhoofd, nog steeds bevende van woede, de vuisten gebald en de armen schuddende, als worstelde hij voort tegen eene onzichtbare macht, snelde hij de werf op, niet eens bemerkende dat de meid hem verschrikt uit den weg liep. Ook den voerman, die bezig was zijn paard uit te spannen, zag hij niet, nu hij zich ging nederzetten onder de linde....

De ellebogen op de knieën, hield hij de handen om het gloeiende hoofd geslagen; diepe zuchten hieven bij tusschenpoozen rug en schouders op....

Eerbied voor den ongelukkigen vader; medelijden voor den boer der Schranse, die in eenmaal al zijne droomen had zien vernietigen!.... Dat het overspannen menschelijke gestel verademe, dat kalmte nederdale in het geschokte gemoed!.... Zijn vriend, de linde, spreide zachte lommer over hem, deele hem mede van zijne kracht en gelatenheid!....

Doch aan den ingang der hoeve verscheen eene nieuwe onweerswolk: de zwarte toga van den onderpastoor.... Met beide handen hield hij zijnen op snee vergulden brevier vóor zich, en prevelde met de lippen, nu en dan op- en rondziende, en voortprevelende....

Daar ontwaarde hij den ouden boer. Hoe vreemd die daar zat!.... Eene poos bleef hij staan en deed moeite om hem in het gelaat te zien. Maar noodig was dat niet; die rug en schouders, aldus bewogen door schokken, zegden hem genoeg. Bittere teleurstelling teekende zich op zijn gelaat.... Mislukt de poging!.... Weer

het brevier vóor zich, zachtjes, stap voor stap voortgaan, en prevelen....

Eens hoesten: hm, hm! opdat de boer zoude opzien, en hij duidelijker zou kunnen opnemen, hoe de zaken stonden, eer nog te spreken....

Oude linde der Schranse, bescherm de rust van uwen armen vriend!.... Wie anders zou hem beschermen!....

'Hm, hm!' - Ook luider hoesten hielp niet.... Een groot, breed kruis geslagen hebbende, nam hij den brevier onder den arm en trad het huis binnen. Lang vertoefde hij daar niet, en duidelijker was de teleurstelling op zijn gelaat, toen hij terug buitenkwam.... Doch het gold eene roeping.... Hij zou vader Dierckx spreken - en hem overtuigen....

'Boer Dierckx!' - Maar deze vertwijfelde nog.

'Boer Dierckx!' En met de hand raakte hij dezes schouder aan. Het matte hoofd rees op, terwijl de armen slap langs de dijen vielen.... Wat lijden op het gelaat van den ouden man, die een oogenblik vruchteloos moeite deed, om zich op de hoogte te stellen van wat gebeurde! Doch zulks trof weinig den onderpastoor; was hij niet geroepen hem te overtuigen, te bekeeren?....

'Gij ook hier? Gij!..' riep de boer, verbaasd dezen nieuwen kelk van lijden vóor zich te zien staan....

Ook dàt verschrikte of verwonderde niet eens den onderpastoor. Kalm vroeg hij:

'Wat is er gebeurd?'

'Dat vraagt *gij*? Er is hier gebeurd, dat eene dochter zich verheugt over den dood harer moeder, in afwachting dat zij er in gelukt haren vader dood te tergen.... Er is hier gebeurd, dat in eene dochter niets menschelijks meer is, dat zij zich de bruid des Heeren noemt, en nog niet goed genoeg is om.... om....'

Boer Dierckx vond zeker niets geschikts, waarmede zijne dochter te vergelijken. Woedend als hij nog was, viel het zoeken hem ook lastig.

Ook deze woorden schenen op den onderpastoor weinig indruk te maken. Enkel keek hij even behoedzaam rond, om te vernemen of dit tooneel ook door derde personen werd bespied; doch zoo kalm en bedaard, dat de meid en de voerman al den tijd hadden, het hoofd terug te trekken achter de openstaande staldeur, van waar zij stonden toe te luisteren.

'En daarvan zijt gij mede, gij vooral, de schuld! Gij, met uw historiekens van heiligen, met uw voddeprentjes en....'

'Man, bezondig u niet in uwe gramschap; wees kalm en gelaten!'

Hij zelf was dat hoe langer hoe meer; zelfs de teleurstelling was gansch van zijn gelaat verdwenen.... Hij *zou* hem bekeeren!

'Ja, ge zijt ook een van degenen, vóor wie gansch de wereld zondig is en ijdel!'

'Niet vóor *mij*, maar vóor den Heer. Ik ben slechts zijn nederig werktuig!....'

'Om mijne dochter den kop zot te praten en mij haar te ontstelen, eh?'

'*Ik* roep haar niet, maar de Heer! Die roept waar Hij wil. Buig voor dien wil, zwakke mensch, en laat uwe dochter hare roeping volgen.... of vrees zijne wraak, hier en namaals!....'

'Altijd de Heer! Dat is het eerste en het laatste wat gij in den mond hebt.... En het is ook in zijnen naam, dat gij mijne dochter bederft en haren geest verdwaalt, in afwachting dat gij ook het geld der Dierckxen zoudt kunnen meester worden?.... Maar daar komt ge zoo haast niet aan!'

‘Wat spreekt gij van geld?’

‘Waart *gij* het niet, die mijne dochter wijs maaktet, dat zij het erfdeel harer moeder kon opeischen. ten minste binnen eenigen tijd?.... Of was dat ook de Heer?.... Arme bruiden wil hij niet, eh?....’

‘Laster niet, man!’

‘Ziet gij hem daar staan, liegende als een kwâjongen? Hij zal het nog durven loochenen!....’

Het moest wel zijn, dat de woede boer Dierckx geheel deed vergeten, dat hij tegenover eenen geestelijke stond, om aldus te durven spreken. Maar tot zijne verontschuldiging moest ook gezegd worden, dat die geestelijke een zeer ongeschikt oogenblik had uitgekozen, om hem te overtuigen. Ook leidde de woede den ouden Dierckx in dwaling; de onderpastoor stond daar niet als een kwâjongen, maar kalm, statig - als de gezant des Heeren... Zie maar, zelfs stoorde hij zich niet eens aan die beschuldiging....

‘Ja, ik begrijp dat gij liever uwe dochter zoudt bij u houden. Ik begrijp zeer wel, dat het offer, hetwelk de Heer van u eischt, pijnlijk is....’ zei hij.

‘Zóo! Maar het is verstaan ook, dat gij dit begrijpt; gij weet immers wat eene boerderij is, en zijt ook uit eene boerenbroek geschud.... Daarom juist vind ik uw gedrag zoo hatelijk!’

‘Man, eerbiedig mijn kleed!’

‘Uw kleed! Als ge niet te lui waart geweest eenen ploegstaart vast te nemen, dan zoudt ge nog in een diemitten broek staan, gelijk ik - en waarschijnlijk niet op eene hoeve als de Schranse.... Te lui om de handen uit te steken, dat noemen zij eene roeping, ha, ha!...’

Thans had de onderpastoor al de waardigheid en het gezag noodig, waarmede hij zich bekleed wist, om zijne

kalmte te bewaren. Hij wendde het hoofd ter zijde - neen, niet uit schaamte - maar hij meende den honenden spotlach van boer Dierckx te hooren herhalen in de richting van den stal.... Boer Dierckx schreeuwde ook zoo luid....

'Die spot raakt *mij* niet,' zei hij kalm, bijna glimlachende; 'maar eerbiedig den roep van den Heer, dien ik vertegenwoordig!...'

Wanhopig schudde boer Dierckx het hoofd:

'Weeral de Heer?....'

'Verhoovaardig u ook niet over de aardsche goederen, die hij u schonk; die zijn ijdelheden.... Hoor mijne stem....'

Boer Dierckx lachte spottend....

'Bekommer u om hetgene veel kostbaarder is en min vergankelijk.... Wees niet zoo wereldsch, zoo aardschgezind....'

'Ha, ha!... hoor hem gaan!.... Ook nog een van hen, die gelofte deden van armoede - om te leven op de kosten van anderen.... Jaagt gij, en al die geroepenen, zelven niet zoo zeer al die zondige ijdelheden en nietigheden na, dan zullen wij u mettertijd gelooven!....'

Thans scheen de dienaar des Heeren eenigszins getroffen te zijn; statig hief hij de hand ten hemel en riep:

'Ongelukkige, verblinde mensch! Streng zal het oordeel zijn, dat de Heer over u zal uitspreken!'

Het hart der beide dienstboden, achter de staldeur, klopte bijna niet meer van angst en heiligen schrik; maar nog was de woede van den ouden boer niet verteederd. Hoor hem spotten!....

'Dat ook ken ik, ha, ha!.... Daaraan verwachtte ik mij.... Ja, als men u in alles niet blindelings gehoorzaamt, dan heet men verblind, en zou ons Heer zich

moeten gelasten met de wraak.... Gij doet ons Heer wat schoons doen, gij! Hebzucht en wraak is al wat in u leeft. - Bezie mij!....'

De boer trad nader en zag den onderpastoor vlak in 't gelaat....

'Is dat boer Dierckx?' vroegen de dienstboden zich af. - Kon die zich zoo vrank aanstellen?....

Ook de onderpastoor wendde den blik niet af; stond hij niet onder hoogere bescherming?....

'Bezie me goed!.... Hier sta ik, vóor ons Heer, vóor u en vóor heel de wereld.... Bezie mij wel!... Ik doe wat ik kan, en heb geen de minste reden om de wraak van ons Heer te vreezen. Ik werk en vertrouw; maar zou ook nooit meer zegen over mijn werk durven vragen, wanneer ik wraak over het werk van anderen had geroepen.... Gij, met uwe wraak altijd en uwe straffen.... gij maakt den godsdienst tot een haat!.... En wat *uwe* wraak aangaat - zooveel bekommer ik er mij over!....' En met de hand maakte hij eene beweging, die boeren wel eens gebruiken, om aan te toonen, hoe weinig zij zich aan iets gelegen laten.

Dat gebaar werd waargenomen door Rozeken, die juist op dit oogenblik in de deur verscheen, om de werf op te komen....

Zóo luid had boer Dierckx geroepen, dat het meisje op hare kamer sommige woorden had verstaan.... Tegen wien keef haar vader nu nog?.... H. Moeder Gods, het was de onderpastoor!.... Te zijner hulp dan!....

Toonen moest zij hem ook, wat zij weeral geleden had om hare roeping, en hoe zij andermaal getuigenis had gegeven van het Geloof.... Want toen heur vader haar woest op heure kamer had gestooten, had zij zich als een lam tegen den grond laten vallen, en terzijde, aan

voorhoofd en wang, was tegen de ruwe steenen de huid, ter grootte van eenen dubbelen frank, weggeschraamd. Heel erg was de wonde niet, doch vol zand en gekorst bloed - waarom zou zij de wonde uitwasschen; moest zij de marteling niet met geduld en welbehagen lijden? - zag deze er evenwel zeer akelig uit.... De onderpastoor zou dan zien, hoe ootmoedig en gelaten zij het lijden voor den Heer opnam....

Juist tijdig verscheen zij in de deur, om haren vader den arm te zien opheffen, en den doffen slag te hooren eener nedervallende hand....

'o God! o!' gilde zij, zoo luid dat beiden verschrikten.... 'Hij mishandelt de dienaars des Heeren.... Ik heb het gezien!....'

Meenen te zien, ja. Doch de opgewonden vader dacht, dat zijne ontaarde dochter hem wetens en willens valschelijk beschuldigde, en openlijk partij trok voor den onderpastoor, en zóo pijnlijk deed dit hem aan, dat zelfs de onderpastoor er iets van scheen te voelen. Doch eer nog beider verwarring voorbij was, wierp het meisje zich vóor haren vader op de knieën, en riep:

'Niet hem, vader!.... Mishandel mij!....'

Wanhopig kruiste de boer de armen vóor de borst. En zich tot den onderpastoor wendende, met de razernij in de keel:

'Ziedaar!.... Dat is *uw* werk!.... Dàt maaktet gij van mijne dochter!.... En zóo iets verlangt de Heer?....'

Het meisje bij den arm vattende, verplichtte hij haar zich op te rechten....

'En dat het uwe!' snauwde de onderpastoor hem toe, op de wonde wijzende op het aangezicht van het meisje.

Zijne dochter los latende, sprong de getergde boer toe op den onderpastoor....

‘Bij God! Als ge nog op mijne hoeve komt, dan....’

En reeds hief hij den voet op.... Doch de onderpastoor had zeer wijselijk geoordeeld, dat zelfs de eerbied, dien een geestelijk kleed inboezemt, een einde heeft en niet altijd voldoende beschermt - en had zich in tijds verwijderd....

Zulks was ook het beste voor beiden.

Kalm, alsof er niets gebeurd ware, ging hij voort, het brevier, verguld op snee, met beide handen vóor zich houdende, en prevelde met de lippen, nu en dan op- en rondziende, en voortprevelende....

IX.

De gelukkigste tijd des jaars, voor den ijverigen landman, de tijd van den oogst en de vergelding, breekt aan. Wel dringt de arbeid meer dan ooit; wel zijn de lange dagen veelal nog niet lang genoeg om alles te verzorgen; wel drijft de gloeiende zon het zweet uit alle poriën en schroeit blaren op aangezicht en handen.... wat geeft dat: het is oogsttijd!....

Welkom, Zonne! Gloor en brand met dubbele kracht, zend onverpoosd uwe weldoende stralen over de bevruchte voren; in u hoopt en vertrouwt de landman. Men zegt, dat men u vroeger aanbad, als eene godheid, hier en elders; dat men uwe opkomst in het Oosten begroette met blijde kreten en zangen; dat men uwe laatste blikken in het Westen bespiedde en angstvol uw zegen verspreid end wederverschijn en verbeidde. Men zegt, dat de dankbaarheid der naïeve menschheid u tempels

wijdde en eenen eeredienst. De hoogere ontwikkeling maakte die eerste uitboezemingen tot een spot; men *wist:* men ontleedde uwe stralen, men telde uwe vlekken.... Neen, eene godheid zijt ge niet meer; uwe tempels liggen tot puin en zullen wel nooit worden hersteld: de redeneerende, onderzoekende menschheid heeft, hoe langer hoe minder, lust en behoefte tot vereeren.

De verfijnde stedeling vlucht zelfs uwe machtige stralen, uit vrees dat gij op zijn bleek voorhoofd het bruine der kracht en der gezondheid zoudt teekenen, en bootst in zaal en halle van verre uw beeld na, mat, zonder glans, zonder kracht - eene schaduw van uwe wezenlijkheid... Misschien vraagt men zich wel eens af, of men u niet liefst missen zou!... Men moet het bekennen: heerlijk toovert uw licht effekten, die het palet bewondert en onmachtig is weer te geven; doch zij zijn zoo lastig die stralen, zoo vermoeiend - en glanzen alle nabootsingen dood.

Dat zal u niet beletten, ook boven de hoofden dier ondankbaren, uwen glans en uwe weldaden uit te storten, met eene mildheid, welke door niets te beperken is. En, verheug u! Onder het eenvoudige stroodak, in het open veld, wonen nog millioenen naïeve harten, die u vereeren; voor hen zijt gij nog, als immer, de groote Weldoenster, de Levendmakende, de Bevruchtigende. Zij denken er niet meer aan, u eenen tempel te geven; uw tempel zij het gansche, uitgestrekte aardrijk, overdekt met kiemende, bloeiende, rijpende gewassen, dankbaar en vereerend uwen gang volgende; uw feest is het telkens, wanneer gij hoog aan den trans gloort in volle kracht, en lucht en dampen en wasems, opwaarts trillend, naar u verzuchten; uw eeredienst is het dankbare gemoed van den landman; uwe lofzangen zijn de

klanken der zeis en het vroolijke gejuich der maaiers. Daar zal uw eeredienst nooit koelen; daar zal uw verschijnen, uw glanzen altijd begroet worden met een vreugdevol hart; daar zal het dankende gelaat altijd tot u gewend blijven, hoezeer uw branden ook voorhoofd en leden schroeie - daar leeft men met u, en door u....

Het is op u, dat de landman vertrouwt, wanneer hij, bij het afnemen uwer kracht, op het einde van den Zomer, over de versche voren het zaad strooit, dat met uw terugontwaken in den Uitkomen zal oprijzen; het is op uwe mildheid, dat hij rekent, om hetzelve hoog, u te gemoet, te zien opgaan; op uwe kracht, dat hij hoopt, om de sappen te rijpen tot voedzame vruchten. Voor elk graantje koren, dat hij inoogst, heeft hij schier een volle jaar uwe hulp, uwen invloed, uwe kracht noodig - en hij zou u vergeten in zijnen zorgvollen arbeid, hij, die zonder u niet kan!....

Lastig, gevaarvol is het werk van den zeeman, worstelende tegen de elementen op den breeden oceaan; ontembaar zijn de krachten, die hij te bekampen heeft; zwak is de arm, broos het schip; maar nog altijd vermag hij *iets*, nog altijd blijft het een kampen. Doch wat vermag de landman in den strijd met de elementen, aan welke hij het voedsel moet afdwingen, voor hem en voor heel de menschheid? Wat vermag hij, wanneer de vorst alle leven doodt in de kiem; het water de voren dooreenspoelt; het vratig ongedierte knop en blad verteert; de hagel de sapvolle, welige halmen neerslaat en verplettert; de zon den grond tot stuivend zand blakert of geene voldoende warmte geeft om de vruchten te rijpen?.... Hem blijft niets anders dan wanhopig de armen vóor de borst te kruisen en onmachtig de ver-

woesting van zijnen arbeid van een gansch jaar aan te staren, met het droeve vooruitzicht, dat er andermaal een volle jaar van zorgen en zwoegen zal verhopen, eer de geleden schade eenigszins zal kunnen hersteld worden - een jaar van kommer en ontberingen, misschien van honger en gebrek....

Thans gaat de tijd vervuld zijn. Daar staan zij, de vruchten - gezegend, lachend. Reeds kan hij ze met de hand voelen, kan hij berekenen, meten.... Zie, hoe vol de aren, hoe kloek de halmen, daar rond hem, links en rechts, zoo ver het oog reiken kan. Het is een genot ze te aanschouwen.... en toch is het geene onverdeelde vreugde, die zijn hart rasser doet kloppen. Hoe veel belovend ook, zijn die vruchten nog niets; de Natuur heeft haar werk nog niet voleind. Zij zijn nog in hare hand; nog kan hij ze niet bergen in de wachtende schuur; nog immer kan alles mislukken, vernietigd worden. Daartoe hoeft slechts één oogenblik. Maanden heeft hij ze hoopvol nagegaan; nu zijn ze zoo verre dat hij de zeis gereed houdt; ze nu nog verliezen, ware duizendmaal pijnlijker dan ze te hebben zien ondergaan in de kiem. Begrijp thans het geluk van den boer, wanneer hij eindelijk uit de machtige hand der grillige Natuur, de vruchten van al zijnen arbeid, zijne zorg en zijnen angst, veilig kan opnemen - om kort daarop haar nieuwe toe te vertrouwen....

Het verloopen jaar was tamelijk gunstig geweest voor de droge Kempengronden. Was de Winter ruw, de Uitkomen vergoedde zooveel mogelijk de geleden schade, en een koele, natte Voorzomer deed de granen krachtig en vlok opschieten. Wel zou de oogst wat later dan gewoonlijk beginnen, doch tot dan toe deed zich alles vóor onder zeer voldoende omstandigheden.

De volle Zomer begon reeds te wenschen te laten; regenbui op regenbui, het water bij stroomen over de velden plassende, maakte den landman meer bezorgd dan ooit. Veel last had men reeds gehad, om het hooi binnen te krijgen, en groote schade was daaraan geleden. Thans zouden de veldvruchten moeten rijpen, en helaas, het ontbrak aan de noodige droogte en warmte. Reeds was de tijd om te oogsten daar; doch alles stond nog in het veld, en geene mogelijkheid er iets uit te halen!....

Boorde de zon nu en dan met flauwe stralen dooiden wolkrijken hemel, zóo vervuld was de lucht met dampen, dat eer de avond viel, andermaal dreigende onweerswolken zich ophoopten, en de regen neerstroomde, graan en vruchten plat tegen den slijkerigen grond nederdrukkende. Het was waarlijk eene marteling het aan te zien!....

'Wat zal er geworden van den oogst?' vroegen de boeren elkander af, droef en moedeloos ronddwalende, tusschen hunne in nood verkeerende vruchten.

Volgroeid zat het graan in de aren, doch week nog, enkel pel en sap. Tusschen de vingers kon men het plat nijpen, dat het melkachtige vocht eruit droop; de zonnestralen hadden de voedende stof nog niet omgezet in meel. En zouden zij dat wel ooit, zoo zeldzaam, en dan nog zoo krachteloos, verscheen zij aan den hemel, op dit tijdstip, dat zij zou moeten gloeien, dagen en weken achter elkander.

En dat was niet alles. De aardappelen stonden nog in vollen groei, en reeds kwamen de gevreesde bruine en rosse vlekken op de bladeren te voorschijn; langzaam werden deze zwart en verspreidden wijd en zijd eenen walgelijken geur.... En nog aanhoudend plaste de re-

gen neer, begeleid van storm en vreeselijk onweer. Treurig waren de vooruitzichten; treurig de groet, waarmede men elkander bejegende; treurig de gesprekken der bezorgde landlieden, in de afwezigheid der algemeene Weldoenster....

De Schranse maakte daarop geene uitzondering. Kommervol dwaalde de oude Dierckx, uren en uren achter elkander door de velden om, meer dan eens, door eene bui onverwachts overvallen, gansch doornat naar huis komende. En niets kunnen doen, om tegen te houden wat gebeuren ging: de geheele ondergang van den oogst!....

Reeds zooveel verdriet onder zijn dak, en nu dit nog! Hij, die gehoopt had, zijne dochter van haar besluit te doen afzien, en een oogenblik geloofd had, de toekomst lachende te mogen inblikken, kon zich daarin niet langer bedriegen. Met dwang kon hij haar nog eenen tijd lang op de Schranse houden; doch wat zou het helpen? Eenmaal bejaard, zou zij immers toch gaan. Eene pachterse zou zij nooit worden, en wat had hij aan haar, zoolang zij op de Schranse bleef?

Slechts zelden sprak zij. Sedert zij haren vader zoo duidelijk en beslissend haren wil had kenbaar gemaakt, vernam haast niemand nog hare taal. Naar het werk omzien, deed zij nog minder; zoodat haar vader verplicht was geweest eene meid bij te huren. Zich nog kwaad bloed maken om haar? Och, hij had er den moed niet toe. Hij liet haar begaan, gelijk zij het goedvond, gelukkig haar niet onder de oogen te hebben, en dwaalde daarom verre van huis, door de treurige velden.

De onderpastoor was niet meer verschenen op de hoeve; doch alle dagen ging het meisje weer ter kerk en kwam eerst laat in den voormiddag terug. Het overige van den dag zat zij eenzaam in hare kamer, en wanneer zij zich

nu en dan in huis bevond, tusschen de lieden der hoeve, liet men haar zoo ongemoeid als zij de anderen. Bleek en afgetrokken, in niets belang stellende, bewoog zij zich tusschen de ijverige werkzaamheid der hoeve, eenzaam te midden der wereld, zich enkel bezighoudende met het hoogere en bovenaardsche - eene martelares in de beproeving. De dienstboden duldden haar, doch gevoelden zich vrijer en gelukkiger, wanneer zij weg was.

Ook de oude Dierckx zelf, vond men, zag er sedert eenigen tijd zoo droef en ziekelijk uit. Was het alleen verdriet omdat de oogst mislukken zou? Helaas, men wist het wel, die dochter vooral had schuld aan dat verdriet. Spoedig genoeg was bekend geworden, wat tusschen beiden was omgegaan, zoowel als de twist met den onderpastoor, en algemeen beklaagde menden boer. Veel vreugde heerschte er dus niet op de Schranse....

Zij zetten zich nu allen aan het noenmaal. De boer keerde juist weer uit de velden en hield eenige aren in de hand, die hij afplukte. Alleen Rozekens plaats was nog ledig. Reeds tweemaal werd zij geroepen; men had geenen tijd en geenen lust om naar heur te wachten. Wilde zij niet komen, ook goed; zij was geen kind meer. Zij kwam evenwel; maar at niets of zeer weinig, en keek recht voor zich, zonder iemand blik of groet te gunnen. Vroeger waren de eetmalen nog al eens gekruid met een aardigheid; niemand durfde thans nog den mond opendoen, om eene grap te vertellen.

Boer Dierckx nam de aren, die hij neergelegd had op de vensterplank, terug in de hand, onderzocht ze opnieuw en pelde, met de nagels, rond de graantjes, de kafblaadjes open.

‘Wat is er met die aren?’ vroeg de voerman.

‘Zie eens, hoe zwart! Juist of zij van verleden oogst

waren, en een gansch jaar in weer en regen hadden gelegen!'

Inderdaad, de aren zagen er als verkoold uit; zwart waren de kaf blaadjes; afgebroken en verkreukt de stekelige vlimmen.

'Ja, dat is van het vele nat; dat krijgt het graan tegenwoordig overal; het zal nog rotten, waar het staat.'

'En nog is het koren inlange niet hard genoeg, al moest het reeds in de schuur zijn,' voegde boer Dierckx er bij.

'Nu ziet het er toch uit, of het zou gaan beteren,' merkte eene meid aan; 'wij hebben, al eenen dag of twee, toch wat zon.'

'Ik vrees er voor,' zei de andere. 'De kiekens zijn gisteren avond, nog na de zon, gaan slapen.'

'En hebt gij al nagezien,' ging de boer voort, nog altijd pellende aan eene der zwarte korenaren; 'hoeveel beestjes er zitten in elke aar, rond elk graantje? Nog nooit zag ik dat zoo erg als dit jaar?....'

Nieuwsgierig en belangstellend werden de aren nu onderzocht door allen. Alleen Rozeken bekommerde zulks niet. En ja, al die zwarte aren zaten vol uiterst kleine, zeer dunne, vlugbewegende beestjes, overal door- en rondwriemelende.

'Dat moest er nog bijkomen!' riep een knecht, 'dat men het ons te voren eet!'

'Eene nieuwe plaag zeker?' vreesde de meid.

'Eene straf van den Heer over het zondig menschdom!' sprak Rozeken koel voor zich.

Niemand antwoordde haar; doch hare onheilspellende woorden maakten eenen pijnlijken indruk en verstomden allen. Het was overigens de eerste maal niet, dat zij dergelijke woorden uitsprak. Zoo dikwijls men in de laatste

tijden, in haar bijwezen, de vrees had geuit, den oogst te zien mislukken - en waarover sprak men anders? - had zij immer dezelfde taal in den mond gehad. Misschien behoorde zulks mede tot haar plan, om tot haar doel te komen. Maar ondragelijk werd dat allen, vooral boer Dierckx, die thans moeite had om zich in te houden.

'Het is toch wel ongelukkig!' zuchtte de meid.

'En brood zal er van dat graan niet te bakken zijn; Er is geen meel in, en het zal niet aaneenhouden,' zei een der knechts. 'Een heel jaar slecht brood te verwachten!'

Het vooruitzicht was zeker niet vroolijk. Toch moest Rozeken er nog eenen treuriger, hatelijker kant aan geven:

'Eene straf!....'

'Gij, met uwe straf altijd!' snauwde boer Dierckx har toe. 'Dan zult gij ten minste mee gestraft zijn!'

Deze woorden deden de dienstboden deugd; doch wat kon het Rozeken schelen, gestraft of beproefd te worden; daartoe was zij immers in de wereld!....

'En de patatten ook,' zei de meid; 'ge moest eens zien hoeveel zieke er al tusschen zijn. Zij stinken nog naar de ziekte, als zij al gewasschen zijn.'

'Boer Wuyts klaagt dat bij hem meer dan de helft bedorven of aangetast zijn. Wat zullen wij op den duur gaan doen! En wat zullen de arme menschen te eten hebben?'

'Voor die zal het weeral het ergste zijn,' voegde de voerman erbij.

'Eene straf!' klonk het nogmaals, en pijnlijker dan deed het allen aan.

'Eene straf - omdat zij arm zijn!' riep boer Dierckx verontwaardigd. 'Maar ge hebt het gemakkelijk, *gij*; ge

zoudt leeren anders klappen, indien gij uwen kost moest verdienen met werken! En zoo zijn zij allen, die....'

Hij zei niet juist wie; doch iedereen begreep genoeg wie hij meende. En allen afkomstig van arme menschen, die te huis, voor hen, geen werk en geen brood hadden, dachten de dienstboden aan hunne familiebetrekkingen, die, dank aan het mislukken van den oogst en de aardappelen, heel het toekomende jaar misschien gebrek zouden lijden, en die gedachte deed allen de vork neerleggen.... Straf! Waarom straf, en waarom het meest en het ergst voor de armen?.... Want de rijken, en zij, ginder in 't klooster, zouden zich wel uit den slag trekken.... Zoo hatelijk kwamen hun de woorden van het meisje vóor, dat de meesten van tafel opstonden en zich gereed maakten weg te gaan.

'Een oogenblik!' riep de boer. En zich tot de beide handknechts richtende:

'Maakt tegen morgen de pikken gereed. Het vroegste koren, hier op het huisveld, is nog wel niet heel rijp, maar wij moeten toch eens beginnen.'

'Het is tijd ook,' meenden de knechts.

'Morgen is het biddag en mag er niet gewerkt worden,' bracht Rozeken in.

Inderdaad, den volgenden dag was het biddag, het is te zeggen, dat de kerkelijke diensten zouden geschieden gelijk op de Zondagen, en dat men met kruisen en vaandels, processiegewijs, door de velden rond het dorp zou trekken, om ons Heer te verbidden, gunstiger weer te zenden voor den in nood verkeerenden oogst.

Herinnerde zich dan boer Dierckx zulks niet? Och, ja wel; doch hij had nooit heel veel vertrouwen gesteld in dergelijke biddagen. Het werk ging vóor bij hem. Maar het onderbreken van zijne dochter ergerde hem

geweldig; hij was niet gewoon zijne geboden te hooren tegenspreken. En *zij* vooral had daartoe het recht noch het begrijp. Daarom beet hij haar toe:

'Hoor eens, ga gij eenen heelen dag in de kerk zitten; blijf er wonen, als gij wilt, en bid zooveel u lust; maar op een boerderij wordt gewerkt, en dat gaat vóor bidden. Bemoei u daarmee niet!....'

'Gij vreest niet den dag des Heeren te ontheiligen?'

'Zelfs op eenen Zondag wordt van op den predikstoel de toelating gegeven, om te werken aan den oogst, als het noodig is, en morgen is het toch maar een eenvoudige werkendag. - Dus werke, wie werken kan, en niet te lui is. Moest men sommigen hunnen zin geven, dan waren er drie honderd en meer heiligdagen in het jaar. Enkel zouden zij dan goed te bidden hebben, het veld zou meer onkruid geven dan koren, en het brood zou raar zijn. Al te maal vodden dat! Werk wat ge kunt en verhoop het beste.... Zoo deed ik immer, en ik heb nooit kunnen zien, dat men verder kwam met anders te doen....'

'Terwijl iedereen ons Heer gaat bidden, zult gij werken en aldus dien dag ontheiligen, en schuld zijn dat hunne gebeden niet verhoord worden! Vreest gij dan de wrekende hand van ons Heer niet?....'

De boer vouwde de armen vóor de borst en staarde zijne dochter vlak in de oogen. Knechts en meiden stonden het aan te kijken; zij zagen wel hoe kwaad de boer was, en ongelijk gaven zij hem niet.... Altijd straf en wraak, anders hoorde men niet meer van dat onverdraaglijke schepsel!....

'Meisje,' zei de boer, kalmer dan ieder verwachtte, 'welke luiaard leerde u, dat het werk ontheiligt? Dat was er zeker een van die, welke het werken liever

overlaten aan anderen!... Of wilt gij mij ook bang maken? Daarin gelukt gij niet, hoort ge! Gij dreigt mij met ons Heer; hebt ge dien te bevelen als eenen knecht; zijt ge zoo eigen met hem? Omdat ik noodig heb te werken, zou hij het bidden van anderen niet verhooren! Kent gij aldus zijne geheimen? Gij meent christelijk te zijn; maar gij maakt wat van ons Heer, gij, met uwe kwezelarij en uwe straf altijd!....'

'Ik wil toch niet dat er morgen gewerkt worde, zie nu!' riep Rozeken, zoo besloten, alsof *zij* te bevelen had op de Schranse. - Het meisje had zich het onderhouden van den biddag nu eenmaal in het hoofd gestoken, als een plicht haar opgelegd door hare roeping; anders zou zij zich wrel gewacht hebben, aldus rechtstreeks tegen den wil haars vaders in te gaan, zoo niet uit eerbied dan ten minste uit vrees, haren vader hardnekkiger te maken dan ooit.

Deze scheen zijne ooren niet te gelooven; dat meisje, dat van boeren niets verstond, en voor de Schranse geen hart had, zou hem bevelen opleggen! De woede steeg hem naar het hoofd, en angstig vreesden de dienstboden, dat hij andermaal zich te buiten zou gaan. Maar nog deed hij moeite om zich in te houden

'Wie heeft hier te bevelen?.... Gij of ik?'

'De Heer!'

Had hij zich daaraan verwacht? Met vonkelende oogen, staarde hij haar aan, maar deinsde achteruit - want als een beeld der wraak stond zij daar: bleek, kalm, de magere, teedere hand dreigend opwaarts geheven, en de overtuiging in den vastbesloten blik, dien zij strak op hem hield gericht. - Zij zou getuigenis geven van den Heer, zij alleen te midden van al die ongeloovigen en goddeloozen - als de H. Barbara tusschen de afgodendienaars...

De dienstboden gevoelden eenen on verklaarbaren schrik voor dit vreemde wezen.... En nog altijd wraak en straf!....

Intusschen had boer Dierckx zich hersteld van zijne verbazing. Hij naderde haar dreigend, doch geen lid verroerde zij. - Waarom ook zou zij vreezen, zij, die geroepen was om getuigenis te geven en martelares te zijn....

'Ik zie wel dat geene middelen helpen.... En toch zal hieraan een einde komen!.... Ik wil.... ik zal!...'

Doch hij wist nog thans niet, wat hij wilde en zou, en daarom balde hij sterker de vuisten. - *Zij* vouwde gelaten de armen op de borst, en wachtte rustig af wat gebeuren zou....

'Is dat meisje dan zinneloos?' vroegen de dienstboden zich af. Zag zij dan niet, hoe zij den ouden man razend maakte? Was dat iemand tergen! Gedurig den mond vol hebben van straf en wraak, en aldus zich tegenover haren vader stellen! Hoe langer hoe meer, kwam dat wezen hun onverklaarbaar voor. Moest men haar beklagen of moest men er schrik voor hebben?....

'Ik vrees den Heer en anders niet....' sprak zij. - 'Het lichaam kunt gij overleveren aan den beul!...'

- Wat was er nu hier kwestie van beul!....

'Nog zijt gij verblind als Saül. Doch eens opent de Heer u de oogen, wie weet hoe vreeselijk! Want ook aan de heidenen en afgodendienaars toont hij zijne macht!....'

Niet langer kon de man zich inhouden. Zelfs de dienstboden begonnen te morren....

'Verblind was ik inderdaad,' riep hij. 'Al lang had ik aan dat gekwezel een einde moeten stellen. En, bij God, dat zal.... of ik heet geen boer der Schranse meer.... Gij spreekt van afgoden, gij! En wat zijn anders al die vodden, die gij hier inbracht?.... Zie, heel het huis

hangt vol van die ziekelijkheden... Weg daarmede!...'

En woedend, zonder misschien juist te weten wat hij beging, liep hij naar de kas, greep een heiligenbeeld, met voetstuk en stulp en bloemen en al, en smeet het tegen den grond, dat de scherven de heele kamer rondvlogen....

Roerloos, met wijdopengespalkte oogen, staarde zij op de stukken, verspreid over den vloer.

'Weg met al die bullen!' En andermaal had hij een plaasteren beeldje gegrepen. IJlings sprong zij toe met uitgestrekte armen, om het beeldje te redden....

'Mijne H Barbara!' gilde zij; doch eer zij het beeldje had kunnen grijpen, lag het aan scherven als het eerste. Dan wierp zij zich op de knieën en zamelde zorgvuldig de stukken der vernielde heiligen in haren schoot, bang, de gebroken en wraakroepende leden aan te raken.

Maar nog was de woede des vaders niet gekoeld.... Op eenen stoel staande, rukte hij al de prenten van den muur en verscheurde die.

'H Barbara, sta ons bij!' smeekte het meisje.

'Daar zijn nog van die vodden!' schreeuwde hij en smeet haar de stukken naar het hoofd.

'Maar zult gij dan dien goddeloozen mensch zijne heiligschennis laten voortzetten?' riep zij, elders hulp zoekende, de dienstboden toe.

Deze waren, van schrik voor de woede van hunnen meester en van ontzetting voor hetgene hij beging, achteruitgeweken. Dit inroepen hunner tusschenkomst tergde boer Dierckx nog meer:

'*Ik* ben hier de meester en moet weten wat ik te doen heb. Niemand bemoeie zich daarmede!'

Niemand ook had lust daartoe.

'En weg moeten zij alle, die ziekelijkheden!.... Weg, tot de laatste!....'

Een oogenblik verdween hij in zijne kamer, en kwam dan terug met andere verscheurde printen en verminkte beeldjes van heiligen.

‘Daar.... daar!....’ riep hij, alles ondereen op het vuur gooiende.

Zij snelde toe om te redden wat nog te redden was.

‘Afblijven!’ schreeuwde hij, en sloeg met de zware ijzeren blaaspijp op het vuur, dat de gensters en de stukken der beeldjes rondspatten.

‘Vreest gij dan niet de wraak des Heeren over uw huis te trekken? Vreest gij dan niet, dat het vuur der hel u vertere?....’

‘De hel?.... Sedert al die heiligen en ziekelijkheden hier ingekomen zijn door u, is het hier eene echte hel geworden! De Schranse was gelukkig vóor dat; eruit ermede, opdat zij terug worde wat ze was.... Weg met al die ziekelijkheden en dien onzin!....’

En nu wilde hij naar de kamer van Rozeken, haar heiligdom. Gelukkig had zij in tijds zijn voornemen begrepen en liep hem vooruit. Gillend stelde zij zich vóor de deur, met de éene hand den voorschoot met de overblijfsels der heiligen bijeenhoudende, en met de andere hem afwerende.

‘Uit den weg!’ riep hij. Maar nog worstelde zij tegen en de schrik vertiendubbelde hare krachten. - Neen, nooit werd heiligdom, tijdens den beeldenstorm vernielender gedachtenis, waarvan de geschiedenis gewaagt, met meer wanhoop verdedigd....

‘De laatste moet weg!’ En nogmaals wil hij haar wegduwen om het heiligdom binnen te dringen....

In dezen uitersten nood greep zij haastig uit haren voorschoot een der gebroken beeldjes en hield het hem vóor....

‘H. Barbara, ik bezweer u!....’

Maar ook dat hielp niet....

‘Ik ben zoo min bang voor een stuk als voor een geheel!’ spotte hij, haren arm grijpende.

Lang hield zij het niet meer vol. Zij loste den voorschoot.... Al de verminkte beeldjes rolden over den grond, en voortworstelende, trapten zij beiden dezelve in gruis. Zeker bemerkte zij dat en liet zich dan weerloos op de beeldjes neervallen - het eenige middel, dat haar nog overbleef, om dezelve te beschermen....

‘Dood mij, martel mij, zooveel gij wilt; maar spaar mijne heiligen!’ riep zij hem toe.

‘Dooden wil ik niemand,’ antwoordde hij - ‘en u zelfs niet meer aanraken....’ En de daad bij het woord voegende, week hij achteruit. - ‘Maar ik wil mijn huis zuiveren van al die ziekelijkheden en het gezond maken.... en u erbij, als het nog mogelijk is.... Niets meer van dat alles blijve hier nog!....’

En langs de muren der huiskamer gingen zijne oogen rond, vlammende van woede, om te zoeken of er nog iets ontsnapt was.... Daar, op de kas, scheen hij nog iets ontdekt te hebben. Reeds had hij het gegrepen en zwaaide het in de hoogte.... Doch nu ging een gil op - niet van den kant van Rozeken; maar van dien der meiden. Juist dat verwonderde hem, en deed hem een oogenblik verzinnen, om te bezien wat hij in de hand had. - Het oude crucifix der Dierckxen!.... Hijzelf schrikte terug, en verbleekte.... Wat ging hij uitvoeren!.... Plotseling kwam hij tot bezinning weer en zette eerbiedig het oude crucifix terug op zijne gewone plaats op de kas....

Verbaasd keek hij rond over den vloer, als om de uitgestrektheid af te meten der verwoesting, welke hii aanrichtte. Wellicht betreurde hij die nu. - En

al de dienstboden waren daarvan getuige geweest!....

Beschaamd, met het hoofd op de borst, ging hij weg, als hadde hij eene misdaad begaan.

Rozeken was in hare kamer gevlucht en had zeker wel ervan de deur versterkt langs binnen.

Noodig had zij dat niet meer, dachten de dienstboden, die thans het voorval onder elkander bespraken. Zij geloofden niet, dat de oude man dit andermaal zou beginnen; blijkbaar was hij door dat gedurig spreken van straf en wraak en het tergen van Rozeken, zoodanig buiten zichzelven geraakt, dat hij niet wel had geweten, wat hij deed. En wie zou het op den duur niet; was datieven nog voor iemand dragelijk!....

'Rozeken mag nog van geluk spreken, er aldus afgekomen te zijn,' meende de voerman. 'En meer dan verdiend is het; want gelijk de boer zei, in plaats van heiligen schijnt het wel, dat de kwezel het huis vervult met duivelen, en er eene hel van maakt. Misschien ook zal deze les haar goed doen. In elk geval, veel is er aan die beeldekens en poppekens niet verloren....'

Hij wilde ook eens erg zijn! Doch de meiden namen de zaak veel ernstiger op. Zeker, die kwezel was eene ware plaag voor haren vader en voor iedereen. Maar beelden van heiligen breken, verscheuren en verbranden.... dat geleek er toch ook niet aan. En voor veel hadden zij gewenscht, dat het niet gebeurd ware. Het was al zulke slechte tijd, en veel geluk aanbrengen kon dat zeker niet.... Gelukkig nog dat hij het crucifix had gegespaard, hetwelk hij reeds vast had; daaraan zag men immers wel, dat hij niet wist wat hij deed....

Maar er was nu niets meer aan te veranderen, en zoo was deze dag voor de Schranse weeral een zeer treurige.

X.

Het was nu biddag.

Rozeken en eene meid waren naar de mis gegaan; doch de beide handknechts hadden van 's morgens vroeg de pik gegrepen en zwaaiden ze krachtig in tegen het versche stroo. Zeer spoedig vorderde de arbeid echter niet; zoo verward door eengeslagen en plat tegen den grond gedrukt lag het graan, dat men alle moeite had, om het in fatsoenlijke ‘leggen’ te vereenigen. En lastig ook was de arbeid; doch bemoedigend glansde de zon aan den hemel..

Van uit den toren ginds klonken over de velden de tonen der klok, oproepende tot den biddag, die wel onnoodig scheen geworden. Aldus moest men er ook elders dan op de Schranse over gedacht hebben; want in verscheidene richtingen hoorde men de pik weerklinken. Zou dan eindelijk de zoo vurig gewenschte warmte en

droogte gekomen zijn? Vroolijk riep men het elkander toe; hoopvol blonken alle gezichten.

Warm was het genoeg! Het zweet stroomde den pikkers bij beken van het gelaat, en ook zij, die niets las tiger te doen hadden dan ter kerk te gaan, liepen met den zakdoek in de hand En zwoel, en laf!.... Er was geene lucht; warme dampen stegen uit den grond den werklieden in het gelaat.... Neen, dat was geene gezonde, droge warmte; nog was het weer ziek, en aanhouden zou het niet.... En loofstil was het; niets verroerde; allen was het bang en benauwd; alles verkeerde in angstige afwachting....

Ginds kwamen reeds wolken op uit den gevreesden hoek in het Noordwesten. Hoe spoedig zij aangroeiden en log en zwaar zich voortbewogen hooger op, dooreentuimelden en warrelden, met gedurig veranderende vormen, als bergen sneeuw: ‘donderkoppen’, zwanger van onweer....

En nog was het geen middag. Daar verkondigde eerst de klok, dat de stoet de kerk verliet om de velden in te trekken.... Helaas, de biddag scheen nog wel noodig te zijn!

Beneden was het stil; doch boven in de wolken kwam meer beweging; lager daalden zij tegen den grond, zwaar geladen, en warrelden woester dooreen, de zon verduisterende. En toch gaf de schaduw geene koelte; immer werd de warmte ondragelijker, en angstiger beklemd was aller borst.

Van op het hoogste in de kastanjendreef, stond boer Dierckx het na te gaan; hij had niet noodig al zijne ondervinding te raadplegen, om te zien wat gebeuren ging.... Zie, ginds verre, achter de hoven van het dorp, blonken de koperen kruisen en de vaandels der

processie, en volgden de kronkelende wegen door de velden.... Voorzichtig, men wage zich niet te ver!.... Want ginds in het Westen bogen de toppen der populieren al onder den zucht, die de bui voorafging.... Daar verdwenen zij reeds achter de stralen van den neerstroomenden regen.... Niet te ver zich gewaagd, tenzij men geen schrik had van een doorweekt pak!....

Zie, reeds deed de snel vooruitloopende zucht ook de kruisen en vaandels neigen, alsof zij niet beter waren dan die boomen ginds, en een oogenblik later dropen zij van het nat.... Eene wijl schenen zij in twijfel: zouden zij den weg voortzetten, alsof de regen op hen niets vermocht, of wel, in orde en biddende, terugkeeren naar de kerk? Doch zoo geweldigd stortte de regen neer, dat een oogenblik later heel de stoet uiteenstoof, eene schuilplaats zoekende in huis en stal, in schuur en afdak of wat ook maar beschutten kon....

Nu was ook hier geen tijd meer te verliezen. De pikkers vatten hun werktuig onder den arm, en liepen wat zij konden naar de hoeve, waar boer Dierckx hen volgde. En regenen! - dat zand en slijk voeten hoog opspatten, en het neergemaaide graan half begroeven; regenen! - dat in eenige oogenblikken elke voor eene greppel werd!.... Wat de beide vorige dagen eenigszins hadden opgedroogd, werd thans weer doorweekt als slijk....

Slechts een uur na den middag, en doornat tot op de huid, konden zij, die de biddende processie hadden gevolgd, huiswaarts keeren; sommigen moeite hebbende, om door de overstroomde wegen eenen doortocht te vinden....

En toch, al had de regen nu opgehouden, heerschte die kalme frischheid niet, welke gewoonlijk na eene regenvlaag over de velden verspreid ligt. Nog altijd was

het zwoel, nog altijd was de borst beklemd - niet enkel om de versch aangerichte schade; nog altijd ontbrak de lucht.... Het was dus te voorzien, dat men niet aan het einde was.

Nog waren zij, die zich naar het lof vulden begeven, niet van huis gegaan, toen eene nieuwe vlaag zich aankondigde, geweldiger nog dan de eerste, te vreezen naar de verschijnselen, welke haar voorafgingen.

Zie, ginds komt zij, hetzelfde spoor volgende als de regenvlaag van dezen morgen, en langs dien kant heel den gezichteinder vullende. Ditmaal is het een wezenlijk onweer, dat oprijst; onophoudelijk gromt reeds de donder. zwaar, met kort op elkander volgende slagen. En elke bliksemstraal schiet recht naar onder, zou men meenen uit de verte.... Helaas, wat onheil draagt het weeral in zich, voor de reeds zoo vrreed geteisterde velden - en misschien voor gebouwen, menschen en dieren!....

Wie ooit een zwaar onweer op den buiten heeft bijgewoond, wie al de onheilen heeft nagegaan, die het over eene breede streep, mijlen ver, veroorzaakt, zal genoeg begrijpen hoe de boer te moede is, wanneer hij zulk onweer, in 't volle van den oogsttijd, ziet opkomen. Onder de groote linde staat boer Dierckx het gade te slaan. Neen, er is niet aan te twijfelen: het komt over!.... Al die wolken, daar ginds in het Noorden, bebewegen zich Zuidwaarts, terwijl die in het Zuiden Noordwaarts opdringen; steeds sneller schieten, hier recht boven, de wolken het onweer tegemoet. En daar, in het midden, al deze stroomen opnemende en vernietigende, dringt de kern des onweers uit het Noordwesten onweerstaanbaar vooruit. Zie, daar, dat metaalkleurig blauw, met dof grijs errond; wolken teekenen er

zich niet in af; beweging merkt ge er schier niet in; enkel woelen de wolken, die het van alle zijden tot zich trekt, bij de aanraking ermede, vreeselijk dooreen, en bliksemschicht op bliksemschicht wordt eruit geboren.... steeds grijzer wordt die kern en glanst helder in het midden, zelfs nu de zon is weggedoken. Wee! niet alleen de bliksem, maar ook de hagel!.... Daar hangt hij, gereed alles te verbrijzelen....

Zwaarder rolt de donder, in lang gerekt gerommel door heel het breede on weder weergalmende, en steeds dichter de vluchtige bliksemflits opvolgende. Hoor dat geruisch in de verte, onder de opstekende onweerswolk: het geluid van den wind en het gezuig der wolken. Jacht is er daarboven veel bij, en toch gaat het niet zoo snel vooruit. Des te gevaarlijker!.... Vreeselijk zal het wezen voor de streken, waar het over trekt....

Nog eenen kommervollen blik over de gebouwen hier en de reeds tot modder geregende velden ginds, en dan naar binnen....

Het is ook tijd. Nauwelijks heeft hij gezegd: ‘Alles goed dicht doen; want er zal wind bij zijn!’ of het breekt los boven de hoeve. Zuchtend buigt de linde takken en twijgen weg van het naderende onweer, als wilde zij vluchten. Bladeren en stroo stuiven mee voort. Het wordt duister binnen, en de vurige bliksemschichten maken die duisternis nog akeliger

Allen zitten in de huiskamer, rond de groote tafel nabij het venster. Daar komt ook Rozeken uit hare kamer gestormd, waar zij niet langer alleen durft blijven.

‘Maar hoort gij dan niet?’ roept zij. - ‘O Jesus!’ En zij slaat een kruis.

Die laatste uitroep geldt eenen bliksem, die heel het huis tot in de verste uithoeken in vlam zet, en gevolgd

wordt door eenen krakenden donderslag, nog geweldiger dan de vorige.

‘De gewijde keers!.... Wijwater!....’ gilt zij.

Boer Dierckx gaat in zijne kamer en opent wijd eene lade der kas. De kamerdeur openlatende, keert hij weer bij de anderen, neemt uit de schuif der tafel de drie grootste en scherpsnijdendste messen en legt die op de tafel, waarna hij, met de handen op de borst gekruist, door het venster blijft staan kijken naar de linde daarbuiten, wier takken woest door elkander worden geslingerd, terwijl de regen langs stam en wortel afstroomt als een waterval.

Dat is zijne gewone houding bij zwaar onweer. De dienstboden weten genoeg, wat hij vóor heeft met die kas open te zetten en die messen gereed te leggen. Meer dan eens zet de bliksem de strooien daken eener hoeve, in éenen oogwenk, van onder tot boven, van achter tot vóor, in vlam, zoodat de tijd ontbreekt, om alles, of zelfs het voornaamste te redden - zonder nog te rekenen, dat in zulke omstandigheden, te midden der verwarring, altijd het bijzonderste vergeten wordt....

Eén stap in de kamer, en hij heeft al zijn waarden bij der hand: geld, akten, assuranciebrieven, en wat meer.... Dan allen gelijk naar de stallen, en de banden doorgesneden, die niet haastig genoeg kunnen losgemaakt worden, en het vee naarbuiten gedreven.... Dat is zijne gewone voorzorg en daarna gaat hij het dan rustig door het venster aanstaren, wat ook gebeuren moge, zonder nog eene spier te verroeren....

Thans is het weer vreeselijk; onophoudend braken de wolken vuur, en de éene donderslag is nog niet weggerold in de verte, of hij wordt verdoofd door eenen volgenden. En regenen! En waaien! Hoor de linde zuchten!....

‘De gewijde keers!... En wijwater!....’ gilt Rozeken andermaal. - ‘O Jezus!.... H. Barbara!....’

Het zicht van het bevende meisje maakt de dienstboden mede bang; vooral de meiden, die haar het gevraagde helpen opzoeken. Zelf zou zij wijwater willen strooien; doch kan niet, zóo beeft zij, en ook durft zij het heiligenbeeldje, dat zij tegen de borst drukt, geen oogenblik uit de handen doen.

Daar staat eindelijk de brandende gewijde kaars op de tafel, naast het crucifix, ontsnapt uit den beeldenstorm van gisteren, en een kopje met wijwater en een takje gewijden palm.

Luidop begint het meisje te bidden; doch elke bliksemstraal doet haar zenuwachtig opschrikken, en het gebed onderbreken om een kruis te slaan.

‘Zet het beeldje op de tafel!’ zegt eene meid haar zachtjes; doch zij schudt neen; zij is bang dat heur vader het zou breken. Die vrees herinnert allen wat gisteren is gebeurd en dit vervult hen nog meer met angst, zoodat zij bij elken slag opbonzen....

Boer Dierckx heeft wel aan wat anders te denken. Zag hij ooit den regen aldus nederstroomen! En zijne velden!.... En de oogst!.... En nog schijnt het in het geheel niet te verminderen....

Verminderen! Nog duisterder wordt het thans en eene violetkleurige tint teekent zich af op de wolken daarboven, op de voorwerpen hier beneden en wordt weerkaatst door het water op den overstroomden grond, terwijl men een wild gedruisch hoort opkomen, dat allen met schrik en ontzetting slaat. - Ook het kalme gelaat van den boer verbleekt....

De hagel!....

En ginds staat nog heel de oogst te velde: graan,

aardappelen, haver, gerst en alles, en alles.... het werk, de zorg, het voedsel van een gansch jaar!...

Daar komt hij aangestormd, de vernieler, voortgestuwd en gezweept met de reuzenkracht van het orkaan. Hoor, hoe zij samen brullen en huilen, kletteren en bonzen! Beangstigd buigt de linde; de oude, hechte gebinten der hoeve kraken. Daar beukt hij op de muren, op deuren en vensters. Rinkelend tuimelen de ruiten naar beneden, en door de gapende openingen dringt de wind naarbinnen en dooft de gewijde kaars, en voert kletterende hagelsteenen mee, en bladeren, en stroo, en water....

'De hagel!' gillen allen.

Woedend slaat hij de laatste ruiten in. Boven het gekletter uit, kraakt vreeselijk de donder, en verblindend schiet de bliksem door de duistere kamer. Tusschendoor hoort men den hond in zijn hok zoo vervaarlijk huilen, dat het door het hart snijdt; ook de koeien in den stal beginnen te bulken..... Hier in de huiskamer is het een gekerm dat hooren en zien vergaan. Rozeken, met haar beeldje in de armen, is neergevallen en gilt zenuwachtig voort. De meiden trachten de gewijde kaars op nieuw te ontsteken en vluchten ermede verder de kamer in, en stellen ze op eenen stoel, en knielen, luid biddende, errond. De knechts zijn al zoo bang als de vrouwen zelven.... Is dat het einde der wereld?.... Gaat thans de voorspelde wraak over de Schranse nederdalen?....

Alleen Dierckx is blijven staan bij het aan stukken geslagen venster en staart nog altijd naar buiten. Daar warrelt het alles dooreen: hagel en water, bladeren en takken, en stroo.... Vanwaar al dat stroo? Van de daken? Of wordt het voortgezweept van de velden; is het de oogst, die naar binnen komt.... op die wijze?.... De

oogst! Zie, hoe de linde reeds gehavend is; half kaal van bladeren en twijgen staat hij, zóo geweldig slaat de hagel neer. Ook hier, aan zijne zijde op de tafel bonst hij neer als steen en slaat er putten in, eer verder tusschen de stukken glas voort te rollen.... Wat zal er dan geworden van de weeke vruchten op het veld!.... En heel de oogst staat er nog. En die huilende hond.... die bulkende koeien.... die gillende en kermende vrouwen!.... Wat een weer!....

Thans zou men zeggen, dat de hagel afneemt.... doch wat helpt het nu nog? Des te geweldiger stroomt de regen, en even vreeselijk dreunt de donder, dat de grond ervan davert, en de stukken glas op de tafel en den vloer rinkelen.... Zal er dan nooit een einde aan komen?....

‘Wat is dat?’ - En hij buigt naar het venster, om van dichterbij te zien.... en verbleekt....

‘Op de hoeve!’ gillen de vrouwen.

‘Water! 't Water stroomt over de werf naar den stal!.... Al gauw schup en riek!....’

IJlend snelt hij voort. Maar geen enkele durft hem volgen, zoo vreeselijk dreunt de donder, zoo geweldig stroomt de regen, nog altijd gemengd met zware hagelsteenen. En als zij, door de opening der verbrijzelde ruiten, bemerken hoe de linde gehavend is, en andermaal een bliksemschicht flikkert, op den slag gevolgd door eenen krakenden donder, vluchten allen terug verder het huis in, knechts als meiden.

‘Maar komt dan toch en helpt!’ schreeuwt hij aan het venster en loopt voort, zoekende naar den oorsprong van dien stroomenden vloed. Maar allen krimpen van angst en doen of ze zijn geroep niet hooren.

Alleen waadt hij voort door het schuimende water,

dat overdekt is met bladeren en takken, hooi en stroo, en ja - ook graan van het veld!.... De regen gutst hem langs hoofd en leden, de hagel kneust aangezicht en handen, de bliksem verblindt zijne oogen.

'Komt dan!' roept hij nogmaals; doch zijne stem wordt verdoofd door den ratelenden donder, en alleen het gehuil van den hond antwoordt hem....

Eindelijk heeft hij de oorzaak gevonden. De goot, die het water der hofgracht naar den afleidingsloop moet voeren, is verstopt. De ruime opening van vóor zit vol stroo en wat er meer met het water ronddrijft. Langs daar geenen uitweg vindende, spoelt het over de werf, steeds overvloediger. Met den riek gelukt het hem de goot open te maken; doch voor lang zal het niet helpen; zoo woest stroomt het water en zooveel drijvende stoffen voert het mede, dat het spoedig opnieuw zijnen eigen uitweg sluiten zal. De goot zou moeten opgegraven worden; doch zulks kan hij niet alleen. En wat hij ook roept, niemand komt te zijner hulp. Alleen staat hij daar voor het bestrijden van het dreigend element, en kan niets anders dan voortdurend met den riek de drijvende stoffen afweren, om de opening vrij te houden....

En immer valt de regen bij stroomen, doormengd met kwetsende hagelsteenen; immer knalt de donder en kaatst het water rond hem zengende bliksemstralen weer, die hem langs alle zijden schijnen te omringen.

Zie, een oogenblik slechts heeft hij, verblind doorliet bliksemlicht, zijnen arbeid onderbroken, en weer is de opening verstopt.... Gekneusd is zijn hoofd onder de zware klak; half lam zijn schouders en armen geslagen door den hagel.... Hij voelt het niet.... hij mag het niet voelen; want weer rijst het water voor de goot, en loopt de werf op!....

Vanwaar toch komt al dat water? Anders is deze loop eene greppel - thans eene beek, een woedende stroom, die elken oogenblik schijnt aan te groeien! Doch waken zal hij, hij alleen, voor het behoud van schuur en stal, van huizing en erf; strijden tegen het onweer, tegen storm en regen, hagel en bliksem, en duim voor duim gronds betwisten aan de vernieling der woedende elementen - hij, met zwakke krachten, alleen tegen die woeste reuzen....

Plots licht een schroeiend heete bliksemstraal - en te gelijkertijd barst een knal los en een gekraak, alsof heel de Schranse tenondergaat.... Wat is er gebeurd?.... Zijne ooren suizen; zijne oogen onderscheiden noch lucht noch licht, noch hagel noch water.... Tastend zoekt hij rond.... Reeds is hij zooverre bewust, te beseffen dat hij neerligt... Druipend, beslijkt, richt hij zich op en wrijft zich de oogen....

Ginds weerklinkt een gegil. - Is het daar gebeurd of hier?....

‘De linde, de linde!’ onderscheidt hij.

En ja, nu bemerkt hij het ook: de linde is getroffen. Een paar takken werden afgerukt en de stam is langs eene zijde, tot onder, splinterend doorgereten. Doch anders, gelukkkig! ontwaart hij niets....

‘En het Lie-Vrouwken in het slijk geslagen!’ roept de meid.

Er is wel tijd toe, daar nu naar te zien!....

‘Hier met de schup, en helpt!’ roept hij.

Doch een andere vervaarlijke donderslag doet allen beangstigd terug naar binnen vluchten....

Nogmaals staat hij alleen te midden van het vreeselijke onweer: blootshoofd - waar zijne klak gebleven is, weet hij niet - doorweekt, beslijkt, bebloed.... Zijnen

riek, dien de bliksem hem uit de handen sloeg, heeft hij hervat, en kloek, onverschrokken, gaat hij voort de goot vrij te houden. Telkens het werk hem eenen oogwenk vrij laat, slaat hij onrustig den blik over de gebouwen; was wel de linde alleen getroffen geworden; kon niet elk oogenblik de vlam ergens uitbreken?....

Gelukkig, geen brand!.... Maar de oogst!.... Dàt, wat daar drijft, is toch wel koren uit het veld, en dàt daar, aardappelkruid en klaver.... En daartegen kan hij niets!....

Eindelijk neemt de kracht van het onweer af. Regent het voordurend nog geweldig, meer verwijderd rommelt de donder; het gevaar is voorbij. Thans komen de knechts hem helpen, en kan de arme man den post verlaten, vanwaar hij zoo trouw waakte over het behoud der Schranse - en verder de schade gaan opnemen.

Zie de muren! Niet enkel is de kalk in de voegen uitgebrokkeld; ook de oude steenen zijn gekneusd, en vertoonen bloedig roode vlekken, alsof duizenden kogels ze beschoten hadden. De deuren zijn geschraamd en geschaafd, dat van onder de groene verf de splinters van het hout uitsteken. En de daken! Het oude stroo is aan stukken gehakt, alsof het gesneden ware met messen, en ginds, op den top van het hooge dak der schuur, is een geheele hoek door den storm weggerukt, eene breede opening latende, langswaar het water naar binnen stroomt.

En de linde! Arme boom, in al uwe dagen zaagt gij dergelijke verwoesting niet; nooit voer de ruwheid der elementen zoo vernielend door uwe kruin! Verspreid liggen bladeren en jonge scheuten en al wat gij dezen Zomer hoopvol voortbracht en voeddet; stukken schors zijn afgerukt, zoodat het witte hout in de takken door-

schemert; gekneusd zijn overal uwe machtige armen! En daar, langs dien kant, de wreede wonde, die de bliksem u sloeg! Zie, daar, juist aan de kroon, waar de takken uiteengaan, voer hij in, vernielend, splinterend naar onder loopende, om te verdwijnen in den grond aan uwen breeden voet. Daar liggen de machtige takken, die werden afgeslagen: groot, dik en zwaar - boom en op zichzelven. Waren het deze, die het Lie-Vrouwenbeeldje mee naar onder sloegen, als andere beeldstormers, of was het de bliksem zelf? Zie, gekromd en verwrongen zit nog de ijzeren haak, waaraan het lichtje moest hangen.... Helaas, ook u bracht de kwezelarij niet veel geluk bij! Hoe treurig, nog bevende, gij daar staat, oude, trouwe vriend der hoeve! Beschermend, hoog boven de gebouwen uit, staakt gij uwe armen het onweer tegen, en leiddet zijne woede af; u trof zijne kracht.... maar de Schranse bleef ongedeerd! De oude boer verdedigde ze tegen het water; gij, tegen het nog vernielender element: het vuur! Dank, trouwe vriend; die gapende wonde in uwe geopende zijde, herinnere ons steeds uwe weldaad en uwe opoffering!....

En de velden, de oogst!.... De oude man siddert als hij daaraan denkt en durft er schier niet henengaan....

Helaas, volledíger nog dan hij gevreesd had, is daar de verwoesting!.... Maar zie toch! Kunt gij de velden van dezen morgen, de vruchten van vóor eenige uren nog herkennen? Dit hier waren aardappelen!.... Tot moes gehakt, zwemmen stam en bladeren in water en slijk en smeltenden hagel, terwijl de grond doorwroet en doorspoeld is, dat de weeke, onrijpe knollen bloot liggen....

Dàt was tarwe, nog groen en sapvol.... Grijp maar eenige halmen in de hand; alle zijn op drie, vier plaatsen

geknakt, gebroken; geen enkele is nog vast aan den wortel; nooit recht éene aar daarvan zich op en rijpt!....

Dàt was koren!.... Verward dooreen, aan stukken gedorschen, ligt het daar, de bijna rijpe, dikgezwollen korrels begraven in slijk en hagel en water....

Dáar, werd dezen morgen het eerste koren gepikt.... Is het reeds naar binnen gebracht, of waar bleef het?.... De hagel verbrijzelde het; de wind verstrooide het als kaf; het water voerde het mee - ginds langs den uitweg, dien het zich groef naar de hofgracht, dwars over den rug der gewenten heen - drijvende op den stroom, waartegen de ongelukkige boer, onder het bulderen van het onweer, wanhopig te worstelen had.

Zóo liggen zij daar, de vruchten van een gansch jaar zwoegen en zorgen, de hoop en het voedsel van een kommervol jaar, dat moet volgen - verwoest, vernield, hier rond hem, en zoo ver de vertwijfelende blik reiken kan....

En ginds onder de afzakkende omweerswolk, welke nog steeds den vallenden avond met hellichtende bliksems doorklieft - die roode gloed in de verte?.... Brand is dat, brand!.... Daar gaat eene hoeve, misschien zoo groot als de Schranse, op in vlammen. Zie, hoe breed uitgestrekt de gloed zich afteekent op de duistere, verder onheilspreidende onweerswolk!.... Verwoesting, hier, en ginds, en overal!....

Vol ontzetting staan de bewoners der Schranse het aan te staren: de wanhopige boer, de huiverende knechts, de jammerende en kermende meiden - eene treurige groep beeldende, te midden van een onuitdrukkelijk naar tooneel. Aller hart bloedt; de smart verstomt hen....

Ook Rozeken is bijgekomen, nog zenuwachtig rillende, bleek en ontdaan van den doorstanen angst

‘De wraak van den Heer!’

Te midden der ijselijke verwoesting, welke haar omgeeft, is dat haar eerste woord, haar eerste troost tot den diepgetroffen, vertwijfelenden vader!.... De dienstboden deinzen ontzet achteruit. In dit oogenblik nog durven spreken van straf en wraak!

Vol medelijden, angstig, zien zij den ouden boer aan; zal hij opstuiven in razernij?....

Helaas, de arme man is ten einde krachten. Zie, door weekt kleven de kleederen hem aan het bevende lijf; blootshoofds staat hij daar en tusschen zijne grijzende haren door, in tuiten bijeengedreven door het stroomende water, verheft zich buil naast buil, welke de hagel hem sloeg; paars en blauw zijn de handen; voorhoofd en wangen druipen van water en bloed. Men siddert wanneer men het aanziet, zoo hartverscheurend is de droefheid, die verspreid ligt over zijn gekneusd gelaat.... Doch neen, kwaad zal hij, kan hij niet meer worden....

‘Meisje,’ spreekt hij kalm, bijna smeekend: ‘meisje, zeg dàt niet.... Zie mij aan, zie de vernieling, die u omgeeft, en die’ - wijzende op den brand in de verte - ‘welke ginds gebeurt.... Erkent gij dáarin de hand van ons Heer; is dàt *zijn* werk?....

‘Zijne wrekende hand!’ getuigt zij.

‘Ik neem aan,’ gaat hij voort, ‘dat wij ons brood zullen eten in het zweet van ons aanschijn. En immer deed ik zooals grootvader zei: eerst werken en dan vertrouwen! Maar vóor ons zweetend aanschijn het brood zien vernietigen, zooals gij het daar ziet liggen; het eerst laten groeien, het zoo ver laten komen, dat wij gereed staan het met de hand te grijpen.... en dan dat brood zien vernietigen.... het brood van allen - kinderen en armen - van hen, dien om hun zwoegen, brood werd

beloofd - en ook van hen, die er om bidden!.... *Ik*.... ik wou het op mijn geweten niet, dat gedaan te hebben, dáarvan oorzaak te zijn, of het te hebben kunnen beletten!....'

'De wegen des Heeren zijn ondoorgrondelijk!' klinkt het even koel en besloten.

'Ja, zoo genauw weet ik al die dingen niet,' zegt hij kalm, doch innig aangedaan. 'Nooit studeerde ik veel.... Maar zooveel voel ik toch wel: maak van ons Heer geen wreker, geen tyran - of hij wordt hatelijk; schrijf hem niet alles toe, maak hem niet verantwoordelijk voor alles wat gebeurt - of hij wordt slechter dan een mensch....'

'Laster niet! Soms verblindt hij, als straf, het hart van den zondaar; zulks is zijne grootste wraak!'

Zoo moedegeleden als de arme man ook was, moest dit hem nog pijnlijk treffen.

'*Hijzelf* zou mij verblinden?.... En gij zegt, dat *ik* laster?.... Kind, bedenk uwe eigen woorden.... Als er nog een greintje gezond verstand in u was, zoudt gij dan aldus spreken?.... *Ik*, ik wil denken - ik heb noodig te denken - dat hij *goed* is.... Maar thans, temidden dezer verwoesting, kost het moeite.... Om dàt niet te begrijpen, en het mij te vergeven, zou hij....'

Doch hij staakte zijne rede.... En met het matte, wanhopige hoofd op de borst, trok hij verder de verwoeste en geplunderde velden in....

Des anderdaags zag men Rozeken niet. Was zij naaide mis? Het werd al middag en nog was zij niet wedergekeerd; zóo laat bleef zij toch gewoonlijk niet.

Bezorgd ging de oude boer naar de kamer van het meisje. Toen bleek spoedig wat er gebeurd was. Wel

waren daar nog de meeste harer kleederen; doch al de heiligenbeeldjes en prenten waren verdwenen.... Had zij die verborgen uit vrees, dat hij ze zou vernielen? Hij bekommerde zich thans al weinig om heiligenbeeldjes; er was al vernieling genoeg daarbuiten.

Of had zij hare heiligen en andere frullen al te zamen meegenomen, en was zij voor goed verdwenen, gevlucht naar het klooster? Wist zij dan niet dat zij nog onder zijn gezag stond?.... Terugkomen zou zij!....

Hij ging navragen in het dorp of men haar ook daar gezien had. - Neen, niet naar de pastorij; tegenover dien onderpastoor zou hij zijne gramschap niet kunnen inhouden!.... Maar nergens vernam hij iets....

Ongerust keerde hij huiswaarts.... Nu dàt ongeluk nog over de Schranse!....

Morgenvroeg zou hij recht naar het klooster gaan, en haar desnoods met geweld weer naar huis voeren.... Heden was het te laat voor die reis, en ook was hij te moede en te uitgeput.... Doch morgen zou hij!....

Hij ging evenwel niet; dagen hield de ziekte hem op het ziekbed gekluisterd. Gedurig riep hij zijne dochter, nu eens smeekend, dan eens dreigend. Ook het klooster, de onderpastoor, gebroken heiligen en verwoeste velden spookten in zijne koorts door zijne droomen....

Intusschen hadden de dienstboden eenige inlichtingen over Rozeken ingewonnen. Den dag dat zij verdwenen was, had men des morgends zeer vroeg haar gezien met een pak aan den arm, den weg inslaande naar de dichtstbijgelegen standplaats van den ijzeren weg. Zelfs had zij aan iemand gevraagd, of het nog tijd zou zijn voor den eersten trein.... Er bleef geen twijfel meer; zij was naar het klooster.

Eindelijk kwam een brief. Zij was naar de *retraite*

gegaan bij de zusters. En een sermoen had haar zoodanig getroffen, dat zij vast besloten had, nooit meer terug te keeren in de zondige wereld. Van dezen stond aan, wilde zij zich geheel aan den Heer toewijden.... En zij zou bidden voor haren vader, opdat de Heer hem tot boetvaardigheid zou brengen en zijnen wrekenden arm over hem weerhouden....

'Ziekelijkheden dat alles! Terugkomen zou zij, eoo spoedig hij maar genezen was, en zich konde behelpen!....'

In afwachting ontbood hij den toezienden voogd zijner dochter, en daarop ook den notaris. Was het op hunnen raad, dat hij naliet zijn vaderlijk gezag te doen gelden, of wanhoopte ook hij, dit schepsel, waarmede het niet mogelijk was te leven, ooit tot meer menschelijke gevoelens te brengen?....

XII.

Andermaal sedert de laatste gebeurtenissen, voelde de linde der Schranse den Voorherfst over hare kruin gaan. Blad voor blad werd geel en vaal en ontviel haar, veel vroeger dan gewoonlijk. Sedert de bliksem hare prachtige kruin had getroffen, een paar harer stoutste takken afgerukt en den stam door ploegd had tot nabij het hart, scheen de boom dezelfde niet meer, en treurde. Wat had hij ook in den laatsten tijd niet zien gebeuren? Wie ooit hadde kunnen denken, dat de laatste Dierckx de oude Schranse zou verlaten, bij levenden lijve, om haar te zien overgaan aan vreemden?.... En dat ging nu gebeuren....

Hoe toch had de oude man er toe kunnen besluiten, van de Schranse weg te gaan, waaraan alles hem hechtte? Helaas, ook over zijne kruin was het ongeluk heengevaren; ook hij was dezelfde boer niet meer als vroeger.

Toen zijne dochter hem was ontloopen, had hij be-

proefd voort te boeren.... alleen met vreemde menschen. Maar het was hem nog minder gelukt dan na den dood zijner vrouw, eer zijne dochter uit de kostschool was teruggekomen. Toen had hij nog de hoop eenmaal de hoeve te zien bloeien als weleer; toen had hij nog een doel, eene toekomst. Wat bleef hem thans, nu diezelfde dochter, waarvan hij zoovele verwachtingen had gekoesterd, niet enkel al zijne hoop had vernietigd, maar ook zijn gemoed verbitterd, zijne gezondheid geknakt? Had haar kortstondig verblijf op de hoeve niet erger verwoestingen aangericht dan de vernielende bliksemschicht in de kruin der linde?.... Die dochter!.... Tegen wil en dank betrapte hij zich soms op den wensch, dat *zij* hem mochte ontnomen zijn geworden, instede van het jongsken, hem zoo vroeg ontrukt, dat hij het zich niet meer voorstellen kon.... Zulke dochter!.... Dan nog liever geene!....

Maar al dat mijmeren aan vroeger dagen, al dat herinneren van het doorstane leed, vermocht niets anders dan de slecht geslotene wonde opnieuw te openen en hem nogmaals de folteringen van vroeger te doen doorstaan; thans zonder eenige hoop, zonder eenig uitzicht dan een vroegtijdigen, ziekelijken ouderdom, zonder steun noch liefde.

En toch wou hij nog strijden! Was de toekomst dood, uit het verre verleden klonken nog altijd eenige nagalmen, die het duistere, pijnlijke heden eenigszins dragelijk maakten. Welaan dan, bleef hem ook geen ander doel dan de Schranse der Dierckxen in eere te houden, zoolang hij leefde - hij wilde, hij zou het beproeven. Lang, dat voelde hij wel, zou hij het niet meer volhouden.... Des te beter; maar dan zou hij ten minste de voldoening hebben, ook dáar het hoofd neer te leggen, en door de zelfde deur uitgedragen te worden als zij, die hem voor-

gingen. Hij zou boeren - om te boeren; omdat de Dierkxen niet anders konden dan boeren. Alle herinnering zou hij van zich werpen, alsof hij nooit eene dochter had gehad; al zijne krachten inspannen, en boeren met lijf en ziel.... En gaan moest het, gaan zou het!....

En hij boerde.... alleen met vreemd volk - en het ging *niet*. Helaas, de arme man vergat dat de ziekte zijn lichaam had gekrenkt, dat het leed zijne geesteskrachten had verstompt; hij besefte niet, dat het niet de moed was der kracht, maar de vertwijfeling der zwakheid, die hem bewoog en rechthield.

Gelijk vroeger wilde hij alles zelf nazien, regelen, bewaken en meedoen; overal wilde hij bij zijn. Eenige dagen hield hij het vol en dan zakte het vermoeide lichaam neer op het ziekbed. Dan spookten in zijn moede hoofd, tusschen de droomen door, al de bekommeringen, al de zorgen rond, die het onverdeelde bestuur eener groote boerderij medebrengen; dan martelde hij zich af met de gedachte aan al wat gedurende zijne ziekte verkwist, verwaarloosd of verdorven zou worden.

En wanneer hij dan, eer hij nog goed hersteld was, en vóor de doktoor het toeliet, door zorgen uit het ziekbed werd naar buiten gedreven, vond hij dat zijne hoeve zoo weinig geleek aan hetgene hij er van wilde maken, dat de ongelukkige hulpelooze man, van den morgen tot den avond, zich niet weerhouden kon de dienstboden te berispen, steeds scherper en heftiger, zelfs voor dingen, waaraan zij geene schuld hadden. Dan wilde hij den verloren tijd inwinnen en de geleden schade herstellen, door dubbel te arbeiden, en dubbel goed na te zien; dan maakte hij elkeen het leven op de hoeve lastig, en niet zoodra was hij opnieuw neergevallen onder den last, of alles ging weer den onverzorgden gang der zaken, waar-

over het oog van den meester geen toezicht houdt.

Neen, het ging niet; *hij* wilde wel, maar van al die huurlingen was er geen enkele, die hem verstond, die hart had voor den bloei der Schranse. Dat hij op die manier met boeren niets verdiende, was nog tot daar toe; maar te zien dat de paarden en koeien mager werden, dat zijn graan en zijne boter in minachting kwamen, dat de velden vervuilden, dat heel de Schranse achteruitging.... dat kon niet!

Helaas, waarom had hij niet meer de volle kracht zijner mannelijke jaren, waarom waren hem niet vier, niet tien armen gegeven, om zelf, alleen, al dat werk te verslinden, waarvoor die vreemdelingen geen hart toonden....

Bijwijlen echter, tusschen de vlagen van gejaagdheid door, zag hij zijnen toestand klaarder in. Wat zou het helpen voort te gaan?.... Meer dan eens, wanneer de overspanning hem weder had terneergeworpen, had hij gehoopt, dat het ditmaal het einde zou zijn. Doch telkens had het taaie lijf zich weer in zooverre hersteld, dat het andermaal er naar snakte, de zorgen op zich te nemen. Het einde kon dus nog ver wezen; nog eene lange reeks jaren van ziekelijkheid, machteloosheid en treurnis konden hem overblijven. Dat lot stond vóor hem. Het zij!.... Dat de ziekelijkheid, het ongeluk hem neervellen; voor hem was geene redding meer; maar dat de hoeve door hem zou ten onder gaan.... neen, dàt nooit! Dan nog liever haar zien overgaan aan vreemden, en alleen, verlaten, gaan sterven in een hoekje, verre van den grond, waar hij gehoopt had, zijne opvolgers zegenend, de oogen te sluiten!.... Heden nog, aanstonds, zou hij den Graaf, zijnen eigenaar, gaan vinden....

Deze had hem wel gaarne van zijn besluit afge-

bracht. Zoolang reeds was de Schranse bewoond dooide Dierckxen, zoolang dat het hem, en zeker ook den ouden Graaf, zijnen vader zaliger, niet anders heugde. En altijd was men zeer tevreden geweest over hen, omdat zij de hoeve zoo wel hadden bebouwd. - Hij won er immers den kost; waarom dan weggaan?....

Maar neen, hij *kon* er niet langer blijven.... 'Zeker hadden de Dierckxen altijd goed gezorgd voor de Schranse; altijd waren zij boeren geweest, die met het hoofd mochten omhoog gaan, en waar heel de streek een voorbeeld mocht aan nemen. En nog waren de velden goed in staat en zoo doelmatig aangelegd als men het wenschen kon. Dat hadden zij niet te danken aan de natuur - die was voor hen zeer weinig mild geweest - dat was werk, arbeid en kunst van boeren, zooals de Dierckxen altijd geboerd hadden; maar gelijk hij, ziekelijke, zwakke mensch, zonder nog iemand in de wereld om op te steunen, niet meer kon.... *Hij* zou in eenige jaren zien vervallen, wat zooveel zweet, zooveel zorg en overleg had gekost! *Hij* zou niet eens kunnen in standhouden, wat *zij* schiepen!.... Neen, mijnheer de Graaf, dàt kon hij niet aanzien....'

'Zou men niet zeggen,' zei de Graaf, 'dat zulk een boer met zijn werk oploopt, als met eene kunst, en gehecht is aan zijne boerderij, als een nobele aan de burcht zijner vaderen?'

Hoefde hij zich daarover te verwonderen? Indien iemand zich aan eenen grond kan hechten, zal het dan de boer niet zijn?....

Nu, als het was gelijk de man zei, wat kon de Graaf dan anders doen dan hem ontslaan?....

Groot was in het dorp de verwondering, toen men het nieuws vernam. Boer Dierckx zou de Schranse verla-

ten, tegen Baafmis al! En ja, er was niet meer aan te twijfelen; de openbare verkooping van have en meubelen, paarden en vee, en gansch den inboedel werd, in groote letters op rozig papier, in al de voornaamste herbergen aangeplakt.

Heel druk werd het besluit van boer Dierckx en de verkooping besproken en het gedrag zijner dochter niet minder. Gaven sommigen den vader ongelijk zich tegen hare goesting te blijven verzetten, als zij dan toch niet anders wilde; allen waren echter eensgezind, om het gedrag van het meisje ten zijnen opzichte ten hevigste af te keuren. Velen stelden den onderpastoor mede in het ongelijk, die bijgedragen had, om haar tot dien stap over te halen.

En ook de goede zusters uit het klooster liepen mee over de tong; zij hadden genoeg geweten wat zij deden, met Rozeken - een eenige dochter - naar het klooster te lokken! Want ja, op de Schranse moesten centen zitten. De Dierckxen hadden nooit veel gerucht gemaakt, noch laten blijken wat zij wezenlijk bezaten. De notaris wist er zeker meer van; men had immers genoeg gezien hoe beleefd deze, en ook zijn voorganger, altijd met de Dierckxen hadden omgegaan.

De boeren der Schranse hadden zich altijd zeer stil gehouden. In stede voor hunne spaarpenningen zelf goederen te koopen, en bij veilingen van landerijen, huizen en weiden, tegen den Graaf op te bieden, en evenals deze grondbezitter te willen zijn, hadden zij zich heel voorzichtig gehouden, alsof zij met moeite den kost wonnen. Eigenaars zien altijd met leede oogen, dat de pachters met het geld, wel is waar ten koste van zoo zwaren arbeid, op hunne goederen gewonnen, zich verzetten tegen dezer aanronden, en zijn altijd geneigd de huur

te verhoogen van hen, die zooveel overhouden dat zij mede eigenaar willen worden.

Dit laatste zorgvuldig vermijdende, waren de Dierckxen altijd omtrent aan denzelfden prijs blijven wonen als vóor vele jaren. Vlijtig hadden zij honig vergaard; doch hielden dien zoo wel verborgen, dat er buiten den korf nooit iets merkbaar van werd.

Ook werd geweten, dat boer Dierckx, tegen Baafmis, in het dorp een klein maar net huizeken had gehuurd, dat hij zou gaan bewonen met eene meid....

Ware hij al maar zoo verre! Ware die verkooping slechts voorbij, dan zou hij veel gelukkiger zijn! Nu dacht hij nog gedurig aan de dochter, die hem was ontloopen; doch later als alles zou geregeld zijn, als hij voor goed en geheel met haar zou afgerekend hebben, zou hij haar wel vergeten - en ook de Schranse, die hij door hare schuld moest verlaten.... Alles zou hij vergeten.... alles!....

Die verkooping! Met ongeduld zag hij ze tegemoet, telde de weken, de dagen af - en toch.... hoe meer zij naderde, hoe minder zij hem bevredigde.

Wat zou hij laten verkoopen, wat laten overgaan in handen van vreemden? Alles? Ook die eikenhouten schapraai daar, die oude klok met breede, zware en hooge kas, welke hij - en ook zijn grootvader zeker - nooit gekend had dan oud? Ook dat houten crucifix met koperen beeld, zoo oud en afgesleten door het afschuren, dat het haast aan geen beeld meer geleek, en dat gerust had naast het doodbed van allen, die hem op de Schranse waren voorgegaan? Die oude kleerkas in de kamer; dat zware ledikant en den niet min zwaren hemel, vastgemaakt aan de zoldering? En die groote tinnen schotels, waar rijstpap genoeg

in ging, om eene geheele tafel kermisgasten te verzadigen, en die de vreugde geweest waren van al de pachtersen? En zoovele andere dingen, waaraan de herinnering hem hechtte.... zou hij die laten onderzoeken en keuren door vreemde, overschillige handen, de waarde ervan laten schatten, op een deciem na? - De waarde daarvan voor vreemden!

Het was voor den ouden boer eene bron van pijnlijke aandoeningen, die dag der openbare verkooping, toen alles, wat anders geborgen was in schuur en stal, in schob en kelder, op zolder en schelf, rond de linde in koopen werd gelegd, zoo verward en vreemd naast elkander - eene boterstand naast eene mestkar, hooi naast aardappelen, een varkenstrog naast eenen broodtrog - met hier en daar een wegeltje tusschendoor opengelaten, om de kooplustigen toe te laten al deze dingen van naderbij te onderzoeken.

Ja, het was een dag vol droeve aandoeningen, toen heel de Schranse vervuld werd met allerlei lieden, die nieuwsgierig overal de hand aan sloegen, stof vindende hier tot eene aardigheid, ginds tot spot over een of ander antiek stuk meubel of gerief, lang buiten dienst, doch thans, bij de geheele opruiming, ontdekt in eenen hoek, waar het misschien reeds vergeten lag, eer die onverschillige spotters nog leefden; toen huis en stal en schuur ingenomen werden door eenen zwerm lieden, die alles, ten einde het beterkoop machtig te worden, met onverholen misprijzen onderzochten, betastten, beduimelden; toen de notaris met den vrederechter - de dochter was nog niet mondig - in de huiskamer aan de groote tafel zat, terwijl zijn klerk aanteekening hield, en de veldwachter op eenen stoel staande, den kleinen huisraad stuk voor stuk toonde en opriep; toen de oude Dierckx,

bleek en ontdaan, heel de Schranse zag uiteengaan, al de voorwerpen navolgende, met eene uitdrukking op het gelaat, zoo pijnlijk, alsof met elk voorwerp een deel van zijn eigenzelven wegging, nu en dan met frank voor frank, deciem voor deciem, een voorwerp betwistende aan die vreemden, voor wie het toch niet zooveel waarde kon hebben als voor hem....

En het eene ging achter het andere: meubelen, gerief, landbouwalm, en paarden en vee.... en alles, en alles!.... En er was zooveel, dat hij onmogelijk kon laten weggaan; zooveel dat hij betwisten moest aan de opbieders; zooveel waarvan hij niet scheiden kon.... De meeste der kooplustigen schenen hem te begrijpen; zoo smeekend was de droefheid op zijn gelaat, dat telkens hij op een voorwerp een opbod uitbracht, zij allen zwegen, en het hem lieten behouden. - En wat al kocht hij niet in!....

De verkooping was nu geëindigd; de meeste koopers waren huiswaarts gekeerd, deze dit meedragende, gene dat. Andere waren reeds teruggekomen met kruiwagen en kar, om hunnen nieuwen eigendom weg te halen, vóor de avond geheel zou vallen. Tot modder vertreden lag de werf, vol brokken hout, stroo, hooi, mest en wat meer - eenen poel gelijkende, waarin de nieuwe bezitters en hunne helpers rondbaggerden, nu en dan twistende om het bezit van een voorwerp, dat van den éenen koop in den anderen was versukkeld....

Verwoest lag de Schranse en de laatste plunderaars schikten den machtig geworden buit in allerijl op hunne voertuigen, om hem weg te brengen.... De stal, de schuur, de kelder, de zolder.... alles was ledig, en nu ook de vallende duisternis de twistende koopers verdreef, was alles zoo doodsch, zoo verlaten, dat

de oude boer, die alleen achterbleef, er van huiverde.

De dienstboden waren ontslagen van gisteren; heden hadden zij nog de hand uitgestoken om wat te helpen, waar het noodig was; doch nu zij het profijt van het uitlaten en vasthouden van het vee weghadden, waren zij spoorloos verdwenen, zonder nog naar hem om te zien.... Huurlingen!....

Geene levende ziel meer rond hem.... Alleen te midden der verwoesting van al wat hem en de Dierckxen duurbaar was!.... Niets meer om zich aan te hechten!.... En dat had *zij* zoo gewild!.... Doch neen, hij zou aan haar niet meer denken - hij *wilde* dat niet meer. Dat alles was nu voorbij, en hij had voor het oogenblik wel wat anders te doen....

Zijn hoofd gloeide; zijne leden beefden; hij zou een oogenblik rusten, daarbuiten onder de linde. Doch hij kon den ouden vriend niet genaken; verward door elkander stonden rond den stam ploegen, eggen en meer andere voorwerpen - die verkocht waren en thans toehoorden aan vreemden. Aan de ijzeren kram, waaraan eens het Lie-Vrouwken was vastgemaakt, hing een hoop dorschvlegels, met eenen stroowisch tot eenen bundel gebonden, en het alles was bespat met slijk en vuiligheid.... En was die boom zelf nog wel zijn vriend; hoorde die ook niet reeds toe aan anderen? Dan was dit evenwel niet tot zijne voldoening - zoo droef stond hij daar in de grijze schemering.... koud, schier naakt, nog treurende over de wonde, welke de bliksem hem sloeg, treurende over den slag, welke de Schranse getroffen had....

Hij ging terug naar binnen. Doch langzamerhand was het geheel duister geworden, en tusschen al de voorwerpen, welke hij kocht, en daar verward dooreen stonden, vond hij den weg niet over dienzelfden vloer, waarover

hij nochtans eene halve eeuw had geloopen. Overal stiet hij ergens tegen.... Hoor, daar rolde een voorwerp in glas ergens af; waar en wat het was, kon hij niet zien, zich niet voorstellen; maar rinkelend viel het neer, dat de scherven op den vloer rondspatten.... Was dat eene verwoesting!....

Licht in dien chaos!.... De lamp, de lantaarn? - Onnoodig deze te gaan zoeken op hare gewone plaats; alles was uiteengerukt, verspreid. Kocht hij ook eene lamp in? Hij herinnerde het zich niet, en zoo er al eene bleef, was zij evenwel onvindbaar. Vruchteloos tastte hij rond in de duisternis, en gelukte evenmin licht te brengen in den chaos op den vloer als in den niet minder verwarden chaos, die rond woelde in zijn hoofd.

Eindelijk was hij de schouw genaderd, en ja, in de nis terzijde, lagen nog eenige fosfoortjes. Voorzichtig streek hij er een langs den ruwen muur, daarop eene walmende lichtstreep teekenende, en tusschen zijne gekromde vingers glom een vlammeken, dat langzaam toenam, maar ook het hout verteerde, eer hij nog eene lamp, of wat ook dienen mocht om licht te geven, ontwaren kon. - Een ander.... Ha!.... Verheugd greep hij een voorwerp, daar, uit de openstaande bovenste schuif der kas, en een blijvend licht begon te gloren - eene kaars, bijna eene el lang, van donkergeel was, gedeeltelijk overdekt met papier, even geel van ouderdom, en bovendien uitgevreten en uitgebrokkeld.... Doch nauwelijks had hij gezien wat hij in de hand hield, of hij zelf verschrikte ervan....

Geen wonder: het was de gewijde kaars! Alleen in groeten nood en bij berechtingen wordt die ontstoken; alleen in de uiterste oogenblikken wordt zij stervenden in de hand gegeven. Dat licht kwam hem voor als eene hei-

ligschennis, en na de aandoeningen van den dag, te midden dezer doodsche stilte, omgeven door al die wanorde, zoo vreemd beschenen door het dansende vlammeken, voelde de man eenen heiligen schrik.

Dat lijklicht in zijne hand, thans, tusschen al die verwoesting! Angstiger nog dan hij daareven licht zocht, zag hij nu naar middel uit, om die kaars uit de handen kwijt te geraken; maar vond noch kandelaar noch wat daartoe dienen mocht.... Eene flesch?.... Daar lag ze aan scherven, welke daar straks was gevallen.... Eindelijk werd hij er eene machtig en bracht het onderste der waskaars in den hals, doch zoo voorzichtig, als vreesde hij het gewijde was te kwetsen....

Het was vreemd; waarom schrik hebben?.... En toch!.... Hij was ook zoo wonder te moede heden avond; hem docht dat, te midden der eenzaamheid, hij omgeven was van - hoe zou hij het zeggen?.... maar hij voelde toch wel, dat de vorige Dierckxen der Schranse niet verre waren, en hem in het geheel niet tevreden en aanmoedigend aanstaarden, terwijl hij daar rondliep met diezelfde gewijde kaars, welke hunnen uitgang had verlicht....

Maar er was niets anders te vinden.... En hij was zoo doodmoede.... Met den elleboog leunende op de tafel, liet hij zijn hoofd rusten op de geopende hand en zijn blik ronddwalen door de breede kamer, wier uithoeken door het flauwe licht der waschkaars nauwelijks doorschemerd werden.... Daar stonden zij, naast en op elkander, al de voorwerpen, welke hij inkocht, omdat hij ze niet kon laten overgaan aan vreemden. Wat bonte mengeling! Kijk, daar waren de schapraai, de horloge met hare kas, en stoelen en tinnen potten en schotels, en talrijke andere voorwerpen, waaraan hij vroeger nooit

gedacht had; terwijl eene lamp en andere dingen van eerste noodzakelijk ontbraken. Veel meer nog, bijna alles had hij willen meenemen naar het dorp. Verward door elkander stonden zij daar, zooals zij met de gauwte neergezet werden, en slecht verlicht door de pinkende vlam van het oude, versteende was, dansten zij op en neer, evenals de breede, droefgeestige schaduwen, welke zij afwierpen, en huiverden.

Zooverre was het dus gekomen! Daar zat hij nu om geven van de eenige voorwerpen, die hem nog van de oude Schranse overbleven, en hem spottend toe grijnsden; daar zat hij met de gewijde kaars vóor zich, wakende bij de stervende oude boerderij.... 'Waarom brandde die waskaars niet, om hemzelven uit te lichten?.... En wat zou *zij* nu wel zeggen, indien ze dit tooneel eens kon zien?.... Zou zij *nu* voldaan zijn?....'

Eenige oogenblikken reeds was in de openstaande deur achter zijnen rug, geheel in de duisternis, de jonge Wuyts verschenen. - Die lange, brandende waskaars, hoog boven het grijzende, halfkale hoofd van den ouden boer uitstekende, en wier geel licht dat verweerde hoofd zoo akelig bescheen, en danste en weerkaatst werd op de glanzende vlakken in dien vreemden chaos van voorwerpen en schaduwen op den vloer; die doodsche stilte; die huivering verspreid over dat alles, troffen zoodanig den jongen boer, dat hij den moed of de bewustheid niet vond, om te spreken en zich aan te melden. Achter hem, dicht bij den grond, blikkerden in de duisternis de oogen van zijnen gezel - eenen grooten bandhond - die zich benauwd tegen de beenen van zijnen meester aandrong.

Wat had die ongelukkige, met die brandende kaars naast zich - vast en zeker de gewijde! - wel voor?

Welk noodlottig plan ging hij ten uitvoer brengen?

Eerst de gewijde kaars ontsteken, en dan toeleggen op zijn eigen leven?.... Maar zoo roerloos zat hij daar; was het niet reeds te laat?....

Gelukkig neen! Zie, daar rees zijn hoofd en de ge balde vuisten uitstrekkende naaf den vloer, sprak hij:

'Dàt hebt *gij* gewild.... Verheug u thans!....'

Hoe akelig die stem klonk, te midden dier eenzaamheid! - In de richting, naar welke de oude man de vuisten uitstak, ontwaarde de jonge Wuyts enkel bevende schaduwen; wien beschuldigde hij dan van wat gebeuren ging? Maar beletten zou hij, dat die man de hand aan zich sloege!.... Ook zijn gezel scheen zijnen moed teruggevonden te hebben, en begon, op het zicht der dreigende vuisten, den vreemden man aan te grommen. Een ruk aan de koord bracht echter zijne gramschap tot zwijgen, eer nog de ongelukkige dit gegrom had vernomen. - Waarom is ook het stormige menschelijke gemoed niet zoo gemakkelijk tot bedaren te brengen!...

'En nog denken aan haar.... nog en altijd!.... Maar eens dat ik hier weg ben, dan zal ik het niet meer.... nooit meer!....'

Dat klonk veel kalmer, en ook duidelijker; hij sprak dus van zijne dochter; het was tegen haar, dat hij woedde als de oorzaak van al zijn verdriet.... Wel had hij daartoe reden, en ook de jonge Wuyts had zich over haar te beklagen. En toch aarzelde deze nog zich te vertoonen....

Hoe zou ook die vader hem thans ontvangen? - Want ja, er was zooveel veranderd.... Zoo gaarne had hij met Rozeken willen trouwen, maar zij had hem nooit begrepen. Lang genoeg had hij hoop gekoesterd, maar

toen zij eindelijk de Schranse voor het klooster was ontvlucht, en er geen de minste hoop meer overbleef, zijnen wensch en dien van boer Dierckx vervuld te zien, en deze daarop het besluit had genomen de Schranse te verlaten, had hij getracht te verwezenlijken, wat nog te verwezenlijken was, en zich gewend tot eene andere gegoede boerendochter van het dorp, die eene veel menschelijkere roeping scheen te hebben dan Rozeken. Wel had zij in den beginne hem een oogenblik uitgelachen met zijne eerste vrijerij, zelfs hem aangeraden nu ook maar naar het klooster te gaan, en zich gebelgd gehouden, omdat hij heur maar kwam vragen, toen de andere niet gewild had; doch dit alles was maar weinig gemeend. Hij was toch altijd een ferme jongen, een zoon van de Eikenhoef, en die bovendien, tegen Baafmis al, de Schranse in huur zou krijgen. Bij zoo iets zegt men heel praktisch - ja, zonder veel beschouwingen van allerlei aard, en.... toekomende week zouden zij trouwen.

Het spreekt van zelf, dat de jonge Wuyts met deze nieuwe liefde op den hals, en al de bekommeringen van eenen jongen boer, die eene groote pachterij gaat vestigen, zijne eerste vrijerij, die hem overigens zoo weinig genoegen had aangebracht, geheel vergeten had. Enkel, nu hij den ouden man zijne dochter hoorde beschuldigen, als de oorzaak van het mislukken al zijner plannen, herinnerde hij zich dat ook hij, eenige maanden geleden, de toekomst gansch anders had ingezien, en dat, al bekwam hij nu de Schranse, hij en de oude Dierckx in den tijd hem daar in eene andere hoedanigheid hadden gedroomd.

Wel kon hij insgelijks tegen Rozeken uitroepen: dat ook hebt gij aldus gewild; doch zulks belette niet, dat hij thans, tegenover dien zoo diep ongelukkigen man,

een vreemdeling was, die hem van de hoeve kwam verjagen, instede hem eene hoop, een steun, een zoon te zijn....

Deze gedachten vlogen hem door het hoofd. Zou hij daarom zich niet verwijderen, liever dan door treurige herinneringen het leed van dien man, voor wien hij zooveel eerbied had, nog te verbitteren? Het was waar, schuld had *hij* daaraan niet; maar toch!....

Doch die gewijde kaars daar bij hem! Indien hij hem alleen liet, wat ging er dan gebeuren?.... Alhoewel nog steeds besluiteloos, deed hij onwillekeurig een paar stappen vooruit; doch boer Dierckx merkte het niet, en schrikte maar op, toen de hond, bezig te snuffelen aan zijne hand, met geweld werd teruggetrokken, en luid jankte....

Hoe verbaasd die boer Dierckx opkeek en hem aanstaarde! Nu was er voor den jongen boer aan geen weggaan meer te denken.

'Ja,' zei hij, ik dacht het wel, dat hier alles het onderste boven stond!'

Hij zette den koffiepot, dien hij meegebracht had, op de tafel en lei voorzichtig eenen doek, waarin kommen rammelden, er naast. Intusschen had hij gelegenheid de kaars van naderbij te beschouwen. - Neen, hij bedroog zich niet, en kon zich niet weerhouden er bij te voegen, op eenen toon, die al zijne verbazing verried:

'De gewijde kaars.... brandende!....'

Intusschen had de oude boer zich voldoende rekenschap gegeven van wat gebeurde, om te kunnen antwoorden:

'Ik vond geene lamp.... Misschien ook is er geene meer! En daar deze kaars mij in de hand viel....'

Dus geen inzicht, geene zwarte gedachten; enkel om zich te behelpen!.... Zulks maakte dat licht in de oogen

van den jongen boer eensklaps veel minder akelig....

‘Welk een huishouden ook!’ riep hij, wijzende op al de meubelen, verspreid over den vloer.

‘Een geplunderd, een verwoest - een dood huishouden!’ zuchtte de boer, bij die laatste woorden op het brandende waslicht blikkende.

‘Kom nu,’ zei de jonkman. ‘Zeker zijnde dat gij nog hier waart, bracht ik twee kommen mee en wat meer boterhammen. Waarschijnlijk hebt ge, arme man, van den heelen dag nog aan geen eten gedacht.... Kom, laten wij de koffie nu niet koud worden!....’

Ook nu scheen de oude man nog aan geen eten te denken....

‘En kwaamt gij dáarvoor?’

‘Daarvoor alleen niet. Er ligt hier zooveel dat ik kocht: gerief, getuig, hooi, stroo en alles. Er was geen tijd heel den boel op zijne plaats te brengen, en daarom is het noodig er bij te waken.’

‘Ha, ja!... *Gij* zijt nu de boer der Schranse. God geve dat gij beter gelukt dan ik!....’

En treurig blikte hij tusschen al de verwarring op den vloer, en ging dan hoofdschuddend voort:

‘Gij, mijn opvolger.... juist gij!.... Eens hoopte ik dat; - maar anders, geheel anders....’ voegde hij er bij.

‘En ik ook.... Doch het heeft niet willen zijn!....’

En - zijne toekomende zou het toch niet vernemen - hij kon niet over zijn gemoed krijgen, dien ongelukkige niet een troostend woord toe te spreken: ‘En ik betreur het zoo zeer als gij.’

Doch zie, nu werd deze troost, die den jongen man meer deed zeggen dan hij mocht, nog niet eens aangenomen:

‘Dat kunt ge niet!.... Daarvoor moet gij eerst eene

dochter hebben - die zich geroepen acht.... waarvoor ons Heer u echter moge behoeden!....'

Weer die zwarte gedachten! Nogmaals wilde de jonkman beproeven eene andere wending aan het gesprek te geven:

'Kom, laten wij maar, wat niet meer te veranderen is,' zei hij, de beide kommen vullende. - 'Gelukkig dat ik deze tafel kocht; nu kunnen wij ten minste nog gerust eten.' En de tafel hier en daar onderzoekende en betastende, voegde hij er bij, verheugd over den goeden koop, dien hij deed: 'Die kan nog lang dienst doen!'

'Ja, dat is nu *uwe* tafel! - Het is niet te hopen, dat zij zoo lang moge dienst doen, dat *gij* ook eraan genoodigd wordt.... door vreemden!....'

Was die ongelukkige dan door niets uit zijne treurige gedachten te brengen?

'Maar, boer Dierckx, ik ben immers u toch zoo vreemd niet,' zegde hij bedroefd.

'Wat kunt of moogt ge mij nog zijn?' vroeg de oude, hem treurig in de oogen blikkende.

'Wat?....' De jonge Wuyts sprong geestdriftig overeind, de rechterhand tot hem uitstrekkende: 'Ik kan, ik wil u een vriend zijn!....'

Altijd keek de oude, rampvolle man hem even treurig en ongeloovig aan, als twijfelde hij aan zijne woorden. Zoo verbitterd was zijn gemoed, dat zelfs de balsem der vriendschap zijne treurnis niet verzachtte. Medelijdend glimlachende, bleef hij den jonkman vlak in het gelaat zien, zoodat deze, geërgerd over dien twijfel, de hand uitstrekte naar de brandende waskaars en uitriep:

'Bij dat gewijde licht, daar op de tafel.... nooit, zoo lang ik leef, vergeet ik.... dat gij.... uwe dochter.... de Schranse....'

De overige woorden gingen verloren. Zóo driftig bewoog hij zich, dat zijn hond meende hem te moeten bijstaan en blaffend en huilend rondsprong. De jonkman, aldus onverwachts in zijne plechtige rede onderbroken, wilde zijne gramschap en zijn ongeduld koelen op den hond en schopte er naar, wat het gehuil nog erger maakte. Buiten werd daarop geantwoord door eenen anderen hond; doch binnen lette niemand daarop.

'De Schranse?.... Vrienden?.... Als gij beiden wilt behouden, zorg dan dat ge geene dochter hebt.... die eene roeping te volgen heeft....'

Altijd hetzelfde! Die wilde vertwijfeling maakte den armen jonkman bijna radeloos.

'Maar doe dan gelijk gij daar straks zegdet: denk niet meer aan haar.... nu zij toch weg is.'

'Meent gij dat het bij eenen vader gaat gelijk bij eene dochter: uiteroogen, uiterharte?.... Of gelijk bij eenen vrijer: de éene uit het hart, de andere in den arm?....'

Dat was onrechtvaardig; dat wist boer Dierckx immers ook genoeg! Maar toch trof het den jongen Wuyts zoodanig, dat hij wel had kunnen grijzen.... Of zou hij wegloopen?.... Neen, hij kon niet redeneeren met die wanhoop.... En die ijzige blik, welke immer op hem bleef gericht!.... Zou hij dan toch aan het huilen gaan.... Reeds voelde hij de tranen in zijne oogen komen; - spreken, handelen moest hij, of die tranen zouden neervloeien!

'Maar, man lief, maak u dan ten minste niet ziek. Kom, eet en drink met mij.... als met een vriend, die het wel meent.... en die aan al die andere dingen.... niets gebeteren kan.... niets.... neen, niets!.... Och kom, beproef het maar eens!....'

Toch liep er een traan over elke wang.

Had boer Dierckx dat gezien?.... Welaan, hij zou beproeven - om te bewijzen dat hij niet kon. En, waarlijk, eene kom koffie vermocht hij te ledigen; doch den boterham moest hij terugleggen; die bleef kroppen in de keel....

Het geblaf van den hond daarbuiten ging thans over in gehuil....

'Die is zeker ook vergeten?' zei de jonge Wuyts, half vroolijk, omdat hij dan toch eindelijk den ouden man uit zijne treurige stemming had kunnen brengen.

'Ja, *ook!*' herhaalde boer Dierckx. - Hij herkende den ouden wachthond der Schranse.

Doch de hond van den jongen Wuyts, eer deze eraan gedacht had hem tegen te houden, stormde blaffend de deur uit, en toen ging buiten het gehuil spoedig over in vechtgeschrei. De jonge boer wilde gaan zien; doch nauwelijks was hij de deur genaderd, of de beide honden kwamen vechtend binnengestoven, die der Schranse een stuk ketting nasleurende, en de andere huilend vluchtende vóor de vreeselijke beten, die hij ontving. Boer Wuyts vond het wel aardig, dat zijn hond, die den anderen aan zijn hok was gaan aanranden, de nederlaag kreeg, en instede hem bij te staan, nu hij huilend om hulp riep, gaf hij hem eenen schop en joeg hem voort.

'Die wil geene vreemden op de hoeve, zeker?' riep hij lachend, doelende op den hond der Schranse.

'Om dat te willen, moet men dochter zijn.... en geroepen....' antwoordde de boer, altijd even bitter.

En de arme jongen, die meende gelukt te zijn, den ouden man die droeve gedachten uit het hoofd te zetten! Had men ooit zulke smart gezien, ondragelijk voor zichzelven en voor anderen! Een oogenblik stond hij nogmaals in beraad om weg te loopen....

‘Maar, boer Dierckx, *ik* zal hier wel waken. In uw huis in het dorp, zoudt gij toch beter rusten; als gij wilt, breng ik u een eind mee.’

Ook dit werd niet aangenomen; hoor maar hoe hij den jongen Wuyts toesnauwde:

‘Ik heb *hier* nog *mijn* bed. En het is ook morgen eerst Baafmis: dus blijf ik!’

Moest hij dat aldus opnemen?

‘Maar ge moet vermoeid zijn, man; ik zelf ben het en zou willen rusten. - Er is morgen veel werk.’

‘Ik, ik heb niets meer te doen, hier noch elders!.... Wat geeft het mij nog of het nacht is of dag, avond of morgen!....’

Het werd den armen jongen hoe langer hoe meer weemoedig om het hart.... Die onverzoenlijke bitterheid van den ouden man, die wanorde op den vloer, die doodsche stilte en ledigte.... en vooral die gewijde kaars!.... En de nacht was nog zoo lang! Zou er dan geen middel zijn, om dat licht te vervangen?

Hij scheen er een gevonden te hebben. Zonder een woord te spreken, ging hij naar buiten en keerde weldra weer met eenen mutserd en eene handvol stroo. Dan begon hij in den haard een vuur aan te leggen. - Boer Dierckx gaf er niet in 't minst acht op en zat nog altijd, op de tafel leunend, even neerslachtig te mijmeren.

Toen het vuur goed doorbrandde, waagde de jonge Wuyts hem te vragen:

‘Willen wij nu die kaars uitblazen?’

Verwonderd het vuur in den haard te zien vlammen, dat heel het huis verlichtte, beter dan de waskaars, riep de oude Dierckx:

‘Dáaraan had ik niet gedacht!’

En tezelfdertijd scheen het den jongen boer, dat een zweem van glimlach over het gelaat van den ongelukkigen man opging. Daardoor aangemoedigd ging hij voort:

‘Ook begint het in een zoo groot huis, waar van heel den dag geen vuur is geweest, des avonds stilaan koud te worden.... Kom, hier in dezen grooten stoel zult gij gemakkelijker zitten....’

En hij plaatste den ouden leunstoel van Dierckx in den hoek van den haard, en toonde zooveel bezorgdheid, dat de oude boer niet weigeren kon, plaats te nemen bij het vuur. De jonge boer zette zich aan de tegenoverstelde zijde van den haard. Hij hield het oog op den ouden man gevestigd en zag hoe deze thans behaaglijk met de handen over de warme schenen wreef....

‘Niet waar, dat het vuur al begint deugd te doen?’

De oude Dierckx knikte even toestemmend met het hoofd, en lei zich achterover in den leunstoel.

‘Gij moet ook wel vermoeid zijn. Wil ik u een paar blokken zoeken; dan kunt ge die schoenen van uwe voeten doen, en zult gij beter rusten.’

Boer Dierckx keek op en schudde het hoofd; zijn gelaat was merkelijk vermilderd. Doch reeds was de jonge Wuyts de slaapkamer ingegaan en kwam weldra terug met een paar blokken, die hij voor Dierckx neerzette.

‘Uwe schoenen helpen uittrekken?’ vroeg hij.

Verwonderd zag boer Dierckx hem aan. - Liefderijkheid?.... Die was hem inlange niet meer betoond. En dat van den jongen Wuyts.... die zich ook te beklagen had!.... Dit trof hem....

‘Neen, jongen,’ zei hij; ‘het zal nog wel gaan.... Maar ik heb het ook altijd gezegd: een goeie jongen zijt ge.... een echte goeie jongen.... Maar het heeft niet willen zijn.... niet willen zijn....’

En weer schenen de droeve gedachten op te komen.

Daarom meende de jonge boer nogmaals te moeten inbrengen:

‘Maar kan *ik* er aan doen?’

‘Neen,’ schudde de oude man. ‘Neen, gij niet.... of ik niet.... Niemand dan zij.... *zij*, alleen!....’

Dan volgde een oogenblik stilte.

‘Doch ik wil u niet langer bedroeven door mijn verdriet,’ ging hij toen voort. - ‘Wees gij ten minste gelukkig!’

Daarmede ging hij zijne slaapkamer in.

Weemoedig staarde de jonge boer hem eenige oogenblikken na en ging zich dan neerzetten in den armstoel, dien Dierckx juist verlaten had.

Langzaam doofde het vuur in den haard uit, en niets onderbrak nog de doodsche stilte, die over de verwoeste hoeve der Dierckxen verspreid lag....

Zóo bracht de oude boer zijnen laatsten avond door op de Schranse; zóo werd de jonge Wuyts verwelkomd op zijne toekomende boerderij....

XII.

Toen des anderdaags de oude boer ontwaakte, meende hij op de werf een paard te hooren hinniken. En ja, het was inderdaad zijn oude grijze. Deze had den eersten nacht doorgebracht in eenen vreemden stal, op de Eikenhoef, en hinnikte van vreugde zijn oud verblijf weer te zien.... Gelukkiger dan hij, die grijze; die zou op de Schranse blijven! Hijzelf zou weggaan.... en niet weerkeeren.

De jonge Wuyts was met eenen knecht reeds bezig, de meubelen van Dierckx op eene kar te laden. Nu, waarom niet; was zijn tijd hier niet uit?....

‘Niets meer vergeten, boer Dierckx?’ vroeg hij, in alle hoeken rondzoekende of er nog eene kleinigheid bleef op te laden.

‘Vergeten?’ herhaalde de oude man, werktuigelijk medezoekende; doch zoo verstrooid dat hij, zelfs dan wanneer er nog iets ware blijven liggen, het toch niet

zou bemerkt hebben. - ‘Vergeten?.... Neen, niets vergeten!....’

Neen, zelfs het verleden niet, en dat wel minder dan ooit....

‘Willen wij dan maar?....’

Nog eenen pijnlijken blik wierp hij over huis, schuur en stal, over linde, neerhof en alles - eenen langen pijnlijken blik, totdat de tranen in de oogen parelden - en dan, het hart vol grievende smart, het hoofd ten gronde gebogen, volgde hij de kar, die hem van de Schranse der Dierckxen wegbracht, als volgde hij eenen lijkwagen. Ach ja, waarom stond er op die kar, welke daar schokkelend door de kastanjendreef van de hoeve wegreed, niet eene lijkkist - met hem daarin.... liever dan dit te moeten beleven!....

In het dorp wachtte hem zijne nieuwe meid. Het was een bejaard mensch, die altijd in burgershuizen had gewoond en doorging voor eene wakkere huishoudster en eene goede keukenmeid. Enkel, zei men achterna, hield zij eraan, in sommige zaken haar eigen kop te volgen, en wilde zij haar zeggen hebben.

Dit laatste ondervond boer Dierckx al dadelijk, toen hij met zijne meubelen vóor zijn nieuw verblijf aankwam.... ‘Wat waren dat voor boerenmeubelen en antiekiteiten! Waren dat meubelen, om in het dorp te wonen? Die konden goed zijn voor eene oude, vervallen hoeve; maar hier in 't dorp zouden ze schoon doen! Het was wel te zien, dat een boer toch een boer blijft, zelfs als hij gaat op zijn renten leven, en van niets verstand heeft dan van eenen stal en eene schuur.... En waar zou men al die vodden plaatsen?.... Ja, of hij kwaad was of niet, zeggen zou zij het hem toch; zij kon het niet meer over haar gemoed krijgen, en had

het gansch anders verwacht, en had zij dat vooruit geweten....'

Het deed den ouden man pijn aldus met minachting zijne oude meubelen te zien ontvangen, waaraan hij zoo zeer had gehouden, dat hij er niet had van kunnen scheiden. - Doch nu hij er eene geschikte plaats moest voor zoeken, was hijzelf er haast zoo zeer mee verlegen als de meid.

Het huis, dat hij gehuurd had, was zeker groot genoeg voor de twee personen, die het zouden innemen; doch niet aangelegd voor de grove, zware boerenmeubelen der oude Schranse. En hoe vreemd die afstaken op de helder wit gekalkte of met papier beplakte muren! Die oude klok met de eiken kas en die oude schapraai namen met hun beide eenen heelen muur in en staken vooruit tot in het midden der kamer. Waar zou men dan blijven met de tafel en de stoelen - deze laatste ook al zoo groot en zoo zwaar?.... En die zware vuurtang, die blaaspijp, dien rooster, groot genoeg om een heel schaap op te braden, en heel dat ijzeren stel voor eenen open haard.... hoe zou men dat hier plaatsen, waar al de schouwen gebouwd waren, om er eene stoof in te plaatsen?....

'En dát? Is dat om in te wasschen?' vroeg de meid, op eene kuip wijzende. 'Dat is immers veel te klein!'

'Om in te wasschen? Maar, mensch, ziet ge dan niet; dat is de boterkuip!' - En ja, daar was zij ook, de oude boterkuip der Schranse!....

'En wat zal ik met die boterkuip?'

Och, wist hij het zelf! Hij had het reeds zoo lastig met al het overige Neen, boter was er niet meer ter markt te brengen....

'Wel.... wel, daar kunt ge de winkelwaar in halen!'

‘Ha, ha!... Wie heeft van zijn leven! Zeg, boer, ge droomt zeker nog van uw boerderij? Ge woont hier geen half uur van den winkel; ge hebt hem hier naast uw deur. En ook ben ik gewoon, niet meer in eens te halen, dan ik seffens noodig heb.’ - Dat laatste natuurlijk minder voor het profijt, dan om dikwijls een praatje te kunnen voeren met de winkelierster.

De boer zag wel in, dat de boterkuip, hier in het dorp, moeielijk eene bestemming zou krijgen; maar toch had hij er geen spijt van, deze kuip, met den naam zijns vaders op, en die de hoogmoed zijner moeder en zijner vrouw was geweest, niet aan vreemden te hebben laten overgaan, evenmin als zoovele andere dingen, waarvan een goed deel den zolder ging vullen, omdat er geene andere plaats, zoo min als een gebruik, voor te vinden was.... Maar toch bleven zij hem behouden!

Langzamerhand kwam het nieuwe huis in orde. Eenigen tijd was het nog een over en weer loopen geweest met den notaris en den toezienden voogd zijner dochter; doch eindelijk waren al de geldelijke aangelegenheden, ten haren opzichte, geregeld geworden. Verder had hij dus geen uitstaans meer met die dochter.... en zou hij ook aan haar niet meer denken....

Doch die hoop was ijdel; dag en nacht herinnerden hem de oude meubelen, die hem omringden, aan de Schranse - en de dochter, die oorzaak was geweest, dat hij de hoeve had moeten verlaten. Zat hij in huis, dan spraken die stoelen, die kas en de tinnen schotels daarop, reikende tot aan den zolder, hem luide daarvan; lag hij des nachts neer in het oude ledekant, dan fluisterde, in zijnen rusteloozen slaap, die oude klok, welke de levensdagen van zoovele Dierckxen had nagemeten, hem toe van het verleden.... Neen, indien hij hadde willen rust

genieten en niet meer denken aan de Schranse, dan hadde hij den raad zijner meid moeten volgen, en die oude meubelen niet mede brengen. En zou het dan zelfs beter zijn geweest; vergeet een oude boer zoo gemakkelijk zijnen oorsprong - en het vaderhart, vergeet dat wel ooit?....

Hoe kon hij vergeten, nu voor hem de toekomst dood was en het tegenwoordige lusteloos!.... Niets doen - van den morgen tot den avond, niets doen! - Had hij ooit zich kunnen voorstellen hoe onuitstaanbaar zulks is voor iemand, die gewoon is aan het werk? In zijnen ouden dag, gansch alleen, en ziekelijk, voor het bestuur eener hoeve staan, is lastig; deze hoeve, niettegenstaande al zijne moeite en zorgen zien achteruitgaan, is pijnlijk.... maar, als men van jongsaf gewoon is aan werken en zorgen, in zijnen ouden dag, als het hart nog goed is, veroordeeld zijn van den ganschen dag niets te hebben om zich mede bezig te houden.... dàt is nog minder vol te houden. Dan schenkt de dalende nacht geene kalmte en rust; dan brengt de opgaande zon geenen geene levenslust en kracht mede; dan verslijt het lichaam, als eene ongebruikte ploeg, in roestend nietsdoen; dan dwaalt de geest zich moede in vervlogen droomen, in lang gekoesterde, ras en droevig verzwonden hoop....

Het is waar, hij had een hofken te verzorgen; doch wat verstond hij van bloemen kweeken? Het groote, wijde, open veld alleen trok hem aan. Akkers beploegd in voren, zoo recht als een kaars; weiden overdekt met hoog en welig gras; een bloeiende stal; krachtige, vurige paarden; schuren, proppensvol gouden schooven: ziedaar wat hij behoefde. Enkel wanneer hij door de velden wandelde, labeurwerk en vruchten, vee en paarden vergeleek, prees of af keurde; wanneer men soms zijne ken-

nis raadpleegde of zijnen raad inriep, en hij aldus in zijn vroeger midden terugkwam, was hij weer gelukkig voor een oogenblik. Lang duurde dat echter niet; het was toch niet geheel als vroeger - *hij* was het niet, die boerde....

En telkens hij ronddwaalde in de velden, kwam hij, meer dan eens tegen wil en dank, terecht op de Schranse. Zoodra hij een der ver uit elkander gelegen velden bereikte, die hij vroeger bewerkte, en de labeuring en de vruchten vergeleken had met die van vroeger, was hij, zonder eraan te denken, reeds op weg naar het volgende, en keerde eerst tegen het middag of avond werd, terug - neen, niet naar huis - naar de Schranse.

Dikwijls ook kwam boer Wuyts hem uitroepen. Deze woonde ingelijks in het dorp; maar kon zich evenmin daar vermaken. Gelukkig had die nog bezigheid; moest hij niet dagelijks de beide jonge Wuytsen, boerende op de twee schoonste hoeven uit den omtrek, gaan bezoeken, om hen bij te staan met zijnen raad, en de jonge pachtersen te plagen, met allerlei toespelingen op toekomende pachters? Die ontzag zich niet, om van tijd tot tijd, voor eenen heelen dag, den zaaivoorschoot vóor te binden of de ploeg met het tweespan te hanteeren; die werkte, at en dronk, nu op de éene hoeve dan op de andere, zoodanig dat zijne vrouw hem dreigde, ook niet in het dorp te blijven, waar zij hem haast nooit zag. Maar het was waar ook, dat zijzelve er niet meer bleef dan zij moest.

Die Wuyts had bezigheid in het heden, hoop en vertrouwen in de toekomst; die was gelukkig.... Wandelden zij samen door de velden, dan hoorde Dierckx hem plannen maken als een jong mensch; dan vertelde hij deze proef te willen nemen en geen zaaigoed in te

voeren, net alsof hij pas begon te boeren; dan sprak hij op zijne manier over de velden der Schranse en dezer aangelegenheden, juist alsof de Dierckxen nooit bestaan hadden. De man dacht er zeker niet aan zijnen vriend te kwetsen; maar toch deed zulks den ouden Dierckx zooveel pijn, dat deze het gezelschap van den gelukkigen Wuyts schier begon te vreezen. - Gelukkigen weten zoo weinig wat ongelukkigen kwetst....

Aldus kroop voor den ouden Dierckx de tijd voort, steeds grijzer en meer duister; doch welke verwoestingen richtte hij niet aan over het hoofd van den armen man! Nog maar ruim drie jaren waren voorbijgegaan, sedert de dochter, waarvan hij zoovele verwachtingen had gekoesterd, uit de kostschool was weergekeerd. Toen was hij een krachtige vijftiger, met open gelaat, bestand tegen werk en zorgen, betrouwende op zijne kracht, met opgeheven hoofde door de wereld gaande. Dan had hij het woord nog hoog tusschen zijne gelijken, en thans was hij een oude, ziekelijke, afgeleefde man.

Zie liever, nu hij daar bezig is in het hofken vóor de deur, of hij wel meer is dan de schaduw van vroeger! Hoe grijs die haren, welke uitsteken van onder de zware, diep aangetrokken klak; hoe mat en moedeloos dat gelaat; hoe flauw die oogen; hoe diep die groeven! Hoe bitter die mond; - wanneer voor 't laatst speelde er nog een glimlach om? Zijn dat die breede, krachtige schouders, die rug bestand tegen de zwaarste lasten? Gekromd zijn zij thans, bezwijkende onder het leed.... Zijn dat die gespierde armen, die kloeke handen, welke het werk verslonden en het vurigste ros in bedwang hielden? Thans vermoeit hen, in eenige oogenblikken, een kinderwerk met eene lichte spade.... Zie, daar rust hij al.... Waar zijn zij gebleven, die fierheid, dat vertrouwen op

eigen kracht, die helderheid en rondheid van geest en gemoed?.. Wat het werk en de zorgen niet temmen mochten, ondermijnde de ziekte, sloopte de droefheid en de moedeloosheid. Zelfs nu hij rust, blijft zijn rug gekromd en zijn moedeloos gelaat ter aarde gekeerd.... Wat wil hij nog opwaarts blikken, nog hopen!....

Weer hervat hij den arbeid en graaft met zwakken arm, en keert den grond om en legt hem los en mullig; maar het duurt hem te lang, en beschaamd, zoo lang te moeten bezig zijn aan zulk een werk, verwenscht hij zijne onmacht....

Wat verricht hij eigenlijk? Dat vraagt ook de meid zich nieuwsgierig af, die achter het met eenen tip opgeheven venstergordijntje zit toe te kijken En de hond mede, die zich op het paadje in rooden steen, dat van de deur naar het hekken loopt, heeft neergelegd met den kop op de voorpooten, verliest met zijne knippende oogen geene enkele beweging zijns meesters. - In het bloemperkje links, waarop de slaapkamer van Dierckx uitgeeft, is de eenige rozenstruik, die het midden beslaat, geheel ten onder gegaan. Reeds heeft hij den ouden struik uitgeroeid en de dichtstbijstaande planten mee weggenomen, diep den grond omgeroerd en dan weer effen gelegd.... Wil hij er iets anders planten?...

Kijk! Van onder de haag haalt hij nu een jong boomken te voorschijn, met de wortelen.... in eenen rooden zakdoek gewonden. - Een zakdoek van den boer, ziet de meid.... Wel hebt ge van uw leven!..

Behoedzaam wikkelt hij dezen los, ten einde de aarde niet van de worteltjes te doen vallen - heel voorzichtig; want veel wortels heeft het boomken niet. - Wat mag dat voor een boompje wezen? denkt de meid. Zeker iets zeer zeldzaams! En zij kan het binnen niet langer

uithouden, en moet naderbijkomen, om te zien en te vragen:

‘Waarvoor zult ge uwe zakdoeken nog niet gaan gebruiken!.. Is dat dan een zoo raar boomken?...’

Aldus gansch onverwachts toegesproken, keert de oude boer zich verwonderd om, en meenende een verwijt te verstaan in de woorden der meid, zegt hij bedeesd, doelende op den zakdoek:

‘Het is er toch maar één.’

‘Ja, waarom geen half dozijn?’ lacht zij ‘Maar wat is dat voor een gewas: laat eens zien!....’

Boer Dierckx antwoordt niet; hij is bezig te passen hoe het boomken het best zou geplant worden in de plek, die hij ervoor gereed maakte, te midden van het bloemperkje; maar plaatst zich ervóor, nu de meid dichter komt, zoodanig dat zij het niet zien kan. En nu zij nog nader komt, wil hij er mee weggaan.... Zij verstaat er niets van; mag het dan nog niet gezien worden?... Zou zij geen gelijk hebben kwaad te worden?....

Ook de hond begint te grommen - tegen eenen anderen nieuwsgierige. - Boer Wuyts legt zich van op de straat, met beide armen op het poorthekken, kijkt lachend in het hof ken en vraagt:

‘Alle man op 't veld?.... Patatten uitdoen?.... Zijn zij goed gelukt?....’

Nu Dierckx den ouden Wuyts hoort, legt hij het boomken neer en raapt tezelfdertijd den zakdoek op, die om de wortelen gewonden was. Hij zet een gezicht als een kwâjongen, die betrapt werd op eene deugnietenstreek, en frommelt den opgeraapten zakdoek ineen; doch vergeet zeker dat die bevuild is; want eer hem in den zak te steken, is hij op het punt ermede langs zijn aangezicht te vagen, en houdt hem nu bedremmeld in

de hand.... Is dat de vranke boer van vroeger, die altijd het knappe, mondsluitende antwoord zoo vlug gereed had?.... Hoe hij daar staat!

De houding van haren meester, meer nog dan de woorden van boer Wuyts, doet de meid in eenen luiden lach losbarsten.

'Wat is er gaande?' vraagt boer Wuyts, die zich evenmin het lachen der meid als de schuwheid van boer Dierckx kan verklaren.

'Hij ging een boomken planten, dat hij heeft meegebracht in zijnen zakdoek,' zegt de meid.

'Een boomken in eenen zakdoek!'

'Wel ja, daar ligt het; maar wij mogen het niet zien.'

Boer Wuyts reikt met het bovenlijf verder over het poortje, om het rare boomken in het oog te krijgen, dat boer Dierckx wil verbergen, met er gaan vóor te staan.

'Dàt daar?' En hij lacht zoo luid als de meid daareven. 'Zeg, Dierckx, waar zijn uwe zinnen, man?....'

Wel ja, waar zijn die? Veel te houden van eene groote, prachtige linde, waaraan men van jongsaf gewoon is, zulks is nog aan te nemen; maar van een zoo nietig plantje!.... En dat in eenen zakdoek winden! Boer Dierckx zelf is er zoo beschaamd om, dat hij geene woorden vindt.

'Ik geloof waarachtig, dat het een jonge linde is,' gaat boer Wuyts lachend voort.

'Ja.... een uitlooper,' zegt boer Dierckx op eenen toon, alsof hij verontschuldiging vroeg. Doch nu de meid het boomken wil gaan halen, om het te toonen aan boer Wuyts, roept hij barsch:

'Blijf af, zeg ik u!'

'Oei, oei! Wees niet bang dat ik het zal opeten, uw boomken!' - En om te toonen dat zij het nog niet eens wil aanraken, verwijdert zij zich, met de handen

op den rug, en gaat weer op het steenen paadje vóor de deur staan.

‘Wat is er toch met dat boomken?’ vraagt boer Wuyts zich af. Ook komt zijn oude kameraad hem vandaag zoo wonder voor, zoo verouderd, zoo geheel anders dan gewoonlijk. - En waarom plant hij nu dat boomken niet voort?....

‘Zeg eens, Dierckx, als ge 't nog lang zoo laat liggen, zal het zeker niet groeien!’

‘Wel groeien!’ gromt Dierckx; ‘'t is geen oude stam....’

‘Maar hoe komt ge toch op het gedacht, hier eene linde te gaan planten? Die zal immers mettertijd heel het hofken overlommeren, zoodanig dat er niets meer groeien kan. Enkel, als ge naar die lommer moet wachten...’ - Boer Wuyts wou zeggen: ‘dan ligt ge zelf reeds lang voor goed in de lommer;’ maar hield zich in, zijne bemerking zeker ongepast vindende. Boer Dierckx schijnt hem evenwel te begrijpen en heft de schouders op, als bekommert hij zich daar weinig om. - Neen, waarachtig, boer Wuyts kan heden uit zijnen ouden gebuur niet wijs worden....

‘Maar maak er dan mee gedaan, als ge 't dan toch wilt planten!’

‘Hij mag niet!’ lacht de meid.

In waarheid: hij *kan* niet. Waarom, zou hij zelf moeielijk kunnen zeggen, en toch, neen, hij kan niet, vooral nu men hem om dat boomken heeft uitgelachen.

‘Allo, spoed u, en laat ons naar de Schranse gaan!’

De oude Dierckx schudt het hoofd.

‘Ik ga niet mee,’ zegt hij. - ‘In eenen tijd,’ verbetert hij daarop, het laatste woord zeker willende verzachten. - ‘Ik blijf te huis,’ is het dan weer.

Wat is hij toch wonder vandaag! - Ook de meid vindt zulks hoe langer hoe meer.

‘Wat, te huis!’ roept Boer Wuyts. - ‘Op de hoeve moet ik zijn, tusschen de paarden, de koeien en kalveren; daar is mijn leven! En een boer, als gij, zoudt hier in 't dorp blijven zitten droomen en uitdrogen?.... Dat is gek, hoort ge!....’

Een pijnlijke trek vertoont zich op het gelaat van den ouden Dierckx; ook *zijn* leven is ginds, en toch:

‘Nooit meer!’ zucht hij. Ditmaal verzacht hij de uitdrukking niet, en om zich aan het het pijnlijke gesprek te onttrekken, gaat hij naar binnen.

Verwonderd kijken beiden hem na, en nu de deur dicht is, komt de meid bij het poortje, om aan boer Wuyts te zeggen:

‘Hij is niet wel, al eenige dagen.... Een weinig ziek zeker - en....’ voegt zij er zachter bij, ‘ik geloof ook....’ Wat volgen moet, drukt zij uit door een paar malen met den wijsvinger op het voorhoofd te tikken, waarna zij ook naar binnen gaat.

‘Suf?’ vraagt boer Wuyts zich af. ‘Bij mijn ziel, ik geloof vast dat de kerel aan 't suffen is!.... Anders nog zoo oud niet, en een ferme boer vóor eenige jaren nog....’

En alleen zijnen weg voortzettende naar de Schranse, overdacht de oude Wuyts wat aldaar in de laatste jaren was gebeurd. Treurige dingen inderdaad. Heb dan al eene dochter! Doch waarom wilde de oude Dierckx nu zoo in eens, niet meer mee naar de Schranse gaan? Gisteren was hij er toch nog geweest?.... Was er iets bijzonders voorgevallen?....

Zeker was hij gisteren nog op de Schranse geweest, en had er zelfs eenige zoo recht gelukkige oogenblikken doorgebracht.

Heel den namiddag had hij door de velden gedwaald en toen de zon in het Westen naar den grond zeeg, was hij op de Schranse aangekomen. Hoe, waarom?.... Er lag daar nog altijd een deel van zijn hart, en dien dag scheen hij dat teruggevonden te hebben, zóo gelukkig was hij....

Hij had zich neergezet onder de linde, om uit te rusten, en was langzamerhand weggedwaald in droomen.

- Neen, niet in droomen; werkelijkheid is dat; zie maar: dat is de Schranse der goede dagen, de Schranse der Dierckxen!

Daar, door de openstaande, breede deur, kunt ge zien in de schuur; veilig rust daar thans de graanoogst, zoo moeizaam betwist aan de elementen; toemaat en aardappelen zullen gaan volgen.... Ginds komt de hooggeladen kar met geurenden, malschen klaver. Van uit den stal, die enkel gesloten is met een licht hekken, rieken hem de koeien en beginnen reikhalzend te loeien om het lekkere voedsel. Zie, wat prachtige beesten, breed en gevleesd, glimmend van reinheid, wel doorvoed en stralende van levenslust; zie wat hals, wat borst, nu zij woest rukken aan de rammelende ijzeren banden en den breeden, schuimenden muil vooruitsteken! In den paardenstal heeft het jonge veulen den stap van het zware merriepaard herkend en hinnikt vroolijk, en even vroolijk antwoordt de moeder, nu zij uitgespannen is, en los den knecht op de hielen volgt, die een bussel klaver meedraagt naar den stal.

Thans laadt de knecht de kar af, brengt den klaver in het voederhok en plaatst hem rechtop, met de roze knoppen omhoog - aldus wordt hij niet zoo spoedig warm en blijft frisch.... Hoe verzorgd!.... Dan brengt hij het tuig op zijne plaats en kruit de kar onder het daar-

toe bestemde afdak. - Verzorgd; alles verzorgd!....

Dáar hebt ge ook den toekomenden boer; één jaar en eenige maanden is hij nog maar oud; doch zie hem eens aan met zijne krachtige, zware, mollige leden.... wat een kerel!.... Hij houdt eene broodkorst in de hand; maar heeft zeker geenen honger, want hij vergeet er van te bijten. Voor het oogenblik heeft hij meer lust, om een kieken te pakken. Maar dit kan sneller loopen dan hij.... Daar tuimelt hij in het zand en rolt zich rond, dat het stof opvliegt.... Dat kan geen kwaad - een boer moet van heel vroeg met den grond kennis maken! De kleine vindt er ook geen kwaad bij en raapt zich al kraaiende op, zijne korst niet vergetende... Dáar is een ander kieken; dàt hij zal pakken! Telkens hij het nadert, kijkt het dom op; doch schijnt verstandig genoeg om te oordeelen, dat het gevaar niet groot is; slechts eenige stappen wijkt het terzijde, en pikt voort tot het weer verjaagd wordt. De haan schijnt echter minder geduld te hebben en komt ter hulp. Hij zet zich schrap op de pooten en kraait.... Hoor den kleine nu plezier hebben en jubelen!.... Pakken, dien koekeloekoe.... pakken!... En begeerig steekt hij de dikke pollen vooruit. Maar nu wordt de haan de broodkorst gewaar en springt omhoog en slaat den kleine met de vleugels vóor het gezicht, zoodat deze verschrikt achterover tuimelt, terwijl de haan klokkend zijn gezin samenroept, om den veroverden buit te deelen....

Lachende zit boer Dierckx het aan te kijken.... Kwaad is de kleine nu op koekeloekoe, en komt, met de vuist den roover dreigende, op hem aan om zijn beklag te maken. Hij neemt hem op de knie, en zet mee eene vuist tegen den haan, en sust en streelt den kleine.... Wat een kerel is dat.... wat een kerel!....

Zeker is de kerel moegetobd, want een oogenblik houdt hij zich stil, en het volgende oogenblik vallen zijne oogen toe.... Dat is niets, manneken; kom, zóo ligt ge gemakkelijker.... Dicht in mijnen arm.... heel dicht.... nog dichter!....

Langzaam begint het te duisteren. De meiden loopen in en uit den stal, waar men de kuipen hoort rammelen. Langer rekken de halzen zich uit, en begeeriger klinkt het geloei. Hoor eens die kalveren daartusschen! Wat grove stemmen; die zeggen genoeg tot welke zware beesten die blaters zullen opgroeien.... En tusschendoor klinken ook vroolijke vrouwenstemmen.... Wildzang is het.... maar vroolijk.

Ook de pachterse zingt zeker mee. En waarom zou ze niet, als het werk zóo vordert, als de hoeve zóo gaat, en alles zóo verzorgd is, tiert en gedijt?.... Hij zelf zou wel kunnen mee zingen.... Braaf zóo; dat is de oude Schranse der Dierckxen!... Braaf zóo!....

Minder braaf was het den kleine, dien hij in zijne armen hield, te knijpen zooals hij deed - zonder het te weten overigens. Zelfs scheen hij niet te merken, dat deze luid verzet aanteekende tegen die toeeigening der hoeve en die behandeling, zich verwerende met al de middelen, waarover hij beschikte, en spartelde en huilde als een half vermoorde.... Dat ook merkte de oude niet, en ging voort hem dicht tegen het sterk kloppende hart te drukken....

In den stal zweeg eene der zingende stemmen, en eene jonge vrouw kwam naar buiten geloopen, blootshoofds, den grof linnen voorschoot om de lenden, de mouwen opgerold tot ver boven de ellebogen, de middelste knop pen van de katoenen jak niet toegehaald - krachtig, blozend, jong, sterk, met het vuur der moederlijke be-

zorgdheid in de oogen.... Van verre reeds strekte zij de armen uit naar den in nood verkeerenden kleine....

‘Och God, ge nijpt hem dood!.... Wat doet ge toch?.... Laat los dan!....’

Wat hij deed? Hij wist het zelf nog niet juist.... Droomen in elk geval.... Want, neen, dat was de Schranse der Dierckxen niet! Zie maar, die jonge vrouw, welke het knaapje uit zijne armen had weggehaald, met eenen ruk hare jak had opengetrokken, en thans met eenen tip daarvan mond en kin van den kleine reinigde van zand en tranen, om hem daarna sussend tegen de borst aan te drukken.... die jonge moeder was Rozeken niet. - Eene vreemde was het!....

‘Leelijke, stoute boer Dierckx!’ zei ze tot haar kind, terwijl zij voortging dezes aangezicht en hoofd af te vagen. - ‘Wij zullen hem hebben!....’

Doch de kleine bekreunde zich niet meer om Dierckx, en slokte en klokte wat hij kon; nu en dan nog een diepe zucht was alles wat van al zijn verdriet was overgebleven.

Aldus ging het niet met boer Dierckx; zóo schoon was zijn droom, dat de droeve werkelijkheid er hem des te pijnlijker om viel....

‘Stoute boer Dierckx; hij kan niet met kinderen spelen!’ zei andermaal de jonge moeder tot den kleine, en tikte hem op de bolle, zwelgende wangen. Zulks was natuurlijk enkel spel, en de glimlach op het gelaat van den kleine kaatste zich weer op haar eigen gelaat. En toch deden die woorden den ouden man leed!.... Was dat waar: had hij nooit met kinderen kunnen omgaan, en was het dáarom, dat hij zoo weinig vreugde beleefd had aan zijne dochter? Moest hij zichzelven mee beschuldigen, en doelde daarop de jonge pachterse?.... Mis-

troostig keek hij deze een oogenblik in 't gelaat....

‘Meent ge?’ vroeg hij dan smeekend.

Maar hoe kon hij toch zoo iets denken?....

‘Dat is maar lach, dat weet ge immers ook wel!....’

En toch kon hij niet mee lachen; dit zag de jonge vrouw genoeg....

Nogmaals sloeg hij de oogen op de jonge moeder met het blozende knaapje aan haren boezem; doch met zulke blikken, dat zij zich omkeerde en even hare jak toehaalde.

‘Neen, dáartoe was *zij* niet geroepen; zij moest de bruid des Heeren worden!....’

Hoe hij dat zei, en hoe diep ongelukkig hij er uitzag! Waarlijk, ze voelde medelijden met den armen man, nu hij zwijgend, met gebogen hoofde, zich verwijderde. - Zie, nu bleef hij weer staan, als wilde hij terugkeeren. Toen hij echter haar bemerkte, ging hij andermaal voort, doch langzaam. Zou men niet gezegd hebben, dat hij niet wist wat hij wilde!.... Och, arme man! Nog altijd treurde hij om zijne dochter.

‘Non moest zij worden.... de bruid des Heeren, zooals hij zegde,’ sprak zij halfluid tot zichzelve, en barstte dan los in eenen schaterenden lach:

‘Bruid des Heeren, ha, ha!....’

En den kleine met beide armen vóor haar schalksch lachende aangezicht brengende, gaf zij hem een paar klinkende kussen, beet hem in de vette, blozende wangen en prangde hem dan wellustig tegen den boezem....

‘Kom hier, *mijn* Jezuken!’

Maar de kleine zocht rond en wilde wat anders.

‘Ha, zóo, mijn dikzak; hier is nog één.... Maar spoed u; ik moet naar den stal.’

Toen boer Dierckx zag dat zij de werf verlaten had,

keerde hij haastig weer. - Zie hem langs de schuur heensluipen als een dief! Wat zoekt hij daar?.... Hij schijnt het gevonden te hebben, en snel verwijdert hij zich.... eenen nietigen uitlooper van de linde medenemende, de bladeren en takjes verborgen onder den kiel, terwijl hij het dunne stammeken en de wortels, met den hangenden arm, tegen de dij aandrukt....

Weg nu met dien buit!.... Telkens hij iemand ontmoet, neemt hij het plantje over naar den kant, waar men 't het minst kan zien. - Doch, het weer is zoo droog!.... Wacht, hij zal zijnen zakdoek in de gracht natmaken, en rond de wortels winden!.... En nu naar 't dorp er mee.... Morgen vroeg zal hij het planten.... Want *dit* wilde hij nog van de Schranse.... en nu *niets* meer. Nooit meer zal hij er gaan. Dan zal het hem niet zooveel pijn doen de hoeve aan anderen te zien, en anderen het geluk te zien genieten, dat hij gedroomd had voor zijne dochter en voor zich....

Morgen, zou hij het boomken planten.... Doch eer het morgen was, wachtte hem nog eene nieuwe beproeving.

Toen hij zich neerzette aan tafel, legde de meid eenen brief naast zijne telloor.... Welken stempel droeg hij? Och ja, hij kwam van zijne dochter, uit het klooster. Ongeopend legde hij hem terug op de tafel. Zou hij hem openen? Wat zou ze schrijven? Bitterheid weeral zeker, verwijten over zijne goddeloosheid, bedreigingen met eeuwige straffen, gebeden voor zijne bekeering.... Neen, daarvan had hij genoeg!....

‘Weg daarmee!’ riep hij en wierp den brief van zich. - ‘Voor mij zijt gij dood en vergeten!....’

Dat was geene waarheid; dat wist de meid veel beter.

‘Maar ge kunt niet weten; zij is nog altijd niet geprofest,’ bracht deze in ‘Zij kan nog altijd....’

‘Terugkomen uit het klooster? Mensch, ge kent het schepsel niet!.... En al zou ze terugkomen; ik wil ze niet meer zien onder mijn oogen!....’

‘Dat zijn woorden, man, en geen goeie! - Nu, als ge niet nieuwsgierig zijt, eet dan maar eerst.’

Maar eten ging evenmin als den brief lezen.

‘Wel zit daar niet als een kind, dat niet weet wat het wil.... Doe het een of het ander. - Misschien ook is zij ziek....’

‘Ziek!’ herhaalde hij, den brief opnemende ‘Ziek?....’

‘Wat zijt gij toch een wondere mensch! Zijt ge dan bang van een stuk papier? En dat een man van uwe jaren!’ schertste de meid.

Ja, bang van dat stuk papier, wezenlijk bang. - Zij moest eens ziek zijn; zou het dan niet slecht zijn van hem, den brief niet seffens opengedaan te hebben? Ze moest waarlijk eens van gedacht veranderd zijn en willen terugkeeren!.... Voor veel was het te laat; veel was niet meer te veranderen... Maar dat kon immers niet! Die brief bevatte zeker dat zij meer dan ooit overtuigd was van hare roeping, en wat verder de vorige brieven hadden bevat: bitterheid voor troost en liefde. En dan ware het beter hem niet te openen, en zich andermaal kwaad bloed te maken, dan liever hem in 't vuur geworpen!.... Bang was hij van dat stuk papier....

‘Wil ik hem dan lezen?’ vroeg de meid.

Neen, dat wilde hij niet. Haastig brak hij den omslag open, overliep het schrift en zuchtte....

‘Ziet ge wel?....’

Zóo gelukkig is zij, zóo gelukkig, en vast besloten.... En eindelijk zal de zoo vurig gewenschte dag aanbreken,

dat zij.... de bruid des Heeren zal worden.... voor goed, en voor immer. Dat zal de laatste dag zijn, dat zij aan de aarde toehoort.... Zal haar vader dan niet komen.... om getuige te zijn van *haar* geluk?....

- En het *zijne* dan?.... Daaraan dacht ze niet! - Ook zou ze dien dag hem gedenken in hare gebeden.... opdat de Heer hem genade zou verleenen.... En zij vergeeft hem, dat hij haar tegengehouden heeft in hare roeping - daar zulks voor haar eene beproeving te meer was en eene oorzaak van verdiensten.... En zij vraagt hem ook vergiffenis voor het leed, dat zij hem zou aangedaan hebben - ook zonder het te weten....

'Zonder het te weten!.... Naar den duivel, tang....!' En het papier woest ineenfrommelende, wierp hij het de meid naar het hoofd. - 'Zeide ik het u niet, wist ik het niet!....'

Jawel; maar wat kon zij, de meid, dat gebeteren? Daar zij evenwel zag, hoe diep ongelukkig de man was, had zij den moed niet het kwalijk op te nemen. Zij had integendeel wel kunnen aan 't grijzen gaan, nu zij hem daar zoo droef zag neerzitten, wegdwalende in pijnlijke herinneringen, en diep zuchtende.

Het was voor haar eene groote verlichting den armen man te zien opstaan om naar zijne slaapkamer te gaan. - Nu had zij ook gelegenheid, om zelve den brief te lezen.... En ook zij was verontwaardigd....

'En dàt is eene dochter?.... Foei!....'

Heel den nacht spookte de inhoud van den noodlottigen brief door den geest van den armen Dierckx. Eerst tegen den morgen vonden de afgetobde geest en het uitgeputte lichaam eenige rust, en toen hij, later dan gewoonlijk, de keuken binnentrad, waar de meid hem wachtte met het ontbijt, verschrikte deze; zóo ontdaan en ziekelijk zag hij er uit.

Nog altijd dwaalde de geest, en scheen hij niet te hooren wat zij vroeg of zegde. Kamer in kamer uit was hij geloopen en eindelijk zelfs naar den zolder. Stil was zij hem daar gevolgd. - Wat had hij toch in den zin? Van op den trap had zij hem hooren mompelen tegen al de oude meubelen van de Schranse, die daar stonden; één voor één had hij die aangeraakt. - Was het niet noodig hem in het oog te houden! En was het ook geen spijt van den man, hij, die een zoo ferme boer plag te zijn!.... En dat alles door die dochter, die zulke brieven durfde schrijven!....

Dan was hij in den hof achter het huis gegaan; ook dáar vond hij geene rust. Eindelijk was hij zeker tot een besluit gekomen en eene schup gezocht hebbende, was hij in het voorhof ken gaan werken. Maar nu men hem in zijne bezigheid gestoord en hem uitgelachen had met dat jonge boomken, zat hij weer in de keuken, pruilend als een kind, kwaad, moedeloos, besluiteloos, nu en dan met de hand over het hoofd strijkende.... Ja, dáar scheelde het!.... - Ziekte, of wat?....

Daar richtte hij zich op. Zeker herinnerde hij zich het onderbroken werk.... Spoedig was nu het scheutje geplant, goed geplant ditmaal....

'Het groeie nu en worde een boom, als die andere, ginds op de....' Neen, zelfs dat *woord* wilde hij vermijden. - En toch bracht hij het scheutje, als een herinnering, mee naar hier! - Dat hoofd!....

'Het worde groot en sterk; wat jong verplant wordt, tiert gemakkelijk....'

Nu lag daar nog de oude, zieke, halfverdorde rozenstruik, dien hij uitroeide.... Zoo'n oude struik; wat zou hij ermee doen?.... Hem planten op eene andere plaats?.... Opdat hij daar nog eenen tijd voort- en wegkwijne, zeker?

‘Neen!.... Dan liever zóo!....’

En herhaalde malen liet hij de snede der schup er op neervallen, zoodat het struikje gansch aan stukken was.

‘Dát is beter voor u dan verplant worden.... En dat ware ook voor mij beter geweest, toen ik de Schranse moest verlaten!....’

Dat hoofd, dat arme, hoofd!....

Ziekte, of wat?....

XIII.

Ook den volgenden dag ging boer Dierckx niet naar de Schranse - en van de gansche week niet. Alle dagen kwam de oude Wuyts om hem mede te nemen. In het begin had hij allerlei uitvluchten gezocht om niet mee te gaan; nu de oude Wuyts toch bleef aanhouden, verwijderde hij zich huis tegen den tijd dat deze ging komen en keerde eerst weer, wanneer hij hem reeds verre weg dacht, om dan treurig en moedeloos in zijne kamer te blijven zitten.

De oude Wuyts begreep er niets van. Hoe was het toch mogelijk, hier in huis te zitten droomen, als ginder op de hoeve alles in 't volle werk was? - Of het moest zijn dat men ziek ware....

'Ja, ziek inderdaad,' zei de meid. 'En dát ook....' - op haar voorhoofd wijzende - 'en dàt ook, van verdriet over zijne dochter.'

‘Nog altijd niet vergeten?’

Boer Wuyts had gelukkig nooit eene dochter te vergeten gehad; anders zou hij wel geweten hebben, dat zulks niet zoo gemakkelijk gaat.

‘Vergeten? Wel, man! Hij heeft mij verboden, nog ooit van haar te spreken of haren naam te noemen, en ik zou het niet ook; waarom den man nog meer verdriet aandoen? Maar wel tienmaal herhaalde hij dit in de laatste dagen; zulks zegt immers genoeg, dat hij zelf er nacht en dag aan denkt. En hij zal er van in den grond kruipen ook!.... - Ge weet, het is nu zeker, dat ze in het klooster blijft; toekomenden Zaterdag wordt ze geprofest. Maar als ze eens goed wist, gelijk ik het weet, dat heur vader het besterven zal, zou ze dan niet....?’

‘Van gedacht veranderen en weerkeeren? Wel neen, mensch; waar dat in zit, daar is geen veranderen meer aan!’

De meid vreesde zulks ook; maar schoon kon zij het evenwel niet vinden. En als ze ooit Rozeken ontmoette, nu of later, non of niet, zou ze 't haar, onder vier oogen, wel eens goed zeggen. ‘Want als men dan toch zoo heilig wil zijn, mag men ook niet vergeten, dat ons Heer ook gezegd heeft: eer vader en moeder!....’

Een paar malen was boer Dierckx uitgegaan, om te wandelen langs de velden, en ten einde niet omtrent de Schranse te komen, was hij langs de andere zijde van het dorp gegaan. Maar het had hem daar niet bevallen; langs dien kant kende hij niet al de akkers, wist niet aan wien zij toehoorden, hoe zij vroeger bewerkt waren, welke vruchten er verleden jaar hadden opgestaan en het jaar te voren, of ze goed bemest waren geweest, en andere dergelijke dingen - merkwaardigheden voor

eenen boer van stiel. Hij was daar niet tehuis; het waren niet de velden rond de.... Halt, dàt woord niet!....

Ook hadden de menschen hem daar overal nieuwsgierig nagekeken; wat kwam die daar doen; waarom ging hij niet, gelijk vroeger, naar de.... Halt!.... Was er iets gebeurd, dat hij.... *ginder* niet meer wou gaan.... of niet meer durfde?....

Die menschen! Zooveel mogelijk zou hij ze vermijden en doen alsof hij ze niet zag. Maar toch merkte hij wel, hoe zij hem dan met nog meer verwondering aan- en nagaapten.... Die menschen.... hij schuwde ze!

Weinig aantrekkelijk waren dan ook de wandelingen, langs dien kant van het dorp....

En telkens hij eene goed verzorgde boerderij voorbij ging, knikte wel even zijn hoofd goedkeurend; doch aanstonds bestierf de glimlach op zijn gelaat: zóo, en schooner nog, zou.... de *andere* hoeve ginds zijn geweest, in zijne handen en die der zijnen.... Kwam bij toeval de pachterse buiten, of zag hij een jong meisje druk aan het werk, vroolijk te moede, en met den gullen lach op het blozende gelaat.... neen, dat was *zij* niet!.... *Zij* was geroepen naar elders, en hij daardoor veroordeeld om werkeloos, eenzaam en schuw om te dwalen - en anderer geluk te benijden....

Dan liever in 't geheel niet meer uitgaan, dan liever te huis blijven, en afwachten wat hij nog te wachten had - het einde....

Treurig zit hij daar reeds twee volle dagen. Hoe houdt hij het uit, de rusteloos werkzame man van vóor weinig nog?.... Met onbestemden blik staart hij door het venster, uren achter elkander, ook wanneer op de stille dorpsstraat geen mensch voorbijgaat. Duister wordt het al; reeds zou het moeilijk zijn, daarbuiten op de straat iemand

te herkennen, en nog staart hij door het venster.... De meid heeft haar naaiwerk moeten neerleggen, omdat zij niet meer zien kan; reeds heeft zij de lamp ontstoken en neergezet op de tafel naast hem, en immer tuurt hij naar buiten.... Zou men niet zeggen, dat hij al heel den dag, alle oogenblikken, iemand verwacht?.... Iemand!....

Zij zou zoo gaarne hem opbeuren; doch zoo woest is zijne droefheid, dat zij er niets tegen vermag.

Spreekt zij over het eene of andere, om zijne gedachten te verzetten, dan hoort hij niet eens, of klinken zijne antwoorden zoo verstrooid en zoo pijnlijk, dat zijzelve den moed niet meer heeft om voort te gaan.

Zij maakt het avondeten gereed; maar wat zal het weeral helpen? Nutteloos is hare kunst, wat zij ook beproeft; zelfs die spijzen, waarop hij vroeger zoo verlekkerd was, raakt hij nu bijna niet meer aan.

Zie, nog altijd is zijn starre blik op de duisternis gericht daarbuiten.... Maar komen zal ze immers toch niet, *zij!*.... Wat zou zijzelve niet willen beproeven, om den armen man het leven dragelijk te maken; maar daartoe is zij onmachtig; dat kan alleen de andere, de dochter.... en die is geroepen - om dat niet te doen.... Doch als deze eens goed wist.... als ze haren vader eens weerzag, maar één oogenblik; als zij eens kon zien, hoe hij in de laatste tijden vervallen is.... als zij hem daar eens kon zien zitten, gelijk nu! - Zou er geen middel kunnen gevonden worden om dat te bekomen? Of zou ze dan in 't geheel geen hart hebben? Zóo kan eene dochter immers niet zijn?.... Nog is het tijd, nog drie dagen; maar dan is het onwederroepelijk.... Och, zoo gaarne zou ze helpen!....

'Wien wacht gij toch?'

Dat ontsnapt haar, en zelve verschrikt zij ervan; want ditmaal heeft hij gehoord en verstaan.

‘Wachten?.... Dien ik wacht, komt meestal onverwachts!....’

Is dat weer een antwoord?....

‘Maar schrijf haar dan!’

‘*Haar*,’ zei ze, en toch verstond hij en antwoordde thans zoo gepast, alsof zij beiden, van heel den avond, niets anders gedaan hadden, dan gesproken van de dochter.

‘Dàt nooit!.... Moet ik u nogmaals herhalen niet meer van haar te spreken?’

‘Wat helpt het, dat ik niet spreek van haar; gij denkt er immers toch dag en nacht aan. Zie ik het niet?’

‘Ik zeg dat ik haar niet meer ken, en niet meer kennen wii.... Dat ik aan haar niet denk - nu niet, of nooit meer!....’

‘Manlief, ge zijt koppig!’

‘Ik niet, maar *zij*.... en gij ook! - Laat mij gerust met dit alles!’

Helaas, er was weeral geene spraak meer van te eten, wat het goede mensch ook aanbood of aanprees. Gerust moest zij hem maar laten, gerust!.... En om gerust te zijn, zou hij ook vroeg naar bed.

Daarin, vond de meid, deed hij zeer wijselijk: geen zachter balsem voor een kommervol gemoed dan een verkwikkende slaap. En ja, zij zag wel wat hem scheelde: een beetje onpasselijk was hij, anders niet. Zij zou hem dadelijk een drankje brengen, dat hij maar warm moest innemen, dat zou hem goed doen, en morgen zou het wel beter gaan....

Aldus had zij het overige van den avond vrij, om haar plan uit te voeren; want, inderdaad, zij had er nu een, waarvan zij het beste verwachtte; een plan zoo

eenvoudig, dat zij niet begreep, hoe zij het niet reeds lang uitgevoerd....

Toen zij naar den winkel was geloopen, om het noodige voor het drankje te halen, had zij ook papier meegebracht, eenen omslag en eenen postzegel. - Zij zou zelve schrijven aan Rozeken, haar schrijven dat.... Ja, zie, daar straks wist ze genoeg, en te veel zelfs, wat ze zou schrijven; maar nu ze er eenmaal moest mee aan vangen, nu zij de pen vast had, kon zij er niet meer uit. Het gebeurde ook alle jaren niet dat zij eenen brief schreef.... En dan nog zulken brief!.... Ze zou zeggen....

Och, als het nu moeite kostte, om het gezegd te krijgen, was het alleen, omdat zij het zoo diep voelde, zoo natuurlijk - en om dat uit te drukken, hebben wel meer moeite....

Vorm en spelling mochten te wenschen laten, zulks belette niet, dat uit iederen volzin het medelijden doorstraalde met den armen, ziekelijken vader, het bittere verwijt voor de plichtvergeten dochter, het hartbrekende gesmeek toch nog eenmaal den stervende - ja, zóo zegde zij het - te willen zien, die dag en nacht naar zijne dochter snakte. Drie-, viermaal was dit herhaald, steeds pijnlijker, grievender; zóo grievend, dat een geoefende briefschrijver vruchteloos al zijne kunde zou hebben besteed, om hetzelfde uitwerksel te bekomen....

Op de laatste regels vielen reeds eenige tranen, en nu zij den brief herlas, brak de vloed voor goed los.

‘Een hart van steen zou die dochter moeten hebben om daaraan te weerstaan!’ riep zij, tusschen de tranen door glimlachende van voldoening over den schoonen brief en het onvermijdelijke gevolg, dat die zou hebben

Nu ging zij nog eens zien, of de oude en zoo waard

beklaagde man - wat zij thans hoe langer hoe meer gevoelde - niets meer behoefde. Doch, neen; hij sliep.... Zooveel te beter; dat zou hem goed doen, en gaf haar gelegenheid om den brief aanstonds naar de bus te brengen. Heden avond zou die niet meer vertrekken; maar dan was hij toch reeds op weg, en *hij* zou er niets van weten. En morgen avond - neen, dan zou de arme vader niet te vergeefs wachten!....

Och, het braaf mensch wist niet wat het is, geroepen te zijn; zij was zoo geheel wereldsch.... wat haar evenwel niet belette - goed te doen....

De tweede dag was voorbij; morgen zou Rozeken geprofest worden....

'Zou ze dan toch?...' vroeg de meid zich steeds angstiger af.

Of de vader zich dat ook afvroeg? Hij wist immers niets van den brief. - En als hij er later van hoorde, zou hij dan niet kwaad zijn, omdat zij dit deed, buiten zijn weten?.... Zij zou wel eens willen zien, dat hij zou kwaad zijn, als zijne dochter dáar was, dáar bij hem - en bleef!.... En men moest ook niet vragen of hij er aan dacht; hij at noch dronk, en had noch rust noch, duur. Hij weet dit wel aan ziekte en pijn in het hoofd, en ja, wel te pas was hij zeker niet; maar het was verdriet, hoop en vrees vooral, welke hem ziek maakten. - Waarom had hij weer heel den dag door het venster zitten kijken, als hij niet iemand verwachtte? En wat had hij ook weer allemaal te vertellen gehad aan die oude meubelen van de Scbranse? Voor elk, één voor één, bleef hij stilstaan, en ge zaagt wel dat hij er mee sprak, maar er iets van verstaan, kost ge ook niet. En als hij niemand verwachtte, waarom had hij dan ook gedurig die klok in het oog, alsof hij de uren, de minuten

nog angstiger telde dan zij - die wèl reden had om *haar* te verwachten?....

Gisteren toch moest de brief besteld zijn, of ten laatste dezen morgen; dus kon zij - het was zoover niet - nog vandaag, vóor den avond, hier zijn. Neen, dàt wist hij niet; maar hij wist toch wel, dat het morgen de dag was, die onwederroepelijk beslissen zou.... Morgen.... en reeds begon de avond te grauwen!....

Kijk, weeral bezag hij de klok - en zij ook. Hoe langzaam en luid die klok tikte: 'Komen? - Niet!.... Komen? - Niet!....'

'Ja, wèl komen!....' Kon zij hem maar eens zeggen, welke goede reden hij had, om haar te verwachten, nog dezen avond! Na zuiken schoonen brief?.... Maar dan zou ze geen hart moeten hebben!....

'....Geroepen!....' prevelde hij:

'Zij heeft geroepen!' - Verrast sprong zij op. - 'Ik wist het wel!....' juichte, zij vroolijk.

Ook hij sprong op. - Wat wilde de meid? - Hij wist niet dat hij iets gezegd had

'Wie, *zij?*.... Wie roept?'

'Wel *zij*, die gij verwacht, van avond!'

'Van avond reeds?.... Ook goed; hoe eer hoe liever!'

De meid lette weinig op het vreemde in zijn gezegde en liep naar buiten, om het poortje te openen.... Doch er was niemand vóor, en ook in de straat zag zij niemand.... En het was reeds ver in den avond.... den laatsten avond! Mistroostig ging zij terug binnen.

Hoe bleek hij zag, nu zij alleen terugkwam, merkte zij op.

'Gij zegdet toch, dat zij riep?' vroeg zij.

'Wie *zij?* - Of spreekt ge nog van *haar?*'

'Van wie anders?.... En komen zal zij!....'

‘*Zij*, komen?.... Ge zijt van uw zinnen, mensch! Zij is geroepen.... en *ik* ook!....’

Zij begreep hem niet. - Dat arme hoofd weer, zeker!....

‘*Wie* heeft u geroepen? *Ik* hoorde toch niets!’

‘Maar *ik* voel het wel; ook *mijn* dag is gekomen....’

Weeral die droefgeestige gedachten! En de tijd, die voortvloog, hoe langzaam ook de klok herhaalde: ‘Komen? - Niet!.... Komen? - Niet!....’

Helaas, voor heden avond werd het hoe langer hoe twijfelachtiger; doch er bleef nog hoop.... en zelfs morgen....

‘Doe het poortje en de deur maar vast,’ zei hij.

Hij gaf dus het wachten op! Smeekend bracht zij in:

‘Nu reeds? 't Is nog zoo vroeg!’

‘Niet vroeger dan gewoonlijk!’

En hij begaf zich naar zijne kamer - nogmaals in zijne hoop bedrogen, voelde zij.

Zij ging naar buiten en blikte door de donkere straat; doch niemand.... Luid rammelde zij met het poortje; maar kon niet over haar gemoed krijgen het te sluiten; zij verschoof den grendel der deur, om haren meester te doen gelooven, dat deze was vastgemaakt - maar kon het wachten nog niet opgeven.... - Zou die dan toch geen hart hebben!....

Des anderdaags wachtte zij nog. Reeds was de middag voorbij en ging het andermaal avond worden, en nog had zij niet aan alle hoop vaarwel gezegd.... Was nu wezenlijk alles afgedaan, ginds in het klooster? En hier lag de ongelukkige vader ziek te bed, woelende in de koorts!.... Had zij dan toch waarheid gezegd, toen zij schreef: ‘stervende’?....

Ja, zij zag het wel: de oude man was zeer ziek. En wie weet, of hij niet gelijk had, toen hij zegde, dat ook

hij geroepen was en zijn einde nabij.... En geene familie, geene nabestaanden.... zij alleen, de vreemde....

Hoor, hij sprak bij zichzelven, half binnensmonds; doch hier en daar kon men een woord vatten:

'Nu *is* zij de bruid!.... Des Heeren? - Die hoeft geene bruid!.... Maar de jonge Wuyts... en de Schranse een pachterse.... Zie, daar komt ze uit den stal.... met een jongsken op den arm.... Wat een kerel!.... Kom, geef hem mij.... ik zal hem niet knijpen.... Koekeloekoe pakken en in 't zand rollen, onder de linde.... Maar 't is Rozeken niet.... Die is nu.... Dat klooster, en die onderpastoor.... Stoute Boer Dierckx!.... Eene dochter.... Geene dochter.... Rozeken!....'

Wat zou zij beginnen? Al tienmaal had zij gezegd naar den doktoor te loopen; doch hij wilde er niet van hooren. Maar toch zou zij; stond zij niet in voor hem, die niemand meer had en zichzelven niet behelpen kon?....

Ook de doktoor vond den zieke in zeer bedenkelijken toestand.

'En hij roept maar altijd op zijne dochter, mijnheer.... En die komt toch niet, al heb ik haar zelf nog zulken schoonen brief geschreven! En nu zal zij zeker nooit meer komen, want vandaag moest ze geprofest worden. Gisteren verwachtten wij haar nog, en toen zij niet kwam, zegde hij dat *hij* ook geroepen was. Hij wil sterven, mijnheer, hij verlangt er naar.'

Een slecht voorteeken, meende de doktoor. En zoo bleek het ook Eene week verliep en de doktoor moest bestatigen, dat de middelen, waarover hij beschikte, niets vermochten. Werden de aanvallen van koorts zeldzamer, toch bleef boer Dierckx verzwakken. Het viel niet langer te betwijfelen, dat de laatste ontknooping met rasse schreden naderde. Geheele uren, gansche dagen

bijna, lag hij neer in 't groote ledekant, of zat in den zwaren stoel daarnaast, zonder te spreken of zich te verroeren, veelal niet hoorende of begrijpende wanneer men hem het woord toerichtte, en met den starren blik recht voor zich uit. Dacht hij dan, herinnerde hij zich? Waarschijnlijk niet - en gelukkig! Genoeg geleden reeds.... Uitgestreden, moede.... het begin van - *niet zijn*....

Enkele malen kwam, als een terugkeer, eene sprankel licht zijn oog verlevendigen; doch lang duurde zulks gewoonlijk niet, en dan volgde daarop nog diepere moedeloosheid en krachteloosheid dan vroeger.

De doktoor had het noodig geacht, aan de meid zijne vrees mede te deelen. Deze, alhoewel zij het reeds lang had zien aankomen, verschrikte er niet minder om. Zij, eene vreemde, zoo gansch alleen met dien stervende!.... Maar zij zou haar plicht doen....

Pijnlijk was het, den zieke te moeten aankondigen, dat hij zich had reisvaardig te maken. En dat moest toch. Het was nu al lang Paschen voorbij, en sedert had hij zeker niet meer gebiecht....

‘Laat mij maar gerust met dit alles!’ had hij, tot hare groote verbazing, geantwoord.

‘Och, wees niet bang,’ bracht zij in; ‘dáarom kunt ge nog wel genezen, en het zal eene geruststelling zijn voor u en voor mij.’

‘Bang! Voor wat bang?’ had hij daarop geroepen.

Dat was immers al te sterk, en zondig zelfs. Betaamde het aldus te spreken aan iemand, dien de dood alle oogenblikken kon wegvoeren naar de eeuwigheid, waarvoor alles en allen schrikken!.... Eene reden te meer, om hem aanstonds te doen berechten!....

Op dit oogenblik was de zieke nog al gerust; ze zou dan maar seffens naar de pastorij loopen.

Toen zij vroeg naar den pastoor, bleek het dat deze niet tehuis was; hij was een bezoek gaan afleggen bij zijnen collega in het naburig dorp, en zou eerst des avonds terugkeeren. Dat speet haar zeer, want zij begreep genoeg, dat de zieke niet veel kon houden van den onderpastoor. - Wachten tot morgen? Het moest dan eens te laat zijn; nu zag hij er tamelijk helder van geest uit; maar het was misschien tegen zijnen dood, zooals men pleegt te zeggen.

Daar kwam de onderpastoor al; zij kon toch aan hem niet gaan zeggen, dat de zieke liever den pastoor zelven zou gehad hebben, om zijne biecht te spreken. En moesten ook voor den naderenden dood al die kwesties van voorkeur en persoonlijkheid niet verdwijnen? Die onderpastoor was immers toch ook een dienaar des Heeren!....

'Het gaat slecht met boer Dierckx?'

'Heel slecht, mijnheer; de doctoor zegt dat het noodig is hem te berechten. En eer zal ik ook niet gerust zijn; ik sta er immers voor in?....'

'Daarin hebt gij gelijk, mensch.'

'En, mijnheer, hij is ook zoo wonder. Hij zegt niet bang te zijn. En sterven wil hij al lang.... Maar misschien is dat de koorts.... of zijn hoofd; dat is al lang niet meer goed.'

'Ja, zoo zijn ze allen: praat genoeg, maar dat bewijst juist hoe bang ze zijn. En tegen dat zij den dood zien aankomen, bidden en smeeken zij om eenen geestelijke. - En dat noemt zich sterke geesten!....' voegde hij er spottend bij, zeker heel ongepast in dit oogenblik; want dàt was Dierckx nooit geweest - maar wel een eenvoudige boer, met eenig gezond verstand.

De meid voelde niet den minsten lust om mee te lachen; zóo licht en los te klappen over de gevoelens

van eenen mensch, die ging sterven, wilde haar niet van het hart. - Maar het lag in zijne roeping, zich aan die dingen te gewennen.

‘En hij roept ook wel zijne dochter?’ ging hij voort.

‘Dikwijls uren achter elkander, mijnheer.’

‘Ja, hij heeft haar ook genoeg mishandeld, en haar tegengehouden hare roeping te volgen, en nu heeft hij er spijt van; dat is de straf!’

Ook dit begreep de meid niet. - Moest de vader gestraft worden, omdat de dochter geen hart had?....

‘En als ik hem nu ook eens liet wachten; wat zou hij bang zijn!’

‘Och, mijnheer, doe dat toch niet!’ bad de meid.

‘Ge kunt toch niet denken, dat ik zulks doen zou?....’

Wel zeker, kon zij dat, en zij vreesde het zelfs, zooals hij er over sprak.

‘Wij, dienaars des Heeren, wij kennen geene wraak; wij kennen niets anders dan de bekeering der zondaars.’

Gelukkig! Wat zou er anders geworden van al die zondige menschen, zonder deze dienaars, die ons Heer wel kunnen verzoenen met de zondaars - maar zichzelven niet.... Deze, onder ander, herinnerde zich thans, dat boer Dierckx hem eens van de hoeve had gejaagd en den voet tegen hem had opgeheven....

Onder het naar huis keeren was de meid nog altijd ongerust of de zieke, van zijnen kant, den onderpastoor wel zou willen ontvangen. En zou deze hem ook spreken van bang zijn en straf? Haar kwam het in 't geheel niet vóor, dat Dierckx bang was. Maar zij kon zich bedriegen; die onderpastoor moest er zeker meer van weten dan zij....

Intusschen bleef de zieke aan zichzelven overgelaten.

De doktoor was dus ook van meening, dat het ditmaal het einde zou zijn. Die tijding, alhoewel voor hem weinig onverwacht, weekte nogtans zijne afgematte denkvermogens eensklaps op tot al de helderheid, waarvoor zij nog vatbaar waren. In weinige oogenblikken vlogen de herinneringen van geheel zijn leven hem door het geheugen. - Bang, zooals de onderpastoor zegde? Och, neen!.... En waarom bang?....

Meer Dierckxen hadden in ditzelfde ledekant de oogen gesloten, en waren zij bang geweest? Vooral herinnerde hij zich thans hoe zijn grootvader was gestorven, hij, die zoo geleerd was. Het was de eerste maal geweest, dat hij iemand het leven had zien verlaten. Daarom had hij het bijgewoond met eenen heiligen schrik - veel banger dan grootvader zelf; daarom ook zeker was die gebeurtenis met al hare omstandigheden hem zoo frisch in het geheugen gebleven....

Heel den nacht had moeder bij grootvader gewaakt, en daar het dezen in den morgen slechter ging, had zij vader en hem geroepen. Bedroefd stonden allen vóor het bed. Hij, die zooveel hield van grootvader, weende; maar moeder zei dat hij het niet mocht, of dat hij anders moest weggaan - grootvader mocht dat niet zien.

Zóo stil lag die daar, bleek, en koud zelfs, docht hem, zoodat hij moeder aan 't oor ging vragen of hij niet reeds dood was. Moeder boog zich over het bed en lei haar oor dicht aan grootvaders mond.... Neen, hij sliep nog.... De zon - het was volle Zomer - begon al door het venster te schijnen. Haar licht, dat door de bladeren der linde drong, beefde zacht en viel spelend op zijn gelaat - zoo rein en bleek thans, dat het glansde en als doorschijnend was - en legde er eenen glimlach op.

‘Hoe schoon!’ fluisterde moeder aan vader in 't oor. ‘Zoo blijft hij niet lang!....’

Dan trad vader toe en schouwde grootvader een oogenblik in 't gelaat. Maar spoedig trok hij zich terug in den hoek der kamer, achter het hoofdeinde van het bed - om met zijne mouw langs zijne oogen te vagen, al dacht hij dat wij het niet zagen.

‘Stil!’ deed moeder teeken. Grootvader ontwaakte langzaam, doch zonder moeite. Moeder hielp hem het hoofd wat hooger tegen het kussen.

‘De zon al in de linde!’ zei hij zacht, den blik op het venster.

Moeder wou er iets vóor hangen, denkende dat het licht hem hinderde....

‘Neen,’ zeide hij; ‘tevreden haar nog eens te zien.... Doet deugd aan het oude lijf.... En goede, oude kennis....’ - En vader ziende: ‘Het hooien gaat vooruit?....’

‘Alles wel,’ zei vader.

‘Ga gij maar naar de wei; *ik* zal mijnen weg wel alleen vinden,’ zei hij dan weer; maar scheen daarvan spijt te hebben, daar hij zag hoe dat vader aandeed.

‘Het is niets, jongen,’ voegde hij er bij.

Moeder had hem te drinken gegeven. Dat scheen hem goed te bekomen, en nu wenkte hij vader, die niet haastig geweest was, om weg te gaan.

‘Ik zou nog wel eens,’ zei hij zacht, ‘willen....’ En met zwakken arm wees grootvader iets aan op het kasken, recht over het bed. Vader scheen eerst niet te begrijpen; maar nu smakte grootvader eenige malen met de lippen, wat zijnen wensch duidelijker maakte. Dan nam vader van het kasken een aarden pijpken, met doorgerookten kop en het uiteinde van den steel omwonden met garen; want grootvader had al verscheidene tanden verloren.

‘Dit?’ vroeg vader.

‘Eenige trekken maar!’ zei grootvader begeerig. Maar vader durfde het hem niet wel geven, vreezende dat het grootvader kwaad zou doen.

‘Wees niet bang,’ zei deze; ‘doch ik zou gaarne nog eens....’

‘Nog eens’ voegde hij er altijd bij, en dat deed ons zulke pijn. - Vader stopte het pijpken, ging het in den haard aanvuren en bracht het dan aan grootvader, die er zoo blij mee was, dat hij al smakte met de lippen, eer hij het er tusschen had.

En hij smoorde, blijkbaar met wellust.

En het deed ons allen mede deugd - want iemand die zooveel smaak had van zijn pijpken, kon immers toch niet gaan sterven?

‘Dat had ik niet meer gedacht!’ zei hij, de rookwolkjes naziende, die kronkelden in het licht der zon.

‘En schoon, helder weer!’ - En dan nog eenige trekken; maar toen ging het niet meer; het pijpken doofde uit. Hoofdschuddend verwijderde hij het uit den mond. - Vader lei het weg en vele jaren is het bewaard gebleven.

‘Het gaat niet meer,’ zeide hij. Dan rustte zijn hoofd zwaarder tegen het kussen, het zweet brak hem uit en zijne oogen begonnen dof te worden. Eenige oogenblikken lag hij aldus, en scheen dan weer wat bij te komen.

‘Wolken?’ vroeg hij. ‘Is er de zon niet meer?’

De zon scheen hoe langer hoe helderder door het venster; maar het waren zijne oogen, die geen licht meer hadden. Doch niemand durfde hem dat zeggen.... Dan deed hij moeite, om den arm tot ons uit te steken. Wij grepen zijne hand....

‘Ik versta....’ zei hij, bijna onhoorbaar. ‘Maar ik voel u toch nog....’

Moeder had de gewijde kaars ontstoken en hield die vast in zijne hand. Zij snikte en begon te bidden.

‘Niet grijzen....’ sprak hij. - ‘Allen hier?.... Dat is goed!.... Alles wel op de Schranse.... Zóo houden!....’

En dan was hij weer stil en zoo bleek, dat zijn aangezicht doorschijnend was en glansde. Moeder begon luidop te bidden; maar nogmaals deed hij teeken van neen....

‘Straks.... Werken en vertrouwen.... De Heer.... geen wreker.... maar goed.... goed....’

Dan bleef hij beweegloos. Men zou gezegd hebben dat hij andermaal was ingeslapen - maar het was voor immer. Want toen moeder nogmaals had geluisterd, oordeelde zij het niet noodig, zich langer in te houden, en weende luid....

Zóo was grootvader uitgegaan - meer bezorgd voor hen, die bleven, dan voor zichzelven. Anderen had hij later de oogen zien sluiten, zonder den minsten angst; maar omringd door de liefde en de teederheid van allen, die achterbleven.... Zóo ook had hij gehoopt voor zichzelven....

En wat verschil nu het zijne beurt was! Verre van de Schranse lag hij hier neer, gansch alleen, verlaten. Wat had hij toch gedaan, omdat hetzelfde geluk hem niet werd gegund als zijne voorgangers?.... Er bleef hem toch eene dochter! Waar was die nu; voelde zij dan niet dat hij haar noodig had.... slechts éen oogenblik, om haar te zien, haar de hand te drukken en een laatst vaarwel te zeggen?....

Deze pijnlijke gedachten vermoeiden den zieke. Onrustig woelde hij rond; uit zijne oogen blonk de koorts, en over zijn gelaat verspreidde zich eene uitdrukking van grievende smart....

‘Rozeken!.... Rozeken!.... Waar zijt gij?....’ En met bevende handen tastte hij rond in de ijdele ruimte. - Dan weer eenige oogenblikken uitgeput neergelegen hebbende:

‘U nog eens zien.... weten of gij gelukkig zijt!.... Ik voel u niet.... Geen Dierckx vóor mij heeft ooit zijne kinderen moeten roepen in dit oogenblik.... Waar toeft gij dan?....’

En nu zakte hij ineen; de armen vielen slap op het deksel; doch de handen gingen voort zenuwachtig rond te tasten op het bed, in de plooien van de deken. - En hij vond ze niet, zijne dochter!....

Wel ja; waar toefde die dan?

In 't klooster, bij de andere bruiden des Heeren. Op ditzelfde oogenblik lag zij geknield op den vloer der kapel, de armen over de borst gekruist, het hoofd gebogen tot tegen de marmeren trappen van het altaar; zij bad, en verzuchtte, en drukte herhaaldelijk de bleeke lippen tegen de ongevoelige, koude steenen, en deed boetveerdigheid. - Neen, niet omdat zij haren ouden vader behandelde als zij deed; maar omdat zij, op den dag harer inwijding zelf, een wereldsch en zondig gedacht had gekoesterd. Voor de eerste maal hare kleederen van bruid des Heeren dragende, had zij, in de ruit van een openstaande venster, onverwachts haar beeld gezien, en een oogenblik behagen geschept in het zicht, dat die kleederen haar zoo goed stonden. Voor deze ijdelheid moest zij zich vernederen, zich kastijden, en boetveerdigheid doen, dagen, weken lang.... En daarom kuste zij de steenen!....

En ginds lag de stervende vader, smachtende naar dat gelaat, hetwelk zij in het stof drukte, smachtende naar eenen enkelen dier kussen, waarmede zij de stee-

nen overdekte! Een enkel woord uit haren mond, een enkele druk harer handen hadde hem, armen lijder, zalig gemaakt!.... Maar neen, dàt was hare roeping niet.... Die was veel hooger en heiliger!....

Toen de meid terugkwam en hem aldus zag liggen, verschrikte zij. Wat was er in hare afwezigheid gebeurd? Zou de onderpastoor nog wel in tijds komen? Ware het niet, dat men nog altijd die handen zenuwachtig zag rondzoeken, men zou gedacht hebben, dat hij reeds dood was.... Zeker sliep hij; maar veel tijd bleef hem vast niet meer over....

Gelukkig hoorde zij reeds op den toren het *angelus* kleppen. Zij spoedde zich om alles in gereedheid te brengen: het crucifix, de gele waskaars, wijwater en den gewijden palm.... Als de onderpastoor hem nu maar niet ging spreken van zijne dochter, en van straf en van bang zijn!....

Op de straat weerklonk reeds de bel. - Zou ze hem nu niet wekken?.... Zij rechtte zijn hoofd wat hooger op.... Zie, nu scheen hij wat bij te komen - Gelukkig!....

'Dierckx! Dierckx!'

Kreunend bewoog hij het hoofd en opende halfbewust de oogen.... Hij wilde spreken:

'Rozeken.... gij daar?' verstond zij. - En met beide handen tastte hij toe. - 'Vind u niet!....'

'*Ik* ben het, ik, en de onderpastoor is daar.... om u te biechten,' zegde zij.

Die woorden werkten op hem als een schok. - Ja, hij begreep thans wel.... Was dat nu de schrik?....

Daar trad de koster, gevolgd van den onderpastoor binnen. Hoe strak de zieke zijne oogen op den priester hield gericht, en hoe die vonkelden!.... Nu strekte hij ook de armen uit; trachtte hij zóo naar de komst van

eenen geestelijke?.... En hij deed moeite om te spreken; doch vruchteloos. - Was het van angst dat die lippen zoo beefden?.... Eindelijk bewoog de tong....

‘Gij.... gij!.... Mijne dochter terug!....’

Dat klonk wel degelijk als een grievend verwijt, als eene opperste beschuldiging....

‘Gauw, allen weg!’ zei de onderpastoor - vol ijver om eenen zondaar meer te bekeeren....

Doch eer de meid met den koster de kamer verliet, had zij wel gezien, dat de zieke achterover was gevallen, roerloos als een lijk....

‘Ik vrees.... ik vrees,’ snikte zij, ‘dat het zal te laat zijn!’

‘Wel neen,’ zei de koster onbekommerd; ‘hij sprak nog goed.’

‘Och ja.... misschien al te hevig zelfs!’

Dat scheen de koster niet opgemerkt te hebben

‘Het ware toch beter geweest.... dat de pastoor zelf ware gekomen!’ meende nog de meid.

‘Dat is immers hetzelfde. De eene geestelijke is als de andere,’ zei de koster.

Nu, die moest het wel weten.

Doch de meid schudde van neen. Maar zij kon dat verschil zoo juist niet uitmaken, en snikte voort....

In de kamer bewoog de onderpastoor de bel. De koster ging binnen, en eenigen tijd hoorden zij beiden Latijn prevelen. Dan gingen zij uit.

‘Naar den doktoor loopen!’ zei de koster haar in 't voorbijgaan.

‘Ziet ge wel!’ kon zij niet nalaten uit te roepen, en vergat zelfs te knielen; want nog altijd droeg de koster licht, en ook de onderpastoor hield nog altijd eerbiedig, en met ontdekten hoofde, het hostiezakje met beide han-

den vóor de borst; waaruit zij opmaakte, dat de zieke niet was kunnen berecht worden.

‘Sst.... zwijgen!’ zei de onderpastoor, kortafgebeten.

Angstig snelde zij de kamer in.... Helaas, had zij het niet gevreesd!....

Eene buurvrouw liep naar den doktoor; maar wat zou het nog geholpen zijn?....

XIV.

Een paar uren later werden de vensterluiken der kleine woning van boer Dierckx gesloten. Een kruis, met langen zwarten steel en koperen Christusbeeld, rustte tegen den gevel, aanduidende daarbinnen iemand neerlag, wiens strijd was uitgestreden. Eerbiedig ontdekten de boeren, die voorbijgingen, het hoofd, en sloegen de vrouwen een kruisteeken.

En tezelfdertijd dat de droeve mare het dorp doorliep, vertelde men ook elkander de laatste oogenblikken van den ongelukkigen boer Dierckx. Natuurlijk, elkeen wilde het best weren....

‘Hij heeft van geen biechten willen hooren,’ beweerde de éene.

‘Ja wel,’ bevestigde een andere; ‘maar hij wilde niet biechten aan den onderpastoor.’

‘Hij heeft den tijd niet gehad,’ zei een derde, en

een vierde wist nog wat anders, zoodat men op den duur tot liet besluit kwam, dat het moeielijk zou zijn er achter te komen wat er eigenlijk gebeurd was, daar zij, die het wisten, het zouden zwijgen voor de opspraak.

‘Het zij gelijk het wil; dat is eene zaak, die hem alleen aangaat,’ zei een andere. - ‘Maar dat hij in zijnen tijd een ferme boer was, en een brave, goede mensch: dat weten wij allen!’ - En dàt was een vriend.

‘En dat het vooral de schuld is van zijne dochter, dat die man zoo vroeg het hoofd neerlegt, weet ook iedereen,’ ging men voort.

‘Zou ze nu niet komen?’

‘Maar weet ge dan niet dat zij geprofest is?’

‘Wat geeft dat; zij zal toch naar de begrafenis komen, zeker?’

‘Hoe zou ze; ze mag immers niet uit het klooster! Anders had ze wel vroeger kunnen komen; haar vader heeft genoeg geroepen op haar. En toen was het toch meer noodig dan nu; bidden kan zij ginder ook wel.’

Zeker was het nu minder noodig dan vroeger. En als zij niet uit het klooster mocht, kon dit ook aangehaald worden als eene verontschuldiging. Maar intusschen blijft de vraag, of een mensch wel het recht heeft, afstand te doen van zijnen wil en - levend - zich dood te verklaren?.... Het is te vreezen van neen....

‘Jawel, zij mag uit het klooster.... om zieken te gaan oppassen,’ zei er een.

‘Zieken oppassen! Zij, die haren vader alleen liet liggen! En hoe heeft zij hem vroeger behandeld, toen hij nog op de Schranse woonde; zij mocht van den doktoor nog niet in zijne kamer komen!....’

Had Mie dan de tong geroerd, nadat zij de Schranse had verlaten? Het zou niet te verwonderen zijn; het

had haar zooveel moeite gekost ze in toom te houden!

‘Zij zal wel komen!’ beweerde een.

Maar het was immers duidelijk, dat ze niet mocht en niet kon!

‘Ge zult eens zien; boer Dierckx zal nog niet in den grond zitten, of ze zal er wel zijn....’

Men zou hem maar laten zeggen.

‘Er is te halen, en dan zijn ze er bij, met hun.... neen, met hun bijltje niet - maar met hunnen zak!’

‘Ja, te halen was er zeker, en zij was de eenige dochter; maar dat zij er zóo haastig zou mee zijn, kon men moeielijk aannemen.’

‘Onthoudt wat ik u zeg: eer boer Dierckx wordt weggedragen, is zij er bij met heuren zak.... En ge zult die meid zien vliegen!...’

‘Een mensch, die boer Dierckx zoo goed heeft opgepast! Die mocht daarvoor wel wat hebben.... Neen, zóo kon die non er niet op uit zijn!....’

Maar toch bleef de spotter er bij. En zie, het moest zijn dat hij die lui goed kende; want in den avond, vóor dat Dierckx zou begraven worden, kwam de deurwaarder, vergezeld van twee, drie vreemde heeren, aan het sterfhuis aankloppen, en toen bleek maar al te wel, dat de bruid des Heeren nog altijd zeer goed was ingelicht over de belangen der aardsche goederen....

De meid verschrikte van al die vreemde, sture wetsgezichten. De deurwaarder las haar een geschrift op zegel voor, waarvan zij echter zeer weinig begreep. Het kwam hierop neer, dat hij volmacht had van wege zuster Barbara, eenige erfgename van wijlen boer Dierckx, om in het sterfhuis de zegels te leggen. En daartoe gingen zij ook aanstonds over.

Hoe verwonderd en kwaad de meid nu was! Daarvoor

had haar schoone brief dus gediend? Den armen zieken vader komen bezoeken, die zóo op haar had geroepen.... neen, dat deed zij niet, daarop antwoordde zij niet eens. Of, ja wel, daarop antwoordde zij met de zegels te doen leggen, en den vrede in het sterfhuis te storen, eer nog de arme vader naar zijne laatste rustplaats was gedragen. Kon zij dan toch geen paar dagen wachten? Zij zou immers dan nog wel gevonden hebben wat er was - en meer dan zij verdiende, zij, een mensch zonder hart, al was ze non. Hadde zij maar geweten, dat haar brief dit voor gevolg zou hebben gehad! Zij zou thans wel gegrezen hebben van spijt, dat ze hem geschreven had....

Intusschen was op de straat, als voor eene ongewone gebeurtenis, een gansche hoop menschen samengeloopen, en ook daar besprak men driftig het feit:

'Ziet gij het nu?' vroeg de spotter van vroeger.

'Ja, nu zag men het; doch het was er niet te schooner om.'

'En zóo zijn ze allen; familie kennen ze niet - of er moet wat te halen zijn.'

'En waarom doen zij dan gelofte van armoede, als zij er zóo op uit zijn?'

'En gelofte van volkomen gehoorzaamheid doen zij ook.... maar niet tegenover hunne ouders. Gij weet hoe zij haren vader heeft behandeld, eer ze van huis is gaan loopen.'

'En zoo iets heet eene geestelijke roeping?'

'Het schijnt van ja, gelijk ge ziet....'

- Binnen was het leggen der zegels afgeloopen.

'Deze man,' zei de deurwaarder tot de meid, 'zal hier blijven om te waken.'

'Dàt niet!' riep zij verontwaardigd. '*Ik* zal wel waken.

Wanneer de arme man aldus behandeld wordt door zijne eigen dochter, wil *ik* ten minste niet, dat er nog vreemde gezichten zijn lijk naderen.'

'Het is dàt niet, mensch; die man blijft maar hier om te waken, dat de zegels worden geëerbiedigd, en er niets uit het huis worde weggedaan.'

Nu begreep zij beter en schoot toe op den deurwaarder, zóo kwaad, dat deze eenen stap achteruit deed in de geopende deur.

'Houdt ge mij dan voor schelm of dief? Meent gij dat ik er op uit ben gelijk zuster Barbara? Nog geene speld zou ik begeeren van al haar goed! Maar als ik kon maken, dat van heel de erfenis voor haar geen knop overbleef, dan deed ik het, en dan zou ik van mijn leven nog zooveel pleizier niet gehad hebben.... Zeg dat aan zuster Barbara, of hoe heet zij ook weer.... die lekkere, die zonder hart!....'

Zoo luid schreeuwde de meid, dat men hare woorden op de straat kon verstaan, wat het gemompel aldaar nog deed toenemen, zoodanig zelfs, dat de deurwaarder meende, dat het tegen hem gericht was....

Doch men had het alleen tegen de dochter, en nu men vernomen had, dat Rozeken in religie zuster Barbara hiet, was het al zuster Barbara wat men hoorde - en steeds even weinig vleiend voor zuster Barbara. Al goed dat zuster Barbara zelve niet gekomen was op dit oogenblik!....

Zij kwam evenmin de begrafenis bijwonen....

Al liet boer Dierckx, buiten haar, enkel zeer verwijderde bloedverwanten na, welke misschien niet eens waren verwittigd - wie zou het gedaan hebben? - was er veel volk, om den ouden boer naar zijne laatste rustplaats te vergezellen. Het was wel te zien, hoe de

boer der Schranse door heel het dorp werd geacht. Juist die afwezigheid van familiebetrekkingen maakte op allen eenen treurigen indruk, en herinnerde iedereen des te levendiger dat die man, welke daar vóor zijnen tijd naar het graf werd gedragen, eene dochter had, waarop hij al zijne hoop had gesteld, en die zijn leven had vergald.

* * *

Reeds den dag na de begrafenis werden in het sterfhuis, met de gebruikelijke vormen, de zegels gelicht. Een volmachtdrager van zuster Barbara, de algemeene erfgename, was mede tegenwoordig.

Alle kassen en koffers werden geopend en doorwoeld, en toch scheen men niet te vinden wat men zocht: geld, waarden, geschriften.

Ook had men de meid ondervraagd, of zij niet wist waar de oude Dierckx zijn geld bewaarde. Maar neen, daarvan wist zij niets. Als boer Dierckx haar geld gaf, dan nam hij het altijd uit *die* kas daar. - Daarin had men wel drie, vierhonderd frank gevonden; maar dat kon toch niet alles zijn....

Eindelijk vond men eenen akt, die bestatigde, dat boer Dierckx al wat hij bezat afgestaan had, tegen eene levenslange lijfrent.

En zoo was het. Na aan zijne dochter uitbetaald te hebben waarop zij recht had, en aan zijne bloedverwanten en die zijner vrouw, eigenhandig en gevens-gevens, zooveel uitgedeeld te hebben als hij missen kon, had hij van het overige zich eene lijfrent verzekerd, waarvan hij stil en spaarzaam leven kon.

‘Mijn wensch!’ jubelde de meid. ‘Zie, daar heb ik deugd van!....’

En van vreugde sloeg zij de handen ineen. De volmachtdrager van zuster Barbara vond die vreugde al zeer ongepast en wilde de meid doen weggaan.

Maar juist had men een ander stuk gevonden, dat haar aanging: een eigenhandig schrift van Dierckx, bepalende, dat het liggende geld, te vinden na zijnen dood, moest gegeven worden aan de meid, die hem zou oppassen in zijne laatste ziekte....

Had zij zich daaraan verwacht! En nooit had boer Dierckx haar daarover gesproken!....

De volmachtdrager van zuster Barbara verzette er zich tegen; de meid had recht op hare huur tot het einde der maand, maar op geenen cent meer....

Men deed hem opmerken, dat dit schrift nogtans de uitdrukkelijke wensch van den beschikker was, gedagteekend van over jaar en dag....

‘Niet noodig,’ zei de meid; ‘ik wil er geen zier van. Laat die heilige zuster Barbara daar wel mee varen. Maar het doet mij deugd, dat boer Dierckx aldus gehandeld heeft. Ik had nooit gedacht, dat hij nog zoowel bij hoofd was, de arme man. - Zóo moesten ze altijd varen, die kloosters, welke rijke boerendochters weglokken.... alleen maar voor de centen....’

In het dorp gaf men boer Dierckx niet minder gelijk, gezorgd te hebben, dat het klooster niet doorging met de centen, waarvoor de Dierckxen der Schranse zoo lang hadden gewerkt....

* * *

- Maar er is *tendenz*, strekking, in dit werk!
- Inderdaad.
- En *tendenz* is niet aangenomen in Kunst.
- Dit zij dan *geene* Kunst. - Maar verklaar mij dan ook, waarom het geene *tendenz* is ziekelijkheden op te hemelen, of waarom d i e *tendenz* w e l wordt aangenomen in Kunst?....